

INTERNATIONAL EUROASIA
Congress on Scientific Researches and
Recent Trends 10

February 16-17, 2023
Baku, Azerbaijan

ABSTRACT BOOK

ABSTRACT BOOK

February 16-17, 2023 Baku, Azerbaijan

ISBN: 978-625-6404-90-8

INTERNATIONAL EUROASIA

Congress on Scientific Researches and Recent Trends 10

February 16-17, 2023

Baku, Azerbaijan

ABSTRACT BOOK

Editors

Prof. Dr. Gulzar IBRAHIMOVA
Merve KIDIRYUZ

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording, or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law.

Institution of Economic Development and Social
Research Publications® (The Licence Number of
Publicator: 2014/31220) TURKEY TR: +90 3129115220
E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the
publishing ethics rules IKSAD Publications – 2023©

Issued: 14.03.2023
ISBN: 978-625-6404-90-8

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

EUROASIA International Congress on Scientific Researches and Recent Trends-X

DATE AND PLACE

February 16-17, 2023

Baku, Azerbaijan

ORGANIZATION

**Baku Euroasian University, Azerbaijan
Institute of Economic Development and Social Research (IKSAD)**

HONORARY PRESIDENT OF CONGRESS

Baku Eurasia University Rector

Prof. Dr. Nazım HÜSEYNLI

HEAD OF ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Gülzar IBRAHIMOVA

HEAD OF SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK

GENERAL COORDINATOR

Merve KIDIRYUZ

PARTICIPANTS COUNTRIES (34 Countries)

Türkiye (91 paper)

**Türkiye, Slovakia, Azerbaijan, Russia, Kazakhstan, Saudi Arabia, Tunisia, Algeria,
Morocco, Bulgaria, Pakistan, Uzbekistan, India, Ethiopia, Romania, Iraq, Poland, Italy,
Germany, Indonesia, Nigeria, Lebanon, Slovenia, Benin, Brazil, North Macedonia,
Serbia, Iran, Georgia, Afghanistan, Slovensko, United Kingdom, Lithuania, Portugal**

(117 paper)

Total Accepted Article:208

Total Rejected Papers: 26

*All applications have undergone a double-blind peer review process

CONGRESS ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Nazım HÜSEYNLI
HONORARY PRESIDENT OF THE CONGRESS
Baku Eurasia University Rector

Prof. Dr. Gülzar İBRAHİMOVA
HEAD OF ORGANIZING COMMITTEE
Vice Rector of Baku Euroasian University

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK
ORGANIZING BOARD MEMBER
Namik Kemal University

Prof. Dr. Mahire HÜSEYNOVA
Azerbaijan State Pedagogical University
ORGANIZING BOARD MEMBER

Dr. Elşad MİRBEŞİROĞLU
ORGANIZING BOARD MEMBER

Assoc. Dr. Nigar HÜSEYNOVA
ORGANIZING BOARD MEMBER
Baku Eurasia University Vice Rector

Assoc. Prof. Dr. Siyavuş GASİMOV
MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE Baku Euroasian
University

Günhan HÜSEYNLI
MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE
Baku Euroasian University

Assoc. Prof. Dr. Mansim MAMMADOV

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Baki Euroasian University

Assoc. Prof. Dr. Salman SÜLEYMANOV

ORGANIZING BOARD MEMBER

Dean Of Baku Eurasia University Faculty Of Philology

Assoc. Prof. Dr. Müttelim REHİMOV

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

The Dean of Baki Euroasian University Economy Facult

Assoc. Prof. Dr. Elmira MAMMADOVA-KEKECH

ORGANIZING BOARD MEMBER

Baku Eurasia University Department Chair

Assoc. Prof. Dr. Sevda RZAYEVA

ORGANIZING BOARD MEMBER

Baku Eurasia University Department Chair

Assoc. Prof. Dr. Yasin QARAMEMMEDLI

ORGANIZING BOARD MEMBER

Azerbaijan State Pedagogy University

Assoc. Prof. Dr. Saadat SHIKHIYEVA

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Baki Euroasian University

Assoc. Prof. Dr. Ruslan ABDULLAYEV

ORGANIZING BOARD MEMBER

Baku Eurasia University

Assist. Prof. Dr. Muntazir MEHDI

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

National University of Modern Languages, Islamabad Pakistan

Chief Editor of EUROASIA JOURNAL of Social Science

Assoc. Prof. Dr. Gülahmet İMANOV

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Baku State University

Elvan CAFEROV

Azerbaijan State Pedagogy University

Dr. Bauyrzhan BOTAKARAYEV

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Hodja Ahmat Yassawi University

Dr. Cavit POLAT

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Igdir University

Dr. Mariam S. OLSSON

MEMBER OF ORGANIZING COMMITTEE

Chief Editor of EUROASIA JOURNAL of Applied Sciences

Merve KIDIRYŪZ

Congress General Coordinator

İKSAD Institute

SCIENCE AND ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Nazım HÜSEYNLI

HONORARY PRESIDENT OF THE CONGRESS

Baku Eurasia University Rector

Dr. Gülzar IBRAHIMOVA

HEAD OF ORGANIZING COMMITTEE

Vice Rector of Baku Euroasian University

Dr. Gulzar Isahan

Bakü Avrasya Üniversitesi (Rektör Yardımcısı)

Dr. David C. Bueno

Columban College, Philippines

Dr. Sehrane KASIMİ

Azerbaijan National Academy of Sciences

Dr. Eric Matriano

Columban College, Philippines

Dr. Myrna Matira

Maritime Academy Of Asia And The Pacific, Philippines

Dr. Victoria Valenzuel

Bulacan State University, Philippines

Dr. Nemia Mirador Galang

President Ramon Magsaysay State University, Philippines

Dr. Geoffrey Sepillo

President Ramon Magsaysay State University, Philippines

Dr. Roel P. Anicas

Gordon College, Philippines

Dr. John James Larafoste

Central Luzon College Of Science And Technology, Philippines

Dr. Abdul Rahmat

Gorontalo State University, Indonesia

Dr. Virendra Singh Choudhary

Jaipur National University, India

Dr. Devraj Singh Chouhan

Jaipur National University, India

Dr. Mustafa TALAS

Niğde Ömerhalisdemir University

Dr. Akbar VALADBIGI

Urumiye University

Dr. Sarash KONYRBAYEVA

Kazak State University

Dr. Osman ERKMEN

Gaziantep University

Dr. Afaq SADYGOV

Azerbaijan State Pedagogical University

Dr. Hacer HUSEYNOVA

Azerbaijan State Pedagogical University

Dr. Jacqueline AYOUB

Lebanese University sector -3- Rector

Dr. Kasım KARAMAN

Erciyes University

Dr. Sevcan YILDIZ

Akdeniz University

Dr. ZHI Huan

Minzu University of China

Dr. Aykar Tekin BOZKURT

Gaziantep University

Dr. Canan BİRİMOĞLU OKUYAN

Hatay Mustafa Kemal University

Dr. Serkan GÜN

Siirt University

Dr. Ahmet KARDAŞLAR

Osmaniye Korkut Ata University

Dr. Elena TINIKOVA

Russian Academy of Sciences

Dr. MA Yuzhong

Renmin University

Dr. Elvan CAFAROV

Nahçıvan Üniversitesi

Dr. Bashır SALİH

Al-Jabal Al-Gharbi University – Libya

Dr. Hab. Elżbieta PATKOWSKA

University of Life Sciences in Lublin - Poland

Dr. Kazi Md. Salim Newaz

University of Malaya- Malaysia

EUROASIA

Congress on Scientific
Researches and Recent Trends-X

CONGRESS PROGRAM

February 16-17, 2023

Baku Euroasian University & IKSAD Institute

Face-to-Face Presentations: Baku Euroasian University -Baku, Azerbaijan

Meeting ID: 838 3544 5295
Passcode: 101010

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ❖ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- ❖ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ❖ The Zoom application can be used without registration.
- ❖ The application works on tablets, phones and PCs.
- ❖ The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.
- ❖ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ❖ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ◆ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ◆ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ◆ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ◆ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

*****

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ❖ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildirimler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ❖ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ❖ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ❖ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ❖ Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- ❖ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ❖ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ❖ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ◆ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ◆ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ◆ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ◆ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ◆ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

**Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,
exp. H-1, Merve KIDIRYUZ**

-Opening Ceremony-

16.02.2023

Baku Local Time: 10⁰⁰-11⁰⁰

Baku Euroasian University -Baku, Azerbaijan

Meeting ID: 838 3544 5295

Passcode: 101010

Honorary Chairman Of The Congress

Rector

Prof. Dr. Nazim HÜSEYNLİ

Head Of Organizing Committee

Baku Euroasian University

Vice Rektor

Prof. Dr. Gülzar IBRAHIMOVA

IKSAD PRESIDENT

Dr. Mustafa Latif EMEK

IKSAD General Coordinator

Dr. ELVAN CAFEROV

Participants Countries: **

***

Baku Euroasian University
16.02.2023 / 13:00 - 15:00 / H1

HEAD OF SESSION: Assoc. Prof. Dr. Sevda RZAYEVA

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. İslam Safa KAYA	<i>Kirikkale University (Türkiye)</i>	PROTECTION OF FOREIGN INVESTMENTS IN INTERNATIONAL LAW
Res. Assist. Ali CENGİZ	<i>Kirikkale University (Türkiye)</i>	INTERNATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL COOPERATION UNDER THE UNITED NATIONS CHARTER
Assoc. Prof. Dr. Marián AMBROZY	<i>College of International Business ISM Slovakia in Prešov (Slovakia)</i>	FUTILE ATTEMPTS TO CIRCUMVENT GÖDEL'S THEOREMS
Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu	<i>Khazar University (Azerbaijan)</i>	ENDANGERING ACADEMIC INTEGRITY: A DISCOURSE OF THE NEGATIVITIES ATTACHED TO AGE RESTRICTION WHILE DISTRIBUTING ACADEMIC SCHOLARSHIP AMONG THE APPLICANTS FROM DEVELOPING COUNTRIES
Səyyad Məcidov	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	ARMENIA'S ECOCIDE CRIMES: CONCEPTUAL REVIEW AND LIABILITY ISSUES
Assoc. Prof. Dr. Sevda RZAYEVA	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	SYSTEMIC FUNCTIONAL LINGUISTICS AND CHOICE

Baku Euroasian University
16.02.2023 / 13:00 - 15:00 / H2

HEAD OF SESSION: Assoc. Prof. Dr. Elmira MAMMADOVA-KEKECH

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Elmira MAMMADOVA-KEKECH	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	KARAIM STUDIES AND RESEARCH IN AZERBAIJAN
Adıgözəlova Məleykə Zahir qızı	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	US MIDDLE EAST POLICY AND THE JEWISH LOBBY
Əfsanə Hüseyn (Nağıyeva)	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	M.C.TOPCHUBASHOV'S ROLE IN THE DEVELOPMENT OF AZERBAIJANI PHILOLOGICAL THOUGHT
Assoc. Prof. Dr. Sadiqlı PƏRİNAZ	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	WOODEN TOOLS USED IN FARMING
Esmira SAFAROVA	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	CULTURAL-LINGUISTIC PROBLEMS ARISING UPON THE TRANSLATION OF ADVERTISING TEXTS
Hüseynova NILUFƏR	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	ON THE ANALYSIS OF GERMAN TEXTBOOKS FOR SECONDARY SCHOOLS
ƏBULFƏZ Xaliq oğlu Məmmədov Nailə Zaman Qızı Qasimova	<i>Sumgait State University (Azerbaijan)</i>	ZANGEZUR AND HISTORICAL FACTS

Baku Euroasian University
16.02.2023 / 13:00 - 15:00 / H3

HEAD OF SESSION: Tahmina Aliyeva

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
İsmayılova Jalə Musa q.	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	SHUSHA – "STONE POEM" OF AZERBAIJAN
Tahmina Aliyeva	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	THE IMPACT OF MULTILINGUALISM ON CREATIVITY
Mehriban Muradova Əmrah qızı	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	ON THE HISTORY OF THE STUDY OF LANGUAGE CONTACTS AND INTERFERENCE
Ülkər Ələvsət qızı Qurbanova	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	SIGMUND FREUD AND PSYCHOLOGICAL DEFENSE MECHANISMS
İlahə ASLANOVA	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	DÜNYA DİLÇİLİYİNDƏ SÖYLƏMİN TƏDQIQI
Assoc. Prof. Dr. Mehmet PALANCI Lect. Dr. Ayşenur NAZİK FAYIZ Res. Assist. Seyhan SOĞANCI	<i>Trabzon University (Türkiye) Bartın University (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)</i>	CHANGE OF THE LEVELS OF EMPATHIC TENDENCIES, ALITITALISM AND SELF-COMPENSE OF PROFESSIONAL CANDIDATES THAT REQUIRE SOCIAL SENSITIVITY, ACCORDING TO THE EDUCATIONAL PROCESS
Səidə YUSİFOVA	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	LEXICAL SEMANTIC CLASSIFICATION OF EUPHEMISMS
Nargis İSMAJİLOVA	<i>Baku Euroasian University (Azerbaijan)</i>	COMMUNICATION CULTURE AND SPEECH ETIQUETTE
Assoc. Prof. Dr. Mehmet PALANCI Lect. Dr. Ayşenur NAZİK FAYIZ Res. Assist. Seyhan SOĞANCI	<i>Trabzon University (Türkiye) Bartın University (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)</i>	THE EMPATHIC PERSONALITY TRAITS SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

17.02.2023 | HALL-1 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assoc. Prof. Dr. Gürkan AKDAG Res. Assist. Aykut Gökтуğ SOYLU	<i>Mersin University (Türkiye)</i>	FOOD CULTURE IN PRE-ISLAMIC TURKISH EPICS
Prof. Dr. Mustafa KARABULUT	<i>Adıyaman University (Türkiye)</i>	IMAGE IN ASAF HALET ÇELEBI'S "NURUSIYAH" POETRY
Prof. Dr. Mustafa KARABULUT	<i>Adıyaman University (Türkiye)</i>	NATURE CITY CONFLICT IN SAIT FAIK ABASIYANIK'S STORY OF ALEMDAĞ'DA VAR BİR YILAN
Muhammed KOÇ Prof. Dr. Kemal TİMUR	<i>Sütçü İmam University (Türkiye)</i>	THE POETICS OF METİN ELOGLU, AN IMPORTANT POET OF MODERN TURKISH POETRY
Dr. Habiba ALLAHVERDIYEVA	<i>Nakhchivan Institute of Teachers (Azerbaijan)</i>	STYLISTIC DIVERSITY IN THE WORKS CREATED BY NARIMAN ALIYEV IN THE GENRE OF LANDSCAPE AND STILL LIFE
M. C. Aliyev	<i>Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan)</i>	MONGOLI TRADITIONS IN THE WORK "MONGOLIAN HISTORY" BY JOHN DE PLANO CARPINI, A EUROPEAN CLERGYMAN AND TRAVELER OF THE 13TH CENTURY
Sevinc Mirzeyeva	<i>Nakhchivan State University (Azerbaijan)</i>	CHILDREN'S LITERATURE IN THE WORKS OF MIRZA ALAKBAR SABIR
Prof. Dr. V.A. RAZUMOVSKAYA PhD Dr. Zh.K. AZKENOVA U.K. BAITURINA	<i>Siberian Federal University, Krasnoyarsk (Russia) L.N. Gumilyov ENU (Kazakhstan)</i>	FORMING LINGUOTORICAL COMPETENCE AMONG THE PHILOLOGICAL STUDENTS WHILE STUDYING THE COURSE "KAZAKH RHETORIC" (ON THE EXAMPLE OF ZHYRAU POETRY)

17.02.2023 | HALL-2 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Zekeriya ŞAHİN

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Serdar ÇAKIR İpek LUZUMLU Burak Can ÖZER	<i>Tectone Teknoloji Sanayi ve Ticaret A.Ş (Türkiye)</i>	REDUCING THE COOKER GRID PRODUCTION METHOD TO A SINGLE STAGE
Assist. Prof. Dr. Murat ŞÜSLÜ Dr. (Md., Phd.) Gökten ÖNGEL	<i>Beykent University (Türkiye) Istanbul Training and Research Hospital (Türkiye)</i>	THE EFFECTS OF COSTUMER ORIENTATION ON BUSINESS PERFORMANCE IN TOURISM BUSINESSES
Həsənov HƏSƏN	<i>Ganja State University (Azerbaijan)</i>	IMPORTANCE OF TAXATION IN DEVELOPING COUNTRIES
Assist. Prof. Dr. Zekeriya ŞAHİN	<i>National Defense University (Türkiye)</i>	THE RELATIONSHIP OF EXECUTIVE TRAINING AND EXECUTIVE BACKUP ABILITY WITH ORGANIZATIONAL CULTURE IN TERMS OF ORGANIZATIONS
Dr. Havva Nur ÇİFTÇİ	<i>Istanbul University (Türkiye)</i>	SPECIAL ISSUES in INFLATION ACCOUNTING – RIGHT-OF-USE ASSET
Assoc. Prof. Dr. S. Şehnaz ALTUNAKAŞ MERCAN Yunus BÖRÜTEÇENE	<i>Dicle University (Türkiye)</i>	SUKUK SYSTEM and TAX DIMENSION
Assist. Prof. Dr. Ayşe ARI	<i>Mersin University (Türkiye)</i>	AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF FOREIGN AIDS ON ENVIRONMENTAL DEGRADATION FOR TURKISH ECONOMY
Damla YILMAZ Assoc. Prof. Dr. Özgür SAYGIN	<i>Dumlupınar University (Türkiye)</i>	TAX SIZE OF CHANGE IN VEHICLE FUEL TECHNOLOGIES
Ebru Gül ÇAKIR Elif ÖRNEK	<i>Yildiz Technical University (Türkiye)</i>	THE CHANGING USE OF SQUARE AS A PUBLIC SPACE

17.02.2023 | HALL-3 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Ferhat ŞEKER

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
A. Gaffar AKYOL Dr. Durmuş Ali BİRCAN	Çukurova University (Türkiye)	THE EFFECT OF TEMPORARY LOAD CHANGES ON TURBINE WICKET GATES IN POWER PLANTS
Akasya AKYUZ Serhat SAY H. Şebnem ARLI Prof. Dr. M. Fatih AKAY	Trendyol (Türkiye) Trendyol (Türkiye) Çukurova University (Türkiye) Çukurova University (Türkiye)	FRAUD DETECTION FOR E-COMMERCE MARKETPLACES USING MACHINE LEARNING
Volkan İNCE Assoc. Prof. Dr. Ahmet MERT	University of Portsmouth (UK) Bursa Technical University (Türkiye)	PLANTS IRRIGATION NEED DETERMINATION USING CONVOLUTIONAL NEURAL NETWORKS
Sefa ALTUNYURT Assist. Prof. Dr. İsa AVCI	Karabük University (Türkiye)	ARTIFICIAL INTELLIGENCE SUPPORTED FOR STUDENT CLUBS CHATBOT APPLICATION
Abdullah ERDEMİR Prof. Dr. Mete KALYONCU	MPG Machinery Production Group Inc. Co. (Türkiye) Konya Technical University (Türkiye)	COMPARISON OF ENERGY CONSUMPTIONS OF INPUT TRAJECTORY FUNCTIONS IN IMPEDANCE CONTROLLED 2R PLANAR ROBOT MANIPULATOR
Assist. Prof. Dr. Ferhat ŞEKER	Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University (Türkiye)	FORECASTING INTERNATIONAL TOURIST ARRIVALS WORLDWIDE FOR 2023 USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE
Reşad SULTANOV Ahmedli TURAN	Special Constructor Technology Bureau of MAKA (Azerbaijan)	RADIOLOGICAL EXPLORATION WORKS USING MODERN TECHNOLOGIES IN OUR LIBERATED LANDS
Burak ÇEKİRDEK Assoc. Prof. Dr. Veysel ERTURUN	Turkish Technic Inc. (Türkiye) Erciyes University (Türkiye)	STATIC ANALYSIS OF AIRCRAFT WING BY USING FINITE ELEMENT METHOD
Merve Benan ASLAN Assist. Prof. Dr. Zeynep Bala DURANAY Prof. Dr. Servet TUNCER	TEDAŞ 11th Regional Directorate (Türkiye) Fırat University (Türkiye) Fırat University (Türkiye)	SOLAR ENERGY POTENTIAL of TURKEY and SOLAR ENERGY APPLICATION AREAS
Onur KURT Ayşe KURUL	Tosunoğlu Tekstil A.Ş (Türkiye)	AUTOMOTIVE FABRIC DESIGN IN TECHNICAL TEXTILE

17.02.2023 | HALL-4 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Mahmood AHMED

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Yara N. ALTHERWAH Amira MARZOUKI Mutasem Z BANI-FWAZ Mohamed GLAOU Riadh MARZOUKI	<i>King Khalid University (Saudi Arabia) Engineering National Higher School of Tunis (Tunisia) Physics Laboratory of Soft Matter and Electromagnetic Modeling (Tunisia) University of Sfax (Tunisia) University of Tunis El Manar (Tunisia)</i>	EFFECTS OF Na/K SUBSTITUTION ON STRUCTURE AND ELECTRICAL PROPERTIES OF SODIUM MONOPHOSPHATE-BASED MATERIALS
Djellouli AMIR Berredjem YAMINA Hattab ZHOUR Khechai MOHAMED Barbari FATEH Abdesselam BOUGUERRA Sara NCIBI	<i>Université Mohammed Chérif Mesaadia De Souk-Ahras (Algeria) University of Soukahrhas (Algeria) Badji Mokhtar-Annaba University (Algeria) University of Biskra (Algeria) Center for Scientific and Technical Research on Arid regions (Algeria) Laboratory of Physics of Matter and Radiation (Algeria) Institut National Agronomique De Tunisie (Tunisia)</i>	USING REASONABLY PRICED BIO ADSORBENTS TO REMOVE AQUEOUS WASTE
Hamza ASSILA Younes ZAOU Issam Ameziane EL HASSANI Abderrazzak EL MOUTAOUAKIL ALA ALLAH Youssef RAMLI M'Hammed ANSAR	<i>Mohammed V University in Rabat (Morocco)</i>	SYNTHESIS OF ETHYL 2-(4-benzyl-3-methyl-6-oxo- 1,6-dihydropyridazin-1-yl) ACETATE: CRYSTAL STRUCTURE AND HIRSHFELD SURFACE ANALYSIS
Said EL RHABORI Abdellah EL AISSOUQ Samir CHTITA Fouad KHALIL	<i>Mohamed Ben Abdellah University (Morocco) Hassan II University of Casablanca (Morocco)</i>	DISCOVERY OF DRUG-CANDIDATES FOR BREAST CANCER THERAPY VIA COMPUTATIONAL METHODS
Chennai YASSMINE Belaidi SALAH	<i>University of Biskra (Algeria)</i>	IN SILICO INVESTIGATION OF SEVERAL SERIES OF HETEROCYCLIC MOLECULES FOR DRUG DISCOVERY
Miglena MILUSHEVA Mina TODOROVA Lidia KAYNAROVA Deana GEORGIEVA Vassil DELCHEV Yulian TUMBARSKI Stoyanka NIKOLOVA	<i>Medical University of Plovdiv (Bulgaria) University of Plovdiv Paisii Hilendarski (Bulgaria) University of Food Technologies (Bulgaria)</i>	SYNTHESIS AND ANTIMICROBIAL PROPERTIES OF SILVER NANOPARTICLES
Dr. Mahmood AHMED	<i>University of Education (Pakistan)</i>	INVESTIGATION OF PESTICIDE RESIDUE IN SOME COMMON VEGETABLES: ESTIMATION OF THEIR IMPACT ON HUMAN HEALTH
Kutlieva G.J. Elova N.A. Nurmukhamedova D.K.	<i>Institute of Microbiology of the Academy of Sciences (Uzbekistan)</i>	NEW POSSIBILITIES FOR THE USE OF A PROBIOTIC PREPARATION FOR THE PREVENTION AND TREATMENT OF ULCERATIVE COLITIS

17.02.2023 | HALL-5 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Abderrahmane NOUI

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Athmane ABDALLAOUI	<i>Laboratoire de Mathématiques et Physique Appliquées (Algeria)</i>	APPROXIMATION OF DIRICHLET-TO- NEWMANN OPERATOR OF A THIN SLAB IN MICROPOLAR ELASTICITY
G. P. Ashwinkumar C. Sulochana N. Sandeep	<i>Vijayanagara Sri Krishnadevaraya University (India) Gulbarga University (India) Central University of Karnataka (India)</i>	COMPARATIVE STUDY ON SIGNIFICANCE OF SPACE AND TIME DEPENDENT INTERNAL HEAT SOURCE/SINK ON UNSTEADY FLOW OF METHANOL BASED NANOFLUID OVER ELONGATED SHEET WITH OR WITHOUT MAGNETIC FIELD EFFECT
Devinder Singh PATHANIA Arvind KUMAR	<i>Guru Nanak Dev Engineering College (India) Government Model Sanskriti Senior Secondary School (India)</i>	A PROBLEM OF THERMAL STRESSES IN TRANSVERSELY ISOTROPIC PIEZOELECTRIC DISC WITH ROTATION AND INTERNAL PRESSURE
Dr. Binyam ZIGTA	<i>Wachemo University (Ethiopia)</i>	THE INFLUENCE OF THERMAL RADIATION AND CHEMICAL REACTION ON MHD MICROPOLAR FLUID IN THE PRESENCE OF HEAT GENERATION/ ABSORPTION
Farman ULLAH Marjan UDDIN	<i>University of Engineering and Technology Peshawar (Pakistan)</i>	NUMERICAL SOLUTION OF VARIABLE ORDER FRACTIONAL DIFFERENTIAL EQUATION WITH VARIABLE COEFFICIENT
Dr. Abderrahmane NOUI	<i>Center for Scientific and Technical Research on Arid regions (Algeria)</i>	THE RIGHT METHOD FOR PUBLISHING SCIENTIFIC RESEARCH IN ENGINEERING SCIENCES
Prof. Dr. K.G.S. Venkatesan Assist. Prof. V.M. Jothiprakash Prof. Dr. P.A. Abdul Saleem Prof. Dr. T. Nalini Assoc. Prof. Dr. M. Sriram	<i>MEGHA Institute of Engg. & Tech. for Women (India) Anna University (India) CVR College of Engineering (India) MGR Educational & Research Institute (India) Bharath Institute of Higher Education & Research (India)</i>	A STUDY ON TRAFFIC PREDICTION FOR INTELLIGENT TRANSPORTATION SYSTEM MECHANISM USING MACHINE LEARNING
Mhamed HADJI Abdelkader ELHANAOU Rachid SKOURI Said AGOUNAD	<i>Moulay Ismail University, (Morocco) Ibn Zohr University (Morocco)</i>	EMBEDDED SYSTEM OF ACOUSTIC SIGNAL PROCESSING ON FPGA
Phd. Student Ionut T. IANCU	<i>University of Oradea (Romania)</i>	APPROXIMATION BY MAX-PRODUCT-FEJER-CHOQUET SAMPLING OPERATORS

17.02.2023 | HALL-6 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Major Gheorghe GIURGIU

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Najim A Yassin	<i>Duhok University (Iraq)</i>	COMPARATIVE STUDY OF MICROBIAL ETIOLOGY AND ANTIBIOGRAMS OF URINARY TRACT INFECTION AND GENITAL TRACT AMONG WOMEN IN SHEKHAN DISTRICT, IRAQ
Major Gheorghe GIURGIU Prof. Dr. Manole COJOCARU	<i>Deniplant-Aide Sante Medical Center (Romania) Titu Maiorescu University (Romania)</i>	NATURAL MODULATION OF THE MICROBIOTA IN PATIENTS WITH ATOPIC DERMATITIS
Balasubramani G L Rinky RAJPUT Manish GUPTA Pradeep DAHIYA Jitendra K THAKUR Rakesh BHATNAGAR Abhinav GROVER	<i>Jawaharlal Nehru University (India) National Institute of Plant Genome Research (India) Banaras Hindu University (India)</i>	STRUCTURE-BASED DRUG REPURPOSING TO INHIBIT THE DNA GYRASE OF MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS
Prof. US Dr. Habil. Kinga Flaga-Gieruszyńska	<i>University of Szczecin (Poland)</i>	THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE PROTECTION OF PSYCHIATRIC PATIENTS 2 PRIVACY
Seracchiani Marco Maurilio D'Angelo Alessio Zanza Rodolfo Reda Rosemary Abbagnale Giulia Del Bove Luca Testarelli	<i>Sapienza University of Rome (Italy)</i>	THE INFLUENCE OF DIFFERENT NITI CRYSTALLOGRAPHIC PHASES IN ROOT CANAL INSTRUMENTATION
Muhammad Waris MAJEED Hafiz Qadeer AHMED	<i>University of Agriculture (Pakistan)</i>	PREPARATION AND EVALUATION OF NANOPARTICLES OF ZINC OXIDE COATED INTRAMAMMARY INFUSION FOR THE TREATMENT OF SUBCLINICAL BOVINE MASTITIS
Belfarhi LEILA	<i>University of Annaba (Algeria)</i>	EFFECT OF TOXIC SOLVENT EXTRACTION OF THE FORMULATION OF CREAM BY CALOTROPIS PROCERA PLANT

17.02.2023 | HALL-7 | SESSION-1

Baku Local Time: 11⁰⁰-13³⁰

Ankara Local Time: 10⁰⁰-12³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Tahir KARAŞAHİN

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Tuğçe BALOGU ERTAŞ Assoc. Prof. Dr. Nilüfer YAZICI Prof. Dr. Nebi BİLİR	<i>Isparta University of Applied Sciences (Türkiye)</i>	GROWTH PERFORMANCES IN AFFORESTATION AREAS OF ANATOLIAN BLACK PINE AND SCOTS PINE
Prof. Dr. Tahir KARAŞAHİN	<i>Aksaray University (Türkiye)</i>	EFFECT OF CHOLESTEROL ON REPRODUCTION IN FARM ANIMALS
Prof. Dr. Tahir KARAŞAHİN	<i>Aksaray University (Türkiye)</i>	EFFECT OF BACTERIA AND VIRUSES ON OOCYTE AND EMBRYO DEVELOPMENT AND REPRODUCTION IN CATTLE
Arzu RAFAIL MIRZOYEVA Saleh HEYDAR MAHARRAMOV Gulara AGAMIR SEYIDOVA	<i>Institute of Genetic Resources (Azerbaijan)</i>	ECONOMIC EFFICIENCY OF SUSTAINABILITY OF NEW SILKWORM BREED IN ADVERSE ENVIRONMENTAL CONDITIONS
Assist. Prof. Dr. Hatice ÜNAL ERCAN Res. Assist. Dr. Gülin GENÇOĞLU KORKMAZ	<i>Konya Technical University (Türkiye) Heidelberg University (Germany)</i>	PRIMARY FINDINGS OF ALTERATION MINERALS IN THE PERLITE DEPOSITS IN YUKARIEMIRLER (ANKARA-CENTRAL ANATOLIA): CHARACTERIZATION OF HYDROTHERMAL FLUID
Assoc. Prof. Dr. Safarova Elnura Fazil Head Teacher Ismayilova Zarifa Rasul	<i>Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan)</i>	MAIN PESTS OF GARDEN AND FOREST PLANTS IN ABSHERON, THEIR COMPLEX ENTOMOPHAGESİ+
Dr. Ece KILIÇ Assoc. Prof. Dr. Nebil YÜCEL Assoc. Prof. Dr. Fethi BENGİL Dr. Elizabeth Grace Tunka BENGİL Seycan MÜBAREK ŞAHUTOĞLU	<i>Iskenderun Technical University Girne American University (Cyprus) Hatay Municipality (Türkiye)</i>	CONSERVATION OF ENDEMIC LEVANTINE NASE (Chondrostoma kinzelbachi)
Assoc. Prof. Dr. Xuraman Əfəndiyeva Magistr Aysel Hümərzadə Vahidzadə Leyla Əfəndiyeva Solmaz	<i>Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaijan)</i>	SYNTHESIS OF AMINE – CONTAINING DERIVATIVES OF BUTYL XANTHOGENATE ACID AND STUDY OF THE TRIBOLOGY PROPERTIES
Rena Fakhraddin Nazarova	<i>Odlar Yurdu University (Azerbaijan)</i>	EFFECT OF ULTRAVIOLET (UV) RAYS ON THE GROWTH OF ESCHERICIHA COLI BACTERIA
Assist. Prof. Dr. Ufuk ÜLKER Assist. Prof. Dr. Sibel KIZIL	<i>Bozok University (Türkiye) Kırıkkale University (Türkiye)</i>	CLOSTRIDIUM PILIFORME (C. PILIFORME) CAUSED BY TYZZER'S DISEASE DETECTED BY PCR IN MICE

17.02.2023 | HALL-1 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Orhan ZEYBEK

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Prof. Dr. Orhan ZEYBEK Prof. Dr. Mehmet BAYIRLI	<i>Balıkesir University (Türkiye)</i>	MAGNETIC BEHAVIOR OF THE Tb(0001) THIN FILMS
Prof. Dr. Orhan ZEYBEK Prof. Dr. Mehmet BAYIRLI	<i>Balıkesir University (Türkiye)</i>	SURFACE STATES OF THE UNOCCUPIED Cu(110) SUBSTRATE
Paşa PAŞAYEV Assoc. Prof. Dr. Şükrü APAYDIN	<i>Hacı Bektaş Veli University (Türkiye)</i>	ENERGY REGION CASPIAN SEA ON THE WAY TO BECOMING A EURASIAN ENERGY CENTER
Najafov Sadat Sadiq oğlu	<i>Azerbaijan State Oil and Industry University (Azerbaijan)</i>	SIGNALS IN DIGITAL TV BROADCASTING SYSTEMS ENHANCEMENT OF FREQUENCY SPECTRUM AND ENERGY EFFICIENCY
Faik GÖKALP	<i>Kirikkale University (Türkiye)</i>	A STUDY ON THE INVESTIGATION OF COMPOUNDS EFFECTIVE AGAINST CANCER IN CHARD (BETA VULGARIS L. VAR CICLA) BY CHEMICAL CALCULATION METHOD
Aghazade Shahri Adil	<i>Azerbaijan Tourism and Management University (Azerbaijan)</i>	ELEKTRON HÖKUMƏT: İNTEQRASIYA EDİLMİŞ KONSEPTUAL ÇƏRÇİVƏ
Zeki ALKAN Assist. Prof. Dr. Alper Buğra ARSLAN Assist. Prof. Dr. Gizem BAKIR Prof. Dr. Hüseyin YAPICI	<i>Erciyes University (Türkiye)</i> <i>Batman University (Türkiye)</i> <i>Cumhuriyet University (Türkiye)</i> <i>Erciyes University (Türkiye)</i>	ANALYSIS OF THREE-DIMENSIONAL POWER DENSITY DISTRIBUTION IN ZONES OF A CONVENTIONAL ACCELERATOR DRIVEN SYSTEM DESIGNED FOR NUCLEAR WASTE TRANSMUTATION AND FUEL ENRICHMENT

17.02.2023 | HALL-2 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Rufat Latif oğlu Huseynzade

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Muhammad GULAHMADOV	<i>Institute of Economics Azerbaijan National Sciences of Academy (Azerbaijan)</i>	THE ESTABLISHMENT OF THE REGIONAL TRANSPORT NETWORK IN THE LIBERATED TERRITORIES OF AZERBAIJAN: MAJOR TENDENCIES AND PERSPECTIVES
Prof. Dr. Rufat Latif oğlu Huseynzade	<i>Retired Prof. (Azerbaijan)</i>	FIRST DISTRICT PLACE OF EDUCATION
Zahra Rashid Hasanova	<i>Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan)</i>	PRE-SCHOOL EDUCATION – BASIC EDUCATION
Ayətəxan ZİYAD Babək İSGƏNDƏROV	<i>Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan)</i>	HEYDAR ALİYEV - POLITICAL FIGURE WHO WROTE THE CONCEPT OF STATE OF AZERBAIJAN
Hakan GÜNDÖĞDÜ	<i>Eurasia University (Türkiye) Hitit University (Türkiye)</i>	WRESTLING IN ANATOLIA: ABA AND SHALWAR WRESTLING
Assoc. Prof. Dr. Sehrana KASIMI	<i>Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaijan)</i>	AZERBAIJAN'S CRADLE OF CULTURE – SHUSHA
Assoc. Prof. Dr. Fatma INCE SANCAKLI	<i>İnönü University (Türkiye)</i>	GREEK STATE OF TRABZON (1204-1263)
Kazımova Həlīmə	<i>Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaijan)</i>	SUMGAI PROVOCATION IN THE CONTEXT OF THE NAGORNO-KARABAKH CONFLICT (IN RUSSIAN HISTORIOGRAPHY)
Mohsen SHAMS Ali İkbāl TUTAR Ferit ÇAKIR	<i>Gebze Technical University (Türkiye)</i>	EVALUATION OF THE STRUCTURAL PERFORMANCE OF THE HISTORICAL KILIÇ ALI PASHA MOSQUE IN ISTANBUL, TURKEY
Assist. Prof. Dr. Merve TARIM Lect. Fırat KARA	<i>Haliç University (Türkiye) Bahçeşehir University (Türkiye)</i>	A QUALITATIVE RESEARCH ON THE PERCEPTION OF DIVERSITY AND THE DIVERSITY CULTURE

17.02.2023 | HALL-3 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Assoc. Prof. Dr. Naseem AKHTER

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
M. Fathrezza Imani Ameylaura Azzahra Nuraini	<i>Halal Center of IAIN Pekalongan (Indonesia)</i>	HALAL INDUSTRIAL AREA IN INDONESIA: GOVERNMENT SUPPORT
M. Fathrezza Imani Hendri Hermawan Adi NUGRAHA	<i>Halal Center of IAIN Pekalongan (Indonesia)</i>	POTENTIAL AND DEVELOPMENT OF THE HALAL INDUSTRY IN INDONESIA
M. Fathrezza Imani Sri WIGIYANTI Putri LETISYA	<i>Halal Center of IAIN Pekalongan (Indonesia)</i>	HOW TO CHOOSE MEDICAL PRODUCT LABELED HALAL
Assoc. Prof. Dr. Naseem AKHTER	<i>Shaheed Benazir Bhutto Women University (Pakistan)</i>	PEACE IS ESSENTIAL FOR DEVELOPMENT OF THE SOCIETY (ISLAMIC PERSPECTIVE)
Assoc. Prof. Dr. Naseem AKHTER	<i>Shaheed Benazir Bhutto Women University (Pakistan)</i>	THE BATTLE OF AHZĀB AND THE HOLY PROPHET (PBUH) (THE ACTUAL FACTS OF THE HISTORY)
Olubanjo-Olufowobi OLUFUNSO	<i>Mountain Top University (Nigeria)</i>	THE INDISPENSABILITY OF METAPHYSICS IN LIFE: A CRITIC OF THE LOGICAL POSITIVISM ARGUMENT
Dr. Dima DANAWI	<i>University of Balamand (Lebanon)</i>	WOMEN CANDIDATES IN LEBANESE ELECTIONS 2022: THE BATTLE OF THE SECOND SEX
Assist. Prof. Dr. Maja Pucelj	<i>Faculty of Organisation Studies in Novo mesto, (Slovenia)</i>	THE POSSIBLE IMPACT OF THE BAN ON FACE VEILING ON THE QUALITY OF LIFE OF VEILED MUSLIM WOMEN: SLOVENIAN PERSPECTIVE
Assist. Prof. Dr. Maja Pucelj	<i>Faculty of Organisation Studies in Novo mesto, (Slovenia)</i>	HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE ON THE POSSIBLE IMPLEMENTATION OF THE BAN ON FACE VEILING: SLOVENIAN PERSPECTIVE

17.02.2023 | HALL-4 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER	<i>Bandirma Onyedü Eylül University (Türkiye)</i>	GLOBAL LOCATIONS OF THE TAX BURDEN IN TURKEY AFTER 2015 AND ITS EFFECTS ON FISCAL BALANCES
Pamphile HOUNDJI Kévin Ponce Anselme DOVONOU Raymond D. KOUMAGNON	<i>Université d'Abomey-Calavi (Benin)</i>	RESPONSABILITE SOCIETALE ET RESPECT DES MESURES ENVIRONNEMENTALES SUR LES CHANTIERS DE CONSTRUCTION DES INFRASTRUCTURES TOURISTIQUES DANS LA VILLE DE OUIDAH
ARSENI Igor	<i>Comrat State University (Russia)</i>	DISTRIBUTOR AND DEALER AGREEMENTS IN INTERNATIONAL AND FOREIGN PRACTICE: PROBLEMS OF QUALIFICATION AND IDENTIFICATIONS
Prof. Dr. Caroline Keidann SOSCHINSKI Prof. Dr. Sady MAZZIONI Prof. Dr. Mauricio LEITE Prof. Dr. Cristian Baú DAL MAGRO	<i>Community University of Chapeco Region (Brazil)</i>	CORPORATE CONTROVERSIES AND MARKET TO BOOK: THE MODERATING ROLE OF ESG PRACTICES
Tarsisius GAHADZIKWA	<i>Galgotias University (India)</i>	ANALYSING GLOBALISATION: SOLUTION OR PROBLEM?
Polina ANUFRIEVA	<i>Rostov State University of Economics (Russia)</i>	DIGITAL ECOSYSTEMS AS A MAIN TREND IN THE MODERN WORLD ECONOMY
Shoukat Rafique AWAN Dr. Nadeem BHATTI Prof. Dr. Faiz Muhammad SHAIKH Prof. Dr. Anwar Ali Shah G.Syed	<i>Lead University Lahore (Pakistan) Institute of Business Administration IBA University of Sindh (Pakistan)</i>	IMPACT OF POST COVID-19 AFFECTS ON FACULTY MEMBERS: A CASE STUDY OF SINDH PROVINCE
Assist. Prof. Dr. Raghad Nassif Jasim	<i>University of Baghdad (Iraq)</i>	THE ROLE OF CITIZENSHIP IN BUILDING NATIONAL SECURITY

17.02.2023 | HALL-5 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Assoc. Prof. Dr. Ömer Gökhan ULUM

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Lazgin BARANY Prof. Dr. Mohammed Basil AL-AZZAWI	<i>Nawroz University (Iraq) Al-Noor University (Iraq)</i>	INVESTIGATING WRITING STRATEGIES USED BY EFL LEARNERS AT UNIVERSITY LEVEL
Assoc. Prof. Dr. Ömer Gökhan ULUM	<i>Mersin University (Türkiye)</i>	VALUES ORIENTATION IN THE EFL TEXTBOOK SPEAKOUT INTERMEDIATE
Assoc. Prof. Dr. Dürdanə RƏHİMZADƏ	<i>First Moscow State Medical University (Russia)</i>	THE TRUTHS ARISING FROM SPELLING ERRORS OF ARABIC ACQUISITION IN TURKISH LANGUAGES
Dr. Musadhique Kottaparamban Dr. Elsadig Hussein Fadlallah Ali Mr. Mohammed Jabir Kannanchery Kunnath	<i>King Khalid University (Saudi Arabia)</i>	EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF THE DISEASE LITERATURE: A STUDY ON THE DISCOURSE OF ILLNESS DEPICTED IN ALBERT CAMUS' THE PLAGUE
Irina KAZIMOVA Sevinj SAMADOVA	<i>Azerbaijan Medical University (Azerbaijan)</i>	ABOUT THE ROLE OF THE COMMUNICATIVE ASPECT IN TEACHING BUSINESS AND ACADEMIC COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE
Lect. Dr. Irina-Ana DROBOT	<i>Technical University of Civil Engineering Bucharest (Romania)</i>	HIGH VS LOW FURNITURE: WHAT IT SAYS ABOUT CULTURAL MINDSET
Zohaib Hassan Sain	<i>Superior University (Pakistan)</i>	STUDENTS ASSESSMENT OF ONLINE EDUCATION DURING THE COVID-19 EPIDEMIC
Dr. Aleksandra Klich	<i>University of Szczecin (Poland)</i>	THE ROLE OF LEGAL CLINICS IN THE SYSTEM OF FREE LEGAL AID AND LEGAL EDUCATION
Prof. Felice Corona Prof. Tonia De Giuseppe Dr. Annalisa Ianniello	<i>University of Salerno (Italy)</i>	IMPROVING WELL-BEING THE VALUE OF FLIPPED INCLUSION MODEL

17.02.2023 | HALL-6 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Assoc. Prof. Dr. Eren Evin KILIÇKAYA

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Gökhan COŞANAY Assist. Prof. Dr. Yalçın KARALI	Ministry of Education (Türkiye) İnönü University (Türkiye)	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURRICULUM OF CLASS TEACHERS
Gökhan COŞANAY Assist. Prof. Dr. Yalçın KARALI	Ministry of Education (Türkiye) İnönü University (Türkiye)	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOUS LEVELS OF CLASS TEACHER CANDIDATES
Assoc. Prof. Dr. Hasan AYDEMİR Esengül İSPİR Ömer Varol PALANCIOĞLU	İnönü University (Türkiye)	EXAMINATION OF GRADUATE THESIS ON EDUCATION GAMES
Assoc. Prof. Dr. Hasan AYDEMİR Seda SARI Ömer Varol PALANCIOĞLU	İnönü University (Türkiye)	INVESTIGATION OF SCIENTIFIC STUDIES ON INTELLIGENCE GAMES
Dr. Hilal COŞKUN KARABULUT Dr. Hasan GÖKÇE İbrahim BİRGÜN Assoc. Prof. Dr. Afşin KARİPER	Erciyes University (Türkiye)	TECHNOLOGY IMAGES OF SECONDARY STUDENTS
Assoc. Prof. Dr. Kemal ÇİNÇİN	Süleyman Demirel University (Türkiye)	SCIENTIFIC, ONTOLOGICAL AND ETHICAL PROBLEMS IN PHILOSOPHY EDUCATION FOR CHILDREN
Assoc. Prof. Dr. Eren Evin KILIÇKAYA	Dumlupınar University (Türkiye)	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF STUDENT PSYCHOLOGY ON COURSE EFFICIENCY IN DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD
Hasan SEVER	Mersin University (Türkiye)	THE CHILDREN WITHDRAWING FROM THE SCHOOL IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND POVERTY
Dr. Kürşat TAŞTAN Assist. Prof. Dr. Nalan SABİR TAŞTAN	Ordu University (Türkiye)	TURKISH HIGHER EDUCATION'S GAININGS WITH TURKISH HIGHER EDUCATION QUALITY COUNCIL ON THE WAY OF CONFORMITY TO EUROPEAN STANDARDS

17.02.2023 | HALL-7 | SESSION-2

Baku Local Time: 14⁰⁰-16³⁰

Ankara Local Time: 13⁰⁰-15³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Kadir DELİGÖZ

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Şilan OZBEY Assoc. Prof. Dr. Fethiye Müge SAKAR	<i>Dicle University (Türkiye)</i>	BLOKCHAIN EFFECT IN THE FINANCE WORLD OF THE FUTURE
Eda Neslihan YALDIZ Assoc. Prof. Dr. Fethiye Müge SAKAR	<i>Dicle University (Türkiye)</i>	THE EFFECT OF EXPOSURE TO MOBING ON EMPLOYEES WORK MOTIVATION
PhD. Emin ALIRZAYEV	<i>Azerbaijan State University of Economics (Azerbaijan)</i>	THE ACTUAL PROBLEMS OF PROVISION OF THE POPULATION WITH SOCIAL BENEFITS IN THE FRAME OF CONTEMPORARY SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF AZERBAIJAN REPUBLIC
Gamze ÇETİN ÇELİK Assoc. Prof. Dr. Özgür SAYGIN	<i>Kütahya Dumlupınar University (Türkiye)</i>	UNFAIR REFLECTION OF THE TAX LOAD: THE PROBLEM OF TAXATION OF WORKPLACE LEASES
Assist. Prof. Dr. Cansev OZDEMIR Assist. Prof. Dr. İlker KILIÇ	<i>Eskişehir Osmangazi University (Türkiye)</i>	USING STIMULUS-ORGANISM-RESPONSE (S-O-R) THEORY IN TOURISM RESEARCH
Mehmet Yuşa KÖŞE Assist. Prof. Dr. Ahmet KÖSTEKÇİ	<i>Fırat University (Türkiye)</i>	DOES INTERNATIONAL AUTHORITIES' APPROACHES TOWARDS CRYPTO ASSETS SOLVE THE PROBLEM OF TAXATION?
Assist. Prof. Dr. Kadir DELİGÖZ Tuba ŞİMŞEK	<i>Atatürk University (Türkiye)</i>	THE EFFECT OF PACKAGING ON PURCHASING BEHAVIOR OF CONSUMERS ON THE PREFERENCE OF ORGANIC PRODUCTS: A RESEARCH ON GENERATIONZ

17.02.2023 | HALL-1 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Şeniz KARAGÖZ

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Izzet AYDEMİR Lect. Mehmet Emin YAŞAR	Bingöl University (Türkiye)	DETERMINATION OF OBTAINING AND CONFIRMING HEALTH INFORMATION IN DIGITAL ENVIRONMENT
Natavan BABAIEVA	Sumgayit City Hospital (Azerbaijan)	REQUIREMENTS OF MODERN TIME; THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY IN PROTECTING HUMAN HEALTH
Sevindj Fikret Babayeva Mehman Habib Aliyev Lala Islah Rustamova	Odlar Yurdu University (Azerbaijan) Azerbaijan Medical University (Azerbaijan) Scientific-Research Institute of Medical Prophylaxis named V. Y. Akhundov (Azerbaijan)	MIXED NOROVIRUS INTESTINAL INFECTION AMONG EARLY -AGED CHILDREN IN BAKU CITY
Umut KAN Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	INVESTIGATION OF IMAGERY STATUS IN AMATEUR FOOTBALL PLAYERS BY GENDER AND AGE CATEGORY
Umut KAN Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	COMPARISON OF COMMUNICATION SKILLS OF SPORTS FACULTY STUDENTS BY GENDER, AGE CATEGORY AND DEPARTMENTS
Süeda TUNÇAK Dr. Büşra ÖCALAN Dr. Birnur AYDIN Prof. Dr. Bülent GÖREN	Bursa Uludağ University (Türkiye)	EFFECTS OF THYMOQUINONE ON VALPROIC ACID-INDUCED OXIDATIVE STRESS IN PRENATAL RAT BRAIN
Kaan Furkan HAMARAT Assoc. Prof. Dr. Gamze GÜNEY ESKİLER	Sakarya University (Türkiye)	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF ABEMACICLIB FOR OVERCOMING TALAZOPARIB RESISTANCE ON TRIPLE NEGATIVE BREAST CANCER
Kaan Furkan HAMARAT Assoc. Prof. Dr. Gamze GÜNEY ESKİLER	Sakarya University (Türkiye)	EVALUATION OF THE EFFECT OF CDK 4/6 INHIBITION ON HOMOLOGOUS RECOMBINATION BASED DNA REPAIR MECHANISM IN METASTATIC PROSTATE CANCER CELLS
Lect. Elif Sena DÜŞGÜN Uzm. Dr. Nesrin KARAHAN Assoc. Prof. Dr. Şeyda TOPRAK ÇELENAY	Fenerbahçe University (Türkiye) Ankara Gazi Mustafa Kemal Occupational and Environmental Diseases Hospital (Türkiye) Ankara Yıldırım Beyazıt University (Türkiye)	INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SLEEP QUALITY AND ATTACK FREQUENCY, SEVERITY AND DURATION IN PEOPLE WITH MIGRAINE- A PILOT STUDY
Zeynep Gökçe KOÇYIGIT Assoc. Prof. Dr. Deniz SAY ŞAHİN	Mehmet Akif Ersoy University (Türkiye)	ALLEN CARR TREATMENT IN SMOKING ADDICTION
Assist. Prof. Dr. Şeniz KARAGÖZ	Afyon Kocatepe University (Türkiye)	EXAMINATION OF THE EATING BEHAVIORS OF UNIVERSITY STUDENTS DOING RECREATIVE SPORTS

17.02.2023 | HALL-2 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Vanya ZHIVKOVA

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Monika STOJANOVA Prof. Dr. Dragutin ĐUKIĆ Prof. Dr. Marina T. STOJANOVA	<i>University of Ss. Cyril and Methodius (North Macedonia)</i> <i>University of Kragujevac (Serbia)</i> <i>University of Ss. Cyril and Methodius (North Macedonia)</i>	THE EFFECT OF <i>Suillus granulatus</i> EXTRACTS ON THE NUTRITIONAL VALUE OF DEHYDRATED SOUP AS A NEW FUNCTIONAL PRODUCT
Dr. Monika STOJANOVA Prof. Dr. Dragutin ĐUKIĆ Prof. Dr. Marina T. STOJANOVA Prof. Dr. Blažo LALEVIĆ	<i>University of Ss. Cyril and Methodius (North Macedonia)</i> <i>University of Kragujevac (Serbia)</i> <i>University of Ss. Cyril and Methodius (North Macedonia)</i> <i>University of Kragujevac (Serbia)</i>	DETERMINATION OF CHEMICAL COMPOSITION AND ANTIBACTERIAL POTENTIAL OF <i>Origanum vulgare</i> EXTRACTS
Dr. Vanya ZHIVKOVA	<i>University of Economics – Varna (Bulgaria)</i>	A BRIEF INSIGHT INTO SOME CURRENT ADVANCES ON PAPAYA WASTE UTILIZATION
Nasim Forghani S Mahmoud A Najafi	<i>University of Tehran, Tehran- (Iran)</i>	INHIBITORS OF Gq SIGNALING DOWNREGULATE β -Catenin eXPRESSION AND FUNCTION IN HUMAN COLON CANCER CELLS
Assist. Prof. Dr. Tamara DARSANIA Assist. Prof. Dr. Natalia GARUCHAVA	<i>Tbilisi State Medical University (Georgia)</i>	THE PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF DIET THERAPY MANAGEMENT IN THE CLINICS AND HEALTH RESORTS IN GEORGIA
Prof. Dr. Peter JOHN Prof. Dr. Attya BHATTI Safa BAJWA	<i>Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences National University of Sciences & Technology (NUST) (Pakistan)</i>	PRO-INFLAMMATORY, ANTI-OXIDATIVE, THERAPEUTIC POTENTIAL OF <i>MORINGA OLEIFERA</i> IN RHEUMATOID ARTHRITIS
Prof. Dr. Attya BHATTI Prof. Dr. Peter JOHN Hadiqa MUBASHIR	<i>Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences National University of Sciences & Technology (NUST) (Pakistan)</i>	ASSOCIATION OF TCF7L2 GENETIC POLYMORPHISM WITH TYPE 2 DIABETES IN PAKISTANI PATIENTS
Dr. Youness MOUKHLISS Dr. Yassine KOUBI Pr. Dr. Mohammed BOUACHRINE Pr. Dr. Hamid MAGHAT	<i>Moulay Ismail University (Morocco)</i>	NOVEL ISOXAZOLE-BASED COMPOUNDS POTENTIALLY ACTIVE AGAINST DRUG-RESISTANT <i>MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS H37RV</i> . MOLECULAR SIMULATION STUDIES AND IN-SILICO PREDICTIONS

17.02.2023 | HALL-3 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Dr. Priyanka SRIVASTAVA

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Dr. Kalsoom QAISAR	<i>Rawalpindi Women University (Pakistan)</i>	SIGN, SIMULACRA AND THE HYPERREAL IN COKE STUDIO SUFI SINGING
Dr. Kalsoom QAISAR	<i>Rawalpindi Women University (Pakistan)</i>	SEMIOTICS OF THE MYSTICAL VS THE SIMULATED IN COKE STUDIO SUFI SINGING
Dr. Priyanka SRIVASTAVA	<i>Northern Border University (Kingdom of Saudi Arabia)</i>	A METHOD IN MADNESS: EXPLORING THE CONNECTION BETWEEN MENTAL HEALTH AND LITERARY
Ahmad Shekib POPAL Dr. Gurudutta P. JAPEE	<i>Ministry of Industry and Commerce (Afghanistan) Gujarat University (India)</i>	AFGHANISTAN'S GEMSTONES SECTOR AND ITS PROSPECTS
Paed. Dr. Andrej HABIŇÁK, PhD.	<i>Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, (Slovensko)</i>	IDIOMATICS AND PHRASE DIDACTICS IN NATIONAL GUIDELINES AND SYLLABI OF MASS MEDIA FACULTIES WITH IMPACT ON PHRASEOLOGY OF MASS MEDIA STUDENTS
Paed. Dr. Eva HABIŇÁKOVÁ, PhD.	<i>Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, (Slovensko)</i>	LINGUISTIC COMPETENCIES AMONG MASS MEDIA STUDENTS
Fr. Baiju Thomas	<i>Ramakrishna Mission Vivekananda Educational And Research Institute (India)</i>	THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN EDUCATION IMPROVES SOCIAL COMPETENCE IN STUDENTS WITH DISABILITIES IN THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS
Dr. Dineshen CHUCKRAVANEN Mr. Stephon STEWART	<i>British Association of Cognitive Neuroscience (United Kingdom)</i>	UNBLOCKING PARTIALLY CLOGGED BLOOD VESSELS
Assoc. Prof. Dr. Elnur KALBIZADA	<i>Azerbaijan National Academy of Sciences (Azerbaijan)</i>	NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV'S POLITICAL VIEWS ON CONFLICTS IN THE CAUCASUS REGION AND WAYS OF THEIR SETTLEMENT
Assist. Prof. Dr. Şeref ÇETİNKAYA	<i>İstanbul University (Türkiye)</i>	AN ASSESSMENT ON FACTORS AFFECTING HUMAN INTELLIGENCE (HUMINT) WITHIN THE SCOPE OF ENSURING NATIONAL SECURITY
Assist. Prof. Dr. Yüksel KÜÇÜKER	<i>Karadeniz Technical University (Türkiye)</i>	BLACK SEA-IRAN TRADE ROUTES ACCORDING TO A MEMORANDUM OF 1926

17.02.2023 | HALL-4 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Mário MESQUITA

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Asif RAZA	<i>Government College University Faisalabad (Pakistan)</i>	EFFECT OF SOURCE TO SUBSTRATE DISTANCE ON THE STRUCTURAL, MORPHOLOGICAL, ELECTRO-OPTICAL AND DIELECTRIC PROPERTIES OF PVT-grown MoS ₂ NANOSHEETS
Miss. Chandana RAVIKUMAR	<i>Kaunas University of Technology (Lithuania)</i>	COMPARISON OF DIFFERENT MATERIAL CONDUCTIVE LAYER OF PIEZOELECTRIC POLYMER PVDF
Miss. Chandana RAVIKUMAR	<i>Kaunas University of Technology (Lithuania)</i>	PRIVACY RELATED ISSUES OF ENRGY HARVESTING APPLICATIONS
Simple SHARMA Barinderjit SINGH	<i>I. K. Gujral Punjab Technical University (India) Kapurthala Highway (India)</i>	BIOACTIVE CONSTITUENTS AND FOOD PRODUCTS FROM POMELO FRUIT
Doszhanov Maksut Zharylkasynovich Baitasov Kamalbek Embergenov Muratbek Abdikarimovich Tasbolat Galymzhan Zhumabekovich	<i>Kyzylorda University (Kazakhstan)</i>	FEATURES OF TWO-COMPONENT MEDIA OF THE M.A. BIO MODEL DESCRIBING THE DYNAMIC INTERACTION OF A PLATE AS A FOUNDATION
Assist. Prof. Dr. Peter NIKOLOV	<i>Varna Free University "Chernorizets Hrabar", (Bulgaria)</i>	THE SEASIDE TOWN BOURGAS AFTER THE LIBERATION – ITS SPATIAL AND TRANSPORTATION DEVELOPMENT
Y. H. Chennai S. Belaidi S. Boudergua	<i>University of Biskra (Algeria) University of Khemis Miliana (Algeria)</i>	QSAR MODELING USING GAUSSIAN PROCESS APPLIED FOR A SERIES OF FLAVONOIDS AS POTENTIAL ANTIOXIDANTS
Academ. Principal Res.Fell. Dr. Ivan PAVLOVIC Prof.Dr. Jovan BOJKOVSKI Senior Res.Associ.Violeta CARO-PETROVIC Res.Associ.Aleksandra TASIC	<i>Scientific Institute of Veterinary Medicine of Serbia, (Serbia) Faculty of Veterinary Medicine, University in Belgrade (Serbia) Institute for Animal Husbandry (Serbia)</i>	LUNGWORM INFECTION OF SMALL RUMINANT IN BELGRADE AREA
Prof. Dr. Mário MESQUITA	<i>Oporto University (Portugal)</i>	'MY IDEA IS...' - THE CREATIVE ACT AND THE PROCESSES OF SCIENTIFIC RESEARCH IN ARCHITECTURE

17.02.2023 | HALL-5 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Feyza İNCEOĞLU

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Emine İLKİN Rukiye DİKMEN Assoc. Prof. Dr. Sevil ŞAHİN Assist. Prof. Dr. Ayten ARIÖZ DÜZGÜN	Ankara University (Türkiye)	APPROACHES ON NURSING INFORMATICS AND ENGINEERING IN NURSING EDUCATION IN TURKEY AND THE WORLD
Assist. Prof. Dr. Menekşe Nazlı AKER Assist. Prof. Dr. Neslihan YILMAZ SEZER	Ankara University (Türkiye)	RELAXATION EXERCISE AT SUPPORTING BREASTFEEDING
Assist. Prof. Dr. Neslihan YILMAZ SEZER Assist. Prof. Dr. Menekşe Nazlı AKER	Ankara University (Türkiye)	THE EFFECTS OF PERIOD POVERTY ON WOMEN'S HEALTH
Dr. Fzt. Yasemin KARAASLAN Assoc. Prof. Dr. Şeyda TOPRAK CELENAY Assoc. Prof. Dr. Deniz ÖĞÜTMEN KOÇ	Hatay Mustafa Kemal Üniversit y(Türkiye) Ankara Yıldırım Beyazıt University (Türkiye) Istanbul Gaziosmanpasa Training and Research Hospital (Türkiye)	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SEVERITY OF SYMPTOM AND PERCEIVED STRESS LEVEL IN WOMEN WITH CHRONIC CONSTIPATION: A PİLOT STUDY
Assist. Prof. Dr. Feyza İNCEOĞLU Prof. Dr. Saim YOLOĞLU	Malatya Turgut Özal University (Türkiye) İnönü University (Türkiye)	COMPARISON OF THE RESULTS OF SURVIVAL ANALYSIS METHODS IN LIVER TRANSPLANT PATIENTS
Onur ŞAHİN Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Istanbul Esenler Ayvalidere Secondary School (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	A COMPARISON OF THE STATUS OF ETHICS OF STUDENTS FACULTY OF SPORTS SCIENCES ACCORDING TO THE COMPETITION IN GENDER, TEAM AND INDIVIDUAL SPORTS
Onur ŞAHİN Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Istanbul Esenler Ayvalidere Secondary School (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	THE ROLE OF SPORTS ON THE MORAL MATURE LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS
Özgür AÇIKMEŞE Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Dikbiyık Imam Hatib Secondary School (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	INVESTIGATION OF SIMILARITIES WITH SORRO TRADITIONAL WRESTLING AND TURKISH TRADITIONAL WRESTLING
Özgür AÇIKMEŞE Assoc. Prof. Dr. Erol DOĞAN Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU	Dikbiyık Imam Hatib Secondary School (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye) Ondokuz Mayıs University (Türkiye)	KOKULE AND KRIKARA VATITA TRADITIONAL WRESTLING AND ITS SIMILARITY WITH TURKISH TRADITIONAL WRESTLING

17.02.2023 | HALL-6 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Prof. Dr. Ayse AYTAC

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Onur UNLU Prof. Dr. Ayse AYTAC	<i>Hayat Kimya A.S., Department of Research and Development, Principal Researcher (Türkiye) Kocaeli University (Türkiye) Department of Chemical Engineering, (Türkiye)</i>	INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF CALCIUM CARBONATE ADDITIVE IN PAPERMAKING
Ali ALTUN Assist. Prof. Dr. Güventürk UĞURLU	<i>Kafkas University (Türkiye)</i>	INVESTIGATION OF THE CONFORMATIONAL ANALYSIS OF (o-CARBAMOIL PHENYLE) BORONIC ACID MOLECULE BY THEORETICAL METHODS
Ali ALTUN Assist. Prof. Dr. Güventürk UĞURLU	<i>Kafkas University (Türkiye)</i>	THE STUDY OF STRUCTURE, NONLINEAR OPTICAL, VIBRATIONAL AND ELECTRONIC PROPERTIES OF (p - CARBAMOYLPHENYLE) BORONIC ACID MOLECULE
Assist. Prof. Dr. Tugce GUR MAZ	<i>Gazi University (Türkiye)</i>	EVALUATION OF INDOLE BASED CARBOXAMIDE DERIVATIVES AS SOLUBLE EPOXIDE HYDROLASE (sEH) INHIBITORS
Assist. Prof. Dr. Güventürk UĞURLU	<i>Kafkas University (Türkiye)</i>	THEORETICAL INVESTIGATION OF STRUCTURAL AND ELECTRONIC FEATURES OF (E)-4-((4- BROMOPHENYL)IMINOMETHYL)BENZONITRILE MOLECULE
Assist. Prof. Dr. Güventürk UĞURLU	<i>Kafkas University (Türkiye)</i>	THEORETICAL INVESTIGATION OF CONFORMATION ANALYSIS AND NONLINEAR OPTICAL PROPERTIES OF OROTIC ACID MOLECULE
Prof. Dr. Murat HATİPOĞLU Assist. Prof. Dr. Meltem GÜRBÜZ Lect. Başak GÜRSOY Assist. Prof. Dr. Volkan ÇİL	<i>Dokuz Eylül University (Türkiye) Mersin University (Türkiye) Dokuz Eylül University (Türkiye) Atatürk University (Türkiye)</i>	AN EXAMPLE OF CONSUMER PROTECTION IN FORENSIC- GEMOLOGY; THE DIFFERENCES BETWEEN TWO GREEN TYPES OF BERYL (Be 3 Al 2 Si 6 O 18) MINERAL WIDELY USED IN THE JEWELRY INDUSTRY (GREEN BERYL AND EMERALD) AND RAISING CONSUMER AWARENESS

17.02.2023 | HALL-7 | SESSION-3

Baku Local Time: 17⁰⁰-19³⁰

Ankara Local Time: 16⁰⁰-18³⁰

HEAD OF SESSION: Assist. Prof. Dr. Erkan KAYIKÇIOĞLU

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Assist. Prof. Dr. Ayşen ÇAKIR Sevda ŞEHZADE Cansu KOÇ Prof. Dr. Güldal GÜLEÇ SÜYEN Assoc. Prof. Dr. Aylin BİCAN DEMİR Prof. Dr. Nevzat KAHVECİ	<i>Bursa Uludağ University (Türkiye)</i> <i>Bursa Uludağ University (Türkiye)</i> <i>Bursa Uludağ University (Türkiye)</i> <i>Acibadem Mehmet Ali Aydınlar University (Türkiye)</i> <i>Bursa Uludağ University (Türkiye)</i> <i>Bursa Uludağ University (Türkiye)</i>	THE ROLE OF REM SLEEP DEPRIVATION ON LEARNING MEMORY AND THE POSSIBLE THERAPEUTIC EFFECT OF MELATONIN
Assist. Prof. Dr. Erkan KAYIKÇIOĞLU	<i>Süleyman Demirel University (Türkiye)</i>	AWARENESS OF CERVICAL CANCER RISK FACTORS AND SCREENING METHODS IN WOMEN RELATIVES OF CANCER PATIENTS
Kubra CINICI Prof. Dr. Gultekin GOKCE	<i>Sivas Cumhuriyet University (Türkiye)</i>	ELECTROCHEMICAL INVESTIGATION OF THE INTERACTION BETWEEN CROCIN AND DNA AT PENCIL GRAPHITE ELECTRODE
Ghazaleh DINI Birgöl BENLİ	<i>Istanbul Technical University (Türkiye)</i>	3D PRINTING OF ANTIBACTERIAL NANOCLAY/CELLULOSE COMPOSITES FOR REGENERATIVE MEDICINE
Makhkamov Amirjon Muhammad ogli PhD. Bakhora Ismoilovna Turaeva Kutlieva Guzal Zhumaniyazovna	<i>Samarkand State University (Uzbekistan)</i> <i>Institute of Microbiology of the Academy of Sciences (Uzbekistan)</i> <i>Institute of Microbiology of the Academy of Sciences (Uzbekistan)</i>	EFFECTS OF PHYTOHORMONES PRODUCED BY BACTERIA ON THE ACTIVITY OF PIGMENTS IN VINE LEAVES
Kutlieva G.J. Nurmukhamedova D.K.	<i>Institute of Microbiology of the Academy of Sciences (Uzbekistan)</i>	STUDY OF ANTAGONISTIC FEATURES OF LOCAL LACTOBACTERIA

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

Kaydediliyor... HALL-4 | SESSION-1 Hamza ASSILA... ekranını görüntüleyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Kalar: 09:37:56 Görüntüle

10TH EUROASIA
INTERNATIONAL CONGRESS ON SCIENTIFIC
RESEARCH AND RECENT TRENDS-IX
FEBRUARY 16-17, 2023

**SYNTHESIS OF ETHYL 2-(4-BENZYL-3-METHYL-6-OXO-1,6-DIHYDROPYRIDAZIN-1-
YL)ACETATE : CRYSTAL STRUCTURE**

Presented By:
Mr. Hamza ASSILA

H4- Yara N. ALTHERWAH
Hall-4 Observer

HALL-4 | SESSION-1 Hamza ASSILA
Stoyanka Atanasova

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar Sohbet Ekran Paylaşımı Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Odadan Çık

Kaydediliyor... HALL-4 | SESSION-3 Peter Nikolov... ekranını görüntüleyorsunuz Seçenekleri Görüntüle Kalar: 09:35:56 Görüntüle

10. EUROASIA
International Congress on Scientific Research
and Recent Trends-X

**THE SEASIDE TOWN BOURGAS AFTER THE
LIBERATION - ITS SPATIAL AND
TRANSPORTATION DEVELOPMENT**

Peter Nikolov, M.Arch., PhD

Baku, 17 February 2023

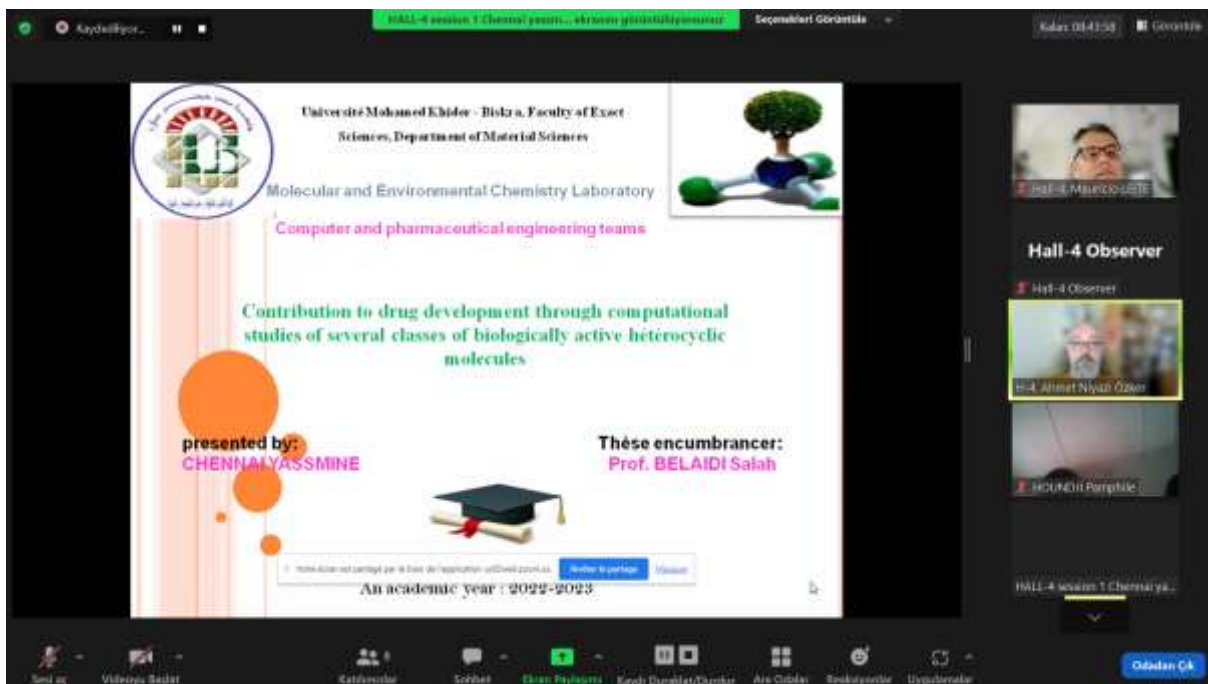
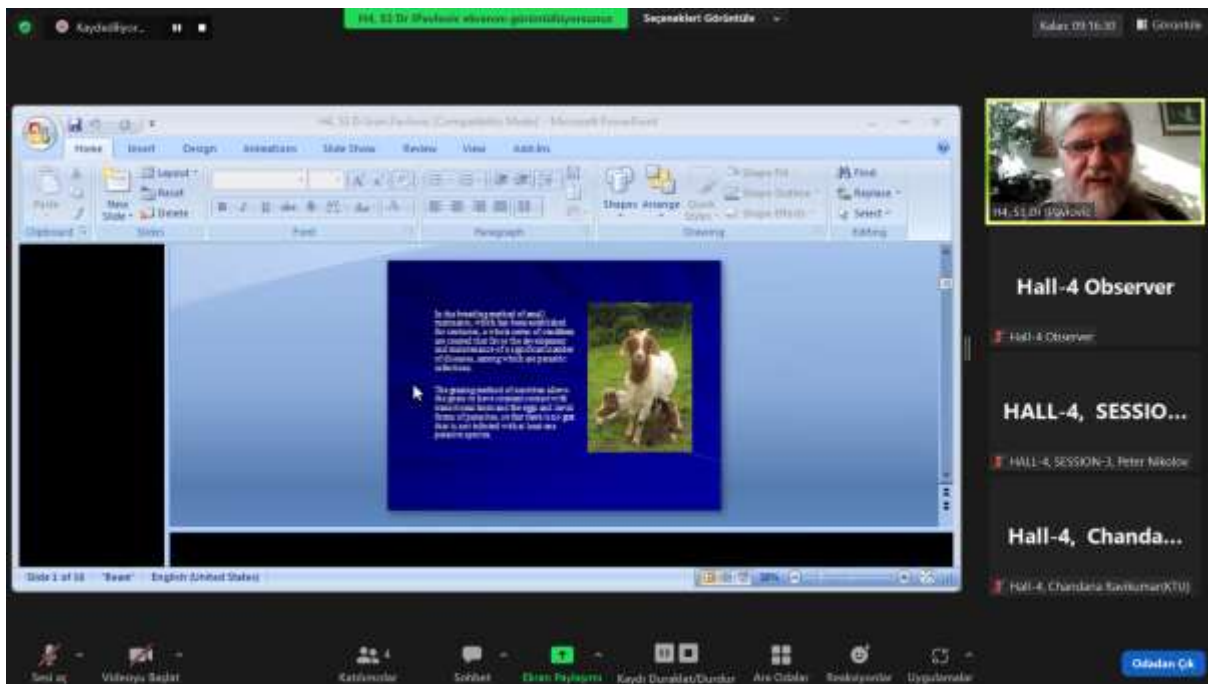
HALL-4 | SESSION-3 Peter Nikolov
Hall-4 Observer

Hall-4, Chanda...
Hall-4, Chandana Kavikumar(KTU)

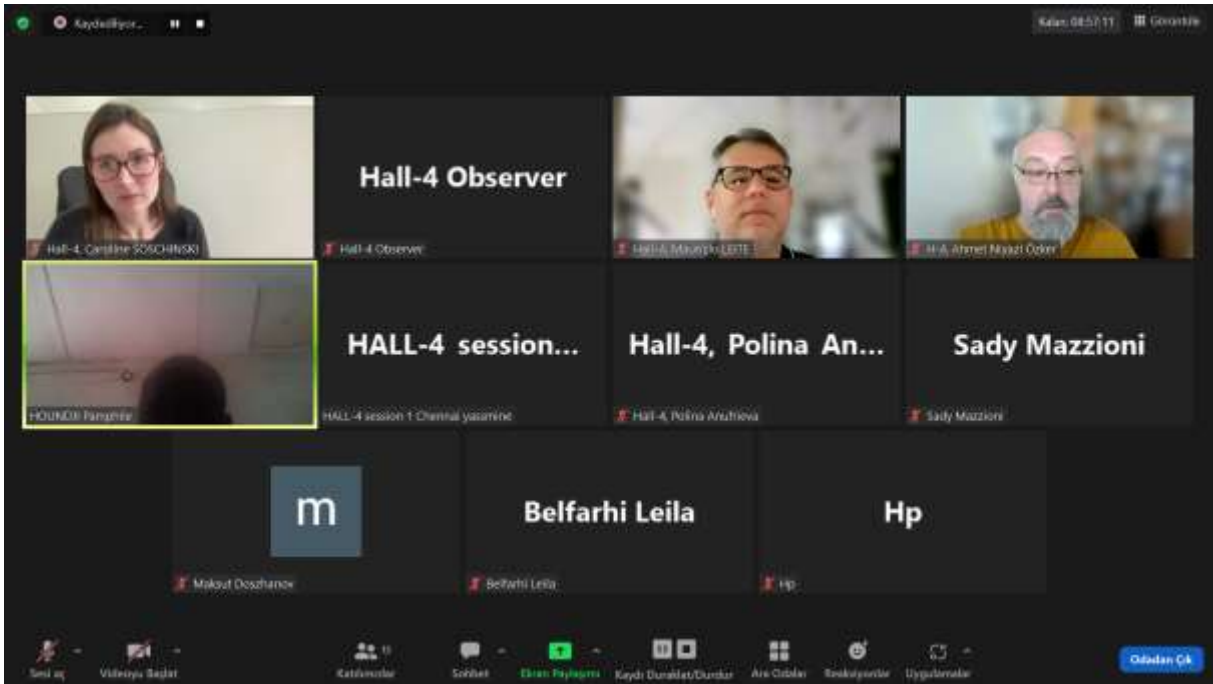
HALL-4 session...
HALL-4 session-3 Chandra jayarama

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar Sohbet Ekran Paylaşımı Kaydı Duraklat/Durdur Ara Odalar Reaksiyonlar Uygulamalar Odadan Çık

PHOTO GALLERY

PHOTO GALLERY

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

CONTENT

CONGRESS ID	I
PROGRAM	II
PHOTO GALLERY	III
CONTENT	V

Author	Title	No
Elnur KALBİZADA	NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV'S POLITICAL VIEWS ON CONFLICTS IN THE CAUCASUS REGION AND WAYS OF THEIR SETTLEMENT	1
Ayətəxan Ziyad Babək İsgəndərov	HEYDAR ALIYEV - POLITICAL FIGURE WHO WROTE THE CONCEPT OF STATE OF AZERBAIJAN	3
Faik GÖKALP	A STUDY ON THE INTERACTION OF VINBLASTINE AND VINCISTINE RECEPTOR IN PROPELLER FLOWER (CATHARANTHUS ROSEUS) WITH ONCOGENE PROTEIN	7
Najim A. Yassin	COMPARATIVE STUDY OF MICROBIAL ETIOLOGY AND ANTIBIOGRAMS OF URINARY TRACT INFECTION AND GENITAL TRACT AMONG WOMEN IN SHEKHAN DISTRICT, IRAQ.	8
İslam Safa KAYA	PROTECTION OF FOREIGN INVESTMENTS IN INTERNATIONAL LAW	9
Athmane ABDALLAOUI	APPROXIMATION OF DIRICHLET-TO- NEWMANN OPERATOR OF A THIN SLAB IN MICROPOLAR ELASTICITY	11
M. Fathrezza Imani Ameylaura Azzahra Nuraini	HALAL INDUSTRIAL AREA IN INDONESIA: GOVERNMENT SUPPORT	12
M. Fathrezza Imani Sri WIGIYANTI Putri LETISYA	HOW TO CHOOSE MEDICAL PRODUCT LABELED HALAL	13
M. Fathrezza Imani Hendri Hermawan Adi NUGRAHA	POTENTIAL AND DEVELOPMENT OF THE HALAL INDUSTRY IN INDONESIA	14
G. P. Ashwinkumar C. Sulochana N. Sandeep	COMPARATIVE STUDY ON SIGNIFICANCE OF SPACE AND TIME DEPENDENT INTERNAL HEAT SOURCE/SINK ON UNSTEADY FLOW OF METHANOL BASED NANOFLUID OVER ELONGATED SHEET WITH OR WITHOUT MAGNETIC FIELD EFFECT	15

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Aghazade Shahri Adil	ELEKTRON HÖKUMƏT: İNTEQRASIYA EDİLMİŞ KONSEPTUAL ÇƏRÇİVƏ	16
Fatma İNCE SANCAKLI	GREEK STATE OF TRABZON (1204-1263)	18
Ali CENGİZ	INTERNATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL COOPERATION UNDER THE UNITED NATIONS CHARTER	20
Gürkan AKDAĞ Aykut Göktuğ SOYLU	FOOD CULTURE IN PRE-ISLAMIC TURKISH EPICS	21
Merve Benan ASLAN Zeynep Bala DURANAY Servet TUNCER	SOLAR ENERGY POTENTIAL of TURKEY and SOLAR ENERGY APPLICATION AREAS	23
Murat HATIPOĞLU Meltem GÜRBÜZ Başak GÜRSOY Volkan ÇİL	AN EXAMPLE OF CONSUMER PROTECTION IN FORENSIC-GEMOLOGY; THE DIFFERENCES BETWEEN TWO GREEN TYPES OF BERYL (Be ₃ Al ₂ Si ₆ O ₁₈) MINERAL WIDELY USED IN THE JEWELRY INDUSTRY (GREEN BERYL AND EMERALD) AND RAISING CONSUMER AWARENESS	26
Safarova Elnura Fazil Səfərova Elnurə	MAIN PESTS OF GARDEN AND FOREST PLANTS IN ABSHERON, THEIR COMPLEX ENTOMOPHAGES	29
Vanya ZHIVKOVA	A BRIEF INSIGHT INTO SOME CURRENT ADVANCES ON PAPAYA WASTE UTILIZATION	31
Maja PUCELJ	THE POSSIBLE IMPACT OF THE BAN ON FACE VEILING ON THE QUALITY OF LIFE OF VEILED MUSLIM WOMEN: SLOVENIAN PERSPECTIVE	32
Paşa PAŞAYEV Şükrü APAYDIN	ENERGY REGION CASPIAN SEA ON THE WAY TO BECOMING A EURASIAN ENERGY CENTER	33
Maja PUCELJ	HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE ON THE POSSIBLE IMPLEMENTATION OF THE BAN ON FACE VEILING: SLOVENIAN PERSPECTIVE	35
Nasim Forghani S Mahmoud A Najafi	INHIBITORS OF G _q SIGNALING DOWNREGULATE β-Catenin eXPRESSION AND FUNCTION IN HUMAN COLON CANCER CELLS	36
Farman Ullah Marjan Uddin	NUMERICAL SOLUTION OF VARIABLE ORDER FRACTIONAL DIFFERENTIAL EQUATION WITH VARIABLE COEFFICIENT	38
Tarsisius GAHADZIKWA	ANALYSING GLOBALISATION: SOLUTION OR PROBLEM?	39
Polina ANUFRIEVA	DIGITAL ECOSYSTEMS AS A MAIN TREND IN THE MODERN WORLD ECONOMY	40
Tamara DARSANIA Natalia GARUCHAVA	THE PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF DIET THERAPY MANAGEMENT IN THE CLINICS AND HEALTH RESORTS IN GEORGIA	41
Mhamed HADJI Abdelkader ELHANAOUİ Rachid SKOURI Said AGOUNAD	EMBEDDED SYSTEM OF ACOUSTIC SIGNAL PROCESSING ON FPGA	42

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Kalsoom QAISAR	SIGN, SIMULACRA AND THE HYPERREAL IN COKE STUDIO SUFI SINGING	43
Priyanka SRIVASTAVA	A METHOD IN MADNESS: EXPLORING THE CONNECTION BETWEEN MENTAL HEALTH AND LITERARY	44
Onur ŞAHİN Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	A COMPARISON OF THE STATUS OF ETHICS OF STUDENTS FACULTY OF SPORTS SCIENCES ACCORDING TO THE COMPETITION IN GENDER, TEAM AND INDIVIDUAL SPORTS	45
Onur ŞAHİN Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	THE ROLE OF SPORTS ON THE MORAL MATURE LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS	47
Sefa ALTUNYURT İsa AVCI	ARTIFICIAL INTELLIGENCE SUPPORTED FOR STUDENT CLUBS CHATBOT APPLICATION	49
Abdullah ERDEMİR Mete KALYONCU	COMPARISON OF ENERGY CONSUMPTIONS OF INPUT TRAJECTORY FUNCTIONS IN IMPEDANCE CONTROLLED 2R PLANAR ROBOT MANIPULATOR	51
Ferhat ŞEKER	FORECASTING INTERNATIONAL TOURIST ARRIVALS WORLDWIDE FOR 2023 USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE	53
Irina-Ana DROBOT	HIGH VS LOW FURNITURE: WHAT IT SAYS ABOUT CULTURAL MINDSET	54
Süeda TUNÇAK Büşra ÖCALAN Birnur AYDIN Bülent GÖREN	EFFECTS OF THYMOQUINONE ON VALPROIC ACID-INDUCED OXIDATIVE STRESS IN PRENATAL RAT BRAIN	55
Caroline Keidann SOSCHINSKI Sady MAZZIONI Mauricio LEITE Cristian Baú DAL MAGRO	CORPORATE CONTROVERSIES AND MARKET TO BOOK: THE MODERATING ROLE OF ESG PRACTICES	56
Kaan Furkan HAMARAT Gamze GÜNEY ESKİLER	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF ABEMACICLIB FOR OVERCOMING TALAZOPARIB RESISTANCE ON TRIPLE NEGATIVE BREAST CANCER	57
Kaan Furkan HAMARAT Gamze GÜNEY ESKİLER	EVALUATION OF THE EFFECT OF CDK 4/6 INHIBITION ON HOMOLOGOUS RECOMBINATION BASED DNA REPAIR MECHANISM IN METASTATIC PROSTATE CANCER CELLS	59
Orhan ZEYBEK Mehmet BAYIRLI	MAGNETIC BEHAVIOR OF THE Tb(0001) THIN FILMS	61
Orhan ZEYBEK Mehmet BAYIRLI	SURFACE STATES OF THE UNOCCUPIED Cu(110) SUBSTRATE	62
Habiba ALLAHVERDIYEVA	STYLISTIC DIVERSITY IN THE WORKS CREATED BY NARIMAN ALIYEV IN THE GENRE OF LANDSCAPE AND STILL LIFE	63
Onur KURT Ayşe KURUL	AUTOMOTIVE FABRIC DESIGN IN TECHNICAL TEXTILE	65

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Ece KILIÇ Nebil YÜCEL Fethi BENGİL Elizabeth Grace Tunka BENGİL Seycan MÜBAREK ŞAHUTOĞLU	CONSERVATION OF ENDEMIC LEVANTINE NASE (Chondrostoma kinzelbachi)	69
Ayşe ARI	AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF FOREIGN AIDS ON ENVIRONMENTAL DEGRADATION FOR TURKISH ECONOMY	71
Ahmet Niyazi ÖZKER	GLOBAL LOCATIONS OF THE TAX BURDEN IN TURKEY AFTER 2015 AND ITS EFFECTS ON FISCAL BALANCES	73
Elif Sena DÜŞGÜN Nesrin KARAHAN Şeyda TOPRAK ÇELENEY	INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SLEEP QUALITY AND ATTACK FREQUENCY, SEVERITY AND DURATION IN PEOPLE WITH MIGRAINEA PILOT STUDY	74
Gökhan COŞANAY Yalçın KARALI	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOSITY OF CLASS TEACHERS	76
Gökhan COŞANAY Yalçın KARALI	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOUS LEVELS OF CLASS TEACHER CANDIDATES	78
Peter JOHN Attya BHATTI Safa BAJWA	PRO-INFLAMMATORY, ANTI-OXIDATIVE, THERAPEUTIC POTENTIAL OF MORINGA OLEIFERA IN RHEUMATOID ARTHRITIS	80
Attya BHATTI Peter JOHN Hadiqa MUBASHIR	ASSOCIATION OF TCF7L2 GENETIC POLYMORPHISM WITH TYPE 2 DIABETES IN PAKISTANI PATIENTS	82
Sevda RZAYEVA	SYSTEMIC FUNCTIONAL LINGUISTICS AND CHOICE	84
Tahir KARASHAHİN	EFFECT OF CHOLESTEROL ON REPRODUCTION IN FARM ANIMALS	86
Tahir KARASHAHİN	EFFECT OF BACTERIA AND VIRUSES ON OOCYTE AND EMBRYO DEVELOPMENT AND REPRODUCTION IN CATTLE	88
Sadıqlı Pərinaz	WOODEN TOOLS USED IN FARMING	90
Merve TARIM Fırat KARA	A QUALITATIVE RESEARCH ON THE PERCEPTION OF DIVERSITY AND THE DIVERSITY CULTURE	93
Kazımova Həlimə	SUMGAIT PROVOCATION IN THE CONTEXT OF THE NAGORNO-KARABAKH CONFLICT (IN RUSSIAN HISTORIOGRAPHY)	95
Xuraman Əfəndiyeva Aysel Hübərzadə Vahidzadə Leyla Əfəndiyeva Solmaz	SYNTHESIS OF AMINE – CONTAINING DERIVATIVES OF BUTYL XANTHOGENATE ACID AND STUDY OF THE TRIBOLOGY PROPERTIES	97

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Əfsanə Hüseyn (Nağıyeva)	M. C. TOPCHUBASHOV'S ROLE IN THE DEVELOPMENT OF AZERBAIJANI PHILOLOGICAL THOUGHT	100
Feyza İNCEOĞLU Saim YOLOĞLU	COMPARISON OF THE RESULTS OF SURVIVAL ANALYSIS METHODS IN LIVER TRANSPLANT PATIENTS	102
Hilal COŞKUN KARABULUT Hasan GÖKÇE İbrahim BİRGÜN Afşin KARİPER	TECHNOLOGY IMAGES OF SECONDARY STUDENTS	105
Irina KAZIMOVA Sevinj SAMADOVA	ABOUT THE ROLE OF THE COMMUNICATIVE ASPECT IN TEACHING BUSINESS AND ACADEMIC COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE	107
Ebru Gül ÇAKIR Elif ÖRNEK	THE CHANGING USE OF SQUARE AS A PUBLIC SPACE	109
Adıgözelova Məleykə Zahir qızı	US MIDDLE EAST POLICY AND THE JEWISH LOBBY	112
Onur UNLU Ayse AYTAC	INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF CALCIUM CARBONATE ADDITIVE IN PAPERMAKING	115
Youness MOUKHLISS Yassine KOUBI Mohammed BOUACHRINE Hamid MAGHAT	NOVEL ISOXAZOLE-BASED COMPOUNDS POTENTIALLY ACTIVE AGAINST DRUG-RESISTANT MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS H37RV. MOLECULAR SIMULATION STUDIES AND IN-SILICO PREDICTIONS	116
Elmira MAMMADOVA-KEKECH	KARAIM STUDIES AND RESEARCH IN AZERBAIJAN	117
Rena Fakhraddin Nazarova	EFFECT OF ULTRAVIOLET (UV) RAYS ON THE GROWTH OF ESCHERICIHA COLI BACTERIA	119
Yasemin KARAASLAN Şeyda TOPRAK ÇELENAY Deniz ÖĞÜTMEN KOÇ	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SEVERITY OF SYMPTOM AND PERCEIVED STRESS LEVEL IN WOMEN WITH CHRONIC CONSTIPATION: A PILOT STUDY	120
Marián AMBROZY	FUTILE ATTEMPTS TO CIRCUMVENT GÖDEL'S THEOREMS	122
Ali ALTUN Güventürk UĞURLU	INVESTIGATION OF THE CONFORMATIONAL ANALYSIS OF (o-CARBAMOIL PHENYLE) BORONIC ACID MOLECULE BY THEORETICAL METHODS	123
Ali ALTUN Güventürk UĞURLU	THE STUDY OF STRUCTURE, NONLINEAR OPTICAL, VIBRATIONAL AND ELECTRONIC PROPERTIES OF (p - CARBAMOYLPHENYLE) BORONIC ACID MOLECULE	125

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Kemal ÇİNÇİN	SCIENTIFIC, ONTOLOGICAL AND ETHICAL PROBLEMS IN PHILOSOPHY EDUCATION FOR CHILDREN	127
Eren Evin KILIÇKAYA	INVESTIGATION OF THE EFFECT OF STUDENT PSYCHOLOGY ON COURSE EFFICIENCY IN DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD	130
Tugce GUR MAZ	EVALUATION OF INDOLE BASED CARBOXAMIDE DERIVATIVES AS SOLUBLE EPOXIDE HYDROLASE (sEH) INHIBITORS	132
S. Şehnaz ALTUNAKAR MERCAN Yunus BÖRÜTEÇENE	SUKUK SYSTEM and TAX DIMENSION	134
Mohsen SHAMS Ali İkbal TUTAR Ferit ÇAKIR	EVALUATION OF THE STRUCTURAL PERFORMANCE OF THE HISTORICAL KILIÇ ALI PASHA MOSQUE IN ISTANBUL, TURKEY	135
Damla YILMAZ Özgür SAYGIN	TAX SIZE OF CHANGE IN VEHICLE FUEL TECHNOLOGIES	136
Gizem ÇETİN ÇELİK Özgür SAYGIN	UNFAIR REFLECTION OF THE TAX LOAD: THE PROBLEM OF TAXATION OF WORKPLACE LEASES	137
Mehmet PALANCI Ayşenur NAZİK FAYIZ Seyhan SOĞANCI	THE EMPATHIC PERSONALITY TRAITS SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY	139
Dineshen CHUCKRAVANEN Stephon STEWART	UNBLOCKING PARTIALLY CLOGGED BLOOD VESSELS	141
Chandana RAVIKUMAR	COMPARISON OF DIFFERENT MATERIAL CONDUCTIVE LAYER OF PIEZOELECTRIC POLYMER PVDF	142
Chandana RAVIKUMAR	PRIVACY RELATED ISSUES OF ENRGY HARVESTING APPLICAITIONS	143
Simple Sharma Barinderjit Singh	BIOACTIVE CONSTITUENTS AND FOOD PRODUCTS FROM POMELO FRUIT	144
Tahmina Aliyeva	THE IMPACT OF MULTILINGUALISM ON CREATIVITY	145
Şilan ÖZBEY Fethiye Müge SAKAR	BLOKCHAIN EFFECT IN THE FINANCE WORLD OF THE FUTURE	147
Eda Neslihan YALDIZ Fethiye Müge SAKAR	THE EFFECT OF EXPOSURE TO MOBBING ON EMPLOYEES WORK MOTIVATION	149
İlahə ASLANOVA	DÜNYA DİLÇİLİYİNDƏ SÖYLƏMİN TƏDQIQI	151
İsmayılova Jalə Musa q.	SHUSHA – "STONE POEM" OF AZERBAIJAN	152
Emin Alirzayev	BENEFTIS IN THE FRAME OF CONTEMPORARY SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF AZERBAIJAN REPUBLIC	154

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Şeniz KARAGÖZ	EXAMINATION OF THE EATING BEHAVIORS OF UNIVERSITY STUDENTS DOING RECREATIVE SPORTS	155
Emine İLKİN Rukiye DİKMEN Sevil ŞAHİN Ayten ARIÖZ DÜZGÜN	APPROACHES ON NURSING INFORMATICS AND ENGINEERING IN NURSING EDUCATION IN TURKEY AND THE WORLD	157
Menekşe Nazlı AKER Neslihan YILMAZ SEZER	RELAXATION EXERCISE AT SUPPORTING BREASTFEEDING	159
Neslihan YILMAZ SEZER Menekşe Nazlı AKER	THE EFFECTS OF PERIOD POVERTY ON WOMEN'S HEALTH	162
Y. H. Chennai S. Belaidi S. Boudergua	QSAR MODELING USING GAUSSIAN PROCESS APPLIED FOR A SERIES OF FLAVONOIDS AS POTENTIAL ANTIOXIDANTS	165
Ivan PAVLOVIC Jovan BOJKOVSKI Violeta CARO-PETROVIC Aleksandra TAŠIĆ	LUNGWORM INFECTION OF SMALL RUMINANT IN BELGRADE AREA	167
Səyyad MƏCIDOV	ARMENIA'S ECOCIDE CRIMES: CONCEPTUAL REVIEW AND LIABILITY ISSUES	169
Mehmet Yuşa KÖSE Ahmet KÖSTEKÇİ	DOES INTERNATIONAL AUTHORITIES' APPROACHES TOWARDS CRYPTO ASSETS SOLVE THE PROBLEM OF TAXATION?	171
Merve Benan ASLAN Zeynep Bala DURANAY Servet TUNCER	SOLAR ENERGY POTENTIAL OF TURKEY AND SOLAR ENERGY APPLICATION AREAS	173
Ghazaleh DINI Birgül BENLİ	3D PRINTING OF ANTIBACTERIAL NANOCCLAY/CELLULOSE COMPOSITES FOR REGENERATIVE MEDICINE	176
Maksut Zharylkasynovich Baitasov Kamalbek Embergenov Muratbek Abdikarimovich Tasbolat Galymzhan Zhumabekovich	FEATURES OF TWO-COMPONENT MEDIA OF THE M.A. BIO MODEL DESCRIBING THE DYNAMIC INTERACTION OF A PLATE AS A FOUNDATION	178
Güventürk UĞURLU	THEORETICAL INVESTIGATION OF STRUCTURAL AND ELECTRONIC FEATURES OF (E)-4-((4-BROMOPHENYL)IMINOMETHYL)BENZONITRILE MOLECULE	179
Güventürk UĞURLU	THEORETICAL INVESTIGATION OF CONFORMATION ANALYSIS AND NONLINEAR OPTICAL PROPERTIES OF OROTIC ACID MOLECULE	181
АРСЕНИ Игорьь	ДИСТРИБЬЮТОРСКИЙ И ДИЛЕРСКИЙ ДОГОВОРА В МЕЖДУНАРОДНОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ПРАКТИКЕ: ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ И ИДЕНТИФИКАЦИИ	183

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Andrej HABIŇÁK	IDIOMATICS AND PHRASE DIDACTICS IN NATIONAL GUIDELINES AND SYLLABI OF MASS MEDIA FACULTIES WITH IMPACT ON PHRASEOLOGY OF MASS MEDIA STUDENTS	190
Eva HABIŇÁKOVÁ	LINGUISTIC COMPETENCIES AMONG MASS MEDIA STUDENTS	191
Baiju THOMAS	THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN EDUCATION IMPROVES SOCIAL COMPETENCE IN STUDENTS WITH DISABILITIES IN THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS	192
Felice CORONA Tonia De GIUSEPPE Annalisa IANNIELLO	IMPROVING WELL-BEING THE VALUE OF FLIPPED INCLUSION MODEL	194
Seracchiani Marco Maurilio D'Angelo Alessio Zanza Rodolfo Reda Rosemary Abbagnale Giulia Del Bove Luca Testarelli	THE INFLUENCE OF DIFFERENT NITI CRYSTALLOGRAPHIC PHASES IN ROOT CANAL INSTRUMENTATION	196
Kadir DELİGÖZ Tuba ŞİMŞEK	THE EFFECT OF PACKAGING ON PURCHASING BEHAVIOR OF CONSUMERS ON THE PREFERENCE OF ORGANIC PRODUCTS: A RESEARCH ON GENERATION Z	198
Ülkər Əlövsət qızı Qurbanova	SIGMUND FREUD AND PSYCHOLOGICAL DEFENSE MECHANISMS	200
Yüksel KÜÇÜKER	BLACK SEA-IRAN TRADE ROUTES ACCORDING TO A MEMORANDUM OF 1926	202
Mehriban Muradova Əmrah qızı	ON THE HISTORY OF THE STUDY OF LANGUAGE CONTACTS AND INTERFERENCE	204
İlahə Aslanova	DÜNYA DİLÇİLİYİNDƏ SÖYLƏMİN TƏDQIQI	206
Muhammad Waris MAJEED Hafiz Qadeer AHMED	PREPARATION AND EVALUATION OF NANOPARTICLES OF ZINC OXIDE COATED INTRAMAMMARY INFUSION FOR THE TREATMENT OF SUBCLINICAL BOVINE MASTITIS	207
S.F.Qulizadə E.A.Məmmədov	AĞACLARDA RENTGEN ƏSASLI TOMOQRAFİYA	208
Aleksandra KLICH	THE ROLE OF LEGAL CLINICS IN THE SYSTEM OF FREE LEGAL AID AND LEGAL EDUCATION	210
Kürşat TAŞTAN Nalan SABIR TAŞTAN	TURKISH HIGHER EDUCATION'S GAININGS WITH TURKISH HIGHER EDUCATION QUALITY COUNCIL ON THE WAY OF CONFORMITY TO EUROPEAN STANDARDS	211
Mirzəyeva Sevinc	CHILDREN'S LITERATURE IN THE WORKS OF MIRZA ALAKBAR SABIR	213

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Rəşad SULTANOV Əhmədli TURAN	RADIOLOGICAL EXPLORATION WORKS USING MODERN TECHNOLOGIES IN OUR LIBERATED LANDS	215
Musadhique Kottaparamban Elsadig Hussein Fadlallah Ali Mohammed Jabir Kannanchery Kunnath	EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF THE DISEASE LITERATURE: A STUDY ON THE DISCOURSE OF ILLNESS DEPICTED IN ALBERT CAMUS' THE PLAGUE	218
V.A. RAZUMOVSKAYA Zh.K. AZKENOVA U.K. BAITURINA	FORMING LINGUOTORICAL COMPETENCE AMONG THE PHILOLOGICAL STUDENTS WHILE STUDYING THE COURSE "KAZAKH RHETORIC" (ON THE EXAMPLE OF ZHYRAU POETRY)	219
Pamphile HOUNDJI Kévin Ponce Anselme DOVONOU Raymond D. KOUMAGNON	RESPONSABILITE SOCIETALE ET RESPECT DES MESURES ENVIRONNEMENTALES SUR LES CHANTIERS DE CONSTRUCTION DES INFRASTRUCTURES TOURISTIQUES DANS LA VILLE DE OUIDAH	220
Zohaib Hassan Sain	STUDENTS ASSESSMENT OF ONLINE EDUCATION DURING THE COVID-19 EPIDEMIC	221
DÜRDANƏ RƏHİMZADƏ	THE TRUTHS ARISING FROM SPELLING ERRORS OF ARABİK ACQUISITION IN TURKISH LANGUAGES	222
Əbülfəz Xaliq oğlu Məmmədov Nailə Zaman Qizi Qasimova	ZANGEZUR AND HISTORICAL FACTS	224
Hasan SEVER	THE CHILDREN WITHDRAWING FROM THE SCHOOL IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND POVERTY	226
Devinder Singh PATHANIA Arvind KUMAR	A PROBLEM OF THERMAL STRESSES IN TRANSVERSELY ISOTROPIC PIEZOELECTRIC DISC WITH ROTATION AND INTERNAL PRESSURE	228
Dima DANAWI	WOMEN CANDIDATES IN LEBANESE ELECTIONS 2022: THE BATTLE OF THE SECOND SEX	229
Asif RAZA	EFFECT OF SOURCE TO SUBSTRATE DISTANCE ON THE STRUCTURAL, MORPHOLOGICAL, ELECTRO-OPTICAL AND DIELECTRIC PROPERTIES OF PVT-grown MoS ₂ nanosheets	230
Naseem AKHTER	PEACE IS ESSENTIAL FOR DEVELOPMENT OF THE SOCIETY (ISLAMIC PERSPECTIVE)	231
Naseem AKHTER	THE BATTLE OF AHZāB AND THE HOLY PROPHET (PBUH) (THE ACTUAL FACTS OF THE HISTORY)	232
Djellouli AMIR Berredjem YAMINA Hattab ZHOUR Khechai MOHAMED Barbari FATEH Abdesselam BOUGUERRA Sara NCIBI	USING REASONABLY PRICED BIO ADSORBENTS TO REMOVE AQUEOUS WASTE	233

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Monika STOJANOVA Dragutin ĐUKIĆ Marina T. STOJANOVA	THE EFFECT OF <i>Suillus granulatus</i> EXTRACTS ON THE NUTRITIONAL VALUE OF DEHYDRATED SOUP AS A NEW FUNCTIONAL PRODUCT	234
Monika STOJANOVA Dragutin ĐUKIĆ Marina T. STOJANOVA Blažo LALEVIĆ	DETERMINATION OF CHEMICAL COMPOSITION AND ANTIBACTERIAL POTENTIAL OF <i>Origanum vulgare</i> EXTRACTS	235
Habil. Kinga Flaga-Gieruszyńska	THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE PROTECTION OF PSYCHIATRIC PATIENTS' PRIVACY	236
Said EL RHABORI Abdellah EL AISSOUQ Samir CHTITA Fouad KHALIL	DISCOVERY OF DRUG-CANDIDATES FOR BREAST CANCER THERAPY VIA COMPUTATIONAL METHODS	237
Abderrahmane NOUI	THE RIGHT METHOD FOR PUBLISHING SCIENTIFIC RESEARCH IN ENGINEERING SCIENCES	238
Lazgin BARANY Mohammed Basil AL-AZZAWI	INVESTIGATING WRITING STRATEGIES USED BY EFL LEARNERS AT UNIVERSITY LEVEL	239
Balasubramani G L Rinky RAJPUT Manish GUPTA Pradeep DAHIYA Jitendra K THAKUR Rakesh BHATNAGAR Abhinav GROVER	STRUCTURE-BASED DRUG REPURPOSING TO INHIBIT THE DNA GYRASE OF MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS	240
Ionut T. IANCU	APPROXIMATION BY MAX-PRODUCT-FEJÉR-CHOQUET SAMPLING OPERATORS	241
Mário MESQUITA	"MY IDEA IS..." - THE CREATIVE ACT AND THE PROCESSES OF SCIENTIFIC RESEARCH IN ARCHITECTURE	242
Mahmood Ahmed	INVESTIGATION OF PESTICIDE RESIDUE IN SOME COMMON VEGETABLES: ESTIMATION OF THEIR IMPACT ON HUMAN HEALTH	243
Ahmad Shekib Popal Gurudutta P. Japee	AFGHANISTAN'S GEMSTONES SECTOR AND ITS PROSPECTS	244
Səidə YUSİFOVA	LEXICAL SEMANTIC CLASSIFICATION OF EUPHEMISMS	245
Ufuk ÜLKER Sibel KIZIL	CLOSTRIDIUM PILIFORME (C. PILIFORME) CAUSED BY TYZZER'S DISEASE DETECTED BY PCR IN MICE	247
Hakan GÜNDOĞDU	WRESTLING IN ANATOLIA: ABA AND SHALWAR WRESTLING	249
Mehmet PALANCI Ayşenur NAZİK FAYIZ Seyhan SOĞANCI	CHANGE OF THE LEVELS OF EMPATHIC TENDENCIES, ALITITALISM AND SELFCOMPENSE OF PROFESSIONAL CANDIDATES THAT REQUIRE SOCIAL SENSITIVITY, ACCORDING TO THE EDUCATIONAL PROCESS	251

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Tuğçe BALOĞU ERTAŞ Nilüfer YAZICI Nebi BİLİR	GROWTH PERFORMANCES IN AFFORESTATION AREAS OF ANATOLIAN BLACK PINE AND SCOTS PINE	253
Burak ÇEKİRDEK Veysel ERTURUN	STATIC ANALYSIS OF AIRCRAFT WING BY USING FINITE ELEMENT METHOD	255
Erkan KAYIKÇIOĞLU	AWARENESS OF CERVICAL CANCER RISK FACTORS AND SCREENING METHODS IN WOMEN RELATIVES OF CANCER PATIENTS	258
Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu	ENDANGERING ACADEMIC INTEGRITY: A DISCOURSE OF THE NEGATIVITIES ATTACHED TO AGE RESTRICTION WHILE DISTRIBUTING ACADEMIC SCHOLARSHIP AMONG THE APPLICANTS FROM DEVELOPING COUNTRIES	262
Cansev ÖZDEMİR İlker KILIÇ	USING STIMULUS-ORGANISM-RESPONSE (S-O- R) THEORY IN TOURISM RESEARCH	263
A. Gaffar AKYOL Durmuş Ali BİRCAN	THE EFFECT OF TEMPORARY LOAD CHANGES ON TURBINE WICKET GATES IN POWER PLANTS	264
NATAVAN BABAYEVA	REQUIREMENTS OF MODERN TIME; THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY IN PROTECTING HUMAN HEALTH	266
K.G.S. Venkatesan V.M. Jothiprakash P.A. Abdul Saleem T. Nalini M. Sriram	A STUDY ON TRAFFIC PREDICTION FOR INTELLIGENT TRANSPORTATION SYSTEM MECHANISM USING MACHINE LEARNING	268
Zeynep Gökçe KOÇYİĞİT Deniz SAY ŞAHİN	ALLEN CARR TREATMENT IN SMOKING ADDICTION	269
Hasan AYDEMİR Esengül İSPİR Ömer Varol PALANCIOĞLU	EXAMINATION OF GRADUATE THESIS ON EDUCATION GAMES	271
Şakir PARLAKYILDIZ	FAULTS IN LED LAMPS AND SOLUTIONS	273
Hatice ÜNAL ERCAN Gülin GENÇOĞLU KORKMAZ	PRIMARY FINDINGS OF ALTERATION MINERALS IN THE PERLITE DEPOSITS IN YUKARİEMİRLER (ANKARA-CENTRAL ANATOLIA): CHARACTERIZATION OF HYDROTHERMAL FLUID	274
Ayşen ÇAKIR Sevda ŞEHZADE Cansu KOÇ Güldal GÜLEÇ SÜYEN Aylin BİCAN DEMİR . Nevzat KAHVECİ	THE ROLE OF REM SLEEP DEPRIVATION ON LEARNING MEMORY AND THE POSSIBLE THERAPEUTIC EFFECT OF MELATONIN	275
Gheorghe GIURGIU Manole COJOCARU	NATURAL MODULATION OF THE MICROBIOTA IN PATIENTS WITH ATOPIC DERMATITIS	279

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Havva Nur ÇİFTÇİ	SPECIAL ISSUES in INFLATION ACCOUNTING – RIGHT-OF-USE ASSET	280
Arzu Rafail Mirzoyeva Saleh Heydar Maharramov Gulara Agamir Seyidova	ECONOMIC EFFICIENCY OF SUSTAINABILITY OF NEW SILKWORM BREED IN ADVERSE ENVIRONMENTAL CONDITIONS	282
M.C.Əliyev	MONGOLI TRADITIONS IN THE WORK " MONGOLIAN HISTORY " BY JOHN DE PLANO CARPINI, A EUROPEAN CLERGYMAN AND TRAVELER OF THE 13TH CENTURY	285
Zəhra Rəşid qızı Həsənova	PRE-SCHOOL EDUCATION – BASIC EDUCATION	286
İsmaylova Nərgiz	COMMUNICATION CULTURE AND SPEECH ETIQUETTE	288
Muhammad GULAHMADOV	THE ESTABLISHMENT OF THE REGIONAL TRANSPORT NETWORK IN THE LIBERATED TERRITORIES OF AZERBAIJAN: MAJOR TENDENCIES AND PERSPECTIVES	290
Nurmuamedova D.K. Kutlieva G.J.	MAHALLIY LAKTOBAKTERİYALARINING ANTAGONISTIK XUSUSIYATLARINI TADQIQ ETISH	291
Hüseynova Nilufər	ON THE ANALYSIS OF GERMAN TEXTBOOKS FOR SECONDARY SCHOOLS	293
Umut KAN Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	INVESTIGATION OF IMAGERY STATUS IN AMATEUR FOOTBALL PLAYERS BY GENDER AND AGE CATEGORY	295
Özgür AÇIKMEŞE Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	KOKULE AND KRIKARA VATITA TRADITIONAL WRESTLING AND ITS SIMILARITY WITH TURKISH TRADITIONAL WRESTLING	297
Özgür AÇIKMEŞE Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	INVESTIGATION OF SIMILARITIES WITH SORRO TRADITIONAL WRESTLING AND TURKISH TRADITIONAL WRESTLING	299
Umut KAN Erol DOĞAN Osman İMAMOĞLU	COMPARISON OF COMMUNICATION SKILLS OF SPORTS FACULTY STUDENTS BY GENDER, AGE CATEGORY AND DEPARTMENTS	301
İzzet AYDEMİR Mehmet Emin YAŞAR	DETERMINATION OF OBTAINING AND CONFIRMING HEALTH INFORMATION IN DIGITAL ENVIRONMENT	303
Kubra CİNİCİ Gultekin GÖKÇE	ELECTROCHEMICAL INVESTIGATION OF THE INTERACTION BETWEEN CROCIN AND DNA AT PENCIL GRAPHITE ELECTRODE	305

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Muhammed KOÇ Kemal TİMUR	THE POETICS OF METİN ELOĞLU, AN IMPORTANT POET OF MODERN TURKISH POETRY	306
Zeki ALKAN Alper Buğra ARSLAN Gizem BAKIR Hüseyin YAPICI	ANALYSIS OF THREE-DIMENSIONAL POWER DENSITY DISTRIBUTION IN ZONES OF A CONVENTIONAL ACCELERATOR DRIVEN SYSTEM DESIGNED FOR NUCLEAR WASTE TRANSMUTATION AND FUEL ENRICHMENT	308
Şeref ÇETİNKAYA	AN ASSESSMENT ON FACTORS AFFECTING HUMAN INTELLIGENCE (HUMINT) WITHIN THE SCOPE OF ENSURING NATIONAL SECURITY	310
Ömer Gökhan ULUM	VALUES ORIENTATION IN THE EFL TEXTBOOK SPEAKOUT INTERMEDIATE	312
Mustafa KARABULUT	IMAGE IN ÂSAF HÂLET ÇELEBİ'S "NÛRUSİYÂH" POETRY	313
Mustafa KARABULUT	NATURE CITY CONFLICT IN SAIT FAİK ABASIYANIK'S STORY OF ALEM DAĞ'DA VAR BİR YILAN	315
Y. H. Chennai S. Belaidi S. Boudergua	QSAR MODELING USING GAUSSIAN PROCESS APPLIED FOR A SERIES OF FLAVONOIDS AS POTENTIAL ANTIOXIDANTS	317
Gökhan COŞANAY Yalçın KARALI	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURRICULUM OF CLASS TEACHERS	318
Gökhan COŞANAY Yalçın KARALI	EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOUS LEVELS OF CLASS TEACHER CANDIDATES	320
Esmira SƏFƏROVA	CULTURAL-LINGUISTIC PROBLEMS ARISING UPON THE TRANSLATION OF ADVERTISING TEXTS	322
Belfarhi Leila	EFFECT OF TOXIC SOLVENT EXTRACTION OF THE FORMULATION OF CREAM BY CALOTROPIS PROCERA PLANT	325
Murat SÜSLÜ Gökten ÖNGEL	THE EFFECTS OF COSTUMER ORIENTATION ON BUSINESS PERFORMANCE IN TOURISM BUSINESSES	326
Miglena MILUSHEVA Mina TODOROVA Lidia KAYNAROVA Deana GEORGIEVA Vassil DELCHEV Yulian TUMBARSKI Stoyanka NIKOLOVA	SYNTHESIS AND ANTIMICROBIAL PROPERTIES OF SILVER NANOPARTICLES	329
Hamza ASSILA Younes ZAOUİ Issam Ameziane EL HASSANI Abderrazzak EL MOUTAOUAKIL ALA ALLAH Youssef RAMLI M'Hammed ANSAR	Synthesis of Ethyl 2-(4-benzyl-3-methyl-6-oxo-1,6- dihydropyridazin-1-yl)acetate : crystal structure and Hirshfeld surface analysis	331

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Serdar ÇAKIR İpek LUZUMLU Burak Can ÖZER	REDUCING THE COOKER GRID PRODUCTION METHOD TO A SINGLE STAGE	332
Rüfət Lətif oğlu Hüseynzadə	FIRST DISTRICT PLACE OF EDUCATION	334
Sehrana Kasimi	AZERBAIJAN'S CRADLE OF CULTURE – SHUSHA	336
Sevindj Fikret Babayeva Mehman Habib Aliyev Lala İslah Rustamova	MIXED NOROVIRUS INTESTINAL INFECTION AMONG EARLY -AGED CHILDREN IN BAKU CITY	338
Olubanjo-Olufowobi, Olufunso	THE INDISPENSABILITY OF METAPHYSICS IN LIFE: A CRITIC OF THE LOGICAL POSITIVISM ARGUMENT	340
Binyam ZIGTA	THE INFLUENCE OF THERMAL RADIATION AND CHEMICAL REACTION ON MHD MICROPOLAR FLUID IN THE PRESENCE OF HEAT GENERATION/ ABSORPTION	341
Raghad Nassif Jasim	THE ROLE OF CITIZENSHIP IN BUILDING NATIONAL SECURITY	342
Akasya AKYÜZ Serhat SAY H. Şebnem ARLI M. Fatih AKAY	FRAUD DETECTION FOR E-COMMERCE MARKETPLACES USING MACHINE LEARNING	344
Shoukat Rafique AWAN Nadeem BHATTI Faiz Muhammad SHAIKH Anwar Ali Shah G.Syed	IMPACT OF POST COVID-19 AFFECTS ON FACULTY MEMBERS: A CASE STUDY OF SINDH PROVINCE	345
Makhkamov Amirjon Muhammad ogli Bakhora Ismoilovna Turaeva Kutlieva Guzal Zhumaniyazovna	EFFECTS OF PHYTOHORMONES PRODUCED BY BACTERIA ON THE ACTIVITY OF PIGMENTS IN VINE LEAVES	346
Həsənov Həsən	IMPORTANCE OF TAXATION IN DEVELOPING COUNTRIES	347
Volkan İNCE Ahmet MERT	PLANTS IRRIGATION NEED DETERMINATION USING CONVOLUTIONAL NEURAL NETWORKS	349
Nəcəfov Sədat Sadiq oğlu	SIGNALS IN DIGITAL TV BROADCASTING SYSTEMS ENHANCEMENT OF FREQUENCY SPECTRUM AND ENERGY EFFICIENCY	351
Yara N. ALTHERWAH Amira MARZOUKI Mutasem Z BANI-FWAZ Mohamed GLAOUİ Riadh MARZOUKI	EFFECTS OF NA/K SUBSTITUTION ON STRUCTURE AND ELECTRICAL PROPERTIES OF SODIUM MONOPHOSPHATE- BASED MATERIALS	353
Zekeriya ŞAHİN	THE RELATIONSHIP OF EXECUTIVE TRAINING AND EXECUTIVE BACKUP ABILITY WITH ORGANIZATIONAL CULTURE IN TERMS OF ORGANIZATIONS	354
Hasan AYDEMİR Seda SARI Ömer Varol PALANCIOĞLU	INVESTIGATION OF SCIENTIFIC STUDIES ON INTELLIGENCE GAMES	356

EUROASIA SUMMIT

Congress on Scientific Researches and Recent Trends-10

Kutlieva G.J. Elova N.A. Nurmukhamedova D.K.	NEW POSSIBILITIES FOR THE USE OF A PROBIOTIC PREPARATION FOR THE PREVENTION AND TREATMENT OF ULCERATIVE COLITIS	358
Cavit POLAT	AĞRI- DOĞUBAYAZIT DISTRICT HAND KNITTED DOWRY SOCKS	359

BÜYÜK ÖNDER HAYDAR ALİYEV'İN KAFKAS BÖLGESİNDEKİ ÇATIŞMALAR VE ÇÖZÜM YOLLARINA İLİŞKİN SİYASİ GÖRÜŞLERİ

NATIONAL LEADER HEYDAR ALIYEV'S POLITICAL VIEWS ON CONFLICTS IN
THE CAUCASUS REGION AND WAYS OF THEIR SETTLEMENT

Doç. Dr. Elnur KALBİZADA

Azerbaycan Bilimler Akademisi Kafkasya Araştırmaları Enstitüsü & Bakü Avrasya
Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5870-034X>

ÖZET

Doğu ile Batı'nın, Kuzey ile Güney'in bağlantı noktasında yer alan, zengin bir maddi ve kültürel mirasa sahip olan Kafkasya, jeopolitik konumu nedeniyle tarihsel olarak çeşitli kültürlerden etkilenmiştir. Yüzyıllardır bölgenin zenginliğinin bir göstergesi olarak görülen bu çeşitlilik, son iki yüzyılda Kafkasya'da çatışmaların ve sorunların kaynağı haline gelmiştir. Bölgedeki çatışmalar, Kafkas siyasetiyle yakından ilgili tüm siyasi liderlerin faaliyetlerini etkilemiştir. Bazı ülkeler ve siyasi liderler bu çatışmaları bölgesel ve küresel güvenlik için bir tehdit olarak kabul edip çözmeye çalışırken, bazıları da bu çatışmaları faaliyetlerinin araçlarından biri olarak görmüştür. Büyük lider Haydar Aliyev'in Kafkas politikasının bilimsel-teorik analizi, onun Güney Kafkasya'daki çatışma çözümü sürecine yaklaşımının çeşitli yönlerini netleştirmemize izin veriyor. Haydar Aliyev, Azerbaycan Cumhuriyeti dahil olmak üzere Kafkasya'da yer alan ülkelerin ulusal güvenliklerinin bölgesel güvenlik dışında var olamayacağı gerçeğinden hareketle bunların düzenlenmesinin yöntem ve araçlarını belirlemeye çalışmış ve bu konudaki görüşlerini açıkça ifade etmiştir. Haydar Aliyev'in dünyada sadece Azerbaycan'ın lideri olarak değil, genel olarak tüm Kafkasya ve Orta Asya bölgesindeki siyasi süreçleri etkileyen bir lider olarak nitelendirilmesini mümkün kılan bu yönüdür. Haydar Aliyev, Kafkasya'yı bölge halklarının ortak yurdu olarak nitelendirerek, buradaki sorunların ve çatışmaların çözümü için pratik adımlar attı. Haydar Aliyev, Kafkasya'nın bölünmüşlüğüne, Kafkas halkları arasında ayrılık ve çatışmaların varlığının "Bütün Kafkasya Evi"ne zarar verdiğine ve hiçbir milletin bundan yararlanmaya çalışmaması gerektiğine inanıyordu. Haydar Aliyev, SSCB'nin dağılması sonucu ciddi siyasi, ekonomik ve sosyal çalkantılar yaşayan Kafkasya ülkeleri arasındaki anlaşmazlıkların öncelikle barışçıl yollarla çözülmesi gerekliliği çağrısında bulunmuştur. Makale, Haydar Aliyev'in Kafkasya bölgesindeki (Gürcü-Abhaz, Gürcü-Oset, Çeçenistan vb.) çatışmalara ilişkin siyasi görüşlerini incelemektedir.

Uzun yıllar Azerbaycan'ı yöneten ve SSCB'de yüksek mevkilerde bulunan milli lider Haydar Aliyev, Kafkasya'daki çatışmaların hem tarihsel kökenlerini hem de nedenlerini derinden biliyordu. Bu nedenlere dayanarak, çatışmalara ve onların uyum sürecine stratejik bir yaklaşım geliştirdi. Haydar Aliyev, Kafkasya'daki çatışmalar konusunu sadece ikili ve bölgesel düzeyde değil, uluslararası çok taraflı düzeyde yapılan toplantılarda da ele aldı.

Anahtar Kelimeler: Haydar Aliyev, Kafkasya, çatışma, jeopolitik, Abhazya, Çeçenistan

ABSTRACT

Located at the junction of East and West, North and South, the Caucasus, which has a rich material and cultural heritage, has historically been influenced by various cultures due to its geopolitical location. This diversity, which has been seen as an indicator of the richness of the region for centuries, has become the source of conflicts and problems in the Caucasus in the last two centuries. The conflicts in the region have affected the activities of all political leaders closely related to Caucasian politics. While some countries and political leaders have accepted these conflicts as a threat to regional and global security and tried to resolve them, others have seen these conflicts as one of the tools of their activities. The scientific-theoretical analysis of the Caucasian policy of the national leader Heydar Aliyev allows us to clarify various aspects of his approach to the conflict resolution process in the South Caucasus. Based on the fact that the national security of the countries in the Caucasus, including the Republic of Azerbaijan, cannot exist outside of regional security, Heydar Aliyev tried to determine the methods and means of their regulation and clearly expressed his views on this subject. This aspect makes possible for Heydar Aliyev to be qualified not only as the leader of Azerbaijan, but also as a leader influencing the political processes in the entire Caucasus and Central Asia region in general. Heydar Aliyev, describing the Caucasus as the common home of the peoples of the region, took practical steps to solve the problems and conflicts there.

Heydar Aliyev believed that the division of the Caucasus, the existence of divisions and conflicts among the Caucasian peoples harmed the "House of the Whole Caucasus" and that no nation should try to take advantage of it. Heydar Aliyev called for the necessity to resolve the disputes between the Caucasian countries, which experienced serious political, economic and social turmoil as a result of the disintegration of the USSR, primarily through peaceful means. The article analyzes Heydar Aliyev's political views on the conflicts in the Caucasus region (Georgian-Abkhaz, Georgian-Ossetian, Chechnya etc.).

Heydar Aliyev, the national leader who ruled Azerbaijan for many years and held high positions in the USSR, deeply knew both the historical roots and the causes of the conflicts in the Caucasus. Based on these reasons, he developed a strategic approach to conflicts and their adaptation process. Heydar Aliyev discussed the issue of conflicts in the Caucasus not only at bilateral and regional level, but also at international multilateral meetings.

Keywords: Heydar Aliyev, Caucasus, conflict, geopolitics, Abkhazia, Chechnya

**HEYDƏR ƏLİYEV – AZƏRBAYCANIN DÖVLƏTÇİLİK KONSEPSİYASINI YAZAN
SİYASİ XADIM**

HAYDAR ALİYEV - AZERBAIJAN'IN DEVLET KAVRAMINI YAZAN
SİYASİ FİĞÜR

**HEYDAR ALİYEV - POLITICAL FIGURE WHO WROTE THE CONCEPT OF STATE
OF AZERBAIJAN**

Ayətəxan Ziyad,

Azərbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi. Araştırma görevlisi.

<https://orcid.org/0000-0002-0034-6736>

Babək İsgəndərov,

hukukçu, araştırmacı

XÜLASƏ

İnsan YARADAN-ından üç dilək diləyər: güc, səbr və müdriklik.

Bəşər övladı tanrısından GÜC-ü ona görə diləyər ki, qarşısına qoyduğu məqsəd və vəzifələri həyata keçirmək gücündə ola bilsin; Səbri ona görə diləyər ki, mövcud olanları arzuladıqlarına müvafiq yönləndirməyə tabı yetə bilsin; Müdrikliyi ona görə diləyər ki, istədiklərindən hansını və nə zaman həyatda reallaşdırma biləcəyini zamanında müəyyənləşdirə bilsin.

İnsan xislətinin bu üç “diləyi” Ümummillilərin öz şəxsinde ehtiva edə bilməsinin nəticəsidir ki, son olaraq xalqın ürəkəçliyi ilə ona ərnağan etdiyi “ümummillilərin lider”, “ulu öndər”, “tarix yaradan siyasətçi” və bu kimi digər bir çox titullara sahib durmaq imkanı əldə etmişdir. Beləsi zaman çərçivəsinə sığmaz, zamanın qədəri ilə hesablaşmaz, zamanın axarına qarışıb sıradan biri olmaz - əbədiləşər, xalqın yaddaşına köçər, dövlətinin, dövlətçilik tarixinin yaddaşında əbədiləşər.

...1988-1993-cü illərdə vətəndaş müharibəsi və parçalanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalan Azərbaycanın, Azərbaycan dövlətçiliyinin bu gün qazandığı nə ki var, Heydər Əliyevin fərdi qabiliyyətinin nəticəsidir. Məsələn, Türkiyə prezidentini, eləcə də ABŞ, yaxud Rusiya prezidentlərini (istəsələr də, istəməsələr də) səhv etməyə qoymazlar. Çünki onların tarixən formalaşmış siyasi “mətbəx”i - dövlətçilik ənənəsi var. Bəs Azərbaycan üçün belə bir siyasi mərkəz var idimi? Həm də elə bir vədədə ki, Azərbaycan uçurumun bircə addımlığında, real parçalanmaq təhlükəsi ilə göz-gözə durmuşdu.

Heydər Əliyevə qədər Azərbaycana neçə prezident gəldi getdi? Ayaz Mütəllibov, Yaqub Məmmədov, yenidən Ayaz Mütəllibov, İsa Qənbər və Əbülfəz Elçibəy (Əliyev). Ölkəyə rəhbərlik oyun-oyuncağa dönmüşdü. Hətta 28 gün (İsa Qənbər) və 69 gün müddətinə (Yaqub Mahmudov) prezident kürsüsündə müvəqqəti əyləşənlər də oldu. Ancaq bu “nəfərlər” Azərbaycanı “ağ günə” çıxara bildilərmidi? Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin zamanında ucalıb 23 ay sonra enmiş bayrağını yenidən qərarlı şəkildə ucalıqda dayanıqlığına müvəffəq ola bildilərmidi? Ümummillilərin lideri neylədi? 13 il 6 ay Azərbaycan KP MK-nın I katibi, 10 il Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvü kimi məsul vəzifələrdə “bişmiş” mükəmməl siyasi idarəetmə təcrübəsindən bəhrələnen Heydər Əliyev zəkası Azərbaycan üçün siyasi mərkəz formalaşdırılmasının

bünövrəsini qoydu və 10 illik hakimiyyəti dövründə bu siyasi mərkəzi formalaşdırıb gələcək nəsillər üçün yadigar qoydu.

Məqalədə Azərbaycanın dövlətçilik konsepsiyasını yazan, XXI əsri Heydər Əliyev müdrikliyinin işığı, əzəməti ilə yaşayan Azərbaycan dövlətindən, Azərbaycan dövlətçiliyini 1988-1993-cü illərdə vətəndaş müharibəsi və parçalanmaq kimi bir kabusdan xilas etmiş Heydər Əliyev zəkəsindən, bu zəkanın Azərbaycanın mövcud dövlətçilik ənənəsini necə formalaşdırdığından bəhs olunur.

Açar sözlər: Ümummilli lider, dövlətçilik konsepsiyası, uzaqgörən şəxsiyyət, dünyanı dərk etmək, müstəqillik, suverenlik.

ÖZET

İnsan, yaratıcısından üç dilek ister: Güç, sabır və hikmet.

İnsan ırkı, amaç və görevlerini gerçəkləşdirəbilmək için Tanrı'dan GÜÇ ister; Var olan şeylere kendi istekleri doğrultusunda yön verebilmek için sabır duasında bulunur; Hayatta hangilerini istediğini ve ne zaman gerçəkləşirebileceğini zamanla belirleyebilmek için hikmet ister.

İnsan doğasının bu üç "arzusu", ulusal liderin kişiliğini zapt edebilmesinin ve nihayet "ulusal lider", "büyük lider", "tarihi yaratan politikacı" ve daha pek çok unvana sahip olabilme fırsatının sonucudur. Halkının açık kalbi tarafından kendisine verilen bu tür diğer unvanlar elde edildi. Böyle bir insan zaman çerçevesine sığmaz, zamanın miktarıyla sayılmaz, zamanın akışına karışmaz ve sıradan olur - ebedileşir, halkının hafızasına taşınır, içinde ebedileşir. Devletin hatırası, devlet olma tarihi.

...1988-1993'te iç savaş ve parçalanma tehdidiyle karşı karşıya kalan Azerbaycan devletinin bugün başardıkları, Haydar Aliyev'in bireysel yeteneğinin sonucudur. Mesela Türkiye cumhurbaşkanının da, ABD'nin, Rusya'nın da başkanlarının (isteseler de istemeseler de) hata yapmasına izin vermeyecekler. Çünkü tarihsel olarak oluşturulmuş bir siyasi "mutfakları" var - bir devlet olma geleneği. Azerbaycan için böyle bir siyasi merkez var mıydı? Ve öyle bir vaatte bulundu ki, Azerbaycan uçurumdan sadece bir adım uzakta, gerçek bir parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

Haydar Aliyev'den önce Azerbaycan'a kaç cumhurbaşkanı gelip gitmiştir? Ayaz Mutallimov, Yagub Mammadov, yine Ayaz Mutallimov, İsa Kanbar ve Abulfaz Elçibey (Aliyev). Ülke liderliği oyun-oyuncağa dönüştü. Hatta geçici olarak 28 gün (İsa Kanbar) ve 69 gün (Yagub Mahmudov) başkanlık koltuğuna oturanlar bile oldu. Ancak bu "insanlar" Azerbaycan'ı "beyaz gün"e getirebildiler mi? Muhammed Emin Resulzade döneminde çekilen ve 23 ay sonra inen bayrağı kararlılıkla kaldırebildiler mi?

Ulusal lider ne yaptı? Mükemmel siyasi yönetim deneyiminden yararlanan Haydar Aliyev, 13 yıl 6 ay Azerbaycan Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreterliği ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Siyasi Bürosu üyesi olarak sorumlu pozisyonlarda 10 yıl boyunca Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin başkanı, Azerbaycan için bir siyasi merkezin oluşumunun temelini attı ve 10 yıllık iktidarı sırasında bu siyasi merkez oluştu ve gelecek nesillere bir kalıntı bıraktı.

Makalede, Azerbaycan devletçiliğini iç savaş ve parçalanma kabusundan kurtaran Haydar Aliyev'in dehası, Haydar Aliyev'in dehasının ışığı ve görkemiyle 21. yüzyılda yaşayan Azerbaycan'ın devlet kavramını yazan Azerbaycan'ın durumundan bahsedilmektedir. 1988-1993 yıllarında ve bu istihbaratın Azerbaycan'ın mevcut devlet geleneğini nasıl şekillendirdiği.

Anahtar kelimeler: Milli lider, devlet kavramı, vizyoner kişilik, dünyayı anlama, bağımsızlık, egemenlik.

ABSTRACT

Man asks three wishes from his creator: strength, patience and wisdom.

The human race seeks POWER from God in order to accomplish its purposes and missions; He prays for patience in order to direct the existing things according to his own wishes; It takes wisdom to determine over time which ones you want in life and when you can achieve them.

These three "desires" of human nature are the result of the national leader being able to capture his personality and finally the opportunity to hold the titles of "national leader", "great leader", "politician who made history" and many more. Other such titles bestowed upon him by the open heart of his people were obtained. Such a person does not fit into the time frame, does not count by the amount of time, does not interfere with the flow of time and becomes ordinary - he becomes eternal, is carried into the memory of his people, becomes eternal in it. the memory of the state, the history of statehood.

...The achievements of the Azerbaijani state, which faced the threat of civil war and disintegration in 1988-1993, are the result of Heydar Aliyev's individual talent. For example, they will not allow the president of Turkey, the presidents of the USA and Russia (whether they want it or not) to make mistakes. Because they have a historically formed political "kitchen" - a tradition of statehood. Was there such a political center for Azerbaijan? And he made such a promise that Azerbaijan, just one step away from the cliff, was in real danger of disintegration.

How many presidents went to Azerbaijan before Heydar Aliyev? Ayaz Mutallimov, Yagub Mammadov, again Ayaz Mutallimov, Isa Ganbar and Abulfaz Elchibey (Aliyev). Country leadership has become a toy. There were even those who temporarily sat on the chair for 28 days (Isa Kanbar) and 69 days (Yagub Mahmudov). But were these "people" able to bring Azerbaijan to the "white day"? Were they able to resolutely raise the flag, which was raised during the reign of Muhammed Emin Resulzade and descended 23 months later?

What did the national leader do? Benefiting from his excellent political management experience, Heydar Aliyev, 13 years 6 months First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Azerbaijan and member of the Political Bureau of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union for 10 years in responsible positions, the chairman of the Communist Party of the Soviet Union, laid the foundation for the formation of a political center for Azerbaijan. During his 10 years in power, this political center formed and left a residue for future generations.

In the article, the genius of Heydar Aliyev, who saved Azerbaijani statism from the nightmare of civil war and fragmentation, and the situation of Azerbaijan, which wrote the concept of state of

Azerbaijan living in the 21st century with the light and glory of Heydar Aliyev's genius, is mentioned. In 1988-1993 and how this intelligence shaped the current state tradition of Azerbaijan.

Keywords: National leader, concept of state, visionary personality, understanding the world, independence, sovereignty.

**A STUDY ON THE INTERACTION OF VINBLASTINE AND VINCRIStINE
RECEPTOR IN PROPELLER FLOWER (CATHARANTHUS ROSEUS) WITH
ONCOGENE PROTEIN**

PERVANE ÇİÇEĞİ (CATHARANTHUS ROSEUS)' DEKİ VİNBLaStİNE VE
VİNCRIStİNE NİN KANSER RESEPTÖRÜ İLE ETKİLEŞİMİ ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

Assoc. Prof. Dr. Faik GÖKALP

*Kırıkkale University, Education Faculty, Department Of Mathematics and Science Education,
Science Education, Yahşihan/Kırıkkale, 71450 Turkey
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4363-3839>

ABSTRACT

The effect of Vinblastine in Propeller Flower (Catharanthus roseus) on the cancer-causing receptor was investigated using docking, one of the chemical calculation methods, based on the studies conducted on the effect of Vinblastine on cancer cells related to Vincristine, preventing the growth and development of cancer cells and their spread through metastasis. This study is important in terms of directing experimental and clinical studies by revealing the interaction of Vinblastine and Vincristine, which are the active compounds in Catharanthus roseus, with the 5p21 receptor known to cause cancer. The results to be obtained from here will help to determine what kind of interactions may occur and to elucidate the mechanism.

Keywords: Catharanthus roseus, Vinblastine, Vincristine, 5p21 receptor, docking

ÖZET

Pervane Çiçeği (Catharanthus roseus)' deki Vinblastine, Vincristine ile ilgili kanser hücreleri üzerinde etkili olduğu, kanser hücrelerinin büyüyüp gelişmesi ve metastaz yoluyla yayılımını engellenmesi ile ilgili yapılan çalışmalardan yola çıkarak kansere neden olan reseptör üzerindeki etkisi kimyasal hesaplama yöntemlerinden docking kullanılarak araştırılmıştır. Bu çalışma, Catharanthus roseus deki aktif bileşikler olan Vinblastine ve Vincristine nin kansere sebep olarak bilinen 5p21 reseptörü ile etkileşimini ortaya koyarak deneysel ve kliniksel çalışmalara yön vermesi açısından önemlidir. Buradan elde edilecek sonuçlar ne tür etkileşimlerin olabileceğini belirlenmesi ve mekanizmasının aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

Anahtar kelimeler: Catharanthus roseus, Vinblastine, Vincristine, 5p21 reseptörü, docking

COMPARATIVE STUDY OF MICROBIAL ETIOLOGY AND ANTIBIOGRAMS OF URINARY TRACT INFECTION AND GENITAL TRACT AMONG WOMEN IN SHEKHAN DISTRICT, IRAQ.

Najim A. Yassin

Assistant Professor in Molecular Microbiology, Dept. of Medical Microbiology, College of Medicine, Duhok University, Duhok, Kurdistan Region, Iraq.(najim56@yahoo.com)

*Corresponding address and reprint request to: Dr. Najim A Yassin ,

ABSTRACT

Urinary tract (UT) and urogenital tract (UGT) are interconnected. This study investigated the efficacy of antibiotics used for urinary and genital tracts infection in Iraqi women. About 224 women that clinically suspected with UT and UGT infections were enrolled. Midstream urine (78) and (146) High Vaginal swab (HVS) samples were collected and cultured. Colony forming units (CFU) were counted 24 hours later, and if the count $\geq 100,000/\text{ml}$ was considered significant bacteriuria. Antibiotic-susceptibility test was executed using disk-diffusion method. Exactly 107 (73.2%) and 57 (73%) revealed positive growth for HVS and urine respectively. Single infections were predominant. *Escherichia coli* accounted highest prevalence 18 (32%) in urinary tract, while non-hemolytic *Streptococcus* was highest in genital tract 32(30%). *Staphylococcus aureus* showed the next highest rates 21(20%) and 8(14%) in HVS and urine respectively. *Candida albicans* detected 19% and 9 % in HVS and urine respective. Amikacin was efficient 87% and 71% for urine and HVS isolates, respectively followed by nitrofurantoin in 77%, 63% and gentamicin 64%, 68% for urine and HVS isolates, respectively. High resistance rates were recorded to ampicillin, amoxicillin, cefixime and nalidixic acid. There was no statistical significant ($P>0.5$) variation regarding antibiotics susceptibility findings between isolates from urine and HVS. Various microbial causes could interconnect to infect UT and UGI. Incorrect use and high dose of antibiotics may lead to selective pressure and emergence of multiple resistant isolates. These results are worrisome; essential care should be taken in maternity unit , drug prescribing policy should be monitored and updated.

Keywords: Urinary tract infection, Urogenital tract, *Escherichia coli*, *Candida albicans* Comparative study

ULUSLARARASI HUKUKTA YABANCI YATIRIMLARIN KORUNMASI

PROTECTION OF FOREIGN INVESTMENTS IN INTERNATIONAL LAW

Doç. Dr. İslam Safa KAYA

Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Hukuk Anabilim Dalı,

ORCID: 0000-0001-5681-0756

ÖZET

Uluslararası hukuk, devletlerin egemen eşitliği üzerine kurulu bir karaktere sahiptir. ‘Egemenlik’ kavramı uluslararası hukukta oldukça önemlidir. Devletlerin ekonomik gücü de egemenlik kavramının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Günümüz global dünyasında ülkelerin birbirleri ile yaptıkları ticari ilişkiler, uluslararası şirketlerin ülkeler arasında yapmış olduğu faaliyetler, devletlerin ekonomik dengelerini oldukça etkilemektedir. Özellikle yabancı sermayeler ülke ekonomileri için önem arz etmektedir. Yabancı sermaye yatırımları uluslararası yatırım hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Uluslararası yatırım hukukunun kaynaklarına baktığımızda karşımıza uluslararası kamu hukukunun kaynakları çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’nün 38. Maddesine göre asli kaynaklar; uluslararası anlaşmalar, uluslararası teamül ve hukukun genel ilkeleri; yardımcı kaynaklar ise içtihatlar ve doktrindir. Uluslararası yatırım hukukunda en önemli düzenlemeler ‘Bilateral investment treaties (BIT)’ olarak bilinen iki taraflı uluslararası yatırım anlaşmalarıdır. Türkiye’nin de 80’den fazla yaptığı uluslararası yatırım anlaşmalarının amacı, yapılan uluslararası yatırımları korumanın yanında uluslararası yatırımcıları teşvik etmektir. Yapılan iki taraflı uluslararası anlaşmalarda yabancıların en çok aradığı kriterlerin başında, ortaya çıkabilecek herhangi bir uyuşmazlık durumunda 1969 tarihli Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi’nin 31., 32. ve 33. maddelerine göre hakimler tarafından yorumlanan adil ve hakkaniyete uygun bir muameleye maruz kalmak gelmektedir. Uluslararası anlaşmalar açısından oldukça zengin olan uluslararası yatırım hukukunun, teamül hukuku açısından aynı zenginlikte olduğu görülmektedir. Teamül hukuku, en çok yabancı yatırımın kamulaştırılması konusunda karşımıza çıkmaktadır. Türkiye uluslararası yatırımlar alanında ICSID konvansiyonu’na, MIGA Konvansiyonu’na ve Enerji Şartı Anlaşması’na taraf olmuştur. Ayrıca birçok ülke ile iki taraflı yatırım anlaşması imzalamıştır. Bu sebeple ICSID Konvansiyonu ile Enerji Şartı Anlaşması’nın ve yapılmış olan iki taraflı yatırım anlaşmalarının, özellikle yatırım kavramı ile ilgili hükümleri başta olmak üzere, diğer tüm hükümlerinin uluslararası yargı mercileri tarafından nasıl yorumlandığı yabancı yatırımların korunması açısından Türkiye’yi de yakından ilgilendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası hukuk, Uluslararası yabancı yatırım, Uluslararası yatırım anlaşmaları, ICSID Konvansiyonu, MIGA Konvansiyonu.

ABSTRACT

International law has a character based on sovereign equality of states. The concept of 'sovereignty' is very important in international law. The economic power of states also constitutes an important part of the concept of sovereignty. In today's global world, the commercial relations of countries with each other, the activities of international companies between countries affect the economic balances of states. Especially foreign capital is important for the country's economies. Foreign capital investments constitute the subject of international investment law. When we look at the sources of international investment law, we come across the sources of international public law. According to article 38 of the Statute of the United Nations International Court of Justice, the primary sources are; international treaties, international custom and general principles of law; auxiliary sources are precedent and doctrine. The most important regulations in international investment law are bilateral international investment treaties known as BIT. The purpose of more than 80 international investment agreements made by Turkey is to encourage international investors as well as to protect the international investments made. One of the most sought-after criteria for foreigners in bilateral international agreements any conflict that may arise is to be held to a fair and equitable treatment interpreted by judges in accordance with Articles 31, 32 and 33 of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties in case of. International investment law, which is very rich in terms of international treaties, does not seem to be equally rich in terms of customary law. Customary law most common appears in the expropriation of foreign investment. Turkey has become a party to the ICSID convention, the MIGA Convention and the Energy Charter Treaty in the field of international investments. It has also signed bilateral investment agreements with many countries. For this reason, the interpretation of all other provisions of the ICSID Convention, the Energy Charter Treaty and the bilateral investment treaties, especially the provisions related to the concept of investment, by the international jurisdictions is closely related to Turkey in terms of the protection of foreign investments.

Key words: International law, International foreign investment, International investment treaties, ICSID Convention, MIGA Convention.

**APPROXIMATION OF DIRICHLET-TO- NEWMANN OPERATOR OF
A THIN SLAB IN MICROPOLAR ELASTICITY**

Athmane ABDALLAOUI

Laboratoire de Mathématiques et Physique Appliquées, Ecole Normale Supérieure de
Bou Saâda, 28001 Bou Saâda, Algérie

E-mail address: a.abdallaoui18@gmail.com,
Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-1118-0361>

ABSTRACT. In this paper, we begin from a two-dimensional transmission model problem in the context of micropolar elasticity set in a domain $\Omega_- = \mathbb{R} \times]-1, 0[$ juxtaposed by a thin slab $\Omega_+^\delta = \mathbb{R} \times]0, \delta[$. By means of the techniques of asymptotic expansion with scaling, we derive a first approximation of Dirichlet-to-Newmann operator of the thin slab Ω_+^δ that models its effect on the fixed domain Ω_- . This approximate Dirichlet-to-Newmann operator which is also known as the approximate impedance operator, allows us to approximate the transmission problem by a boundary value problem doesn't take into account any more the thin slab Ω_+^δ , called impedance boundary problem, and then we establish and prove stability results and error estimate between the solution of the transmission problem and the solution of the approximate impedance problem in the norm of Sobolev space.

KEYWORDS AND PHRASES. Linear elasticity, micropolar elasticity, thin slab, impedance operator, Dirichlet-to-Newmann operator, asymptotic expansion with scaling.

HALAL INDUSTRIAL AREA IN INDONESIA: GOVERNMENT SUPPORT

M. Fathrezza Imani

Halal Center of IAIN Pekalongan

ORCID: 0000-0001-6071-2390

Ameylaura Azzahra

Halal Center of IAIN Pekalongan

Nuraini

Halal Center of IAIN Pekalongan

ABSTRACT

Industrial Estate is an area where Industrial activities are concentrated, equipped with supporting facilities and infrastructure developed and managed by an Industrial Estate Company. The development of Halal Industrial Estates in Indonesia needs to be carried out by the government so that it can contribute to increasing GDP growth in Indonesia and make Indonesia a role model for the halal industry in the world. This research was conducted to explain the Indonesian government's role as a policymaker regarding the development of Halal Industrial Estates in Indonesia. The method in this research is an empirical study of phenomenology in the form of library research using a qualitative approach. This study used secondary data obtained from previous studies and other literature with similar research topics. The results of the study explain that the role of the government has a significant impact on the development of Halal Industrial Estates in Indonesia. One of the main strategies in realizing an independent, prosperous and civilized Indonesia by becoming the world's leading Islamic economic center is the existence of a halal value chain, mapping of halal industry clusters through studies and analyzes that cover economic aspects and consumer preferences.

Keywords: Development, Halal Industrial Estate, Indonesia, and Government.

HOW TO CHOOSE MEDICAL PRODUCT LABELED HALAL

M. Fathrezza IMANI

Halal Center of IAIN Pekalongan

ORCID: 0000-0001-6071-2390

Sri WIGIYANTI

Halal Center of IAIN Pekalongan

Putri LETISYA

Halal Center of IAIN Pekalongan

ABSTRACT

Halal products are an important need for every consumer. Any halal sector is starting to get its place, whether in food, beverages, cosmetics, finance, or medicines. This study was conducted to know how to choose medicinal products with halal labels and analyze buying behavior and determine the most dominant factors influencing the intention to buy drugs labeled halal. This study uses a literature review method sourced from journals and other relevant sources according to the existing problems. The results of this study show that the way consumers choose halal medicinal products includes the MUI logo does not contain pork DNA and is registered with the Food and Drug Supervisory Agency / BPOM.

Keywords: Halal, Medical, Labels.

POTENTIAL AND DEVELOPMENT OF THE HALAL INDUSTRY IN INDONESIA

M. Fathrezza IMANI

Halal Center of IAIN Pekalongan

ORCID: 0000-0001-6071-2390

Hendri Hermawan Adi NUGRAHA

Halal Center of IAIN Pekalongan

ABSTRACT

The halal industry is no longer a complement to the economic progress of a nation, but is an important part of the country's economic development. The large contribution of shopping for halal products for Muslims in the world is suspected to be the driving force for world economic growth today. Indonesia is a country with the largest Muslim population in the world. Data from the Central Statistics Agency (BPS) in 2010, stated that the Muslim population in Indonesia reached 207 million people or 87% of the total population in Indonesia. The existence of Indonesia's commitment to improve national economic development which aims to reposition Indonesia from a developing country to a developed country. To realize this big goal, the strengths and opportunities of this nation must be utilized optimally by seriously building industry in Indonesia.

Keywords: Halal Industry, Potential, Indonesia, Economy.

**COMPARATIVE STUDY ON SIGNIFICANCE OF SPACE AND TIME
DEPENDENT INTERNAL HEAT SOURCE/SINK ON UNSTEADY FLOW OF
METHANOL BASED NANOFLUID OVER ELONGATED SHEET WITH OR
WITHOUT MAGNETIC FIELD EFFECT**

G.P. Ashwinkumar¹ C. Sulochana² N.Sandeep³

¹ Department of Mathematics, Vijayanagara Sri Krishnadevaraya University, Bellary-583105
India.

² Department of Mathematics, Gulbarga University, Kalaburagi-585106, India.

³ Department of Mathematics, Central University of Karnataka, Kalaburagi, India.

ABSTRACT

The present problem investigates the simultaneous solutions for unsteady two-dimensional MHD flow of methanol based Fe₃O₄ nanofluid with or without magnetic field. The nonlinear PDE's are transformed into ODE's with proper similarity transmutations. Further the Runge-Kutta method with shooting procedure is employed to accomplish the solutions to the flow problem. The impact of magnetic field, chemical reaction, non-uniform heat source/sink, unsteadiness on distributions of velocity, heat as well as mass functions are depicted via plots along with skin friction, local Nusselt and Sherwood numbers are tabulated numerically. It reveals from the results that, the occurrence of magnetic field in unsteady case has a greater role in enhancement of heat transfer performance as compared with steady case. Strengthening of unsteadiness of the sheet causes intensification in thermal fields.

Keywords: Nanofluid, stretching sheet, magnetic field, non-uniform heat source/sink chemical reaction.

ELEKTRON HÖKUMƏT: İNTEQRASIYA EDİLMİŞ KONSEPTUAL ÇƏRÇİVƏ

Ağazadə Şəhri Adil qızı

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti magistrantı

XÜLASƏ

Müasir dünyada mövcud qloballaşma və informasiyalaşma prosesləri bir-birilə əlaqəli olub, biri digərini şərtləndirir. Son illərdə dünyanın müxtəlif sahələrdə mühüm dəyişikliklər baş vermişdir ki, bu dəyişikliklər onların klassik strukturuna yenidən nəzər yetirmək və o sahədə əsaslı dəyişikliklər aparmaq zərurəti yaratmışdır. Hazırda, informasiya texnologiyalarının dünyanın bir çox ölkələrində geniş şəkildə istifadəsi elmi-texnoloji inqilabları olduqca sürətləndirmişdir. İnkişaf prosesində kütləvi və interaktiv ünsiyyət üçün əvəzsiz rola malik olan qlobal şəbəkə xüsusi yer tutmuşdur. Günümüzdə informasiya texnologiyaları və cəmiyyətinin formalaşmasının əsas xüsusiyyətləri, keyfiyyətcə yeni növ cəmiyyətin inkişaf istiqamətləri, bu məsələlərin həlli üçün demokratik və liberal prinsiplərə əsaslanmış elektron hökumət infrastrukturunun qurulması məsələləri, iqtisadi inkişaf üçün elektron hökumətin inkişafı istiqamətləri barəsində yeni metod və təkliflərin hazırlanıb tədqiq olunmasından ibarətdir.

XXI əsr ölkəmizdə və dünyanın hər yerində İKT-nin geniş yayılması mədəni, siyasi, sosial-iqtisadi sahələrdə önəmli dərəcədə dəyişikliklərə gətirib çıxarmışdır. İKT-in inkişafı istər siyasi proseslərdə, istərsə də dövlət idarəçiliyində müasir dövrlə ayaqlaşan, həmçinin cəmiyyətin artan tələblərinə cavab verən müasir modellərin yaranmasına təkan verir. İnkişaf etmiş ölkələrin siyasi və dövlət idarəetməsinin inkişafında önəmli tendensiyalardan ən başlıcası “elektron hökumət”in yaradılmasıdır. Hal-hazırda İKT-in istifadəsi dövlətin inkişafı üçün dominant faktorlardan biri hesab olunur. İnformasiya texnologiyaları və internet hökumətin, müxtəlif qurumların və vətəndaşlar ilə qarşılıqlı əlaqə üçün mükəmməl imkanlar və effektiv idarəetmə yaradır. İnformasiya cəmiyyətinə keçid, cəmiyyətə xas olan dövlət idarəçiliyinin formalaşmasını - elektron hökumətin yaradılmasını tələb edir.

Bu tədqiqatda son illərdə vətəndaşların dövlət idarəçiliyində müasir texnologiyalardan istifadəsini genişləndirmə üsulları, ölkədə dövlət qulluqçusu - vətəndaş münasibətlərinin keyfiyyətcə yeni müstəviyə keçirilməsi məsələləri, mərkəzlərin işinin səmərəliliyin artırılması sahəsində yaradılan e-hökumət sisteminin rolu tədqiq edilmişdir.

Açar sözlər : e-hökumət, e-imza, vətəndaş-dövlət, dövlət orqanları, vətəndaşlar

SUMMARY

Globalization and informatization processes in the modern world are interconnected, one conditions the other. In recent years, important changes have taken place in various areas of the world, which have created the need to reconsider their classical structure and make fundamental changes in that area. Currently, the widespread use of information technologies in many countries of the world has greatly accelerated scientific and technological revolutions. The global network, which has an indispensable role for mass and interactive communication, has taken a special place in the development process. Today, the main features of the formation of information technologies and society, the directions of development of a qualitatively new type of society, the issues of building an electronic government infrastructure based on democratic and liberal principles to solve these problems, and the directions of the development of electronic government for economic development consist in the preparation and presentation of new methods and proposals.

The widespread spread of ICT in our country and all over the world in the 21st century has led to important changes in the cultural, political, socio-economic fields. The development of ICT promotes the emergence of modern models in political processes and state administration that keep up with modern times and meet the growing demands of society. One of the most important trends in the development of political and public administration of developed countries is the creation of "electronic

government". Currently, the use of ICT is considered one of the dominant factors for the development of the state. Information technology and the Internet create excellent opportunities for interaction with the government, various institutions and citizens and effective management. The transition to the information society requires the formation of public administration specific to society - the creation of electronic government.

In this study, the methods of expanding the use of modern technologies by citizens in public administration, the issues of bringing civil servant-citizen relations to a qualitatively new level in the country, and the role of the e-government system created in the field of increasing the efficiency of the centers' work were studied in this research.

Keywords : e-government, e-signature, citizen-state, state bodies, citizens

TRABZON RUM DEVLETİ (1204-1263)

GREEK STATE OF TRABZON (1204-1263)

Doç. Dr. Fatma İNCE SANCAKLI

İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü/Malatya,

Orcid: 0000-0003-4579-6703

ÖZET

1095-1291 yılları arasında gerçekleştirilen haçlı seferlerinin başlamasının sebebi Bizans Devleti'nin batıdan istemiş olduğu yardımdır. Bu dönemde Bizans Devleti, bir taraftan Selçuklular, bir taraftan Çaka Bey tehlikesi diğer taraftan ise Peçeneklerin yaratmış olduğu karışıklıklar karşısında zor durumda kalan Bizans Devleti, batıdan yardım istemiştir. Batılılar da bu çağrı üzerine sözde doğudaki dindaşlarına yardım etmek maksadıyla bu seferleri düzenlemişlerdir. Ancak batının asıl niyeti, doğudaki dindaşlarını kurtarmak değil, doğunun zenginliklerini ele geçirebilmektir. Haçlıların bu niyetini fark eden Bizans Devleti de ilk seferden itibaren, haçlılara karşı bir takım önlemler almıştır. Onlara iaşe konusunda zorluklar çıkarmış, vermiş oldukları rehberler sayesinde onları sarp yollardan Anadolu'ya göndererek, Türklerin önüne atmış ve onlara birçok konuda yardımcı olmamışlardır. Bütün bu yaşananlar, haçlılarda, Bizans Devleti'ne karşı ön yargı ve nefretin oluşmasına sebebiyet vermiştir. İşte iki taraf arasında yaşanan bütün bu sorunlar, IV. Haçlı Seferi'nin yönünün Bizans Devleti'ne çevrilmesine sebebiyet vermiştir. IV. Haçlı Seferi henüz başlamadan, haçlılar ve Venedik Devleti arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre, Venedik, seferin düzenlenmesi için haçlılar için bir filo hazırlayacak, haçlılar da bu filoya karşılık Venedik'e 85.000 mark ödeyecekti. Ancak Venedikliler, bu paranın büyük bir kısmının ödemesini yapamamışlardır. İşte tam bu esnada yaşanan Bizans tahtında yaşanan sorunlar, haçlıların, Venediklilere vermeyi taahhüt ettikleri parayı ödemek için büyük bir fırsat olmuş ve bundan dolayı da asıl hedefinden saparak, Bizans Devleti üzerine yönelmiştir. IV. Haçlı Seferi sonrasında, İstanbul, haçlılar tarafından yağmalanmış, İstanbul'da Latin devleti kurulmuş, Trabzon'da, İznik'te ve Balkanlarda da Bizans Devleti'nin varisler tarafından devletler kurulmuştur. İstanbul'un Latinler tarafından işgalinden sonra Trabzon'a kaçan Bizans tahtı varislerinden Aleksios ve David kardeşler tarafından kurulan Trabzon Rum Devleti bu anlamda önemlidir. Bu bildiriye Trabzon Rum Devleti'nin 1204-1263 yılları arasındaki dönemi izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Haçlılar, Bizans Devleti, Haçlı Seferleri, IV. Haçlı Seferi

ABSTRACT

The reason for the start of the crusades carried out between 1095-1291 is the help of the Byzantine State from the west. In this period, the Byzantine State, which was in a difficult situation in the face of the Seljuks on the one hand, the danger of Çaka Bey on the one hand, and the confusion created by the Pechenegs on the other, sought help from the west. Upon this call, the Westerners organized these expeditions in order to help their so-called co-religionists in the east. However, the real intention of the west is not to save its coreligionists in the east, but to seize the riches of the east. Realizing this intention of the crusaders, the Byzantine State also took some precautions against the crusaders from the first time. They caused difficulties in subsistence, they sent them to Anatolia by steep roads thanks to the guides they gave, and they threw them in front of the Turks and did not help them in many matters. All these events led to the formation of prejudice and hatred among the crusaders against the Byzantine State. Here are all these problems between the two sides, IV. It caused the direction of the Crusade to be turned towards the Byzantine State. IV. Before the Crusade started, an agreement was made between the crusaders and the Venetian State. According to this agreement, Venice would prepare a fleet for the crusaders to organize the expedition, and the crusaders would pay 85,000 marks to Venice for this fleet. However, the Venetians could not pay a large part of this money. The problems experienced in the Byzantine throne at this time became a great opportunity to pay the money that the crusaders promised to give to the Venetians, and therefore, deviating from their main goal, they turned towards the Byzantine State. IV. After the Crusade, Istanbul was plundered by the crusaders, the Latin state was established in Istanbul, and states were established in Trabzon, Iznik and the Balkans by the heirs of the Byzantine State. The Greek State of Trabzon, founded by the heirs of the Byzantine throne, Alexios and David, who fled to Trabzon after the occupation of Istanbul by the Latins, is important in this sense. In this paper, the period of the Trabzon Greek State between the years 1204-1263 will be explained.

Key Words: Crusaders, Byzantine State, Crusades, IV. Crusade

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANDLAŞMASI KAPSAMINDA ULUSLARARASI EKONOMİK
VE SOSYAL İŞBİRLİĞİ**
INTERNATIONAL ECONOMIC AND SOCIAL COOPERATION UNDER THE UNITED
NATIONS CHARTER

Arş. Gör. Ali CENGİZ

Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1354-7358>

ÖZET

Gelişen dünyanın bir gereği olarak uluslararası ilişkiler her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler'in rolü oldukça önemlidir. Uluslararası ilişkilerin birçok alanında etkin bir rol oynayan Birleşmiş Milletler, uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliği alanında da çeşitli görevler üstlenmiş, devletlere bir takım yükümlülükler getirmiştir. Nitekim Birleşmiş Milletlerin amaçları arasında uluslararası ekonomik ve sosyal sorunların çözümü yer almaktadır. Birleşmiş Milletler'in bu amacı nasıl gerçekleştireceği ise Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda yer alan çeşitli düzenlemelerde yer almaktadır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler'e bağlı olarak faaliyet gösteren Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulmuştur. Konsey, özellikle ekonomik ve sosyal konularda araştırma yapmak, rapor düzenlemek ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve ilgili kuruluşlara tavsiyelerde bulunmak ve sözleşme tasarıları hazırlamak gibi görevlere sahiptir. Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler ile Ekonomik ve Sosyal Konsey'in uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliği alanında sahip olduğu yetki ve görevler, sorunların çözümü için kullandıkları araçlar, örnek olaylar ve günümüz koşullarında ne derece etkili olduklarına ilişkin değerlendirme çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler, Ekonomik İşbirliği, Sosyal İşbirliği

ABSTRACT

As a requirement of the developing world, international relations are gaining more and more importance day by day. In this context, the role of the United Nations is very important. The United Nations, which plays an active role in many areas of international relations, has also undertaken various tasks in the field of international economic and social cooperation, and has brought some obligations to states. As a matter of fact, among the purposes of the United Nations is the solution of international economic and social problems. How the United Nations will achieve this goal is included in various regulations in the United Nations Charter. In this context, the Economic and Social Council operating under the United Nations was established. The Council has duties such as conducting research, preparing reports, making recommendations to the United Nations General Assembly and related institutions, and drafting conventions, especially on economic and social issues. In this context, the powers and duties of the United Nations and the Economic and Social Council in the field of international economic and social cooperation, tools they use to solve problems, case studies and evaluation of how effective they are in today's conditions constitute the subject of our study.

Keywords: United Nations, Economic Cooperation, Social Cooperation

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK DESTANLARINDA YEMEK KÜLTÜRÜ

FOOD CULTURE IN PRE-ISLAMIC TURKISH EPICS

Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ

Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

Arş. Gör. Aykut Göktuğ SOYLU

Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

ÖZET

Destanlar, uzun süre sözlü geleneğe ağırlık vermiş olan toplumların, millî hafızasını içerisinde barındıran kültür miraslarıdır. Destanlarda bir milletin yaşadığı büyük olayların, o milletin hayalleriyle birleşiminden ortaya çıkan olağanüstü olaylar konu edilmektedir. Bununla birlikte destanlarda göçler, yenilgiler, ihanetler, dostluk ve düşmanlıklar gibi, Türk boylarının çeşitli dönemlerde yaşadığı acılar, sıkıntılar ve sevinçler de geniş ölçüde yer almıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, İslamiyet öncesi Türk destanlarında yemek kültürünü analiz etmek ve ortaya koymaktır. Nitekim İslamiyet öncesi Türk destanlarında yemek; bolluğun, misafirperverliğin ve sosyal statünün sembolü olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte yemek, ilişkilerini güçlendirmenin ve topluluk oluşturma bir yolu olarak yemeği paylaşan karakterlerle, bir bağ kurma ve sosyalleşme aracı olarak kullanılır. Buna ek olarak destanlarda yemeğin bölgenin coğrafi yapısına uygun olarak şekillendiği de görülebilmektedir. Örneğin, Türk yemekleri içerisinde sıklıkla kullanılan kuzu ve koyun eti, pirinç, buğday ve diğer tahıllar, kavun, üzüm ve patlıcan gibi meyve ve sebzeler bunlardan bazılarıdır. Genel olarak yemek, hem bolluk ve misafirperverliğin sembolü hem de bölgenin kültür ve geleneklerinin bir yansıması olarak İslamiyet öncesi Türk destanlarında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu destanlarda yemeğin önemini keşfederek, Türk toplumlarının yemek kültürü ve mutfak geleneklerinin daha derinden anlaşılması mümkün hale gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk destanları, gastronomi, kültür, yemek kültürü

ABSTRACT

Epics are cultural heritages that contain the national memory of societies that have focused on oral tradition for a long time. In epics, extraordinary events that emerged from the combination of great events experienced by a nation with the dreams of that nation are discussed. However, in the epics, such as migrations, defeats, betrayals, friendships and enmities, the pains, troubles and joys experienced by the Turkish tribes in various periods have also taken place widely. In this context, the aim of the study is to analyze and reveal the food culture in pre-Islamic Turkish epics. As a matter of fact, food in pre-Islamic Turkish epics; It is used as a symbol of abundance, hospitality and social status. However, food is used as a bonding and socializing tool, with characters sharing the meal as a way to strengthen relationships and build community. In addition, it can be seen that the food is shaped in accordance with the geographical structure of the region in epics. For example, lamb and mutton, rice, wheat and other grains, fruits and vegetables such as melon, grapes and eggplant, which are frequently used in Turkish dishes, are some of them. In general, food plays a central role in pre-Islamic Turkish epics, both as a symbol of abundance and hospitality and as a reflection of the culture and traditions of the region. By discovering the importance of food in these epics, it becomes possible to understand the food culture and culinary traditions of Turkish societies more deeply.

Keywords: Turkish epics, gastronomy, culture, food culture

TÜRKİYE' NİN GÜNEŞ ENERJİSİ POTANSİYELİ ve UYGULAMA ALANLARI

SOLAR ENERGY POTENTIAL of TURKEY and SOLAR ENERGY APPLICATION AREAS

Merve Benan ASLAN

TEDAŞ 11.Bölge Müdürlüğü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1762-6611>

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Bala DURANAY

Fırat Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2212-5544>

Prof. Dr. Servet TUNCER

Fırat Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7435-0906>

ÖZET

Günümüzün teknoloji çağında enerjiye duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu enerji ihtiyacının büyük bölümü, fosil kaynaklar olarak ifade edilen ve yüksek oranda karbon ile hidrokarbon içeren kaynaklardan karşılanmaktadır. Başlıca örnekleri kömür, petrol, doğalgaz olan bu yakıtların yaygın kullanım alanı olmakla birlikte, sadece belirli bölgelerde bulunmaktadır. Dünya üzerindeki bölgelerde fosil kaynak dağılımının homojen olmaması, yetersiz olduğu bölgeler için enerji bakımından dışa bağımlılığa sebep olmaktadır. Kaynak yetersizliğine ek olarak, iklim değişikliği, çevre kirliliği ve çeşitli solunum yolu hastalıkları gibi olumsuz etkileri nedeniyle, fosil kaynak kullanımının azaltılarak, zamanla sıfıra indirilmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duyulan enerji için verimli, kesintisiz ve çevreye duyarlı alternatif enerji kaynakları oluşturulmaya yönelinmiştir. Güneş, hidrolik, rüzgar vs. yenilenebilir enerji kaynaklarının örneklerindedir.

Günümüzde Türkiye' de ve dünyada yenilenebilir enerji kaynakları denildiğinde listenin başında güneş enerji sistemleri gelmektedir. Çevreyi kirletmeyen, verimli tarım arazilerini israf etmeyen bu sistem sayesinde, yılın hemen hemen her mevsiminde, tüketim kaynağına yakın alanlarda üretim yapılabilmektedir. Bulunduğu coğrafik konumu nedeniyle Türkiye' nin güneş enerjisinden yararlanma oranı, Avrupa geneliyle kıyaslandığında oldukça iyi bir seviyededir. Dört mevsimin düzenli yaşandığı Türkiye' de, güneş enerjisi ile üretim her mevsim mümkün olabilmektedir. Bu durumu avantaja çevirmek isteyen Türkiye' de, hem devlet hem de bireysel üreticilerin üretime sundukları katkı ile güneş enerji sistemlerinin kullanılması son zamanlarda oldukça yaygınlaşmıştır.

Güneş enerjisini ısı enerjisine dönüştürerek, sıcaklık değerine bağlı olarak, sıcak su eldesi, yapıların ısıtılması, su damıtımı, tuz üretimi, kurutma ve seracılık gibi çok farklı alanlarda güneş enerjisinden faydalanılmaktadır. Bunun yanında, su pompaları ve küçük motorların çalıştırılması, buhar jeneratörüyle elektrik üretimi gibi uygulamalarda da güneş enerjisinden faydalanılmaktadır. Güneş enerjisinden faydalanmanın en popüler yolu ise, yarı iletkenlerin kullanıldığı ve güneş ışınları ile doğrudan elektrik üretiminin gerçekleştiği fotovoltaik sistemlerdir.

Bu çalışmada Türkiye’ de mevcut kaynakların kurulu güce göre dağılımı ve yıllar bazında kurulu güç değişimi incelenecek olup, Türkiye’ de yapılan farklı güneş enerjisi uygulamaları ve güneş enerjisinin, enerji üretimindeki payı ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Enerji potansiyeli, elektrik enerjisi, güneş enerjisi, yenilenebilir enerji.

ABSTRACT

In today's technology age, the need for energy is increasing day by day. A large part of this energy need is met by sources that are defined as fossil resources which contain high levels of carbon and hydrocarbons. Although these fuels, the main examples of which are coal, oil and natural gas, are widely used, they are only found in certain regions. Because of the distribution of fossil resources is not homogeneous in regions around the world, it causes foreign dependence in terms of energy for regions where it is insufficient. In addition to the lack of resources, it is aimed to reduce the use of fossil resources to zero over time, due to adverse effects such as climate change, environmental pollution and various respiratory diseases. For this reason, human has tended to create efficient, uninterrupted and environmentally friendly alternative energy sources for the energy needed. Solar, hydraulic, wind etc. are examples of renewable energy sources.

Today, the solar energy system is the most common used energy within the renewable energy sources both in Turkey and in the World. With this solar system, which does not pollute the environment and does not waste fertile agricultural lands, energy production can be made in areas close to the consumption source in almost every season of the year. Due to its geographical location, Turkey's solar energy utilization rate is at a very good level when compared to Europe in general. In Turkey, where four seasons are experienced regularly, production with solar energy is possible in all seasons. In Turkey, which wants to turn this situation into an advantage, the use of solar energy systems has become quite common lately, with the contribution of both the state and individual producers to production.

By converting solar energy into heat energy, depending on the temperature value, solar energy is used in many different areas such as obtaining hot water, heating buildings, water distillation, salt production, drying and greenhouse cultivation. In addition, solar energy is also used in

applications such as running water pumps and small motors and generating electricity with a steam generator. The most popular way to benefit from solar energy is photovoltaic systems, where semiconductors are used and direct electricity generation is realized with solar rays.

In this study, the distribution of available energy resources in Turkey according to installed power and the change in installed power over the years will be investigated. Different solar energy applications in Turkey and the share of solar energy in energy production will be examined.

Keywords: Energy potential, electrical energy, solar energy, renewable energy.

**ADLI GEMOLOJİ AÇISINDAN TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA BİR
ÖRNEK; MÜCEVHER SEKTÖRÜNDE YAYGINCA KULLANILAN BERİL
($Be_3Al_2Si_6O_{18}$) MİNERALİNİN YEŞİL RENKLİ İKİ TÜRÜNÜN (YEŞİL BERİL VE
ZÜMRÜT) ARASINDAKİ FARKLAR VE TÜKETİCİLERİN
BİLİNÇLENDİRİLMESİ**

AN EXAMPLE OF CONSUMER PROTECTION IN FORENSIC-GEMOLOGY; THE
DIFFERENCES BETWEEN TWO GREEN TYPES OF BERYL ($Be_3Al_2Si_6O_{18}$)
MINERAL WIDELY USED IN THE JEWELRY INDUSTRY (GREEN BERYL AND
EMERALD) AND RAISING CONSUMER AWARENESS

Prof.Dr. Murat HATİPOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi, İMYO, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı
Programı,
Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doğal Yapı Taşları ve Süstaşları Anabilim
Dalı
ORCID: 0000-0002-4345-9052

Dr. Öğretim Üyesi Meltem GÜRBÜZ

Mersin Üniversitesi-Mersin/Türkiye, Takı Teknolojisi ve Tasarımı Yüksekokulu,
ORCID: 0000-0003-2501-0697

Öğretim Gör. Başak GÜRSOY

Dokuz Eylül Üniversitesi, İMYO, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı
Programı
ORCID: 0000-0002-2876-6556

Dr. Öğretim Üyesi Volkan ÇİL

Atatürk Üniversitesi-Erzurum/Türkiye, OMYO, El Sanatları Bölümü, Kuyumculuk ve takı
Tasarımı Programı
ORCID: 0000-0003-4206-7740

ÖZET

Çok eski zamanlardan beri insanoğlunun değer verdiği değerli taşlar elmas, safir, yakut, zümrüt, akuvamarin ve inci'dir. Özellikle ördekbaşı yeşilinden yeşilin hemen her tonunda oluşabilen ve esas minerali beril ($Be_3Al_2Si_6O_{18}$) olan zümrüt taşının bu çekici yeşil rengi yüzünden hemen her toplumda tüm insanlar tarafından talep görmüştür. Bununla beraber günümüzde, mücevher sektöründe yaygınca kullanılan beril mineralinin yeşil renkli iki türünün (yeşil beril ve zümrüt) olduğu birçok profesyonel satıcı ve neredeyse tüm tüketicilerin bilmediği veya farkında olmadığı bir durumdur. Bu iki türü birbirinden ayıran temel faktör beril minerali içerisine giren ve yeşil renge sebep olan periyodik cetveldeki "B" grubu bazı renk verici elementler (kromoforlar) dır. Berilyum-Alüminyum-silikat atomik bileşimine sahip beril minerali, kromoforlardan yoksun ise renksizdir ve ismi goşenit olarak ifade edilir. Kristalleşme sırasında bulunduğu jeolojik ortamda birinci olarak; Al^{+3} yerine Fe^{+3} ve V^{+3} elementleri beril içerisine yüksek oranlarda girerse, ikinci olarak; Al^{+3} yerine Cr^{+3} elementi düşük oranda girerse, kafes yapısında kristal alan dönüşümü ile berilin rengi yeşil olur. Bu

süstaşının adı hem bilimsel hem de uluslararası mücevher otoriteleri (Örg. CIBJO, GIA, IGI vb) tarafından “yeşil beril” ismiyle adlandırıldığından tüketicilere de bu isimle sunulmalıdırlar. Buna karşılık, Al^{+3} yerine yüksek oranda Cr^{+3} ve düşük oranlarda Fe^{+3} ve V^{+3} elementleri, gene kristal alan dönüşümü ile beril içerisine yüksek oranlarda girerse berilin rengi yeşil olur. Ancak bu durumda süstaşının adı hem bilimsel hem de uluslararası mücevher otoriteleri tarafından “zümrüt” ismiyle adlandırıldığından, tüketicilere de bu isimle sunulmalıdırlar. Hemen hemen tüm özellikleri aynı olan bu iki türün en pratik ayırt edilme yöntemlerinden birisi, UV-lüminesansıdır. Yeşil beriller yüksek vanadyum içerimler nedeniyle camgöbeği renkli UV ışınması gösterirken, zümrütler yüksek krom içerimleri nedeniyle kırmızı UV ışınması gösterirler. Bu fark adli gemoloji açısından önemlidir. Çünkü mücevher ticaretinde tüketicilerin aldatılmadan güvenle zümrüt taşı veya zümrütlü mücevherleri alabilmeleri için bu farkın satıcılar tarafından tüketicilere anlatılması gerekmektedir. Eğer tüketiciye bu fark anlatılmadan, ender bulunduğu için çok daha değerli olan ve bu yüzden yüksek talep gören zümrüt taşı yerine, çok daha yaygın bulunan yeşil beril satılırsa, 6502 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun” gereği ayıplı mal satılmış olur. Bu durumda tüketici lehine hukuksal hak doğar ve bu kanunun Madde 11’de bahsedilen tüketicinin seçimsel haklarını kullanması gerekebilir.

Anahtar Sözcükler: Zümrüt, Yeşil beril, Adli-gemoloji, 6502 sayılı Tüketici Kanunu.

ABSTRACT

The precious stones that have been valued by mankind since ancient times are diamond, sapphire, ruby, emerald, aquamarine, and pearl. Due to this attractive green color of the emerald stone, which can be formed in almost any shade of green from duck-head green, and whose main mineral is beryl ($Be_3Al_2Si_6O_{18}$), it has been demanded by all people in almost every society. However, today, it is a situation that many professional sellers and almost all consumers do not know or are aware of, that there are two green-colored types of beryl mineral (Emerald and Green Beryl), which are widely used in the jewelry industry. The main factor that distinguishes these two species from each other is the "B" group in the periodic table, which enters the beryl mineral and causes the green color, some coloring elements (chromophores). Beryl mineral with atomic composition of beryllium-aluminium-silicate is colorless if it lacks chromophores and its name is expressed as goshenite. Firstly, in the geological environment in which it was found during crystallization; If Fe^{+3} and V^{+3} elements enter beryl at high rates instead of Al^{+3} , secondly; If Cr^{+3} element enters at low ratio instead of Al^{+3} , the color of beryl becomes green with the crystal field transformation in the lattice structure. Since the name of this gemstone is named as “green beryl” by both scientific and international jewelry authorities (eg. CIBJO, GIA, IGI etc.), they should be presented to consumers with this name. On the other hand, if high proportions of Cr^{+3} and low ratios of Fe^{+3} and V^{+3} elements enter beryl lattice instead of Al^{+3} , again with crystal field transformation, the color of beryl becomes green. However, in this case, since the name of the gemstone is named as "emerald" by both scientific and international jewelry authorities, they should be presented to consumers with this name. The one of the most practical distinction of these two species, which has almost all the same characteristics, is with UV-luminescence. One of the most practical methods of distinguishing these two species, which have almost all the same characteristics, is UV-luminescence. Green beryls show cyan colored UV irradiation due to their high vanadium content, while emeralds show red UV irradiation due to their high chromium content. This difference is important in terms of forensic gemology. Because in the jewelry trade, this difference should be explained to the consumers by the sellers so that the consumers can safely buy the emerald stone or emerald jewelry without being deceived. If

green beryl, which is much more common, is sold instead of emerald, which is much more valuable because it is rare and therefore in high demand, without explaining this difference to the consumer, defective goods will be sold in accordance with the "Law on the Protection of the Consumer" no. 6502. In this case, a legal right arises in favor of the consumer, and it may be necessary to use the consumer's electoral rights mentioned in Article 11 of this law.

Keywords: Emerald, Green Beryl, Forensic-Gemology, Consumer Law No:6502.

ABŞERONDA BAĞ VƏ MEŞƏ BİTKİLƏRİNİN ƏSAS ZƏRƏRVERİCİLƏRİ VƏ ONLARIN ENTOMOFAQLARI

MAIN PESTS OF GARDEN AND FOREST PLANTS IN ABSHERON, THEIR COMPLEX
ENTOMOPHAGES

Safarova Elnura Fazil, associate professor at ASPU

Ismayilova Zarifa Rasul, head teacher ASPU

Dosent¹ Səfərova Elnurə

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Kimya biologiya fakültəsi

<https://orcid.org/0000-0002-4151-1750>

Baş müəllim² İsmayilova Zərifə

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Kimya biologiya fakültəsi

<https://orcid.org/0000-0002-9700-0116>

XÜLASƏ

Bağ bitkiləri, ağaclar və kollar hər il çoxlu zərərvericilər tərəfindən 30-50%, kütləvi şəkildə böyüdükləri dövrdə isə bəzən 80-90% zədələnir. Bu məqsədlə bağ və meşə bitkilərinə zərər vuran 6 növ həşəratın növ tərkibini, bioekoloji xüsusiyyətlərini, habelə entomofaqları (parazit və yırtıcı) tənzimləyən həşəratların növ tərkibini, bioekoloji xüsusiyyətlərini öyrənməklə başlıca zərərvericilərə qarşı bioloji mübarizədə perspektiv entomofaqlardan istifadənin elmi əsasları müəyyən edilmişdir. Onların sayı Azərbaycanda işlənib hazırlanmışdır (1. Söyüd güvəsinin kompleks entomofaqları (*Pandemis heperani* Den.et.Schiff), 2. Gümüşü kəpənəyin kompleks entomofaqları (*Cacoecia lecheana* L.), 3. Həlqəvi baramasarıyanın kompleks entomofaqları (*Malacosoma neustria* L.), 4. Qış qarışlayıcısının kompleks entomofaqları (*Operophtera brumata* L.), 5. Yaşıl palıd yarpaqbükəninin kompleks entomofaqları (*Tortrix viridana* L.), 6. Oduncaq zərərvericilərinin kompleks entomofaqları. Abşeron təbii rayonunda zərərvericilərin və entomofaqların növ tərkibini, bioekoloji xüsusiyyətlərini, yaşıllıqlarda yayılma qanunauyğunluğunu araşdırmaq üçün entomoloji üsullardan, metodik vasitələrdən və xüsusi təyinedici mənbələrdən istifadə edilmişdir (N.F.Meyer, 1933-1936). ; N.A.Telenqa, 1936; İ.A.Rubçov, 1948). Bundan başqa zərərvericilərin və entomofaqların növ tərkibini, morfoloji əlamətlərini müəyyən etmək üçün MBS-1 və MBS-9 mikroskop-lupadan, “Biolum” mikroskopundan, “Canon” digital fotoaparatından, işıq süalanması dərəcəsini müəyyən etmək üçün lüksometrdən istifadə edilmişdir.

Açar sözlər: Zərərverici, entomofaq, biologiya, ekologiya, bitki.

SUMMARY

Garden plants, trees and bushes suffer damages caused by lots of pests by 30-50% every year, and sometimes by 80-90% during the period when they grow massively. For this purpose, scientific bases for the use of perspective entomophages in the biological fight against harsh pests by studying the species composition, bioecological features of 6 species of insects, which

damage garden and forest plants, and entomophages (parasites and predators), which regulate their number, have been developed in Azerbaijan. (1. Complex entomophages of the willow moth (*Pandemis heperani* Den. et. Schiff), 2. Complex entomophages of the silvery butterfly (*Cacoecia lecheana* L.), 3. Complex entomophages of the ringed cocoon (*Malacosoma neustria* L.), 4. Complex entomophages of the winter beetle (*Operophtera brumata* L.), 5. Complex entomophages of the green oak leafhopper (*Tortrix viridana* L.), 6. Complex entomophages of wood pests. In order to investigate the species composition of pests and entomophages, their bioecological characteristics, and the regularity of their distribution on green areas in the Absheron natural region, entomological methods, methodological tools, and special determining sources were used (N.F. Meyer, 1933-1936; N.A. Telenga, 1936; I.A. Rubchov, 1948). In addition, MBS-1 and MBS-9 microscope-loupe, "Biolum" microscope, "Canon" digital camera, and luxometer were used to determine the degree of light irradiance to determine the species composition and morphological characteristics of pests and entomophages.

Key words: Pest, entomophag, biology, ecology, plant.

A BRIEF INSIGHT INTO SOME CURRENT ADVANCES ON PAPAYA WASTE UTILIZATION

Dr. Vanya ZHIVKOVA

University of Economics – Varna, Bulgaria

ORCID NO: 0000-0001-6807-7045

ABSTRACT

The purpose of this paper was to give a brief overview of some current research achievements related to the development and implementation of possible ways to utilize papaya waste. A short literature survey was conducted on keywords “papaya waste” among the scientific databases Scopus, Web of Science, PubMed, Google Scholar, and full-text publications from the last four years were selected. This work does not aim to collect all the scientific production that came out during the specified period on the set topic. In conclusion, despite the limited number of articles used in this paper, diverse opportunities to apply various means of reducing papaya waste and turning it into value-added products are being developed and implemented globally.

Keywords: Papaya waste, Papaya peels, Papaya seeds, Utilization, Recent tendencies

THE POSSIBLE IMPACT OF THE BAN ON FACE VEILING ON THE QUALITY OF LIFE OF VEILED MUSLIM WOMEN: SLOVENIAN PERSPECTIVE

Assistant Professor, dr. Maja Pucelj

Faculty of Organisation Studies in Novo mesto, Slovenia

ABSTRACT

An in-depth study was conducted on the significance of a possible adaptation of the ban on face veiling in Slovenia. We conducted 1) a quantitative research in 2016, 2018 and 2020 using the survey method, where we randomly selected 1. selected 224 people from the Slovenian general population using snowball online surveys, and 2) qualitative research in 2016 and 2020/21 and 2022 with 65 in-depth interviews with (non)veiled (non)Muslim respondents in Austria, Belgium, France and Slovenia, using pragmatic philosophy and critical race feminism to explore their perspectives on the above topic.

Based on the literature review and the results of the empirical research, we concluded that in the given situation in Slovenia, a legal ban on face veiling is not necessary. Such a legal regulation would be unnecessary due to the unproven threat to public safety, the questionable impact on the achievement of gender equality in the case of a voluntary decision to veil, the cultural proximity to Bosniaks, and the limited use of veils in Slovenia, which would lead to unnecessary targeting of veiled Muslim women.

Instead of banning the face veil, which has proven unsuccessful so far, Slovenia should consider alternative options, such as maintaining freedom of dress, openness, and mutual respect for other cultures; using the power of social networks and other media structures to eliminate prejudice against Muslim women; and creating appropriate environments (virtual or physical) where ways to combat the rise of xenophobia and hate speech and prevent violence and harassment against veiled women could be identified and discussed.

Keywords: Ban, face veiling, law, impact, Muslim women, quality of life

HAZAR DENİZİ ENERJİ BÖLGESİ AVRASYA ENERJİ MERKEZİNE DÖNÜŞMESİ YOLUNDA

ENERGY REGION CASPIAN SEA ON THE WAY TO BECOMING A EURASIAN
ENERGY CENTER

Paşa PAŞAYEV

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir/Türkiye

Doç. Dr. Şükrü APAYDIN

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4640-8135>

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İİB Fakültesi, Nevşehir/ Türkiye

ÖZET

Hazar denizi bölgesinin petrol ve doğalgazla zengin olduğu çok eski dönemlerden, daha milattan önce bilinmekte idi. Ancak bölgedeki petrol ve doğalgaz kaynaklarının enerji amacıyla kullanımı 19. Yüzyılın ikinci yarısında başlamış, 20. Yüzyılda da önemini korumuş ve günümüzde de devam etmektedir. 20. Yüzyıl bir petrol ve doğalgaz asrı olsa da Sovyetler Birliği kontrolünde olmasından dolayı Hazar bölgesinin petrol ve doğalgaz kaynakları kimseyi ciddi bir şekilde ilgilendiremiyordu. Sovyetler Birliği'nin dağılması ile Hazar denizi bölgesinin enerji kaynakları her kesin dikkatini çekmeye başlamıştır.

Dünyanın en eski petrol ve doğalgaz bölgelerinden biri olan Hazar bölgesi hem de bu kaynaklarla en zengin bölgelerden biridir. Karada ve özellikle Hazar Denizi'nin dibinde keşfedilen çok sayıda büyük yataklar sayesinde hidrokarbon rezervleri bakımından Orta Doğu ve Rusya'dan sonra üçüncü olarak yer almaktadır. Çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalarda Hazar bölgesinde keşfedilmiş ve kanıtlanmış petrol rezervlerinin 2,1–4,4 milyar ton, doğalgaz rezervleri ise 5,6-25,0 trilyon m³ olarak tahmin edilmektedir. Ancak bu zenginlik Hazar denizi kıyısı ülkeleri arasında problemler yaşanmasına da neden olmuştur. Anlaşmaların yolu Hazar'ın statüsünün belirlenmesinin 30 senelik ağır ve ağırlı tarihinden geçerek Hazar denizi enerji bölgesinin yaranmasına kadar devam etmiştir. Buna rağmen bölge henüz tam olarak problemlerini çözemediği için bir enerji habına dönüşmemiştir.

Bu problemlerin başında ister petrol, isterse de doğalgazın nakliyesi problemi gelmektedir. Hazar denizi kıyı ülkelerinden Kazakistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'ın denizlere çıkışı olmadığı için kaynakların nakliyesi boru hatları, limanlara kadar uzanan demir yolları ile gerçekleştirilmek zorundadır. Eski Sovyetler Birliği zamanından kalma boru hatları Rusya'nın kontrolü altında olduğu için ya ekonomik ya da siyasi nedenlerden dolayı güvensizdir ve nakliyenin sürekliliği temin edilememektedir. Bu açıdan Azerbaycan nakliye problemlerini Türkiye üzerinden geçerek Avrupa'ya ulaşan petrol ve doğalgaz boru hatları sayesinde çözmüş olsa da nakliye problemi özellikle Kazakistan ve Türkmenistan için üretici potansiyellerini tam olarak realleştirme yolunda bir engeldir. Doğrudur, son 30 senede Hazar denizi enerji bölgesi merkezli hem doğu hem de batı yönde petrol ve doğalgaz boru hatlarından ibaret iki enerji koridoru oluşmuştur. Ancak bu koridorların birbiri ile bağlantısı bulunmamaktadır.

Çalışmada Hazar denizi enerji bölgesinin bir enerji habına dönüşmesi perspektifleri, bu yoldaki avantajlar ve dezavantajlar analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hazar denizi enerji bölgesi, petrol, doğalgaz.

ABSTRACT

It was known from ancient times, before Christ, that the Caspian Sea region is rich with oil and natural gas. However, in this region the use of oil and natural gas resources as energy started in the second half of the 19th century, maintained its importance in the 20th century and continues today. Even though the 20th century was an oil and gas century, the oil and natural gas resources of the Caspian region could not seriously concern anyone because it was under the control of the Soviet Union. After disintegration of the Soviet Union, the energy resources of the Caspian Sea region began to attract the attention of everyone.

The Caspian region, which is one of the oldest oil and gas regions in the world, is also one of the richest regions with these resources. Through the large number of large deposits discovered on land and especially at the bottom of the Caspian Sea, it ranks third after the Middle East and Russia in terms of hydrocarbon reserves. According to various organizations, it is estimated that the oil reserves discovered and proven in the Caspian region are 2.1–4.4 billion tons, and the natural gas reserves are 5.6–25.0 trillion m³. However, this wealth has also caused problems between the countries of the Caspian Sea coast. The way of the agreements continued until the creation of the Caspian Sea energy region, passing through the 30-year heavy and painful history of the determination of the status of the Caspian. Despite this, the region has not been able to turn into an energy hub because it has not yet fully solved its problems.

At the beginning of these problems is transportation problem of oil or natural gas. Since Kazakhstan, Turkmenistan and Azerbaijan, which are the coastal countries of the Caspian Sea, do not have an outlet to the sea, the transportation of resources has to be carried out by pipelines and railways extending to the ports. Because of the pipelines from the former Soviet Union are under Russian control, they are insecure for economic or political reasons and the continuity of transportation cannot be ensured. In this respect, although Azerbaijan has solved its transportation problems with the oil and natural gas pipelines that pass through Turkey and reach Europe, the transportation problem is an obstacle for Kazakhstan and Turkmenistan to fully realize their producer potential. It is true that in the last 30 years, two energy corridors consisting of oil and natural gas pipelines in both east and west directions have been formed, centered on the Caspian Sea energy region. However, these corridors are not interconnected.

In this research, the perspectives of the Caspian Sea energy region's transformation into an energy hub, the advantages and disadvantages on this way are analyzed.

Keywords: Caspian sea energy region, oil, natural gas.

HUMAN RIGHTS PERSPECTIVE ON THE POSSIBLE IMPLEMENTATION OF THE BAN ON FACE VEILING: SLOVENIAN PERSPECTIVE

Assistant Professor, dr. Maja Pucelj

Faculty of Organisation Studies in Novo mesto, Slovenia

ABSTRACT

An in-depth assessment of the (dis)proportionality of the interference with human rights in the case of the implementation of the ban on face veiling in Slovenia was conducted. We conducted qualitative research in 2016 and 2020/21 and 2022 with 65 in-depth interviews with (non)veiled (non)Muslim respondents in Austria, Belgium, France and Slovenia, using pragmatic philosophy and critical race feminism to explore their perspectives on the above issue.

According to the interviewees, the law banning face veiling is a violation of human rights, is an interference in a personal decision, intentionally creates anti-Muslim attitudes, opposes the dictation of dress guidelines by the state and defends the right to dress according to one's wishes, points out the unnecessaryness and futility of introducing such legislation, and contradicts the position that the passage of the law has improved the security situation in these countries. They add that it is a hypocrisy that was displayed during the Covid 19 epidemic, although they are partially aware of the different situation, as the mask is required by law due to the epidemic situation. The results of the research we conducted also show that it would be useful to consider introducing legal provisions, both at the European and Slovenian levels, prohibiting forcing a woman to cover her face, which should undoubtedly be criminalized or at least punished, as such an act is fundamentally contrary to the concept of human rights.

Based on a closer examination of the results of the proportionality test applied by the ECtHR and, at the same time, a comparison of the starting points based on considerations of the proportionality test established by Dr. Thomas Jeremy Gunn, we have confirmed that the adoption of a legal ban on face veiling in Slovenia would constitute a disproportionate interference with human rights in the given situation.

Keywords: Ban, face veiling, human rights, law, impact, Muslim women

INHIBITORS OF Gq SIGNALING DOWNREGULATE β -Catenin eXPRESSION AND FUNCTION IN HUMAN COLON CANCER CELLS

Nasim Forghani* and S Mahmoud A Najafi

Department of Cell & Molecular Biology, School of Biology, College of Sciences, University of Tehran, Tehran-Iran.

e.mail: nasim.forghani@ut.ac.ir

ABSTRACT

Introduction: The β -Catenin-dependent signaling pathway plays an important role in maintaining normal physiology of cells, and failure to regulate this signaling pathway leads to various human diseases, including some human cancers. It has already been shown in our laboratory that the Gq signaling pathway (a family of heterotrimeric G proteins) positively regulates the expression and function of the β -Catenin protein by inhibiting the enzyme, glycogen synthetase kinase 3 beta (GSK3 β), which leads to stability of the β -Catenin protein in the cell.

Materials and Methods: We used two specific inhibitors for Gq signaling. The first was a G α q mini-gene. This mini-gene was a genetic construct which upon transfecting into the cells, encodes 11 amino acids from the carboxy terminus of G α q protein. The second inhibitor was GP Antagonist-2A. This peptide is commercially available and selectively inhibits G α q by inhibiting the binding of this protein to its receptors. MTT and flowcytometry assays were performed to evaluate cell viability in the presence of the inhibitors to choose non-toxic concentrations. Fura2/AM dye was used for the quantitative measurement of intracellular calcium, for which we used a confocal microscope and a spectrofluorometer. Immunofluorescence microscopy and western blotting were performed to measure the expression of the β -Catenin protein. Expression of several cellular β -Catenin target genes (*c-MYC*, *CCND1*, and *FGF20*) and a reporter *luciferase* gene (TopFlash) was also measured.

Results: the results of both confocal microscopy and spectrofluorometry experiments showed that the concentration of calcium in cells transfected with G α q minigen and GP antagonist-2A decreased compared to that of non-transfected or empty vector transfected cells. The results of western blotting and immunofluorescence microscopy showed that transfection of cells with Gq inhibitors significantly reduced the expression levels of β -Catenin protein in the plasma membrane of HT-29 and in the cytoplasm of SW-480 cells respectively. The results of real-time PCR experiments collectively suggested that inhibitors of G α q signaling inhibit expression of the β -Catenin target genes. In addition, the results of wound healing experiments showed that the cells transfected with G α q inhibitors have a reduced migration activity.

Discussion: The results of this study further supported our previous results that Gαq signaling positively regulate β-Catenin protein by increasing its expression and function. The role of G-proteins in regulating the proto-oncogene, β-Catenin provides a new approach for clinical applications targeting β-Catenin in cancer cells.

Keywords: β-Catenin; colon cancer; Gq; G proteins; signal transduction

NUMERICAL SOLUTION OF VARIABLE ORDER FRACTIONAL DIFFERENTIAL EQUATION WITH VARIABLE COEFFICIENT

Farman Ullah and Marjan Uddin

Department of Basic Science, University of Engineering and Technology Peshawar,
Pakistan.

ABSTRACT

In this paper, we propose a variable-order numerical approximation of the variable-coefficient FDE. Converted the FDE to an algebraic equation using the Laplace transform and then converted the resulting algebraic equation using the inverse Laplace transform. There are two contours to approximate the inverse Laplace transform, namely the hyperbolic contour and the parabolic contour for good-bye, the convergence analysis with the Taylor series approximation was also used, which will give us high-accuracy results. If a comparison is made, it can be seen that the proposed approach is more accurate than the current systems. The effectiveness of this numerical scheme can be seen in the examples, and the error bounds are given in each example of the mentioned numerical scheme.

Key words: Fractional differential equations (FDE), Laplace transform.

ANALYSING GLOBALISATION: SOLUTION OR PROBLEM?

Tarsisius Gahadzikwa
Galgotias University

ABSTRACT

For numerous years trade, communication and technology had been limited to demarcated borders, that is until the promotion of globalisation which broke down barriers and connected the whole world making it one big community. However, despite opening up the world for everyone it gave room for dilution. Dilution of currencies through trade, dilution of cultures through communication. It is undeniable that Globalisation paved way for forms of trade and communication which were once thought to be impossible. Globalisation eased trade and allowed for faster and easier technological exchanges. It is trying to even out the playing field so that everything can be made available to everyone. Similar practices of trade and alike technological advancements across the world are among the many by-products of globalisation. The whole world has experienced better trades, faster communications and improved technology all thanks to globalisation. Unfortunately nothing is ever bought for free and sadly all the fruits of globalisation have cost the world nothing short of an arm and a leg. With the swift solutions of globalisation came the rapid individuality alienation. The superiority of any nation, in most cases, is based on its unique manner in which it operates, for example how it trades, how they communicate or their technological status. Globalisation is slowly but undoubtedly washing away the individuality of nations and creating a uniform village which allows for only a set amount of advancements upon which no room for improvement will be left as the uniformity allows for less and lesser competition.

Keywords; dilution, advancements, alienation, individuality

DIGITAL ECOSYSTEMS AS A MAIN TREND IN THE MODERN WORLD ECONOMY

Polina Anufrieva

Rostov State University of Economics, Rostov-on-Don, Russia

ORCID NO: 0000-0002-7925-3179

ABSTRACT

Creation of ecosystems is a key direction in the development of companies operating in Internet markets. The main struggle among large technology corporations takes place in the service sector, and the increased need for online services in the context of COVID-19 only intensifies competition in leading areas.

Digital ecosystems originated in the West, but actively developed and gained their popularity in China at the beginning of the 21st century, due to the promotion of a number of services related to online giants Alibaba and Tencent. In addition to developing and launching their own products, these companies have made more than 1300 investments in start-ups in various fields.

The number of digital ecosystems in the Russian market is growing, and the existing ones are expanding. There are more than 150 digital business ecosystems on the ICT.Moscow map: Sberbank, Tinkoff, Yandex, MTS and Magnit. Large companies are guided by the development of ecosystems, on the basis of which they build their strategy for 5 – 10 years.

The article considers the directions of digital ecosystems development in Russia and other countries, defines the features of digital ecosystems as a separate business model, compares the types of ecosystems. The paper analyzes the benefits and risks of creating an ecosystem business for entrepreneurs. The advantages of digital ecosystems for consumers are emphasized. The paper also compares the functioning of digital ecosystems in Russia, China and the United States, reveals the specifics of government control of digital ecosystems.

Keywords: business model, customers, digital ecosystems, partners, product

THE PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF DIET THERAPY MANAGEMENT IN THE CLINICS AND HEALTH RESORTS IN GEORGIA

Assistant-Prof. Ph D. Tamara Darsania

Tbilisi State Medical University, Georgia

ORCID NO: 0000-0001-8953-5551

Assistant-Prof. Dr. Natalia Garuchava

Tbilisi State Medical University, Georgia

ORCID NO: 0000-0003-3588-7273

ABSTRACT

The study aimed to evaluate diet therapy management in clinics and health resorts in Georgia. We have studied the principles of organization of Diet therapy management with the help of a questionnaire compiled by us interviewed the doctors of the clinics, patients, their relatives who cared for their nutrition, former patients, and their relatives. We have also studied the legislative documentation regulating clinical nutrition. It appeared that medically tailored meals are not organized in clinics and health resorts operating in Georgia. It is up to a patient to decide what to have. In the best case, relatives should take care of the nutrition recommended during her postoperative, and further recovery phase period. Today, what is unfortunate is that after leaving the hospital, patients are either given oral instructions on the principles of nutrition that come from obsolete diet plans or handed out flyers listing the names of permissible and forbidden foods and dishes. Some clinics offer patient meals. These clinics and health resorts have kitchens where dishes are prepared without the supervision of a dietitian and without assessing the nutritional value of the food used. Meals in these clinics and health resorts are organized according to outdated Pevzner's diet tables or menus in foreign clinics.

Personalized nutrition approaches have been shown to help drive behavior change and positively influence health outcomes. Some aspects of personalized nutrition are already regularly assessed and utilized in the nutrition field, such as advice based on dietary intake, lifestyle, phenotype, and personal goals. The theory behind personalization of nutrition is supported by multiple factors including advances in food analytics, nutrition based diseases and public health programs, increasing use of information technology in nutrition science, concept of gene-diet interaction and growing consumer capacity or concern by better and healthy foods.

Keywords: Diet therapy, Personalized nutrition, public health

EMBEDDED SYSTEM OF ACOUSTIC SIGNAL PROCESSING ON FPGA

Mhamed Hadji^{1,*}, Abdelkader Elhanaoui^{1,4}, Rachid Skouri³ and Said Agounad⁴

¹REPTI Laboratory, Faculty of sciences and Technology, BP 509, Boutalamine, Errachida
Moulay Ismail University of Meknès, Morocco

³High School of Technology, Km 5, Road of Agouray, N6,
Moulay Ismail University Meknès 50040 Morocco

⁴Laboratory of Métrologie et Traitement de l'Information, Faculty of sciences,
Ibn Zohr University, 80000 Agadir Morocco

ABSTRACT

The purpose of this work is to study the phenomenon of acoustic scattering by adopting a new approach. Our interest was focused on the use of FPGAs (Field-Programmable Gate Arrays) in order to minimize the computational complexity in single processor architecture. The acoustic backscattered signal processing system has been developed using OpenMP architecture. It was therefore interesting to validate the calculations carried out during the signal processing using the cyclone V DE1 FPGA board. The useful data is computed by the analytical method. The SoC FPGA has led to obtain the backscattering form function and resonance spectra. A0, S0 and A1 waves are shown. The findings are then compared to those achieved from the Matlab simulation. A good agreement has, therefore, been noted. Moreover, the detailed SoC FPGA-based system has shown that acoustic spectra is performed at up to 5 times faster than the Matlab implementation. FPGA-based system of processing algorithms is realized with an absolute error about $3 \cdot 10^{-2}$. This study underlines the increasing importance of embedded systems in underwater acoustics, especially in non-destructive testing. It is possible to obtain information related to the detection and characterization of submerged cells.

Keywords: DE1 FPGA; acoustic scattering; Form function; signal processing; Non-destructive testing

SIGN, SIMULACRA AND THE HYPERREAL IN COKE STUDIO SUFI SINGING

Assoc. Prof. Dr. Kalsoom QAISAR
Rawalpindi Women University (Pakistan)

ABSTRACT

This qualitative research seeks to inquire into the nature of the spiritual signified in Coke Studio (CS) Sufi singing (Pakistan). It examines CS singing as a site whereby sign is important for its materiality and not spiritual substance or the message it carries. The study inquires how and why CS singers admix (semi)romantic and worldly lyrics in their Sufi performance pivoting more on physical signifiers such as visual locale or heavy instrumentation. The selection of 10 songs is made out of a total of 32, rendered by CS singers on various Pakistani TV channels within a span of 9 seasons and 9 years. Assimilating insights of three theoretical views, a method is devised to analyze CS Sufi singing performance as a representational sign, one type of signs suggested by Dyer. The study demonstrates that CS singing, via its use of New Age discourses such as spirituality, genre fusion and plurality of style and text, portrays Sufi music as a discourse that may be adapted for any material end. The study has identified three main aspects of the problem of spiritual signified in CS Sufi singing: sign in this singing is largely (1) simulated in that it distances itself from the sacred ambience of Sufi music and demonstrates from mild to intense degrees of concealment and masquerading in its performance and thereby confuses the real with unreal or sacred with secular (2) it is fake, theatrical and entertaining and (3) it is largely exoteric with its focus on form, causing split between signifier and signified and thereby hyperreal.

Keywords: spiritual signified, physical signifiers, simulation, theatrical, hyperreal

A METHOD IN MADNESS: EXPLORING THE CONNECTION BETWEEN MENTAL HEALTH AND LITERARY

Assist. Prof. Dr. Priyanka Srivastava
Northern Border University, Rafha, Kingdom of Saudi Arabia

ABSTRACT

Several philosophers, literary studies, as well as psychological researches, have suggested that there is a potent connection between mental health issues and creative writers. Numerous cases of writers struggling with diverse mental issues can be observed ubiquitously. Time and again it has been discovered that writers, in spite of thriving in their professional world, endure traumatic personal lives. This research paper is directed towards exploring the esoteric correlation between varied psychological disorders and authors. Some of the questions the paper resolves to address are— What is the “Sylvia Plath Effect”? Is there any scientific evidence proving the credibility of this method or pattern in madness in the concerned authors? Were their literary exploits the consequence of a shared pattern in the way they perceived the world, along with a desperate attempt to self-therapy? The paper focusses on providing the readers with a detailed analytical response to the specified questions. In addition, it would attempt to delve into depths of the troubled psyches of some of the authors, as well as the sundry ways in which their psychological issues have been mirrored in their works. Including all the mentioned points here, it may be said that the significance of this research also lies in the fact that it would endeavour to create sensitivity and sensibility towards psychological afflictions, which are still a taboo in certain societies.

**CİNSİYET, TAKIM VE FERDİ SPORLARDA YARIŞMA DURUMUNA GÖRE SPOR
BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKTAN UZAKLAŞMA
DURUMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**
A COMPARISON OF THE STATUS OF ETHICS OF STUDENTS FACULTY OF SPORTS
SCIENCES ACCORDING TO THE COMPETITION IN GENDER, TEAM AND
INDIVIDUAL SPORTS

Onur ŞAHİN

İstanbul Esenler Ayvalıdere Ortaokulu,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni
ORCID NO: 0000-0001-8548-6000

Doç. Dr. Erol DOĞAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Spor Yöneticiliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

Özet

Bu çalışmada cinsiyet, takım ve ferdi sporlarda yarışma durumuna göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin ahlaktan uzaklaşma durumlarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Ahlaktan uzaklaşma ölçeği Spor bilimleri Fakültesinde eğitim gören müsabakalara katılan toplam 290 öğrenciye uygulanmıştır. İstatistiksel işlemlerde bağımsız t- testi kullanılmıştır.

Cinsiyet faktörüne göre spor fakültesi öğrencilerinin ahlaktan uzaklaşma eğilim puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Takım ve Ferdi spor olarak yarışma durumuna göre ahlaktan uzaklaşma puanları karşılaştırılmasında avantajlı karşılaştırma ve sorumluluğu dağıtma alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$).

Sonuç: Spor Fakültesinde öğrenim gören takım veya ferdi olarak müsabakalarda yarışan öğrencilerin ahlaktan uzaklaşma eğilimlerinin normalden düşük olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyete göre Spor Fakültesi öğrencilerin ahlaki uzaklaşma eğilimleri değişmezken, takım ve ferdi sporlarda yarışma durumlarına göre ise azda olsa değiştiği tespit edilmiştir. Takım sporcularında ferdi sporculara göre sorumluluğu dağıtma puanı daha yüksektir. Bu çalışmanın spor fakültesi öğrencileri dışında yarışan diğer fakültelerdeki öğrencilere yapılması önerilir.

Anahtar kelimeler: Spor eğitimi Öğrenci, Ahlaktan uzaklaşma, Takım sporu, Ferdi spor

ABSTRACT

In this study, it is aimed to compare the immorality status of the students of the faculty of sports sciences according to gender, team and individual sports competition status. The scale of alienation from morality was applied to a total of 290 students who participated in the competitions studying at the Faculty of Sport Sciences. Independent t-test was used for statistical operations.

No statistically significant difference was found between the scores of the sports faculty students' tendency to move away from morality according to the gender factor ($p > 0.05$). A statistically significant difference was found in the sub-dimensions of advantageous comparison and distributing responsibility in the comparison of moral distancing scores according to the competition situation as team and individual sports ($p < 0.05$).

Conclusion: It has been determined that the tendency to move away from morality of the students who compete in the competitions as a team or individually at the Faculty of Sports is lower than normal. While the moral distancing tendencies of the Faculty of Sports students did not change according to gender, it was determined that it changed slightly according to the competition status in team and individual sports. Distribution of responsibility score is higher in team athletes compared to individual athletes. It is recommended that this study be carried out to students from other faculties competing besides the students of the faculty of sports.

Keywords: Sports-trained Student, Depravity, Team sports, Individual sports

**SPORUN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ OLGUNLUK DÜZEYİNDEKİ
ROLÜ**
THE ROLE OF SPORTS ON THE MORAL MATURE LEVEL OF UNIVERSITY
STUDENTS

Onur ŞAHİN

İstanbul Esenler Ayvalıdere Ortaokulu,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni
ORCID NO: 0000-0001-8548-6000

Doç. Dr. Erol DOĞAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İMAMOĞLU

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Spor Yöneticiliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Sporun Üniversite Öğrencilerinin Ahlaki Olgunluk Düzeyindeki Rolünün araştırılmasıdır. Toplam 512 üniversite öğrencisinin doldurmuş olduğu Ahlaki Tutum Ölçeği değerlendirilmiştir. İstatistiksel analizlerinde bağımsız t test ve tek yönlü ANOVA yapılmıştır. Öğrencilerin ahlaki olgunluk puanı kadınlarda 271,06 ve erkeklerde 277,41 olarak bulunmuştur. Spor eğitimi alan öğrencilerin is puanları 283,94'dür. Cinsiyete göre ahlaki olgunluk puanları arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Spor eğitimi alan öğrenciler ile Spor eğitimi almayan öğrencilerin, Aktif olarak müsabakalarda yarışan öğrencilerle müsabakalarda yarışmayan öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$ ve $p<0,001$). Spor eğitimi alan öğrencilerin ise okudukları bölümlere göre ahlaki olgunluk puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Sonuç: Cinsiyete göre Üniversite öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeyleri benzer iken, spor eğitimi alan öğrencilerin puanları daha yüksektir. En yüksek seviyede ise aktif olarak yarışan öğrencilerin ahlaki olgunluk puanları olduğu bulunmuştur. Spor eğitimi almayan öğrencilere de spor konusunda eğitim alma ve spor yapma fırsatları ve hatta müsabakalarda aktif olarak yarışmaları sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Spor, Üniversite öğrencisi, Müsabakalarda yarışma, Ahlaki olgunluk

ABSTRACT

The purpose of this study is to investigate the Role of Sports on the Moral Mature Level of University Students. The Moral Attitude Scale completed by a total of 512 university students was evaluated. Independent t-test and one-way ANOVA were used for statistical analysis. The moral maturity score of the students was found to be 271.06 for women and 277.41 for men. The job scores of the students who receive sports training are 283, 94. No statistically significant difference was found between moral maturity scores by gender ($p>0.05$). A statistically significant difference was found between the moral maturity scores of the students who received sports education and those who did not, the students who actively competed in competitions and those who did not compete in competitions ($p<0.05$ and $p<0.001$). There was no significant difference between the moral maturity scores of the students who received sports education according to the departments they studied ($p>0.05$).

Conclusion: While the moral maturity levels of university students are similar according to gender, the scores of students who receive sports education are higher. At the highest level, it was found that students who competed actively had moral maturity scores. Students who do not receive sports training should also be provided with opportunities to receive training on sports and to do sports, and even to compete actively in competitions.

Keywords: Sports, University student, Competing in competitions, Moral maturity

ÖĞRENCİ KLÜPLERİ İÇİN YAPAY ZEKA DESTEKLİ CHATBOT UYGULAMASI
ARTIFICIAL INTELLIGENCE SUPPORTED FOR STUDENT CLUBS CHATBOT
APPLICATION

Sefa ALTUNYURT

Karabük Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3128-4790>

Dr. Öğr. Üyesi İsa AVCI

Karabük Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7032-8018>

ÖZET

Günümüzde yapay zekanın alt dalı olan derin öğrenme konusunda önemli ölçüde geliştiğini bilinmektedir. Derin öğrenme alanının bu kadar gelişmiş olması, beraberinde “Diyalog Bazlı Yapay Zeka (Conversational AI)” alanının ortaya çıkmasına ve gelişmesine öncülük etmiştir. İnsanlar için mesajlaşmanın ve zamanın oldukça önemli olduğu bu dönemde, diyalog bazlı yapay zeka teknolojilerinden faydalanarak ortaya Chatbot’lar çıkmıştır. Chatbot, kullanıcıların karşılarında bir insan varmış gibi iletişim kurabildikleri, bilgi edinebildikleri, aynı zamanda birçok işlem yapabildikleri sohbet robotlarıdır. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin eğitimlerinin yanında sosyal, kültürel ve sportif alanlarda da kendi gelişimlerine katkıda bulunabilmeleri için kurulmuş olan öğrenci toplulukları hakkında daha hızlı bilgi edinebilmeleri için öğrenci kulüpleri özelinde başlangıçta en sık sorulan sorular baz alınarak ve sürekli kendini geliştirebilen öğrenmeye dayalı bir Chatbot uygulaması yapılması hedeflenmektedir. İlk olarak önceliğimiz uygulamanın kullanıcılara hizmet vermesi ve daha sonrasında ise bu tarz uygulamaların okul, kurum ve dernekler için doğrudan web sitelerine entegre bir sistem geliştirmeye uygun bir web uygulaması tasarlamak mümkündür. Bu çalışma sayesinde artık her yerde Chatbot’u görebilmek kullanıcı için büyük bir avantaj haline gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Chatbot, Öğrenci Kulübü, Makine Öğrenmesi, Doğal Dil İşleme, Python

ABSTRACT

Today, it is known that deep learning, which is a sub-branch of artificial intelligence, has developed significantly. The fact that the deep learning field is so advanced has led to the emergence and development of the "Dialogue Based Artificial Intelligence (Conversational AI)" field. In this period when messaging and time are very important for people, Chatbots have emerged by taking advantage of dialogue-based artificial intelligence technology. Chatbots are chatbots with which users can communicate as if they are a human being, obtain information, and perform many actions at the same time. In this study, it is aimed to develop a learning-based Chatbot application based on the most frequently asked questions at the beginning and in order to enable university students to learn more quickly about the student societies established in order to contribute to their own development in social, cultural and sports fields as well as their education. First of all, our priority is for the application to serve the users and then it is possible to design a web application suitable for such applications to develop a system directly integrated into the websites for schools, institutions and associations. Thanks to this study, being able to see Chatbot everywhere will become a great advantage for the user.

Keywords: Chatbot, Student Club, Machine Learning, Natural Language Processing, Python

**COMPARISON OF ENERGY CONSUMPTIONS OF INPUT TRAJECTORY
FUNCTIONS IN IMPEDANCE CONTROLLED 2R PLANAR ROBOT
MANIPULATOR**

EMPEDANS KONTROLLÜ 2R DÜZLEMSEL ROBOT MANİPÜLATÖRÜNDE GİRİŞ
YÖRÜNGE FONKSİYONLARININ ENERJİ TÜKETİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Abdullah ERDEMİR

MPG Machinery Production Group Inc. Co., Konya, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7267-3111>

Prof. Dr. Mete KALYONCU

Konya Technical University, Department of Mechanical Engineering, Konya, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2214-7631>

ABSTRACT

In this study, the energy consumptions of input trajectory functions on an impedance controlled 2R planar robot manipulator were compared. Industrial applications of robot manipulators often relate to manipulation tasks such as painting that only require arm position control. However, in the presence of elements that may come between the robot and the environment during these operations, the robot must not harm itself and the other entities in contact. There are also robotic tasks that require interaction between the robot manipulator and a contact surface or environment, such as pushing, polishing, cleaning and grinding. This fact makes it imperative to control the interaction between the robot and the environment. The impedance controller aims to control the dynamic relationship between the robot and the environment. The force applied by the robot to the environment depends on the position of the robot manipulator endpoint and the corresponding impedance. The impedance controller forces the robot manipulator endpoint to follow the desired reference or target impedance. The input trajectory function in impedance control has a direct effect on the interaction distance of the impedance force and thus on the interaction force. Impedance forces also affect the torques in the joints. Therefore, the input trajectory function directly affects the energy consumed by the robot. In this study, The Bees Algorithm was used to optimize the impedance controller parameters to reduce the positioning error below a certain level for each input trajectory function, including step, ramp, polynomial, sinusoidal and sigmoid input functions. As a result of the optimization, the energy consumptions of the input trajectory functions were compared. Obtained results are presented numerically and graphically. The advantages and disadvantages of the input trajectory functions were discussed.

Keywords: Energy consumption, input trajectory functions, 2R planar robot manipulator, optimum impedance control, controller design, The Bees Algorithm.

ÖZET

Bu çalışmada, empedans kontrolü uygulanan 2R düzlemsel robot manipülatöründe girdi yörünge fonksiyonlarının enerji sarfiyatları karşılaştırılmıştır. Robot manipülatörlerin endüstrideki uygulamaları genel olarak sadece kolun pozisyon kontrolünü gerektiren boyama gibi manipülasyon görevleri ile ilgilidir. Ancak bu işlemler sırasında robot ile çevre arasına girebilecek unsurların varlığında robotun kendisine ve temas halinde olduğu diğer varlıklara zarar vermemesi de gerekmektedir. İtme, parlatma, temizleme ve taşıma gibi robot manipülatörü ile bir temas yüzeyi veya ortamı arasında etkileşim gerektiren robotik görevler de vardır. Bu gerçek, robot ve çevre arasındaki etkileşimin kontrol edilmesini zorunlu kılmaktadır. Empedans kontrolcüsü, robot ve çevre arasındaki dinamik ilişkiyi kontrol etmeyi amaçlar. Robot tarafından çevreye uygulanan kuvvet, robot manipülatör uç noktasının konumuna ve karşılık gelen empedansa bağlıdır. Empedans kontrolcüsü, robotun uç noktasını istenen referansı veya hedef empedansı takip etmeye zorlar. Empedans kontrolündeki giriş yörüngesi fonksiyonu, empedans kuvvetinin etkileşim mesafesi ve dolayısıyla etkileşim kuvveti üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Empedans kuvvetleri de mafsallardaki torklara etki etmektedir. Bu nedenle giriş yörüngesi işlevi, robot tarafından tüketilen enerjiyi doğrudan etkiler. Bu çalışmada, adım, rampa, polinom, sinüzoidal ve sigmoid giriş fonksiyonları dâhil olmak üzere her bir giriş yörünge fonksiyonu için konumlandırma hatasını belirli bir seviyenin altına düşürmek üzere empedans kontrolcü parametrelerini optimize etmek için Arı Algoritması kullanılmıştır. Optimizasyon sonucunda giriş yörünge fonksiyonlarının enerji tüketimleri karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar sayısal ve grafiksel olarak sunulmuştur. Girdi yörüngesi fonksiyonlarının avantajları ve dezavantajları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enerji sarfiyatı, giriş yörünge fonksiyonları, 2R düzlemsel robot manipülatör, optimum empedans kontrol, kontrolcü tasarımı, Arı Algoritması.

FORECASTING INTERNATIONAL TOURIST ARRIVALS WORLDWIDE FOR 2023 USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Asst. Prof. Dr. Ferhat ŞEKER

Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Business

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6397-1232>

ABSTRACT

Forecasting international tourist arrivals via artificial intelligence is crucial for the tourism industry for several reasons such as planning & budgeting, resource allocation, economic development, crisis management, and international relations. This paper aims to model and forecast international tourist arrivals worldwide for 2023 based on the M5 Prime algorithm. The M5 Prime (M5P) algorithm is an artificial intelligence-based machine learning algorithm that can be used to forecast international tourist arrivals.

In the current paper, the general steps to predict tourist arrivals worldwide using the M5P algorithm are investigated and analysed. The first step is to prepare the data for the M5P algorithm. This includes collecting and cleaning the data on international tourist arrivals. The data should be in a format that can be used by the M5P algorithm, such as a time series dataset. The arrivals are collected with respect to years, which are from 1995 to 2019, to obtain a time series analysis. The next step is to train the M5P algorithm using the data. The main goal of the training process is to determine its accuracy and forecast international tourist arrivals worldwide. The mathematical expression for forecasting the international tourist arrival is modelled by using the M5P algorithm as given below equation:

$$\text{International Tourist Arrivals Worldwide} = (43717.8287 \times \text{year}) - 86890519.0779$$

According to the M5P algorithm result, the international tourist arrivals in the year 2023 is forecasted as 1.55 billion with a standard deviation of ± 220 million. The applied algorithm called M5P yields an accuracy of 98.7%. An accuracy of 98.7% for the M5P algorithm suggests that the algorithm is performing well in terms of its ability to accurately forecast international tourist arrivals worldwide. To summarize, forecasting tourism demand provides valuable information for tourism industry decision-making and has a significant impact on the economic development and competitiveness of destinations worldwide.

Key Words: Artificial Intelligence, Machine Learning, M5 Prime Algorithm, Tourism

HIGH VS LOW FURNITURE: WHAT IT SAYS ABOUT CULTURAL MINDSET

Lecturer, PhD Irina-Ana DROBOT

Technical University of Civil Engineering Bucharest, Romania, Faculty of Engineering in
Foreign

Languages, Department of Foreign Languages and Communication

ORCID NO: 0000-0002-2556-6233

ABSTRACT

The purpose of this paper is to explore the mindset related to furniture preferences and its arrangement in houses in Asian and Western cultures. Asian cultures traditionally use low furniture, to the point where they sit on pillows on the ground at a low table, e.g. for the Japanese tea ceremony. They also use few pieces of furniture. For Western cultures, sitting on high chairs and having high tables is common.

To what extent is the cultural mindset reflected in the furniture style and placement in various cultures? Examples where the floor is used include Japanese, Korean, Chinese, Turkish, and Indian cultures. Reasons why members of various cultures prefer to sit on the floor include their belief that it is healthy, e.g. eating while sitting on the floor for Turkish and Indian cultures. Members of Indian culture claim that sitting on the floor while eating helps with digestion. Sitting on the floor, especially cross-legged, is a spiritual posture, as monks meditate in this way. Sitting on the floor is also considered to make the person feel humble, a value which is of importance to Asian cultures, as it shows the person is grateful to the others. The yoga posture in Indian culture at the table is believed to also help people be more attentive at the food they are having, and not eat too much; it is also believed to improve blood circulation and body flexibility. Food and its sharing contains a spiritual and philosophical side in Asian and Middle Eastern cultures, more so than in Western cultures; food is also called medicine in Asian cultures.

Furniture and its use is connected to the way members of different cultures view daily experiences, such as eating together or believing it is important to have enough free space for movement.

Keywords: Values, Medicine, Meditation, Yoga Posture

EFFECTS OF THYMOQUINONE ON VALPROIC ACID-INDUCED OXIDATIVE STRESS IN PRENATAL RAT BRAIN

Süeda TUNÇAK, Dr. Büşra ÖCALAN, Dr. Birnur AYDİN, Prof. Dr. Bülent GÖREN*

Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fizyoloji Ana Bilim Dalı

Corresponding Author: Prof. Dr. Bülent Gören

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8061-8756>

Presenting Author: Süeda Tunçak

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5723-0769>

Background: Prenatal valproic acid (VPA) exposure induces disrupted antioxidant defence in offsprings. Several antioxidant substances are being used during the induction period to prevent or decrease this effect. Thymoquinone (TQ), bioactive molecule of black cumin, is reported to modulate oxidative stress by an increase in GSH and SOD and decrease in MDA in experimental disease models. However, consecutive administration of TQ is reported to have negative outcomes due to its hypoglycaemic properties. This study is designed to find the dose of TQ administration with most effective antioxidant activity and least hypoglycaemic effect in VPA induced oxidative stress.

Methods: Pregnant Wistar rats were injected i.p. with 400 mg/kg/ml of VPA on embryonic day 12.5 (E12.5). Repeated dose groups were injected i.p. from E11.5- E14.5; RC- repeated control: didn't receive TQ, R1: 0,5 mg/kg/ml of TQ, R2: 2 mg/kg/ml of TQ, R3: 4 mg/kg/ml of TQ, R4: 8 mg/kg/ml of TQ. Single dose groups were injected i.p. on E12.5; SC- single control: didn't receive TQ, S1: 8 mg/kg/ml of TQ, S2: 15 mg/kg/ml of TQ. After injections, food was removed from the cages and blood glucose levels were measured by a drop of blood from the tail veins after 2 hours. Pups were sacrificed on postnatal day 7. GSH, MDA and SOD levels were measured via ELISA method.

Results: Prenatal VPA exposure decreased GSH and SOD levels in RC and SC compared to naïve group. R3 group showed improved GSH and SOD levels compared to RC. There wasn't any significance for MDA levels between groups.

Conclusion: Antioxidant effects of TQ on VPA induced oxidative stress has been showed in R3 group with regular blood glucose levels. With suggested route of administration and dose of TQ, a follow up study will be conducted to research further behavioural, morphological and biochemical parameters affected by in utero exposure to VPA.

Keywords: Valproic acid, oxidataive stress, thymoquinone, rat, autism.

CORPORATE CONTROVERSIES AND MARKET TO BOOK: THE MODERATING ROLE OF ESG PRACTICES

Prof. Dr. Caroline Keidann SOSCHINSKI

Community University of Chapeco Region, Brazil

ORCID NO: 0000-0002-0135-0729

Prof. Dr. Sady MAZZIONI

Community University of Chapeco Region, Brazil

ORCID NO: 0000-0002-8976-6699

Prof. Dr. Mauricio LEITE

Community University of Chapeco Region, Brazil

ORCID NO: 0000-0001-7764-3969

Prof. Dr. Cristian Baú DAL MAGRO

Community University of Chapeco Region, Brazil

ORCID NO: 0000-0002-7609-5806

ABSTRACT

Environmental, social and governance (ESG) practices has aroused growing interest from investors, managers, researchers and policy makers. One aspect that remains incipient in investigations is the effect of corporate controversies related to ESG on company performance. The aim of this study is to analyze the moderating role of ESG practices in the relationship between corporate controversies and companies' market to book value.

We investigated 3,267 companies, except financial ones, located in 20 countries around the world with the highest GDP in 2021. ESG ratings and other variables were collected from the Refinitiv database. The cross-country analysis considered panel data regression with fixed effects by year, industry and country, from 2016 to 2020, which resulted in 16,335 firm-year observations.

The results showed that corporate controversies have a negative effect on companies' market performance, while engagement in ESG practices has a positive effect. However, when analyzing the relationship between corporate controversies and market to book value in companies with high ESG ratings (above the 75th percentile), we found that the negative effect of controversies is not significant, which means that in companies with high engagement in ESG, the negative effect of corporate disputes is null.

The study presents theoretical contributions by indicating the negative consequences of corporate controversies in terms of market performance and signaling that ESG practices are important to meet the needs of stakeholders.

Keywords: Corporate controversies, ESG, Market to Book, Stakeholders.

TRİPLE NEGATİF MEME KANSERİNDE TALAZOPARİB DİRENCİNİN AŞILMASINDA ABEMASİKLİBİN ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF ABEMACICLIB FOR OVERCOMING
TALAZOPARIB RESISTANCE ON TRIPLE NEGATIVE BREAST CANCER

Kaan Furkan HAMARAT

Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6264-6999>

Doç. Dr. Gamze GÜNEY ESKİLER

Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji ABD

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2088-9914>

ÖZET

Poli-(ADP-riboz) polimeraz (PARP) inhibitörleri (PARPi), özellikle germline *BRCA1/2* mutasyonu taşıyan ileri evre meme ve over kanseri tedavisinde DNA hasar yanıtını spesifik olarak hedefleyen yeni nesil ilaçlardır. Ancak homolog rekombinasyon mekanizmasının aktifleşmesi, ilaç direnç pompalarının aktivitesinde değişimler, genetik ve epigenetik değişimler vb. PARPi karşı direnç gelişmesine neden olmakta ve tedavinin etkinliğini sınırlamaktadır. Siklin bağımlı kinaz 4/6 (CDK 4/6) inhibitörleri hormon reseptör (HR)- pozitif, insan epidermal büyüme faktörü reseptörü 2 (HER2)-negatif meme kanseri tedavisi için onaylanmış ilaç grubunu içermektedir. Literatürde CDK 4/6 inhibitörlerinin, farklı kanser tiplerinde farklı kemoterapi ilaçlarına karşı gelişen direncin aşılmasında etkin olduğu gösterilmiştir. Mevcut çalışmada, ilk kez CDK 4/6 inhibitörü olarak Abemasiklib'in (ABE) *BRCA1*-mutant HCC1937 ve Talazoparib (TAL) PARPi dirençli HCC1937-R triple negatif meme kanseri hücrelerinde çoklu ilaç direnci ile ilişkili protein 1 (MRP1) ve meme kanseri direnç proteininde (BCRP) neden olduğu değişimlerin gen düzeyinde belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, HCC1937 ve HCC1937-R hücrelerine TAL ile birlikte ABE uygulandıktan sonra, *MRP1* ve *BCRP* genlerinin ekspresyon seviyelerindeki değişimler RT-PCR analizi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre, 1 µM ABE + 0.1 nM TAL ve 1 µM ABE + 1 nM TAL uygulanan HCC1937 ve HCC1937-R hücrelerinde *MRP1* ve *BCRP* mRNA düzeylerinin anlamlı bir şekilde downregüle olduğu analiz edilmiştir ($p < 0.05$). Sonuç olarak, TAL ile birlikte ABE kombin uygulamasının *MRP1* ve *BCRP* mRNA düzeylerinde azalmaya neden olarak gelişen PARPi direncinin aşılmasında etkin olduğu belirlenmiştir. Ancak, ileri moleküler analizler ile elde edilen verilerin *in vitro* ve *in vivo* desteklenmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Triple negatif meme kanseri, PARP inhibitörleri, CDK 4/6 inhibitörleri, İlaç direnci.

ABSTRACT

Poly-(ADP-ribose) polymerase (PARP) inhibitors (PARPi) are new generation drugs that specifically target the DNA damage response in the treatment of advanced breast and ovarian cancers that carry the germline *BRCA1/2* mutation. However, the activation of the homologous recombination mechanism, changes in the activity of drug resistance pumps, genetic and epigenetic changes, etc. cause the development of resistance to PARPi and limit the effectiveness of the treatment. Cyclin-dependent kinase 4/6 (CDK 4/6) inhibitors comprise a group of drugs approved for the treatment of hormone receptor (HR)-positive, human epidermal growth factor receptor 2 (HER2)-negative breast cancer. In the literature, it has been shown that CDK 4/6 inhibitors are effective in overcoming resistance to different chemotherapy drugs in different cancer types. In the current study, it was aimed to determine the changes in multidrug resistance-associated protein 1 (MRP1) and breast cancer resistance protein (BCRP) caused by Abemaciclib (ABE) as a CDK 4/6 inhibitor in *BRCA1*-mutant HCC1937 and Talazoparib (TAL) PARPi-resistant HCC1937-R triple negative breast cancer cells at the gene level. In this context, changes in the expression levels of *MRP1* and *BCRP* genes were evaluated by RT-PCR analysis in HCC1937 and HCC1937-R cells after treatment with ABE and TAL. Our findings revealed that *MRP1* and *BCRP* mRNA levels were significantly downregulated in HCC1937 and HCC1937-R cells treated with 1 μ M ABE + 0.1 nM TAL and 1 μ M ABE + 1 nM TAL ($p < 0.05$). As a result, it was determined that the combination of ABE with TAL was effective for overcoming PARPi resistance by a decrease in *MRP1* and *BCRP* mRNA levels. However, the data obtained by advanced molecular analyzes need to be supported *in vitro* and *in vivo*.

Keywords: Triple negative breast cancer, PARP inhibitors, CDK 4/6 inhibitors, Drug resistance.

**METASTATİK PROSTAT KANSERİ HÜCRELERİNDE CDK 4/6
İNHİBİSYONUNUN HOMOLOG REKOMBİNASYON TEMELLİ DNA TAMİR
MEKANİZMASININ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

EVALUATION OF THE EFFECT OF CDK 4/6 INHIBITION ON HOMOLOGOUS
RECOMBINATION BASED DNA REPAIR MECHANISM IN METASTATIC PROSTATE
CANCER CELLS

Kaan Furkan HAMARAT

Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6264-6999>

Doç. Dr. Gamze GÜNEY ESKİLER

Sakarya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyoloji ABD

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2088-9914>

ÖZET

Siklin bağımlı kinazlar (CDK), hücre döngüsü geçişlerinde ve hücre bölünmesinde önemli rollerinden dolayı kanser tedavisinde terapötik bir hedef olarak dikkat çekmektedir. CDK 4/6 inhibitörleri, östrojen reseptörü pozitif meme kanseri tedavisinde kullanılmasına rağmen, son yıllarda yapılan araştırmalarda androjen reseptörünün (AR) hücre siklusuyla etkileşiminden dolayı metastatik prostat kanserine (mPK) odaklanılmaktadır. DNA çift sarmal kırıklarının tamirinde rol alan homolog rekombinasyon (HR) mekanizmasının düzensizleşmesi karsinogenezde genomik instabiliteye neden olmaktadır ve bu nedenle ileri evre prostat kanseri dahil olmak üzere birçok kanser tipinde HR yolu potansiyel bir hedeftir. Literatürde CDK 4/6 inhibitörlerinin farklı kanser tiplerinde anti-kanser etkisinde moleküler mekanizmaların aydınlatılmasına yönelik çok sayıda prelinik çalışma olmasına rağmen, CDK 4/6 inhibitörlerinin mPK'da HR mekanizmasındaki rolü henüz tam olarak aydınlatılmamıştır. Mevcut çalışmada, bir CDK 4/6 inhibitörü olarak Abemasiklib'in (ABE) AR-negatif, metastatik kastrasyon dirençli PC-3 ve AR-mutant LNCaP mPK hücrelerinde HR temelli DNA tamir mekanizması üzerindeki rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, mPK hücrelerine 48 saat boyunca ABE uygulandıktan sonra *PARP1*, *RAD51* ve *BRC1* ekspresyon seviyelerindeki değişimler RT-PCR analizi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, ABE uygulanan PC-3 ve LNCaP hücrelerinde *RAD51* ve *BRC1* mRNA düzeylerinin anlamlı şekilde azaldığını göstermektedir ($p < 0.05$). Diğer yandan, PC-3 hücrelerinde *PARP* ekspresyon seviyesi artmıştır. Sonuç olarak, ABE'nin PC-3 ve LNCaP mPK hücrelerinde HR temelli DNA tamirini inhibe ettiği gen düzeyinde belirlenmiştir. Ancak, CDK 4/6 inhibitörlerinin HR temelli DNA tamir mekanizmasında etkinliğinin aydınlatılmasına yönelik ileri moleküler analizlere ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: Metastatik prostat kanseri, CDK 4/6 inhibitörleri, Homolog rekombinasyon.

ABSTRACT

Cyclin-dependent kinases (CDK) have attracted great attention as a therapeutic target in cancer therapy due to their important roles in cell cycle transitions and cell division. Although CDK 4/6 inhibitors are used in the treatment of estrogen receptor positive breast cancer, recent studies have focused on metastatic prostate cancer (mPC) due to the interaction of the androgen receptor (AR) with the cell cycle. Dysfunctional of the homologous recombination (HR) mechanism involved in the repair of DNA double-strand breaks causes genomic instability in carcinogenesis, and therefore the HR pathway is a potential target in many cancer types, including advanced prostate cancer. Although there are many preclinical studies in the literature to elucidate the molecular mechanisms of the anti-cancer effect of CDK 4/6 inhibitors on different cancer types, the role of CDK 4/6 inhibitors in the HR mechanism has not yet been fully elucidated in mPC. In the current study, it was aimed to investigate the role of Abemaciclib (ABE) as a CDK 4/6 inhibitor on HR-based DNA repair mechanism in AR-negative, metastatic castration-resistant PC-3 and AR-mutant LNCaP mPC cells. In this context, changes in *PARP1*, *RAD51* and *BRCA1* expression levels were evaluated by RT-PCR analysis after treatment with ABE in mPC cells for 48 hours. Our findings revealed that *RAD51* and *BRCA1* mRNA levels were significantly decreased in PC-3 and LNCaP cells treated with ABE ($p < 0.05$). On the other hand, *PARP* expression level was increased in PC-3 cells. In conclusion, it was determined that ABE inhibited HR-based DNA repair in PC-3 and LNCaP mPC cells at the gene level. However, further molecular analyzes are needed to elucidate the efficacy of CDK 4/6 inhibitors in the HR-based DNA repair mechanism.

Keywords: Metastatic prostate cancer, CDK 4/6 inhibitors, Homologous recombination.

Tb(0001) İNCE FİLMİN MANYETİK DAVRANIŞI
MAGNETIC BEHAVIOR OF THE Tb(0001) THIN FILMS

Prof. Dr. Orhan ZEYBEK

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8379-3186>

Prof. Dr. Mehmet BAYIRLI

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7775-0251>

ÖZET

Ferromanyetik olarak sıralanmış nadir toprak elementlerinden fotoemisyonunda dairesel polarize ışığın kullanımı açısal bağımlılık etkisinde büyük manyetik dairesel dikroizm gösterir. Bu nedenle, buradan kaynaklanan fotoemisyonunda, yüzey manyetizma çalışmaları için yeni bakış açıları sağlar. Son zamanlarda öne sürülen toplam kuralları numunenin büyüklüğünü ve yönünü araştırmayı sağlar. İyi çözülmüş çoklu yapılar dairesel polarize ışık kullanılarak Tb'nin 5p fotoemisyonunda elde edilmiştir. Bu çoklu yapı çekirdek seviyesindeki fotodelik ile kısmen dolu olan alt kabuk arasındaki etkileşimden kaynaklanır, yani. eşleşmemiş 4f ve 5p elektronlarının bir sonucu olarak. Tb(0001) filmlerinin 4f seviyelerinde, iyi çözülmüş yüzey Tb ⁸S_{7/2} bileşeninde açısal manyetik dairesel dikroizm ayrımı gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Açısal Bağımlılıkta Manyetik Dairesel Dikroizm, Manyetik Ölçümler, Terbiyum, Büyüme, Manyetik filmler, Tungsten.

ABSTRACT

The use of circularly polarized light in photoemission from ferromagnetically ordered rare earth elements shows large magnetic circular dichroism in the angular dependence effect. Therefore, the resulting photoemission provides new perspectives for surface magnetism studies. The recently proposed aggregate rules allow to investigate the size and orientation of the sample. Well-resolved multiple structures were obtained in 5p photoemission of Tb using circularly polarized light. This multiple structure results from the interaction between the core-level photohole and the partially filled subshell, ie. as a result of unpaired 4f and 5p electrons. Angular magnetic circular dichroism separation was observed in the well-resolved surface Tb ⁸S_{7/2} component at the 4f levels of the Tb(0001) films.

Keywords: Magnetic Circular Dichroism in Angular Dependence, Magnetic Measurements, Terbium, Growth, Magnetic films, Tungsten.

İŞGAL EDİLMEMİŞ Cu(110) SABSTRATININ YÜZEY DURUMLARI
SURFACE STATES OF THE UNOCCUPIED Cu(110) SUBSTRATE

Prof. Dr. Orhan ZEYBEK

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8379-3186>

Prof. Dr. Mehmet BAYIRLI

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7775-0251>

ÖZET

Ters fotoemisyon spektroskopisi, boş yüzey durumlarını yeterli doğrulukla ölçmek için gelişmiş yüzey bilimi tekniklerinden biridir. Tek kristalli metal yüzeylerde yüzey durumlarının elektronik davranışı özel ilgiyi hak ediyor. Yüzey durumları, öngörülen toplu bant boşluklarında bulunur. Temiz Cu(110) substratının boş elektronik yapısı, 0.5 eV enerji çözünürlüğü ile bir ters fotoemisyon spektroskopisi kullanılarak incelenmiştir. Temiz Cu(110) yüzeyinin yansıma anizotropi spektrumları, yüzey Brillouin bölgesi $\bar{Y}$ noktasında biri kısmen dolu ve diğeri boş olmak üzere iki yüzey durumunu tutar.

Anahtar Kelimeler: Spektroskopi, Ters Fotoemisyon, Yüzey durumları.

ABSTRACT

Inverse photoemission spectroscopy is one of the advanced surface science techniques for measuring empty surface states with sufficient accuracy. The electronic behavior of surface states on single-crystal metal surfaces deserves special attention. The surface states are located in the predicted bulk band gaps. The empty electronic structure of the clean Cu(110) substrate was investigated using an inverse photoemission spectroscopy with an energy resolution of 0.5 eV. The reflection anisotropy spectra of the clean Cu(110) surface hold two surface states, one partially filled and the other empty, at the $\bar{Y}$ surface Brillouin region point.

Keywords: Spectroscopy, Inverse Photoemission, Surface states.

NƏRİMAN ƏLİYEVİN MƏNZƏRƏ VƏ NATÜRMORT JANRINDA YARATDIĞI ƏSƏRLƏRDƏ ÜSLUB MÜXTƏLİFLİYİ

STYLISTIC DIVERSITY IN THE WORKS CREATED BY NARIMAN ALIYEV IN THE
GENRE OF LANDSCAPE AND STILL LIFE

Dr. Habiba ALLAHVERDIYEVA

Nakhchivan Institute of Teachers, Department of Fine Arts. Nakhchivan, Azerbaijan

XÜLASƏ

Tədqiqat işində Naxçıvanda yaşayıb, orada fəaliyyət göstərən rəssamlardan biri olan Nəriman Əliyevin (1948-2002) yaradıcılığı araşdırılmış, onun yaradıcılığının əsas hissəsini təşkil edən natürmort və mənzərə əsərlərinin texnika və üslub müxtəlifliyi təhlil olunmuşdur. Professional yaradıcılığı keçən əsrin 60-cı illərindən başlayaraq, ömrünün sonuna qədər (2002-ci il) davam edən rəssamın rəngkarlıq sahəsində yaratdığı əsərlər mövzu, rəng, janr müxtəlifliyi ilə səciyyəvidir. Onun yaradıcılığında mənzərə və natürmort janrı üstünlük təşkil etsə də portret janrının nümunələrinə rast gəlinir. Mənzərələrdən Naxçıvanın tarixi memarlıq abidələrinin, təbiətinin təsvirinə geniş yer verən rəssamın yaradıcılığında natürmort janrı ikinci yer tutur. Onun mənzərə və natürmort janrlarda yaratdığı əsərlərin işləmə texnikası və rəng koloritinə görə bir-birindən fərqləndiyinin şahidi oluruq.

Yaradıcılığında yağlı boya ilə çəkilmiş peyzaj nümunələrindən daha çox diqqəti cəlb edən “Doğma dağlar”, “Axşamçağı”, “Batabat yolu”, “Ot biçini” kimi rəsm əsərləri rəssamın fırçasında daha orijinal təsir bağışlayır. Onun mənzərələrində Naxçıvan təbiətinin təsvirini rəng zənginliyi ilə xarakterizə etmək olar. Rəssam Naxçıvanı, istər şəhər mənzərələrini, istərsə də kənd və təbiət mənzərələrini, eləcə də tarixi-memarlıq abidələrini yaşadığı dövrdə gördüyü kimi, realist formada təsvir etmişdir. Onun yaradıcılığında “Gülüstan türbəsi”, “Naxçıvan da İmamzadə türbəsi”, “Əlinəcə qalası”, “Möminə xatün türbəsi” adlı tarixi-memarlıq abidələrinin təsvirlərinin özünəməxsus yeri var.

Natürmortlarında isə tariximizi, milli mədəniyyətimizi özündə əks etdirən xalçaçılıq nümunələrimiz, qədim məişət əşyalarımız, rəssamlıq nümunələri, Naxçıvan təbiət zənginliklərini göstərən meyvələr, güllərdən ibarət natürmortlar öz kompozisiyasına, rəng həllinə, texnikasına görə bir-birindən maraqlıdır. Onun natürmortlarında mənzərə əsərlərindənki incə lirizmdən fərqli olaraq bir az sərt üslub xüsusiyyətləri ön plana keçir. Burada kubizm təzadlı işıq-kölgələr, kontrast təşkil edən rənglər daha ön plandadır. Bəzi natürmortlarındakı isti rəng koloriti, forma xüsusiyyəti Pol Qogen natürmortlarına bənzərdir.

Müxtəlif janrlarda yaratdığı əsərlərdə rast gəlinən üslub, texnika müxtəlifliyi Nəriman Əliyevin yaradıcılıq xəttində qabarıq hiss olunur. Yaradıcılığında natürmortlarında sərt üslub xüsusiyyətləri, bəzən də moderinizm, mənzərələrdə isə daha çox impessionalizm xüsusiyyətləri və inpasto texnikası aydın nəzərə çarpır. Bəzi əsərlərində qara, ağır rəng koloriti incə, əlvan rənglərlə, bəzi əsərlərindəki incə rəng cizgiləri ümumi rəng bütövlüyü ilə əvəz olunur.

Açar sözlər: Nəriman Əliyev yaradıcılığı, təsviri sənət, rəngkarlıq, mənzərə janrı, natürmort janrı

ABSTRACT

The work of Nariman Aliyev (1948-2002), who lived in Nakhchivan and was one of the artists working there, was investigated in the research work. The diversity of techniques and styles of still life and landscape works, which constitute the main part of his creativity, have been investigated. The works created by the artist in the field of painting, whose professional creativity began in the 60s of the last century and continued until the end of his life (2002), are characterized by a variety of themes, colors, and genres. Although the genre of landscape and still life is predominant in his works, examples of the genre of portrait can be found.

The still life genre occupies the second place in the work of the artist, who gives ample space to the description of the historical architectural monuments and nature of Nakhchivan from his landscapes. We witness that his works in landscape and still life genres differ from each other in terms of working technique and color.

Paintings such as “Native Mountains”, “Akhshamchaghi”, “Batabat Road”, which attract more attention than landscape examples painted in oil paint, give a more original effect in the artist's brush. In his landscapes, the description of the nature of Nakhchivan can be characterized by the richness of colors. The artist has depicted Nakhchivan in a realistic form, whether it is urban landscapes, rural and natural landscapes, as well as historical-architectural monuments, as he saw them during his lifetime. The descriptions of the historical-architectural monuments named “Gulustan Tomb”, “Imamzade Tomb in Nakhchivan”, “Alinja Castle”, “Mumuna Khatun Tomb” have a special place in his work.

In his still life works, our carpet weaving samples, ancient household items, painting samples, fruits and flowers showing the richness of Nakhchivan's nature, which reflect our history and national culture, are interesting from each other due to their composition, color solution, and technique. In his still life works, in contrast to the delicate lyricism of his landscape works, somewhat harsh stylistic features come to the fore. Contrasting light-shadows and contrasting colors are more prominent here. Some of his still life works includes a warm color and shape similar to Paul Gauguin's still lifes.

The variety of styles and techniques found in works created in different genres is clearly felt in Nariman Aliyev's creative line. In his creativity, the features of strict style, sometimes modernism, and more impressionism and in-pasto technique are clearly visible in his still life works. In some of his works, the black, heavy color color is replaced by subtle, metallic colors, and the fine color lines in some of his works are replaced by the overall color integrity.

Keywords: Nariman Aliyev's creativity, fine art, painting, landscape genre, still life genre

TEKNİK TEKSTİLDE OTOMOTİV KUMAŞ TASARIMI AUTOMOTIVE FABRIC DESIGN IN TECHNICAL TEXTILE

Onur KURT*1 Ayşe KURUL**2

*1 Tosunoğlu Tekstil A.Ş Denizli/Türkiye

**2 Tosunoğlu Tekstil A.Ş Denizli/Türkiye

ÖZET

Tekstil sektörü bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayan en önemli alanlardan biridir. İnsanoğlunun varoluşunun ilk günlerinden beri gelişim içinde olan tekstil ürünleri başlangıçta korunma ve örtünme amacıyla kullanılsa da zaman içinde farklı alanlardaki ihtiyaçları da karşılar duruma gelmiştir. Bu alanlardan birisi ise teknik tekstillerdir MacIntyre ve Daniels (1995)'e göre teknik tekstiller, estetik veya dekoratif özelliklerinden ziyade teknik ve performans özelliklerine göre üretilen tekstil materyalleri ve ürünleri olarak tanımlanır. Genel itibari ile en fazla kabul gören tanımlama olsa da farklı kaynaklarda teknik tekstiller; Özel olarak tasarlanan, herhangi bir üründe veya üretim yöntemi içinde veya yalnız başına belirli bir özelliği yerine getirmek amacıyla üretilen malzemelere "teknik tekstil" denilmektedir. Teknik tekstiller bu terimden başka; endüstriyel tekstiller, yüksek performanslı tekstiller, yüksek teknik tekstiller, geleneksel olmayan tekstiller, mühendislik tekstilleri diye de isimlendirilmektedir. Teknik tekstiller son yıllarda gelişmeye başlamış bir alan olarak görülmesine rağmen en az geleneksel tekstiller kadar eskidir. Giysi ve döşemelik üretiminde kullanılan lif, iplik ve kumaş yapılarının yüzyıllardan beri tente, muşamba, halat, yelken bezi ve çuval gibi birbirinden farklı alanlarda kullanılması teknik tekstillerin kullanım açısından yeni olmadığını gösterir. Sentetik liflerin kullanılmaya başlamasıyla birlikte, dayanıklılık ve performans açısından görülen gelişmeler ile teknik tekstillerin üretiminde ve uygulama alanlarında büyük çapta artış olmuştur. Teknik tekstillerin her geçen gün artan kullanım alanları ve teknik tekstillerde görülen gelişmeler, ekonomik ve sosyal alanlarda önem kazanmış, tekstil ve imalat sektörünün yenilikçi bir yüzü haline gelmiştir.

Teknik tekstiller günümüzün gelişmekte olan alanlarından birisidir ve geniş bir ekonomik faaliyet alanını kapsamaktadır. Geniş bir kullanım alanına sahip olması teknik tekstilleri disiplinler arası bir çalışma alanı haline getirmiştir. Bu doğrultuda, hızla gelişen teknolojiyle birlikte insan ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verebilecek, kalite ve performans açısından geliştirilmiş ürün çalışmaları yapılmaktadır. Teknik tekstiller içinde %20 'lik payla en büyük kullanım alanı taşıt teknik tekstillerininidir. Otomobil, kamyon, otobüs, tren, gemi ve havacılık taşıt teknik tekstillerinin uygulama alanıdır. Otomotiv endüstrisi, pazarda en çok talep gören sektörlerden birisidir. Aynı zamanda taşıt tekstillerinin de büyük bir kısmını oluşturmaktadır. (Horrocks ve Anand, 2004). Bir otomobilde minimum 20 kg tekstil malzemesi kullanılmakta ve bunun 3,5 kg'ını koltuk kumaşları oluşturmaktadır. (Karahan, 2015). Otomobilin insanlar için bir ihtiyaç haline gelmesi her geçen gün satış oranlarını arttırmaktadır. Bu da araçların teknik ve tasarım açısından geliştirilmesini ve taleplerin en iyi şekilde karşılanmasını

gerektirmektedir. Kullanıcının birebir temas halinde olduğu ve en çok kullanılan bölgelerden birisi koltuklardır. Bu sebeple, döşemelik kumaşların birçok kalite ve performans özelliğini karşılaması beklenmektedir. “Otomotiv materyallerinde, kopma mukavemeti, aşınmaya karşı direnç, boncuklanma, patlama mukavemeti gibi mekanik özellikler, ışık haslığı, ter haslığı, sürtme haslığı gibi hayvanların kumaşa verebileceği zararı ölçmek için kumaştan lif veya iplik çekme testleri çok önemlidir. Otomotiv tekstilinde kullanılan materyallerin her şeyden önce teknik gereklilikleri karşılaması, ürünün tasarım açısından geliştirilmesini arka plana taşımıştır. Kumaş tedarikçilerinin önceliğı, firmaların belirlediğı kalite ve performans özelliklerini karşılayacak kumaşlar üretmektir. Teknik gerekliliklerin karşılandığı oranda tasarım açısından tüketiciyi cezbedecek, talep yaratabilecek kumaşlar tasarlanmaktadır. Bir araçta geniş yer kaplayan koltuklar, dolayısıyla koltuk kumaşları araç iç tasarımında önemli bir yere sahiptir. Araç içinde kullanılan her türlü detay ve malzeme tüketicinin ilgisini çeken, tarzını, kişiliğini yansıtan, rahat ve güvenli bir ortam algısı yaratan unsurlardır. Kumaş, halı ve tavan kaplamaları, metal ve plastik aksamda kullanılan renklerin uyum içinde olması iç tasarım açısından önemlidir. Bu gibi görsel detaylar estetik açıdan tüketicinin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda araç stilini, marka kimliğini ve kalitesini yansıtmaktadır. Otomotiv döşemelik kumaş tasarımı ve üretimi birçok onay aşamasından geçen, uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu süreçte tasarımcılar, teknik ekip ve Ar-GE bölümü bir arada çalışarak hem teknik hem de tasarım açısından kumaşı geliştirmekte, otomobil firması tarafından talep edilen niteliklere sahip kumaş üretimi gerçekleştirmektedir.

Otomotiv sektörü hızla gelişen ve talep edilen bir alan haline gelmiştir. Otomobilin insanlar için bir ihtiyaç haline gelmesiyle otomobilden beklenen nitelikler ile otomobil iç tasarımında renk ve desene verilen önem artmıştır. Renk ve desen öğeleriyle otomotiv tekstilleri, aracın stilini, farklı kültürleri ve araç sahibinin kişiliğini yansıtmaktadır. Aynı zamanda bunlar araç satış hacmini etkileyen önemli bir unsur olarak görülmektedir. Otomotiv sektöründe kumaşın tasarımdan önce teknik açıdan geliştirilmesi beklenmektedir. Bu da tasarım açısından bazı sınırlılıklara sebep olmaktadır. Öncelikli olarak bu çalışmada teknik gerekliliklerin tasarıma getirdiğı sınırları belirlemek için otomotiv döşemelik kumaşlarında kullanılan lif, iplik, kumaş yapıları, kumaşlardan beklenen kalite ve performans özelliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Daha sonra otomotiv döşemelik kumaşlarının tasarım süreci ve tasarım unsurları hakkında araştırma yapılması hedeflenmiştir. Çalışmanın sonraki bölümlerinde, yapılacak olan kumaş tasarımları için gerekli renk ve desen eğilim analizi yapıp, yapılan incelemelere dayanarak kumaş tasarımı ve üretimi gerçekleştirilmesini hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknik tekstil, Otomotiv kumaşı, Otomotiv iç mekan tasarım

ABSTRACT

The textile sector is one of the most important areas that meet the basic needs of individuals. Although textile products, which have been in development since the first days of human existence, were used for protection and covering at the beginning, they have also come to meet the needs in different areas over time. One of these areas is technical textiles. According to MacIntyre and Daniels (1995), technical textiles are defined as textile materials and

products produced according to their technical and performance characteristics rather than their aesthetic or decorative properties. Although it is the most accepted definition in general, technical textiles in different sources; Materials that are specially designed, produced in any product or production method or to fulfill a specific feature alone are called “technical textiles”.

Technical textiles other than this term; It is also called industrial textiles, high performance textiles, high technical textiles, non-traditional textiles, engineering textiles. Although technical textiles are seen as a field that has started to develop in recent years, it is at least as old as traditional textiles. The use of fiber, yarn and fabric structures used in the production of clothing and upholstery in different fields such as awnings, linoleum, rope, sailcloth and sacks for centuries shows that technical textiles are not new in terms of use. With the introduction of synthetic fibers, there has been a great increase in the production and application areas of technical textiles with the improvements in durability and performance. The ever-increasing usage areas of technical textiles and the developments in technical textiles have gained importance in economic and social areas and have become an innovative face of the textile and manufacturing sector.

Technical textiles is one of today's developing fields and covers a wide area of economic activity. Having a wide area of use has made technical textiles an interdisciplinary field of study. In this direction, product studies are carried out in terms of quality and performance that can best respond to human needs with the rapidly developing technology. With a 20% share in technical textiles, the largest usage area is vehicle technical textiles. It is the application area of automobile, truck, bus, train, ship and aviation vehicle technical textiles. The automotive industry is one of the most demanded sectors in the market. It also constitutes a large part of vehicle textiles.

(Horrocks and Anand, 2004). A minimum of 20 kg of textile material is used in a car, and 3.5 kg of this is seat fabrics. (Karahana, 2015). The fact that the automobile has become a necessity for people increases the sales rates day by day. This requires the development of vehicles in terms of technique and design and meeting the demands in the best way possible. One of the most used areas where the user is in one-to-one contact is the seats. For this reason, upholstery fabrics are expected to meet many quality and performance characteristics.

“In automotive materials, fiber or yarn tensile tests are very important in order to measure the damage that animals can cause to the fabric, such as mechanical properties such as breaking strength, resistance to abrasion, pilling, bursting strength, light fastness, sweat fastness, rubbing fastness. The fact that the materials used in automotive textile meet the technical requirements, above all, brought the development of the product in terms of design to the background. The priority of fabric suppliers is to produce fabrics that meet the quality and performance specifications determined by the companies.

To the extent that technical requirements are met, fabrics that will attract the consumer and create demand are designed in terms of design. Seats occupying a large space in a vehicle, so seat fabrics have an important place in the interior design of the vehicle. All kinds of details and materials used in the vehicle are elements that attract the attention of the consumer,

reflect their style and personality, and create a perception of a comfortable and safe environment. It is important for interior design that the colors used in fabric, carpet and ceiling coverings, metal and plastic parts are in harmony. Such visual details attract the attention of the consumer in terms of aesthetics. It also reflects the vehicle style, brand identity and quality.

Automotive upholstery fabric design and production encompasses a long process that goes through many approval stages. In this process, designers, technical team and R&D department work together to develop the fabric both technically and in terms of design, and produce fabrics with the qualities demanded by the automobile company.

The automotive industry has become a rapidly developing and demanded field. As the automobile has become a necessity for people, the qualities expected from the automobile and the importance given to color and pattern in the interior design of the automobile have increased. With its color and pattern elements, automotive textiles reflect the style of the vehicle, different cultures and the personality of the vehicle owner. At the same time, these are seen as an important factor affecting vehicle sales volume. In the automotive sector, it is expected that the fabric will be technically developed before the design. This causes some limitations in terms of design. First of all, in this research, it is aimed to examine the fiber, yarn, fabric structures used in automotive upholstery fabrics, the quality and performance characteristics expected from the fabrics in order to determine the limits brought by the technical requirements to the design. Afterwards, it is aimed to conduct research on the design process and design elements of automotive upholstery fabrics. In the next parts of the study, the necessary color and pattern trend analysis was made for the fabric designs to be made, and fabric design and production was aimed based on the examinations made.

Keywords: Technical textile, Automotive fabric, Automotive interior design

CONSERVATION OF ENDEMIC LEVANTINE NASE

(*Chondrostoma kinzelbachi*)

Dr. Ece KILIÇ

Iskenderun Technical University, Faculty of Marine Science and Technology, Department of
Water Resources Management and Organization

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1953-5008>

Doç. Dr. Nebil YÜCEL

Iskenderun Technical University, Faculty of Marine Science and Technology, Department of
Water Resources Management and Organization

Doç. Dr. Fethi BENGİL

Girne Amerikan Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0989-2829>

Dr. Elizabeth Grace Tunka BENGİL

Girne Amerikan Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0071-3786>

Seycan MÜBAREK ŞAHUTOĞLU

Hatay Municipality

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0542-8298>

ABSTRACT

Urbanization, wastewater discharge, land use changes, agricultural activities, industrial discharges impact the physicochemical properties of water resources. The picture become more overwhelming when excessive water usage and climate change were taken into account. As a result of all these influences, species could not cope with the altering conditions are under the threat of extinction. *Chondrostoma kinzelbachi* is endemic species of ray-finned fish in the family Cyprinidae found in Orontes River Basin (Turkey and Syria) and it was categorized as “Endangered” since 2013. This study presents primary results of the conservation project which aims to determine potential threats and conservation measures to protect *C. kinzelbachi* stocks. When the water quality in the habitat of this species was evaluated, middle to low dissolved oxygen conditions was assessed which seems to be resulting from domestic and diffuse wastewater discharges. Secondly, plastic pollution reaches to the alarming level in the study area. Many organic contaminants including but not limited to polychlorinated biphenyls, polycyclic aromatic hydrocarbons, and petroleum hydrocarbons might release from this plastic debris which poses a threat to aquatic biota. Similarly, microplastic pollution have been detected in the habitat which might cause many health problems such as oxidative stress, destruction of tissues, toxicity. Thirdly, face to face interviews conducted by the local fisherman indicated that this species is

confused with other Cyprinidae fishes and hunted without knowing the extinction risk of the animal. This continuous hunting put a stress on the fish stock and decreases the survival rate of this animal. Lastly, illegal hunting is still unhindered problem in the habitat of this animal which threatens the natural fish stocks. To sum up, this study determines the main threats in the survival of *Chondrostoma kinzelbachi*. Results obtained in this study will be used in the determination of protection measures. Considering the endemic nature of this species, this project helps the conservation of aquatic biodiversity in the Orontes River Basin.

Keywords: Levantine nase, endangered species, pollution, Orontes River

Acknowledgement

This Project, First step of conservation of endemic Anatolian fish (Levantine nase): determination of potential threats and creation of conservation framework, was supported by Rufford Foundation with grant number 37556-1

DIŞ YARDIMLARIN ÇEVRESEL BOZULMALARA ETKİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ İÇİN ANALİZİ

AN ANALYSIS OF THE IMPACT OF FOREIGN AIDS ON ENVIRONMENTAL
DEGRADATION FOR TURKISH ECONOMY

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ARI

Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID: 0000-0002-8485-5932

ÖZET

Gelişmekte olan ülkeler için dış yardımlar, ekonomik büyüme ve kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri için önemli bir finansman kaynağıdır. Son dönemde dış yardımların çevre üzerinde de etkilerinin olabileceği ifade edilmektedir. Dış yardımların çevre üzerindeki olası etkisi ekonomik büyüme ve yenilenebilir enerji sektörü kanalıyla gerçekleşebilecektir. Dış yardımlar üretimi artıracak alanlarda kullanıldığında çevre kirliliğinin artmasına yol açabilecektir. Dış yardımlar yenilenebilir enerji sektörüne aktarıldığında ise çevre kalitesini artırması söz konusu olabilecektir. Bu nedenle dış yardımların çevre üzerindeki etkisi pozitif ya da negatif olabilecektir.

Bu çalışmada Türkiye'ye yapılan dış yardımların çevreye olan etkisi araştırılmıştır. Çalışmada 1968-2015 zaman aralığı ARDL yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Modelde fosil yakıt tüketimi ve ekonomik büyüme değişkenlerine de yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, uzun dönemde dış yardımların CO2 emisyonu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bununla beraber fosil yakıt tüketimi beklenildiği gibi CO2 emisyonunu artırıcı etki göstermektedir. İlâveten, ekonomik büyüme ve CO2 emisyonu arasında ise ters-U şeklinde ilişki bulunmaktadır. Kısa dönemde ise, CO2 emisyonu üzerinde sadece fosil yakıt tüketiminin etkili olduğu belirlenmiştir. Böylece dış yardımların kısa ve uzun dönemde CO2 emisyonu üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda dış yardımların çevre kalitesini artıracak şekilde yenilenebilir enerji sektörüne aktarılmadığı söylenebilir. İlâveten dış yardımların ekonomik büyümeyi hızlandıracak önemli bir etkisinin de olmadığı söylenebilir. Yöneticiler CO2 emisyonunun azaltılması için fosil yakıt kullanımını azaltacak politikalara önem vermelidir.

Anahtar Kelimeler: Dış yardımlar, çevresel bozulmalar, CO2 emisyonu, enerji, Türkiye

ABSTRACT

Foreign aid is an important financing source for developing countries in order to achieve their economic growth and development aims. Recently, it has been stated that foreign aid can also have effects on the environment. The possible impact of foreign aid on the environment can be realized through the channels of economic growth and renewable energy sector. When foreign aids are used in areas that will increase production, it may cause to increase in environmental pollution. When foreign aids are transferred to the renewable energy sector, it may lead to the increase of environmental quality. Therefore, the related impact of foreign aid on the environment can be either positive or negative.

In this study, we investigated the effects of foreign aids on the environment for Turkish economy. In the study, the time interval from 1968 to 2015 was analyzed using the ARDL method. Fossil fuel consumption and economic growth variables are also included in the model. According to the results obtained, foreign aid does not have a statistically significant effect on CO₂ emissions in the long run. However, fossil fuel consumption has an increasing effect on CO₂ emissions, as expected. In addition, there is an inverted-U-shaped relationship between economic growth and CO₂ emissions. In the short term, it has been determined that only fossil fuel consumption has an impact on CO₂ emissions. Thus, it has been concluded that foreign aid has no effect on CO₂ emissions neither in the short run nor long run. In this case, it can be said that foreign aid is not transferred to the renewable energy sector which in turn can increase the environmental quality. Beside, it can also be said that foreign aid does not have a significant effect on accelerating economic growth. The authorities should implement policies to reduce fossil fuel consumption in order to mitigate CO₂ emissions.

Key words: Foreign aids, environmental degradation, CO₂ emissions, energy, Turkey

GLOBAL LOCATIONS OF THE TAX BURDEN IN TURKEY AFTER 2015 AND ITS EFFECTS ON FISCAL BALANCES

Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER

Bandırma Onyedi Eylül University, Faculty of Economics and
Administrative Sciences, Public Finance Department 10200-TURKEY
ORCID ID: 0000-0001-5313-246X

ABSTRACT

This study, which deals with an overall assessment of the recent tax burden changes in Turkey globally, also aims to reveal the effects of the recent tax burden changes on the fiscal balances in Turkey. In this context, it is observed that the changes in the tax burden have entered a significant fluctuation process with the counter-effect of possible tax expenditures and increased taxes. This process has also revealed some important financial imbalances that resulted in different tax evasion and tax losses in tax practices. This trend also puts a significant emphasis on the level of need for public finance, which has recently increased in Turkey. On the other hand, this phenomenon has provided essential reasons for introducing new fiscal policies with different values that can be handled at different levels. In addition, this position has also revealed an essential justification for different structural changes that may occur as a personal tax burden and different approaches to the harmonization process, especially in monetary and fiscal policies. This approach, which is considered based on global financial positions, also means different monetary policies for different valuations to create a positive effect on the current account balance, in which the deviations in the current account balance are handled at different levels as well the deviations in the fiscal balances. When we consider that the primary objective in Turkey has been the current account balances in terms of financial balances in the recent period, it is seen that meaningful structures and significant deviations that may arise with different values have a more apparent status at the global level. In this respect, negative deviations in the tax burden will inevitably be an essential issue of discussion in terms of financial balances and loss of social welfare.

Key Words: Fiscal Balances, Fiscal Policies, Social Welfare, Tax Burden, Tax Evasions.

JEL Codes: H21, H26, H30.

MİGRENLİ BİREYLERDE UYKU KALİTESİ İLE ATAK SIKLIĞI, ŞİDDETİ VE SÜRESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ-PILOT ÇALIŞMA

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SLEEP QUALITY AND
ATTACK FREQUENCY, SEVERITY AND DURATION IN PEOPLE WITH MIGRAINE-
A PILOT STUDY

Öğr. Gör. Elif Sena DÜŞGÜN

Fenerbahçe Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Fizyoterapi Programı

ORCID: 0000-0003-0419-1150

Uzm. Dr. Nesrin KARAHAN

Ankara Gazi Mustafa Kemal Mesleki ve Çevresel Hastalıklar Hastanesi, Nöroloji Polikliniği

ORCID: 0000-0001-5343-4839

Doç. Dr. Şeyda TOPRAK ÇELENAY

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve

Rehabilitasyon Bölümü

ORCID: 0000-0001-6720-4452

Amaç:

Migren toplumda yaygın görülen, ataklarla seyreden, primer baş ağrısı bozukluklarından. Baş ağrısı ve uyku bozuklukları arasında iki yönlü bir ilişki olduğu belirtilmekle birlikte; uyku bozukluklarının mı baş ağrısına neden olduğu yoksa baş ağrısının mı uyku bozukluğuna neden olduğu tam olarak ayırtılamamaktadır. Ağrının kronikleşmesinin uyku kalitesini bozduğu, düşük uyku kalitesinin ise ağrılı sendromu daha da kötüleştirdiği ve ortaya bir kısır döngünün çıktığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda migrenli bireylerin baş ağrısı yaşamayan bireylere göre uyku kalitesinin daha kötü olduğu ve migrenli bireylerde uyku bozukluklarının daha sık görüldüğü bildirilmektedir. Bu çalışmanın amacı migrenli bireylerde uyku kalitesi ile atak sıklığı, şiddeti ve süresi arasındaki ilişkinin incelenmesiydi.

Materyal ve Metot:

Çalışma kesitsel çalışma olarak tasarlandı. Çalışmaya 19-43 yaş arasındaki 16 kadın ve 4 erkek olmak üzere toplam 20 migrenli birey dahil edildi. Bireylerin uyku kalitesi Türkçe geçerlik ve güvenilirliği yapılan "Jenkins Uyku Ölçeği" ile değerlendirildi. Ağrının karakteristik özellikleri ise 1 aylık ağrı günlüğü ile sorgulandı. Son bir ayda yaşanan ağrı sayısı atak sıklığı olarak kaydedildi. Atak şiddeti 10 cm'lik Vizüel Analog Skala (VAS) ile değerlendirildi. Atak süresi ise dakika (dk) cinsinden kaydedildi. Analiz için Spearman korelasyon testi kullanıldı.

Bulgular:

Çalışmaya dahil edilen migrenli bireylerin yaşı $28,80 \pm 1,91$ yıl ve vücut kütle indeksi $22,44 \pm 0,84$ kg/m² idi. Bireylerin Jenkins Uyku Ölçeği skorları $8,50 \pm 0,81$, son bir aydaki atak sıklığı $3,65 \pm 0,15$, atak şiddeti $6,72 \pm 0,29$ cm ve atak süresi $213,38 \pm 27,53$ dk idi. Atak şiddeti ile uyku kalitesi arasında orta düzeyde ilişki ($p=0,001$, $\rho=0,689$), atak süresi ve uyku kalitesi arasında kuvvetli ilişki ($p=0,000$, $\rho=0,749$) tespit edildi. Atak sıklığı ile uyku kalitesi arasında ise ilişki bulunamadı ($p=0,066$; $\rho=0,419$).

Sonuç:

Çalışmanın sonucunda migrenli bireylerin atak şiddeti ve atak süresi arttıkça uyku kalitesinin azaldığı görüldü. Atak süresi uyku kalitesini daha fazla etkilemekteydi. Ancak atak sıklığı ile uyku kalitesi arasında ilişki olmadığı görüldü. Migren yönetiminde ağrıya yönelik tedavi yaklaşımlarının uyku kalitesini etkileyebileceği ve uyku kalitesinin de tekrar ağrıyı etkileyebileceği göz önünde bulundurulduğunda bu ilişkilerin klinik anlamda önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Ağrı, Migren, Uyku Kalitesi

ABSTRACT

Aim:

Migraine is one of the primary headache disorders that are common in the society and progress with attacks. Although it is stated that there is a two-way relationship between headache and sleep disorders; it is not possible to differentiate exactly whether sleep disorders cause headaches or headaches cause sleep disorders. It is thought that chronic pain impairs sleep quality, and poor sleep quality worsens the painful syndrome, resulting in a vicious circle. Studies have reported that individuals with migraine have worse sleep quality than individuals who do not experience headaches, and sleep disorders are more common in individuals with migraine. The aim of this study was to investigation of the relationship between sleep quality and attack frequency, severity and duration in individuals with migraine.

Material and Method:

The study was designed as a cross-sectional study. A total of 20 individuals with migraine, 16 female and 4 male, between the ages of 19-43, were included in the study. The sleep quality was evaluated with the Turkish validity and reliability of the "Jenkins Sleep Scale". The pain characteristics were questioned with a 1-month pain diary. The number of pain experienced in the last month was recorded as the attack frequency. Attack severity was evaluated with a 10 cm Visual Analogue Scale (VAS). Attack duration was recorded in minutes (min). Spearman correlation test was used for analysis.

Results:

The age of the individuals with migraine included in the study was 28.80 ± 1.91 years and their body mass index was 22.44 ± 0.84 kg/m². The Jenkins Sleep Scale scores of the individuals were 8.50 ± 0.81 , the attack frequency in the last month was 3.65 ± 0.15 , the attack severity was 6.72 ± 0.29 cm, and the attack duration was 213.38 ± 27.53 min. There was a moderate relationship between attack severity and sleep quality ($p=0.001$, $\rho=0.689$), and a strong correlation between attack duration and sleep quality ($p=0.000$, $\rho=0.749$). No relationship was found between the attack frequency and sleep quality ($p=0.066$; $\rho=0.419$).

Conclusion:

As a result of the study, it was observed that the sleep quality of individuals with migraine decreased as the attack severity and attack duration increased. Attack duration affected sleep quality more. However, there was no relationship between attack frequency and sleep quality. Considering that treatment approaches for pain in migraine management can affect sleep quality and sleep quality can affect pain again, we think that these relationships are clinically important.

Keywords: Pain, Migraine, Sleep Quality

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MATEMATİKSEL MERAK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOSITY OF CLASS TEACHERS

Bil. Uzm. Gökhan COŞANAY

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1767-2711>

Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KARALI

İnönü Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8977-5034>

Özet

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin matematiksel merak düzeylerini incelemektir. Bu temel amacın yanında matematiksel merak düzeylerinin cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı, stratejik oyunlar, mesleki kıdem, mesleki tercih değişkenleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımında tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları geçmişte ya da hâlihazırda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Ayrıca tarama araştırmaları ilişkilerin belirlenmesini ve araştırmacının tahminde bulunmasını sağlar. Araştırmanın evrenini, Malatya ili Battalgazi ilçesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak görevde olan 135 sınıf öğretmenine ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde sınıf öğretmenlerinin matematiksel merak düzeylerini belirlemeye yönelik veriler Usluoğlu ve Toptaş (2021) tarafından geliştirilen “Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği” ile toplanmıştır. 135 sınıf öğretmenine gönüllü olarak matematiksel merak ölçeği uygulandıktan sonra eksiksiz ve hatasız olarak tamamlanan 128 ölçek analize dahil edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden iki kategorili değişkenlerin analizinde *Mann-Whitney U Testi* üç veya daha fazla kategorili değişkenlerin analizinde ise *Kruskal-Wallis H Testi* kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ölçekte alınabilecek en düşük ortalamanın 1 (bir), en yüksek ortalamanın ise 5 (beş) olduğu dikkate alınarak sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının orta düzeyin üzerinde, yeterli sayılabilecek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının mesleki kıdem ve stratejik oyunlar oynama durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği; cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve mesleki tercihlerine göre ise farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının yeterli sayılabilecek düzeyde olmasıyla ilgili olarak onların matematiğe ilgi duyan, bilinmeyini bilmek için araştıran ve sorgulayan, yeni bilgiler edinme ile başarı arzusu yüksek bireyler olduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile stratejik oyunlar oynama durumlarının matematiksel merak düzeylerinde etkili faktörler olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, merak, matematiksel merak, sınıf öğretmeni.

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the mathematical curiosity levels of primary school teachers. In addition to this main purpose, it is to evaluate the level of mathematical curiosity in terms of gender, secondary school graduation area, strategic games, professional seniority, and vocational preference variables. In the research, the survey model was used in the quantitative research approach. Survey research is a research model that aims to describe a past or present situation as it is. In addition, survey research allows the identification of relationships and the researcher to make predictions. The universe of the research consists of classroom teachers working in the Battalgazi district of Malatya province. In the study, it was aimed to reach 135 classroom teachers on duty by using simple random sampling method. During the research process, data to determine the mathematical curiosity levels of classroom teachers were collected with the "Mathematical Curiosity Scale for Classroom Teachers and Teacher Candidates" developed by Usluoğlu and Toptaş (2021). After applying the mathematical curiosity scale to 135 classroom teachers voluntarily, 128 scales that were completed completely and without errors were included in the analysis. The obtained data were analyzed using SPSS 22.00 statistical program. Since the data did not show a normal distribution, Mann-Whitney U Test was used in the analysis of two-category variables and Kruskal-Wallis H Test was used in the analysis of variables with three or more categories. As a result of the study, considering that the lowest average that can be taken in the scale is 1 (one) and the highest average is 5 (five), it has been revealed that the mathematical curiosity of the classroom teachers is above the medium level and can be considered sufficient. In addition, it was found that the mathematical curiosity of the classroom teachers differed significantly according to their professional seniority and playing strategic games; It was understood that there was no difference according to gender, secondary education graduation area and professional preferences. In this case, regarding the level of mathematical curiosity of the classroom teachers, it can be said that they are individuals who are interested in mathematics, who search and question to know the unknown, and who have a high desire for success by acquiring new information. It can be stated that the professional seniority of the classroom teachers and the situations of playing strategic games are effective factors in their mathematical curiosity levels.

Keywords: Mathematics, curiosity, mathematical curiosity, classroom teacher.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ADAYLARININ MATEMATİKSEL MERAK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOUS LEVELS OF CLASS TEACHER
CANDIDATES

Bil. Uzm. Gökhan COŞANAY

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1767-2711>

Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KARALI

İnönü Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8977-5034>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel merak düzeylerini incelemektir. Bu temel amacın yanında söz konusu özellikleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ortaöğretim mezuniyet alanı, stratejik oyunlar, matematik öğretimi dersi alma ve öğretmenlik uygulaması dersi alma değişkenleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımında tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları şimdi veya geçmişte mevcut olan bir durumu müdahalede bulunmaksızın betimlemeyi hedefleyen araştırma desenleridir. Araştırmanın evrenini, Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında eğitim fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının tümüne ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel merak düzeylerini belirlemeye yönelik veriler Usluoğlu ve Toptaş (2021) tarafından geliştirilen ve “*bilinmeyi bilme isteği, yenilik arayışı ile başarıma arzusunu*” şeklinde üç alt boyuttan oluşan “Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden iki kategorili değişkenlerin analizinde *Mann-Whitney U Testi* üç veya daha fazla kategorili değişkenlerin analizinde ise *Kruskal-Wallis H Testi* kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ölçek genelinde alınabilecek en düşük ortalamanın 1 (bir) en yüksek ortalamanın ise 5 (beş) olabileceği dikkate alındığında sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarının orta düzeyin üzerinde yeterli sayılabilecek seviyede olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarının cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve stratejik oyunlar oynama durumlarına göre anlamlı farklılaştığı; sınıf seviyesi, matematik öğretimi ile öğretmenlik uygulama derslerini alma durumlarına göre ise anlamlı farklılaşma olmadığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak sınıf öğretmenliği adaylarının matematik konularına ilgi duyan, matematiği seven, matematikle ilgili bilinmeyenleri keşfetme isteği olan, yenilikçi ve başarıma arzusu yüksek bireyler olduğu söylenebilir. Ayrıca cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve stratejik oyunlar oynama durumlarının sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarında oldukça etkili faktörler olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, merak, matematiksel merak, sınıf öğretmeni adayı.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the mathematical curiosity levels of primary school teacher candidates. In addition to this main purpose, it is aimed to evaluate these characteristics in terms of gender, grade level, secondary school graduation area, strategic games, taking a mathematics teaching course and taking a teaching practice course. In the research, the survey model was used in the quantitative research approach. Survey studies are research designs that aim to describe a present or past situation without intervention. The universe of the research consists of primary school teacher candidates studying at Malatya İnönü University Faculty of Education. Within the scope of the research, it was aimed to reach all of the primary school teacher candidates studying at the faculty of education. During the research process, data to determine the mathematical curiosity levels of primary school teacher candidates were collected with the "Mathematical Curiosity Scale for Classroom Teachers and Teacher Candidates" developed by Usluoğlu and Toptaş (2021), which consists of three sub-dimensions: "the desire to know the unknown, the desire to succeed with the pursuit of innovation". The obtained data were analyzed using SPSS 22.00 statistical program. Since the data did not show a normal distribution, Mann-Whitney U Test was used in the analysis of two-category variables and Kruskal-Wallis H Test was used in the analysis of variables with three or more categories. As a result of the study, considering that the lowest average that can be taken across the scale is 1 (one) and the highest average is 5 (five), it has been seen that the mathematical curiosity of the primary school teacher candidates is above the medium level, which can be considered sufficient. Mathematical curiosity of primary school teacher candidates differed significantly according to gender, secondary school graduation area and playing strategic games; It was observed that there was no significant difference in terms of grade level, mathematics teaching and taking the teaching practice courses. Based on these results, it can be said that primary school teacher candidates are individuals who are interested in mathematics, love mathematics, have a desire to discover unknowns about mathematics, are innovative and have a high desire to succeed. In addition, it can be said that gender, secondary school graduation area and playing strategic games are very effective factors in the mathematical curiosity of primary school teacher candidates.

Keywords: Mathematics, curiosity, mathematical curiosity, class teacher candidates.

**PRO-INFLAMMATORY, ANTI-OXIDATIVE, THERAPEUTIC POTENTIAL OF
MORINGA OLEIFERA IN RHEUMATOID ARTHRITIS**

Prof. Dr. Peter JOHN

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan
<https://orcid.org/0000-0003-1361-7635>

Prof. Dr. Attya BHATTI

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan

Safa BAJWA

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan

ABSTRACT

Rheumatoid arthritis (RA) is a major global health concern, targeting the synovial lining of joints, resulting in swelling, stiffness, pain, and eventually loss of function. With the evolving therapeutic use of herbs, scientists are more focused on dietary and medicinal plants enriched with anti-arthritic potential, offering lesser or no side effects. Till date, the use of numerous affordable herbal medicines has been reported alongside changes in dietary intake in RA patients, showing immunosuppressive and anti-inflammatory potential with lower side effects as compared to allopathic medicines. The present study is designed to identify novel therapeutic leads from the use of dried leave extracts of the plant *Moringa oleifera* in RA, thought to produce anti-inflammatory, antioxidant, nontoxic, antibacterial and oxidative DNA protective responses in vivo. Characterization of *Moringa oleifera* extracts using various analytical techniques including XRD and FTIR was done to evaluate the existence of various compounds in the prepared extracts. Antimicrobial and antioxidant perspective of the prepared extracts were worked out at various dilutions out, using Disc diffusion method and DPPH Assay. Cell Viability and

DNA protective potential of the plant extracts were monitored using MTT Assay and Single Gel Electrophoresis Comett Assay. Later the (Cyclo-oxygenase 2) association with auto immune inflammation and its and its inhibition in particular with MH7A cell line was evaluated using Moringa oleifera extracts aided by quantified real time expression studies . The Suggested results shows the significant potential therapeutic implications of the soluble extract from MOL in the treatment of Rheumatoid arthritis. Further studies on its bioactive compounds might direct to the confirmation of its anti-arthritic potential.

Keywords: Rheumatoid arthritis; Moringa oleifera; Pro inflammatory; Anti oxidative; COX2; PTGS2; Cell Viability DNA Damage

**ASSOCIATION OF *TCF7L2* GENETIC POLYMORPHISM WITH TYPE 2 DIABETES
IN PAKISTANI PATIENTS**

Prof. Dr. Attya BHATTI

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan
<https://orcid.org/0000-0002-2781-5221>

Prof. Dr. Peter JOHN

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan

Hadiqa MUBASHIR

Atta-Ur-Rahman School of Applied Biosciences
National University of Sciences & Technology (NUST)
Sector H-12, Islamabad, Pakistan

ABSTRACT

Incidence rate of Type 2 diabetes mellitus (T2DM) is increasing exponentially worldwide and in terms of prevalence of T2DM, Pakistan ranks third in number. This metabolic disorder is characterized by inability of pancreas to produce sufficient levels of insulin leading to chronic resistance against insulin. The aim of this conducted study is to find out association of *TCF7L2* gene SNPs (*rs12255372* and *rs4506565*) with diabetes in a case-control study and to predict functional impacts of these identified variants through *in-silico* analysis. Despite global research on these SNPs, there are very few studies available for correlating *TCF7L2* gene variants (*rs12255372* and *rs4506565*) with T2DM in Pakistani population. In this study, allele specific polymerase chain reaction (ASPCR) technique with specially designed primers were used. Statistical analysis showed increased susceptibility to T2DM with presence of GT heterozygous genotype in *rs12255372* with OR= 2.62, 95% CI=1.42-4.85 , P=0.002** and in case of *rs4506565*, AT genotype with OR= 1.88, 95% CI=1.01-3.53 , P=0.05**. *In-silico* analysis revealed that these non-coding SNPs do not effect splicing mechanism; however, variant annotation softwares like

HaploReg v4 predicted alteration of motifs which could potentially be responsible for affecting binding affinity of transcription factors and increasing susceptibility of T2DM.

Keywords: Allele specific polymerase chain reaction (ASPCR), Type 2 Diabetes Mellitus (T2DM), Non-insulin-dependent diabetes reaction (NIDDM), T cell factor (TCF) family, Insulin resistance (IR), CREB- binding protein.

SİSTEM FUNKSIONAL DİLÇİLİK VƏ SEÇİM
SYSTEMIC FUNCTIONAL LINGUISTICS AND CHOICE

Dos. Sevda RZAYEVA

Baku Eurasian University, Philology faculty

ORCID ID: 0000-0002-5398-8863

XÜLASƏ

Məqalə sistem-funksional dilçiliyin inkişaf xüsusiyyətlərinin nəzərdən keçirilməsinə həsr edilmişdir. Sistem-funksional dilçilik (SFD) britan-avstraliyalı dilçi Maykl Hallidey tərəfindən yaradılmış və London Dilçilik Məktəbinin dilçilik konsepsiyası əsasında hazırlanmışdır. Hallidey öz elmi rəhbəri olan London Dilçilik Məktəbinin qurucusu və aparıcı nümayəndəsi J.R.Fursun davamçısı idi. J.Fers hesab edirdi ki, linqvistik məna bir funksiyadır və sosial kontekstdə fəaliyyət göstərir. O bu fikirə antropoloq B.Malinovskinin ideyalarından ilhamlanaraq gəlmişdi. B.Malinovskiyə görə, dil sosial davranış növüdür. J.Fers hesab edirdi ki, linqvistik məna bir funksiyadır və sosial kontekstdə fəaliyyət göstərir. SFD-də dilin sistemliliyi konsepsiyasının inkişafı nəzəriyyəsinin inkişafına böyük diqqət yetirir. SFD nitq fəaliyyəti (ünsiyyət) kontekstində dilin istifadəsini nəzərdən keçirir, dil formalarının mənasını izah edir. Hallideyə görə, dilin əsas üç metafunksiyası (Halliday 1985:169) var: konseptual-danışanın təcrübəsini təmsil edən, onun daxili aləmini əks etdirən, şəxsiyyətlərə arası-danışan və dinləyici arasındakı əlaqəni əks etdirən, və əlaqəli ifadə formasına məlumat verən mətn. SFD iki komponentdən - dil səviyyəsinə aid olan sistem qrammatikası və nitq səviyyəsinə aid olan funksional qrammatikadan ibarətdir.

Halliday üçün mərkəzi nəzəri prinsip ondan ibarətdir ki, hər hansı bir ünsiyyət aktı seçim ehtiva edir. Dil bir sistemdir və istənilən dil variantında mövcud seçimlər "sistem şəbəkəsi" baxış alətindən istifadə etməklə göstərilir. Seçim anlayışı dilçilikdə sistem-funksional nəzəriyyənin ilkin mərhələlərindən başlayaraq inkişafında mühüm rol oynamış əsas nəzəri anlayışdır. Dil "sistemlər sistemi" kimi baxılır və dilçinin vəzifəsi dildə ifadə üçün mövcud olan resurslardan istifadə etməklə bu semantik potensialın faktiki "mətnlərdə" təcəssümü prosesində iştirak edən seçimləri müəyyən etməkdir "Seçim" termini adətən xüsusiyyətlər və onların seçimləri üçün istifadə olunur və sistemlərin "seçim əlaqələri" nümayiş etdirdiyi deyilir. Seçim münasibətləri tək-cə müəyyənlik, zaman və say kimi ayrı-ayrı kateqoriyalar səviyyəsində deyil, həm də mətnin planlaşdırılmasının daha yüksək səviyyələrində (məsələn, nitq funksiyalarının qrammatikasında olduğu kimi) qurulur. Hallidey tez-tez seçim anlayışının əhəmiyyətini vurğulayır. (Halliday, 1978b: 137)."

Açar sözlər: system, dil, sistem-funksional dilçilik, SFD, seçim, mətn

ABSTRACT

The article devoted to the development of systemic functional linguistics, which has been developed on the basis of the concept of London Linguistic School. Systemic functional linguistics was founded by the British-Australian linguist Michael Halliday, who had been influenced by the work of his supervisor John R. Furth. The founder and leading representative of the London School of Linguistics, Furth, inspired by the ideas of B. Malinovsky, who put forward ideas about language as a type of social behavior, about meaning and dependence of meaning on the characteristics of the communicative situation, believed that linguistic meaning is a function in the social context. SFL pays great attention to the development of the theoretical concept of the systemic nature of the language. According to Halliday, language has three main metafunctions or strata (Halliday 1985:169) on which

linguistic system is based: conceptual - representing the experience of the speaker, which reflects his inner world, interpersonal - reflecting the relationship between the speaker and the listener, and textual, which provides information in the form of a connected statement. SFL consists of two components - systemic grammar, which refers to the language level and functional grammar, which refers to the speech level. For Halliday, the central theoretical principle is that any act of communication involves a choice. A language is a system, and the choices available in any language are displayed using the "system network". The concept of choice is a key theoretical concept that has played an important role in the development of system-functional theory in linguistics since its early stages. In systems functional linguistics (SFL), the concept of choice is fundamental. Language is seen as a "system of systems" and the task of the linguist is to determine the choices involved in the process of embodying this semantic potential in actual "texts" using the resources available for expression in the language. The term "choice" is used for features and their choices, and systems are said to display "choice relationships". Choice relations are established not only at the level of individual categories, such as certainty, tense, and number, but also at higher levels of text planning (as, for example, in the grammar of speech functions). Halliday often emphasizes the importance of the concept of choice. (Halliday, 1978b: 137)."

Key words: system, language, systemic-functional linguistics, choice, text

ÇİFTLİK HAYVANLARINDA KOLESTEROLÜN ÜREME ÜZERİNE ETKİSİ EFFECT OF CHOLESTEROL ON REPRODUCTION IN FARM ANIMALS

Prof. Dr. Tahir KARAŞAHİN

Aksaray Üniversitesi Veteriner Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2358-0389>

ÖZET

Bu çalışmada kolesterolün çiftlik hayvanlarında üreme performansı üzerine etkisi incelenmiştir. Kolesterol, plazma zarı sentezi ve akışkanlığı için gereklidir. Kolesterol, steroid hormonlarının biyosentezi için bir başlangıç maddesidir; kolesterol yağda çözünen, düşük moleküler ağırlıklı, çeşitli ve önemli fizyolojik işlevlere sahip bir maddedir. Kolesterol eksikliği veya fazlalığı insan ve hayvan sağlığı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu gibi hayvanların üreme performansını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Hayvanlarda üreme üzerine vitaminlerin ve bazı mineral maddelerin etkili olduğu bilinmektedir. Üreme üzerine etkili olduğu son zamanlarda yapılan çalışmalarla ortaya konan önemli bir maddede kolesteroldür. Bir hayvanın kolesterol için beslenme gereksinimi yaşa, fizyolojik evreye ve türe bağlıdır. Kolesterol, hücre yapısının korunması, safra tuzu metabolizması ve steroid hormon sentezindeki önemi nedeniyle hayvan fizyolojisinde merkezi bir moleküldür. Yapılan çalışmalarda özellikle kolesterolün yağ asitleri ile beraber, ovaryum, uterus ve plasenta düzeyinde üreme işlevi için çok önemli fonksiyonlarının olduğu belirlenmiştir. Ovaryumların iki ana işlevi, oositleri üretmek ve gebelik dahil üreme işlevlerini desteklemek için steroid hormonları salgılamaktır. Ovaryumda foliküler gelişim sonrası olgunlaşan oositin tuba uterinaya atılması için patlayan folikülün yerinde oluşan korpus luteum en aktif steroidojenik dokulardan biridir. Cinsiyet steroidleri olan östrojen foliküller tarafından, gebeliğin devamını sağlayan progesteron korpus luteum tarafından üretilmektedir. Bu steroid hormonlar kolesterolden sentezlenmektedir. Tüm cinsel steroid hormonlarının öncüsü olan kolesterol, cinsiyet farklılaşmasından gamet üretimine kadar erkek ve dişi üreme fizyolojisinin tüm alanlarında çok önemli bir işleve sahiptir. Progesteron ve östrojen sentezi için substrat olarak kolesterolün, yüksek yoğunluklu lipoprotein (HDL) ve düşük yoğunluklu lipoprotein (LDL) tarafından sağlanmaktadır. İn vitro fertilizasyon (IVF) çalışmalarında HDL ve bunun lipoprotein apoA1 konsantrasyonlarının oosit maturasyonu, fertilizasyonu embriyo gelişimi ve aynı zamanda embriyo bölünmesi, blastosist oluşumu ve embriyo kalitesini etkilemektedir. Gonadların, adrenal bezlerin ve plasentanın steroidojenik hücrelerinde, steroid hormonlarının biyosentezi için gerekli bir öncü görevi gören kolesterol aynı zamanda ikincil cinsel özelliklerin ortaya çıkmasında ve vücut tuz dengesi için önemli bir maddedir. Aktif steroidojenik hücreler, yüksek seviyelerde kolesterole ihtiyaç duymaktadırlar. Hücre içindeki birkaç mekanizma, kolesterol havuzunun yeterli şekilde yenilenmesini ve kullanılabilirliğini sağlamak için koordineli bir şekilde çalışır. Bu mekanizmaların bozulması

östrojen ve progesteron üretiminde aksamalara ve dolayısıyla üremede çeşitli sorunlara yol açabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çiftlik Hayvanları, Kolesterol, Üreme

ABSTRACT

In this study, the effect of cholesterol on reproductive performance in farm animals was investigated. Cholesterol is essential for plasma membrane synthesis and fluidity. Cholesterol is a starting material for the biosynthesis of steroid hormones; Cholesterol is a fat-soluble, low molecular weight substance with diverse and important physiological functions. Cholesterol deficiency or excess has a negative effect on human and animal health, as well as adversely affecting the reproductive performance of animals. It is known that vitamins and some mineral substances are effective on reproduction in animals. Cholesterol is an important substance that has been revealed by recent studies to be effective on reproduction. An animal's dietary requirement for cholesterol depends on age, physiological stage, and species. Cholesterol is a central molecule in animal physiology due to its importance in the maintenance of cell structure, bile salt metabolism and steroid hormone synthesis. In studies, it has been determined that cholesterol has very important functions for reproductive function at the level of the ovary, uterus and placenta, especially together with fatty acids. The two main functions of the ovaries are to produce oocytes and to secrete steroid hormones to support reproductive functions, including pregnancy. After follicular development in the ovary, the corpus luteum is one of the most active steroidogenic tissues, which is formed at the site of the bursting follicle for the oocyte that matures to be thrown into the tuba uterina. Estrogen, which is a sex steroid, is produced by the follicles, and progesterone, which maintains pregnancy, is produced by the corpus luteum. These steroid hormones are synthesized from cholesterol. Cholesterol, the precursor of all sex steroid hormones, has a very important function in all areas of male and female reproductive physiology, from sex differentiation to gamete production. Cholesterol is provided by high-density lipoprotein (HDL) and low-density lipoprotein (LDL) as substrates for progesterone and estrogen synthesis. In in vitro fertilization (IVF) studies, HDL and its lipoprotein apoA1 concentrations affect oocyte maturation and fertilization, embryo development as well as embryo division, blastocyst formation and embryo quality. Cholesterol, which acts as a necessary precursor for the biosynthesis of steroid hormones in the steroidogenic cells of the gonads, adrenal glands and placenta, is also an important substance for the emergence of secondary sexual characteristics and for body salt balance. Active steroidogenic cells require high levels of cholesterol. Several mechanisms within the cell work in coordination to ensure adequate replenishment and availability of the cholesterol pool. Disruption of these mechanisms can lead to disruptions in estrogen and progesterone production and therefore various problems in reproduction.

Keywords: Livestock, Cholesterol, Reproduction

SİĞIRLARDA OOSİT VE EMBRİYO GELİŞİM VE ÜREME ÜZERİNE BAKTERİ VE VİRUSLARIN ETKİSİ

EFFECT OF BACTERIA AND VIRUSES ON OOCYTE AND EMBRYO
DEVELOPMENT AND REPRODUCTION IN CATTLE

Prof. Dr. Tahir KARAŞAHİN

Aksaray Üniversitesi Veteriner Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2358-0389>

ÖZET

Bu çalışmada tüm çiftlik hayvanlarında olduğu gibi sığırlarda da oosit ve embriyo gelişim aşamalarına etki eden ve sığırlarda üreme sorunlarına yol açan bakteri ve virüslerin etkisi araştırılmıştır. Üreme, yavru üretmek ve genetik kaynakları korumak için temel ve önemli bir biyolojik süreçtir. Çiftlik hayvanlarından maksimum düzeyde yararlanmak için, döl veriminin artırılması ve genetik kapasitesi yüksek olan hayvanlardan yüksek düzeyde döl verimi alınması önem arz etmektedir. Yetersiz ve kötü besleme, uygun olmayan çevre şartları, yüksek sıcaklık, bakteri ve virüs gibi etkenler hayvanlar üzerinde stres oluşturmakta ve bu olumsuz durum folikül sayılarını azaltmaktadır. Uterusta meydana gelen enfeksiyonlar genellikle döllenmeyi veya embriyonun hayatta kalmasını engellemektedir. Üreme yollarında meydana gelen enfeksiyonların zararlarından biride ovaryum fonksiyonlarını bozarak, steroid hormonların (östrojen, progesteron) üretiminin aksaması, folikül ve oosit gelişiminin durmasıdır. Hayvanlarda uterus enfeksiyonları, GnRH ve LH sekresyonunu baskılamakta ve ovaryum foliküllerinin büyümesini engellemektedir. Dolayısıyla foliküllerin gelişmemesi oositlerinde gelişmemesine neden olmaktadır. Ayrıca folikül hücrelerinde salgılanan östradiol sekresyonunu inhibe edilecektir. Doğum öncesi kayıplar embriyonik ölüm ve fetal ölüm hayvanlarda üreme kayıplarının en önemli nedenleridir ve hayvansal üretimin karlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Dişi genital yolu, patojenleri ve hasarları tanımak için doğal olarak donatılmıştır. Sığırların bazı uterus, tuba uterina ve ovaryum hücreleri, yüksek düzeyde korunmuş mikrobiyalleri tanıyan reseptörleri bulundurmaktadır. Hem insanlarda hem de hayvanlarda üreme döngüsünün çoğu için uterus patojenik bakterilerden arındırılmıştır. Ancak cinsel ilişki sırasında ve doğumdan sonra Escherichia ve Tritichomonas türleri gibi patojenlerle kolayca kontamine olur. Uterus enfeksiyonu, özellikle sığırlarda doğumdan sonra yaygın olup, klinik hastalığa ve kısırılığa neden olur. Bakteriyel, viral ve diğer ajanların uzun süredir üreme bozukluklarına yol açan temel bir bileşeni olarak kabul edilirken, inflamasyon günümüzde üreme performanslarının önemli ve sıklıkla sınırlayıcı bir faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Vücut savunması için meydana gelen enflamasyon, organizmanın sadece ilk savunma hattı olmayıp aynı zamanda ovulasyon, korpus luteum gelişimi, luteolizis, tohumlama sonrası ve doğum sonrası gibi birçok üreme sürecinde önemlidir. Sadece uterus değil, aynı zamanda genital olmayan inflamatuvar bölgeler de üreme performanslarını azaltabilir.

Anahtar Kelimeler: Sığır, Oosit, Embriyo, Üreme, Bakteri, Virüs

ABSTRACT

In this study, the effects of bacteria and viruses that affect the oocyte and embryo development stages and cause reproductive problems in cattle were investigated, as in all farm animals. Reproduction is a fundamental and important biological process for producing offspring and conserving genetic resources. In order to benefit from farm animals at the maximum level, it is important to increase the fertility and to obtain high fertility from animals with high genetic capacity. Factors such as insufficient and bad nutrition, unsuitable environmental conditions, high temperature, bacteria and viruses create stress on animals and this negative situation reduces the number of follicles. Infections that occur in the uterus often prevent fertilization or the survival of the embryo. One of the harms of infections occurring in the reproductive tract is the disruption of the production of steroid hormones (estrogen, progesterone) by disrupting the functions of the ovary, and the cessation of follicle and oocyte development. Uterine infections in animals suppress the secretion of GnRH and LH and inhibit the growth of ovarian follicles. Therefore, the inability of the follicles to develop causes their oocytes to fail to develop. In addition, the secretion of estradiol released in the follicle cell will be inhibited. Prenatal losses, embryonic death and fetal death are the most important causes of reproductive losses in animals and have a significant impact on the profitability of animal production. The female genital tract is naturally equipped to recognize pathogens and damage. Some uterine, tuba uterine and ovarian cells of cattle contain highly conserved microbial recognition receptors. For most of the reproductive cycle in both humans and animals, the uterus is free of pathogenic bacteria. However, it is easily contaminated with pathogens such as *Escherichia* and *Tritichomonas* species during sexual intercourse and after birth. Uterine infection is common after birth, especially in cattle, causing clinical illness and infertility. While it has long been considered a major component of bacterial, viral and other agents leading to reproductive disorders, inflammation is now an important and often limiting factor of reproductive performance. Inflammation for body defense is not only the first line of defense of the organism, but also important in many reproductive processes such as ovulation, corpus luteum development, luteolysis, post-insemination and postpartum. Not only the uterus, but also non-genital inflammatory sites can reduce their reproductive performance.

Keywords: Bovine, Oocyte, Embryo, Reproduction, Bacteria, Virus

ƏKİNÇİLİKDƏ İSTİFADƏ OLUNAN AĞAC ALƏTLƏR

WOODEN TOOLS USED IN FARMING

Tar.ü.f.d. Sadıqlı Pərinaz

Bakı Avrasiya Universiteti, “Regionşünaslıq və İqtisadiyyat” fakültəsi

ORCID ID: 0000-0003-3162-3414

ÖZƏT

Türk xalqlarının həyatında ağac həmişə mühüm rol oynamışdır. Qədim dövrlərdən bu günə kimi ağaclardan müxtəlif məqsədlər üçün istifadə olunmuşdur. Azərbaycanın demək olar ki, bütün bölgələrində əkinçilikdə istifadə olunan bir çox əmək alətlərinin hazırlanmasında ağacdan istifadəyə üstünlük verilmişdir. Bəzən əmək alətlərinin hamısı deyil, müəyyən hissələrini ağacdan hazırlayırdılar.

Əmək alətlərinin hazırlanmasında ən mühüm şərtlərdən biri ağacın düzgün seçilməsidir. Seçilən ağaclar daha möhkəm və dözümlü olmalıdır. Ağacdan hazırlanan əmək alətlərinə bir neçə nümunə göstərmək olar. Məsələn, xış və mala cır armuddan, cır tut və qoz ağaclarından, şana, kürək, bel sapı fıstıq ağacından, vəl, boyunduruq isə palıd, qarağac, qoz ağaclarından hazırlanırdı. Əkinçilikdə daha çox istifadə olunan əmək alətlərindən biri də xışdır. Xışın ən qədim forması əyri ağacdan hazırlanan “əyri xış” olmuşdur. Azərbaycanın bütün bölgələrində torpağın ağac xışla şumlanması geniş yayılmışdır. Xış gavağın (qılnc), şalat (dənt), bazı və dəstə (mac) hissələrindən ibarət olan şum aləti idi. Şalat gavağın keçirilmək üçün bazıya birləşdirilən kötüyə deyilirdi. Bazı isə bir tərəfi şalata və gavağına, digər tərəfi də cüt öküzlərinin boynundakı boyunduruğa birləşən uzun ağac idi. Bazının uzunluğu 5-6 m-ə çatırdı. Bazını əsasən vən, bəzən də qarağacdan hazırlayırdılar.

Düzənlik sahələrin şumlanması zamanı ağac kotanlardan istifadə daha əlverişli sayılırdı. Xalq arasında ağac kotanlara çox vaxt “qara kotan”, “ağır kotan” və s. deyirdilər.

Şumlama zamanı istifadə olunan alətlərdən biri də ağac malalardır. Malalardan şumlama zamanı əmələ gəlmiş iri və xırda kəltənləri əzib yumşaltmaq üçün istifadə edilmişdir. Ağac malalara təsərrüfatlarda son vaxtlara qədər rast gəlinirdi.

Taxılı döyən zaman istifadə olunan alətlərdən biri də çalğıdır. Çalğını ağacların nazik budaqlarından süpürgə formasında hazırlayırlar. Taxılın döyülməsi və sovrulması zamanı ağac vəl və ağac yabadan istifadə olunurdu.

Axısqa-Axıləkək bölgələrində yaşayan türklər ağacdan bir çox əmək alətləri hazırlayırdılar. Onlardan bir neçəsini nümunə göstərmək olar. Məsələn, tırmık, bel, kürək, ağac vəl, ağır vəl və s. Onlar xırmanda taxılı döymək üçün iki cür vəldən istifadə edirdilər. Onlardan biri ata qoşulmuş ağac vəl (dögen), digəri isə altına daşlar düzölmüş ağır vəl (gəmi) idi.

Göründüyü kimi, çox qədim dövrlərdən əkinçiliklə məşğul olmuş türk xalqı ağacdan bir çox əmək alətləri düzəldib təsərrüfat işlərində onlardan geniş şəkildə istifadə etmişdir.

Açar sözlər: ağac, alət, əkinçilik, Türk, Azərbaycan

ABSTRACT

The tree has always played an important role in the life of turkish peoples. From ancient times until today, woods have been used for various purposes. In almost all regions of Azerbaijan, preference has been given to the use of wood in the preparation of many labor tools used in agriculture. Sometimes, not all, but certain parts of the tools were made of wood.

One of the most important conditions in the preparation of labor tools is the correct selection of tree. The selected trees should be stronger and more durable. There are several examples of tools made of wood. For example, shovels and trowels were made from crab pear, mulberry and walnut trees, sleds, shovels, waist handles were made from beech wood, and shafts and yokes were made from oak, elm, and walnut trees. One of the most widely used tools in agriculture is the wooden plough. The oldest form of wooden plough was "curved wooden plough " made of curved wood. Plowing the soil with wooden plough is widespread in all regions of Azerbaijan. Wooden plough was a plowing tool that consisted of gavahin, shalat, bazai and destə. Shalat was called a stump that was joined to gavahin. Bazi was a long tree, one side of which was connected to the shalat and

gavah, and the other side to the yoke on the necks of the pair of oxen. The length of the bazi reached 5-6 m. Some of them were mainly made of pine, and sometimes of elm.

During the plowing of plains, it was considered more convenient to use wooden poles. Among the people, wood kotans are often called "black kotan", "heavy kotan" etc.

One of the tools used during plowing is a wooden trowel. Trowels were used to crush and soften large and small clods formed during plowing. Wooden trowels were found on farms until recently.

One of the tools used when threshing the grain is a chalgi. They make it from thin branches of trees. During threshing and threshing of grain, a wooden threshing board and a wooden pitchfork were used.

The Turks living in Akhisga-Akhylkalek regions made many tools from wood. Some of them can be given as an example. For example tırmık, bel, kürək, ağac vəl, ağır vəl and etc. They used two types of shafts to beat the grain in the threshing floor. One of them was a wooden shaft (dogen) attached to a horse, and the other was a heavy shaft (ship) with stones arranged under it.

As it can be seen, the turkish people, who have been engaged in agriculture since ancient times, made many tools from wood and used them widely in farm work.

Keywords: wood, tool, agriculture, Turkish, Azerbaijan

FARKLILIK ALGISI VE FARKLILIK KÜLTÜRÜ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

A QUALITATIVE RESEARCH ON THE PERCEPTION OF DIVERSITY AND THE DIVERSITY CULTURE

Dr. Öğr. Üy. Merve TARIM

Haliç Üniversitesi, Endüstri Mühendisliği

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9328-1897>

Öğr. Gör. Fırat KARA

Bahçeşehir Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5195-4387>

ÖZET

Günümüz rekabet dünyasında örgüt içinde farklılıkların varlığı ve örgütün kültürünü bu yönde oluşturması gerek performans gerekse sürdürülebilirlik açısından önem arz etmektedir. Farklılıkların yönetildiği bir kültür, rekabet açısından avantaj sağlamaktadır. Ancak bu kültürün yerleştirilebilmesi için bireylerin farklılık algılarının da bu çerçevede yönetilmesi gerekmektedir. Bireyler, farklılık kavramına dair bilinç kazanmalı ve her bireyin farklı olduğu düşüncesini benimsemelidirler. Çalışma, bir vakıf üniversitesinin akademik kadrosu üzerinde yapılmıştır. Podsiadlowski (et al., 2013) tarafından geliştirilen Farklılık Perspektifi Ölçeği kullanılarak, 15 katılımcı ile nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada dört farklı farklılık kültürü üzerinden çalışanların kurumlarını nasıl değerlendirdiklerine bakılarak hem kurumun farklılık kültürü hem de çalışanların farklılık algıları incelenmiştir. Bu kültürler, homojen kültür, renk körlüğü, eşitlik-adillik ve farklılığın temsiliyeti kültürleridir. Sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların farklılık kavramıyla ilgili farkındalıklarının düşük olduğu ve kavramları doğru analiz edemedikleri görülmektedir. Verilen cevaplara göre, kurum için net bir farklılık kültürü tanımlanamamaktadır. Her ne kadar verilen cevaplardan net bir sonuca gidilemese de renk körlüğü kültürü diğer seçeneklerden daha baskın olarak öne çıkmaktadır. Ancak araştırma sırasında, bireylerin farklılık kavramını sadece etnik ve dil farklılığı üzerinden değerlendirdikleri dolayısıyla zaten farklılıkların yönetileceği bir kültüre uygun bilinçte olmadıkları görülmektedir. Hiçbir birey kendini farklı olarak değerlendirmemiş ve farklı kavramını hep bir başkasına adletmiştir. Farklılık kavramını da farklı kültürlerden müşteriye hizmet verebilecek düzey üzerinden ele almışlardır. Verilen cevaplarda, kurum içinde in group-out group farkı olduğu ve nepotizm vakalarının mevcudiyeti vurgulanmaktadır. Bu iki kilit kavramın farklılıkların yönetildiği bir örgütte meydana gelebileceği göz önüne alındığında kurumun da kültürü hakkında bize bilgi vermektedir. Sonuç olarak, araştırmanın yapıldığı kültür farklılıkların dğer gördüğü ya da yönetildiği bir kültür değildir. Böyle bir kültüre dönüşebilmek için öncelikli olarak

hem üst yönetimin hem de çalışanların algılarının dönüştürülmesi gerekmektedir. Nepotizm ve in group-out group farkının söz konusu olması adalet kavramına dolayısıyla kuruma duyulan güvene de ciddi şekilde zarar vermektedir. Bu yüzden köklü bir kültürel dönüşüme gidilerek, adalet algısının yaratılması ve kurumsal güveni n aktive edilmesi önem arz etmektedir. Bu da ancak her bireyin farklı olduğu gerçeği kabul edilip, bu farklılığa değer verilip, performans sürecinde farklı özelliklerini kullanarak çıktı oluşturmalarının sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Böyle bir değişimde lider yöneticilere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Farklılıkların Yönetimi, Farklılık Algısı, Farklılık Kültürü

ABSTRACT

In today's competitive world, the existence of diversity within the organization and the creation of the organization's culture in this direction are important in terms of both performance and sustainability. A culture where diversity is managed provides a competitive advantage. However, in order to establish this culture, individuals' perceptions of diversity must be managed within this framework. Individuals should gain awareness of the concept of diversity and adopt the idea that each individual is different. The study was conducted on the academic staff of a foundation university. A qualitative research was conducted with 15 participants using the Diversity Perspective Questionnaire developed by Podsiadlowski (et al., 2013). In the study, both the organization's diversity culture and the employees' perceptions of diversity were examined by looking at how employees evaluate their organizations through four different cultures of diversity. These cultures are homogeneous culture, color blindness, equality-justice and representation of diversity cultures. When the results are examined, it is seen that the awareness of the participants about the concept of diversity is low and they cannot analyze the concepts correctly. According to the answers given, a clear culture of diversity cannot be defined for the institution. Although no clear conclusion can be drawn from the answers given, the culture of color blindness is more dominant than the other options. However, during the research, it is seen that individuals evaluate the concept of diversity only on the basis of ethnic and linguistic differences, so they are not conscious of a culture in which diversity will be managed. No individual has evaluated himself as different and has always called the concept of different to someone else. They also discussed the concept of diversity at the level of being able to serve customers from different cultures. In the answers given, it is emphasized that there is an in-group-out group difference within the institution and the existence of nepotism cases. Considering that these two key concepts cannot occur in an organization where diversity is managed, it also gives us information about the culture of the institution. As a result, the culture in which the research is conducted is not one in which differences are valued or managed. In order to transform into such a culture, it is necessary to transform the perceptions of both senior management and employees. The existence of nepotism and in-group-out group difference seriously damages the concept of justice and thus the trust in the institution. Therefore, it is important to create a perception of justice and to activate institutional trust by going through a radical cultural transformation. This will only be possible by accepting the fact that each individual is different, valuing this difference, and enabling them to create outputs by using their different characteristics in the performance process. In such a change, leader managers are also needed.

Keywords: Diversity Management, The Perception of Diversity, Diversity Culture

DAĞLIQ QARABAĞ MÜNAQIŞƏSİ KONTEKSTİNDƏ SUMQAYIT TƏXRİBATI (RUSIYA TARIXŞÜNASLIĞINDA)

SUMGAIT PROVOCATION IN THE CONTEXT OF THE NAGORNO-KARABAKH
CONFLICT (IN RUSSIAN HISTORIOGRAPHY)

Tədqiqatçı Kazımova Həlimə

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası. A.A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutu

ÖZET

XX-əsrin sonlarında sovet hakimiyyətinin nüfuzunun zəiflədiyi vəziyyətdən istifadə edən ermənilər Qərbi Azərbaycan və Qarabağda olduğu kimi paralel olaraq Azərbaycanın sənaye şəhəri Sumqayıtda da əvvəlcədən hazırladıqları plana uyğun olaraq təxribat törətməyə müvəffəq oldular. Sovet ideologiyasının fərqli təbliği və tətbiqi həmçinin İttifaqın tərkibində birləşən xalqları idarəetmə mexanizminin spesifik xüsusiyyətləri erməni millətçilərinin qeyri humanist, zorakı və təcavüzkarlıq planlarını yenidən ortaya çıxartdı. “Böyük Ermənistan” adlı utopik və şovinst ideyalar erməni millətçilərini kompakt məskunlaşdıqları torpaqlara qarşı iddialara və ərazilərin yerli əhalisi ilə münaqişəyə girməyə sövq edirdi. Xaricdəki diasporaları, erməni-Qriqorian kilsəsi, Rusiya başda olmaqla digər dövlətlərin mühüm strukturlarında mövqe və vəzifə tutmuş erməni məmurların və onların ideyalarından SSRİ-ni parçalamaq və bölgədəki nüfuzunu sarsıtmaq üçün istifadə edən dövlətlərin siyasəti Ermənistanın təcavüzkar planlarının böyüməsinə və reallaşmasına imkan yaradırdı. Erməni millətçilərinin Azərbaycanın əzəli torpaqları olan Dağlıq Qarabağın qədim erməni ərazisi olması, eyni zamanda burada sosial-iqtisadi və mədəni inkişafın aşağı olması, bölgədə ermənilərin sıxışdırılması kimi, heç bir fakta əsaslanmayan qərəzli iddiaları Sumqayıt hadisələrindən də yan keçmədi. Erməni millətçiləri Sumqayıtda təxribat təşkil edərkən əsasən Ermənistandan bura zorla qovulan minlərlə azərbaycanlının emosional vəziyyətindən öz xeyirlərinə istifadə etmişdilər. Təəssüflər olsun ki, sovet tarixşünaslığında otuz beş il öncə baş vermiş Sumqayıt təxribatına obyektiv qiymət verilməmişdi. Zaman keçdikcə Rusiya tarixşünaslığında memuar və tədqiqat xarakterli əsərlərdə Sumqayıt hadisələrinə toxunulmuşdu. Bu əsərlərdən bir hissəsi Sovet dövrünün son illərinə, digər hissəsi isə müasir Rusiya tarixşünaslığına aiddir. Xüsusilə M.Qorbacovun yaxın ətrafını təşkil edən: F.Bobkov, A.Qraçev, İ.Boldin, A.Kryuçkov, R.Medvedyev, P.Pixoya, Y.Pompeyev, D.Furmanın memuar xarakterləri əsərləri tədqiqatçılarda bu müəlliflərin baş verən hadisələrlə bağlı mövqeyinə marağı daha da artırır. Bütün bu əsərlərdə hadisənin baş verdiyi siyasi şərait və gedişatı ilə bağlı faktlar öz əksini tapmışdır. Aydın ki, SSRİ DTK-nin və M.S.Qorbaçovun rəhbərliyi dövrünü eyni zamanda onunla birlikdə çalışan dövlət məmurlarının memuarlarını, o zamankı hadisələrin şahidi olanların əsərlərini təhlil etmədən 80-ci illərdə Azərbaycanda baş verən siyasi proseslərə obyektiv qiymət vermək mümkün deyil. Baxmayaraq ki, memuar ədəbiyyatı daha çox mənbə rolunda çıxış edir, lakin bəhs edilən dövrə aid bu əsərlərdə hadisələrin təhlili xüsusiyyətləri həmin əsərləri tarixşünaslıq aspektindən xarakterizə etməyə imkan verir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu əsərlər peşəkar tarixçilərin əsərləri ilə bir sırada dayana bilir. Öncədən qeyd etmək lazımdır ki, ümumiyyətlə bu əsərlərin heç də hamısında Sumqayıt təxribatına obyektiv qiymət verilməmiş, məsələnin araşdırılmasında birtərəfli mövqe özünü göstərmişdir. Hətta demək olar ki, Rusiya tarixşünaslığında sözügedən mövzu ilə bağlı bir stereotip formalaşmışdır. Bizim qarşıda qoyduğumuz əsas məsələ Rusiya tarixşünaslığında yaranmış bu kimi stereotipləri faktlara dayanaraq araşdırmaq və təhlil etməkdir.

Açar sözlər: Sovet, Azərbaycan, Sumqayıt təxribatı, erməni millətçiləri, Rusiya tarixşünaslığı

ABSTRACT

At the end of the 20th century, the Armenians, who took advantage of the weakening of the influence of the Soviet government, managed to wreak havoc in the industrial city of Azerbaijan, Sumgait, as well as in Western Azerbaijan and Karabakh, according to their pre-prepared plan. The different propaganda and application of the Soviet ideology, as well as the specific features of the governing mechanism of the nations united within the Union, brought out again the inhumane, violent and aggressive plans of the Armenian nationalists. Utopian and chauvinist ideas called "Great Armenia" pushed Armenian nationalists to make claims against the lands they settled compactly and enter into conflict with the local population of the territories. Diasporas abroad, the Armenian-Gregorian church, the policies of Armenian officials who held positions and positions in important structures of other states, including Russia, and the states that used their ideas to divide the USSR and undermine its influence in the region created an opportunity for the growth and realization of Armenia's aggressive plans. The biased claims of Armenian nationalists, which are not based on any facts, such as the fact that Nagorno-Karabakh, which is the ancient land of Azerbaijan, is the ancient Armenian territory, and at the same time the socio-economic and cultural development is low here, as well as the suppression of Armenians in the region, It also manifested itself in the events of Sumgait. Armenian nationalists used the emotional state of thousands of Azerbaijanis, who were forcibly expelled from Armenia, to their advantage when they organized sabotage in Sumgait. Unfortunately, Soviet historiography did not give an objective assessment of the Sumgait provocation that happened thirty-five years ago. Over time, the events of Sumgait were touched upon in memoirs and research works in Russian historiography. Over time, the events of Sumgait were touched upon in memoirs and research works in Russian historiography. Some of these works belong to the last years of the Soviet era, and the other part to modern Russian historiography. In particular, the memoirs of M. Gorbachev's close circle: F. Bobkov, A. Grachev, I. Boldin, A. Kryuchkov, R. Medvedev, P. Pikhoya, Y. Pompeev, D. Furman, are related to the events of these authors and it increases the interest in the position. All these works reflect the political conditions and the course of the event. It is clear that it is impossible to give an objective assessment of the political processes that took place in Azerbaijan in the 80s without analyzing the memoirs of the state officials who worked with him during the leadership of the Central Committee of the USSR and M.S. Gorbachev, as well as the works of those who witnessed the events at that time. Although the memoir literature acts more as a source, the characteristics of the analysis of events in these works of the mentioned period allow characterizing those works from the aspect of historiography. These works can stand in line with the works of professional historians. In general, not all of these works gave an objective assessment of the Sumgait provocation, and a one-sided position was shown in the investigation of the issue. Even in Russian historiography, a stereotype has been formed about the subject in question. Our main task is to investigate and analyze such stereotypes in Russian historiography based on facts.

Keywords: Soviet, Azerbaijan, Sumgait provocation, Armenian nationalists, Russian historiography

**BUTILKSANTOGENAT TURŞUSUNUN AMIN TƏRKIBLI
TÖRƏMƏLƏRİNİN SINTEZI VƏ TRIBOLOJİ XASSƏLƏRİNİN TƏDQIQI**
SYNTHESIS OF AMINE – CONTAINIG DERIVATIVES OF BUTYL
XANTHOGENATE ACID AND STUDY OF THE TRIBOLOGY PROPERTIES

Dosent Xuraman Əfəndiyeva

Akad.Ə.Quliyev adına Aşqarlar Kimyası İnstitutu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0821-8771>

Magistr Aysel Hübərzadə

Akad.Ə.Quliyev adına Aşqarlar Kimyası İnstitutu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8188-560X>

Kicik elmi işçi Vahidzadə Leyla

Akad.Ə.Quliyev adına Aşqarlar Kimyası İnstitutu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4349-8529>

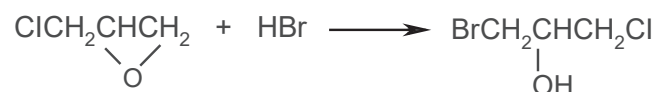
Elmi işçi Əfəndiyeva Solmaz

Akad.Ə.Quliyev adına Aşqarlar Kimyası İnstitutu

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8412-3160>

ÖZƏT

İlkin olaraq məlum üsulla epixlorhidrinə 40-45% hidrogenbromid turşusunun qarşılıqlı təsirindən aşağıdakı sxemə uyğun olaraq 1-brom-3-xlorizopropanol sintez edilmişdir:

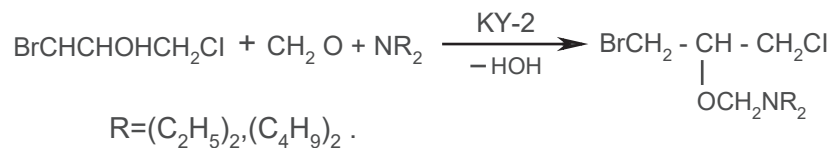

$d_4^{20} = 1.7564$, $n_D^{20} = 1.5156$; $MR_D \text{ tap.} = 29,30$; $MR_D \text{ hes.} = 30,21$.

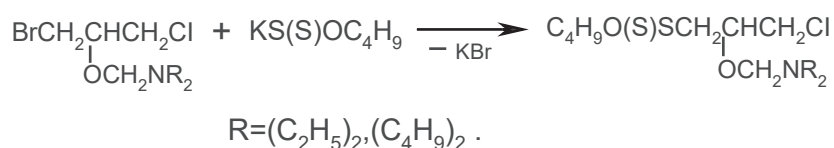
Alınan 1-brom-3-xlorizopropanolun quruluşu infraqırmızı (İQ) və nüvə maqnit rezonansı (NMR) spektrləri ilə təsdiq edilmişdir. 1-brom-3-xlor-2-propanolun İQ-spektrində 669 cm^{-1} və 761 cm^{-1} sahələrində brom, xlor fraqmentlərinə uyğun udulma zolağı müəyyən edilmişdir. hidroksil qrupunu isə 3385 cm^{-1} sahəsindəki udulma zolağı xarakterizə edir.

1-brom-3-xlorizopropanolun NMR-spektri aşağıdakı rezonans siqnallarından ibarətdir. ^1H NMR (300 MHz. Aseton). $\delta. m. h.$: 3.59 m (2H CH_2Br); 3.7 d (2H CH_2Cl); 4.07 m (HCH-); 4.77 s (HOH); ^{13}C NMR (300 MHz. Aseton). $\delta. m. h.$: 29.24(2 CH_2Br), 34.99. (2 CH_2Cl), 46.69 (CH-), 70.38 (OH-).

1-Brom-3-xlorizopropanolun paraform, dialkil aminlərin və turş xassəli KY-2 katalizatorunun iştirakı ilə aparılan reaksiyasından aşağıda verilən sxem üzrə 1-brom-2-dialkilaminometoksi -3-xlorpropan alınmışdır:

Daha sonra 2-dialkilaminometoksi 1-brom-3-xlorpropanın sinton kimi iştirakı ilə butilksantogenat turşusunun kalium duzu ilə reaksiyası aparılmışdır. Reaksiya 2:1 nisbətində, asetonun iştirakı ilə 55-60⁰C-də 6-7 saat müddətində aparılmış və amin tərkibli butilksantogenat turşusunun törəmələrinin alınmışdır.

Güman olunur ki, atom quruluşuna görə aktivliyi fərqli halogen atomu olan 2-dialkilaminometoksi -1-brom-3-xlorpropanın ilə reaksiya zamanı brom atomu nukleofil əvəz olunma reaksiyasına xlorə nisbətən daha aktiv daxil olduğu üçün tez əvəz olunur və nəticədə yüksək çıxımla butilksantogenat turşusunun 2-dialkilaminometoksi -3-xlorpropan birləşməsi alınır.

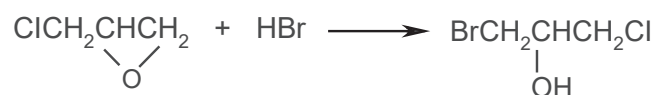
Sintez edilmiş maddələr kalonka-xromatoqrafiya üsulu ilə təmizlənmiş, quruluşları İQ- və NMR spektrləri ilə təsdiq edilmişdir.

Alınan maddələrin MC-20 yağı tərkibində triboloji xassələri dördkürəli sürtünmə maşınında ГОСТ 9490-70 üzrə sınaqdan çıxarılmışdır. Aparılan tədqiqatlar nəticəsində müəyyən olmuşdur ki, amin tərkibli butilksantogenat turşusunun törəmələri yağların triboloji xassələrini yaxşılaşdırır.

Açar sözlər: epixlorhidrin, dietiamin, butilksantogenat duzu, mineral yağ.

ABSTRACT

Initially, 1-bromo-3-chloroisopropanol was synthesized by the known method from the interaction of 40-45% hydrogen bromide acid with epichlorohydrin according to the following scheme:

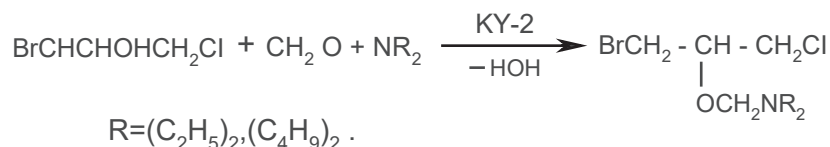

$$d_4^{20} = 1.7564, \quad n_D^{20} = 1.5156; \quad \text{MR}_D \text{ tap.} = 29,30; \quad \text{MR}_D \text{ hes.} = 30,21.$$

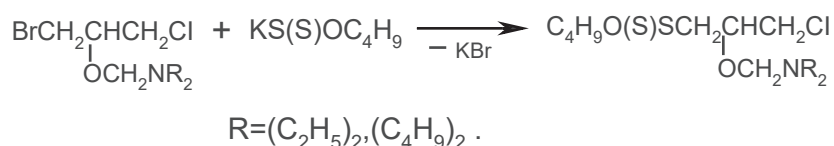
The structure of the obtained, 1-bromo-3-chloroisopropanol was confirmed by infrared (IR) and nuclear magnetic resonance (NMR) spectra. In the IR - spectrum of 1-bromo-3-chloroisopropanol, an absorption band corresponding to bromine and chlorine fragments was

determined at 669 cm⁻¹ and 761 cm⁻¹, while the absorption band at 3385 761 cm⁻¹ characterizes the hydroxyl grup.

The NMR spectrum of 1-bromo-3-chloroisopropanol consists of the following resonance signals. ¹H NMR (300 MHz. Aseton). δ . m. h.: 3.59 m (2H CH₂Br); 3.7 d (2H CH₂Cl); 4.07 m (H CH-); 4.77 s (HOH); ¹³C NMR (300 MHz. Aseton). δ . m. h.: 29.24(2 CH₂Br), 34.99. (2 CH₂Cl), 46.69 (CH-), 70.38 (OH-). 1-Bromo-2-dialkylaminomethoxy-3-chloropropane was obtained from the reaction of 1-bromo-3-chloroisopropanol with the participation of paraform, dialkyl amines and acidic KY-2 catalyst according to the following scheme:

Later, the reaction of butylxanthogenate acid with potassium salt was carried out in the presence of 2-dialkylaminomethoxy- 1-bromo-3-chloropropane as a synthon. The reaction was carried out in the ratio of 2:1, with the presence of acetone at 55-60°C for 6-7 hours, and derivatives of butylxanthogenate acid with amino content were obtained.

It is assumed that according to atomic structure during the reaction with 2-dialkylaminomethoxy- 1-bromo-3-chloropropane which has a different halogen atom nucleophile that is bromine atom is quickly replaced so more actively included relative to chlorine to the substitution reaction and as a result 2-dialkylaminomethoxy-3-chloropropane compound

of butylxanthogenate acid is obtained in high yield. Synthesized substances were purified by column-chromatography method and its structures were confirmed by IR and NMR spectra. MC-20 oil of the obtained substances was tested on ГOCT 9490-70 in a four-ball friction machine which is in tribological properties in the composition. It was determined as a result of carrying out investigations the derivatives of amine- containing butylxanthogenate acid improve tribological properties of oils.

Keywords: epichlorohydrin, dithiamine, butyl xanthogenate salt, mineral oil.

**AZƏRBAYCAN FİLOLOJİ DÜŞÜNCƏSİNİN İNKİŞAFINDA
M.C.TOPÇUBAŞOVUN ROLU**

M.C.TOPCHUBASHOV'S ROLE IN THE DEVELOPMENT OF AZERBAIJANI
PHILOLOGICAL THOUGHT

Əfsanə Hüseyn (Nağıyeva)

Bakı Avrasiya Universiteti, “Ümumi Filologiya” kafedrası

ORCID NO: 0000-0002-1952-5128

XÜLASƏ

M.C.Topçubaşov Azərbaycanımızı və onun ədəbi-mədəni mühitini vətəninin hüdudlarından kənarında tanıdan nadir və təkrarolunmaz şəxsiyyətlərdəndir. O, ziyalı bir ailədə, mədəni mühitdə yetişmiş, ərəb, fars dillərini mükəmməl şəkildə öyrənmişdir. M.C.Topçubaşov çalışdığı hər yerdə elmi ilə yanaşı şəxsiyyəti ilə də seçilmiş və sayılmışdır. Bu dəyərli alimimiz haqqında aparılan bütün araşdırmalarda, yazılan bütün məqalə və kitablarda bu fikir birmənalı şəkildə öz təsdiqini tapmışdır: O, şərqsünaslıq elminə həsr olunan sanballı əsərlər müəllifi, Şərq ədəbiyyatının bilicisi, tərcüməçi, poliqlot alim, şair və ən önəmlisi də böyük müəllim olmuşdur. Rusiyada çalışdığı dövənlərdə xarici diplomatların yetişməsində müstəsna xidmətləri olmuş və onun tanınmış yetirmələri içərisində Aleksandr Qriboyedov və Aleksandr Xodzkonun adını çəkə bilərik. Bu görkəmli şəxsiyyətin elmi fəaliyyəti haqqında V.Belinski, İ.Kraçkovski, O.Senkovski kimi elm və mədəniyyət xadimləri və məşhur həmyerlisi və yaxın dostu Mirzə Kazımbəy dəyərli və qiymətli fikirlər söyləmişlər. Alimin həyatı, şəxsiyyəti, elmi fəaliyyəti Azərbaycanda da araşdırılmış, istər Sovet dönəmində, istərsə də Müstəqillik illərində bu mövzuda kitablar və çoxsaylı məqalələr yazılmışdır. Hər bir tədqiqatçı alimin həyatının və fəaliyyətinin bilinməyən tərəfləri haqqında arxivlərdən topladıqları mənbələr, materiallar əsasında Azərbaycan oxucusuna maraqlı və vacib məlumatlar vermişdirlər. Bu müəlliflər içərisində hüquq elmləri doktoru, prof.Ağababa Rzayev, Vilayət Quliyev, Gülər Abdullabəyova və Sevinc Qasımovanı xüsusi vurğulamaq lazımdır.

Açar sözlər: Azərbaycan, alim, şərqsünaslıq, araşdırma

ABSTRACT

M.C.Topchubashov is one of the rare and unrepeatable personalities who make our Azerbaijan and its literary and cultural environment known outside the borders of his homeland. He grew up in an intellectual family, in a cultural environment, and learned Arabic and Persian languages perfectly. M.C.Topchubashov was selected and considered for his personality as well as his knowledge wherever he worked. This opinion has been unequivocally confirmed in all the researches, articles and books written about this valuable scientist: He was the author of distinguished works dedicated to the science of Oriental studies, a connoisseur of Eastern literature, a translator, a polyglot scientist, a poet and, most importantly, a great teacher. Alexander Griboyedov and Alexander Khodzko were among his well-known students who had exceptional services in the training of foreign diplomats during the time he worked in Russia. Scientific and cultural figures such as V. Belinsky, I. Krachkovski, O. Senkovski, and his famous compatriot and close friend Mirza Kazymbey gave valuable and valuable opinions about the scientific activity of this outstanding personality. The scientist's life, personality, and scientific activity were also studied in Azerbaijan, and books and numerous articles were written on this subject, both during the Soviet period and during the years of Independence. Based on the sources and materials collected from the archives, each researcher gave interesting and important information to the Azerbaijani reader about the unknown aspects of the scientist's life and activity. Among these authors, dr.Agababa Rzayev, Vilayat Guliyev, Guler Abdullabayova and Sevinj Gasimova should be specially emphasized.

Keywords: Azerbaijan, scientist, oriental studies, research

SAĞKALIM ANALİZİ YÖNTEMLERİ SONUÇLARININ KARACİĞER NAKLİ HASTALARINDA KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARISON OF THE RESULTS OF SURVIVAL ANALYSIS METHODS IN LIVER
TRANSPLANT PATIENTS

¹Dr. Öğretim Üyesi Feyza İnceoğlu

Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1453-0937>

²Prof. Dr. Saim YOLOĞLU

İnönü Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Biyoistatistik ve Tıp Bilişimi Anabilim Dalı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9619-3462>

ÖZET

Sağkalım (survival) analizi; beklenen bir olayın ortaya çıkması için geçen süreçte elde edilmiş verilerin analiz edilerek yorumlanması amacı ile kullanılmaktadır. Sağkalım analizleri sadece tıp alanında kullanılmamaktadır. Ekonomi araştırmalarında şirketlerin devam sürecini, botanik araştırmalarında bitkilerin yaşam ya da verimlilik sürecinin sağkalım analizi ile incelenebileceği gibi bir makinanın dayanma ömrünü, ya da bir parçanın artık işleyemez hale gelmesini de sağkalım analizi yöntemleri ile test etmek mümkündür.

Sağkalım analizi yöntemleri sansürlü veri yapısından dolayı parametrik olmayan analiz yöntemlerindedir. Veri yapısının sansürlü olmasından dolayı parametrik analiz ile uygulanan sonuçlarda elde edilen bulgular sağlıklı olmayacaktır. Sağkalım analizi yöntemleri; “Yaşam Tablosu Analizleri”, “Kaplan Meier” ve “Cox Regresyon Analizleri”dir. Üç analiz ile elde edilen bulgular aynı olabileceği gibi farklılık da gösterebilmektedir.

XXX Hastanesi Mart-2002 ile Kasım-2012 süresi boyunca karaciğer transplantasyonu gerçekleşmiş 894 hastaya ait veriler çalışmada yöntemlerin karşılaştırılması için kullanılmıştır. Donör tipi, alıcının cinsiyeti, kan grubu ve yaş değişkenleri, üç analiz yönteminde de sağkalım analizleri ve sürelerine göre incelenmiştir. Hastaların %67,7’si erkek iken %32,4’ü kadındır. Analizin uygulandığı dönemde hastaların %41,2’si vefat etmiş %58,8 ‘i ise hayattadır. Hastaların nakil sonrası yaşam süresi 127 ay olarak gözlemlenmiştir.

Elde edilen verilere göre hastaların cinsiyetinin ve kan gruplamasının üç analiz yönteminde (; “Yaşam Tablosu Analizleri”, “Kaplan Meier” ve “Cox Regresyon Analizleri”) de istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Donör tipi ve yaş değişkenleri incelendiğinde ise sağkalım

süresi için Yaşam Tablosu ve Kaplan Meier analizi sonucunda anlamlı, Cox regresyon sonucunda ise etkili olmadığı hesaplanmıştır.

Sansürlü veriler yaşam tablosu analizlerinde dikkate alınmamaktadır. Ancak Kaplan Meier ile yapılan analizlerde sansürlü verilerde analize alınmakta ve hesaplamalara etkisi bilinmektedir. Cox Regresyon analizi ise değişkenlerin zaman içerisindeki değişimini ele alarak matematiksel olarak model anlamlılığını test ederek hesaplama yapmaktadır. Cox regresyonda matematiksel model kurulurken, Kaplan Meier Analizinde her ölüm esnasında oluşan zamana göre sağkalım süresi incelenirken, Yaşam Tablosu Analizlerinde ise belirlenmiş olan zaman dilimi aralıklara ayrılarak analiz gerçekleştirilmektedir. Bütün bu farklılıklar göz önüne alındığında üç analizden elde edilen bulguların farklılaşması da kaçınılmaz olacaktır.

Bu çalışmanın amacı üç analiz yönteminin de aynı değişkenlere uygulanarak elde edilen sonuçlarını tartışmaktır. Çalışma yapılırken tıbbi bir yorum yerine, tıp alanından elde edilmiş veriler ile sağkalım analizi yöntemleri sonuçlarını karşılaştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: Sağkalım, Yaşam Tablosu, Kaplan Meier, Cox Regresyon,

ABSTRACT

Survival analysis is used for the purpose of analyzing and interpreting the data obtained in the process for the occurrence of an expected event. Survival analyzes are not only used in the medical field. It is possible to test the continuation process of companies in economic studies, the life or productivity process of plants in botanical studies, as well as the durability analysis of a machine or the inoperability of a part with survival analysis methods.

Survival analysis methods are non-parametric analysis methods due to their censored data structure. Due to the fact that the data structure is censored, the findings obtained in the results applied with parametric analysis will not be healthy. Survival analysis methods; "Life Table Analysis", "Kaplan Meier" and "Cox Regression Analysis". The findings obtained with the three analyzes may be the same or they may differ.

The data of 894 patients who underwent liver transplantation at XXX Hospital between March-2002 and November-2012 were used to compare methods in the study. Donor type, recipient's gender, blood group and age variables were analyzed according to survival analysis and duration in all three analysis methods. While 67.7% of the patients were male, 32.4% were female. At the time of the analysis, 41.2% of the patients died and 58.8% were alive. The post-transplant life expectancy of the patients was 127 months.

According to the data obtained, it was seen that the gender and blood grouping of the patients were statistically significant in all three analysis methods (; "Life Table Analysis", "Kaplan Meier" and "Cox Regression Analysis"). When the donor type and age variables were examined, it was calculated that the survival time was significant in the Life Table and Kaplan Meier analysis, but not in the Cox regression result.

Censored data are not taken into account in life table analysis. However, in the analyzes made with Kaplan Meier, the censored data is analyzed and its effect on the calculations is known. Cox Regression analysis, on the other hand, deals with the change of variables over time and calculates the model significance by testing it mathematically. While the mathematical model is established in the Cox regression, the survival time is examined according to the time that occurs during each death in the Kaplan Meier Analysis, and the analysis is carried out by dividing the determined time period into intervals in the Life Table Analysis. Considering all these differences, differentiation of the findings from the three analyzes would be to be avoided.

The aim of this study is to discuss the results obtained by applying all three analysis methods to the same variables. It is to compare the results of the survival analysis methods with the data obtained from the field of medicine, instead of a medical interpretation during the study.

Keywords: Survival, Life Table, Kaplan Meier, Cox Regression

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ İMAJLARI TECHNOLOGY IMAGES OF SECONDARY STUDENTS

**Dr. Hilal COŞKUN KARABULUT, Dr. Hasan GÖKÇE, İbrahim BİRGÜN, Doç. Dr.
Afşin KARİPER**

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0895-8665>

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1518-2295>

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6657-7545>

ORCID:0000-0001-9127-301X

ÖZET

İçinde yaşadığımız dünya ve içinde bulunduğumuz yüzyılda, teknoloji hayatımızın her alanına entegre edilmiş durumdadır. Günlük hayatımızın her noktasını saran teknolojiye ilişkin z kuşağı öğrencilerin imajları giderek önem kazanmaktadır. Bu sebeple mevcut araştırmanın temel amacı ortaokul öğrencilerinin teknoloji imajlarını tespit etmektir. Çalışma kapsamında nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları bir durumu detaylı incelemeye olanak tanıyan, olayları neden sonuç ilişkisi göz önüne alınarak çözümleyebilen nitel bir araştırma desendir. Araştırma, Kayseri iline bağlı bir ortaokulda eğitim gören 32 ortaokul 6. Sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmaya dahil olan öğrenciler belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme/ uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Veriler açık uçlu bir soru ile toplanmıştır. Bu soru “Teknoloji denildiğinde aklınıza ne geliyor?” şeklindedir. Katılımcılardan bu soruya ilişkin cevaplarını bir çizim ile ifade etmeleri istemiştir. Veriler gönüllü öğrencilerle yüz yüze olarak toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen verilerden öncelikle anahtar kodlar elde edilmiştir. Tespit edilen kodlar, kategorilere göre gruplara ayrılmıştır. Son aşamada elde edilen kod ve kategoriler tablolştırılmıştır. Öğrencilere ait örnek çizimlere bulgularda yer verilmiştir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde katılımcıların teknoloji imajlarının 10 temel başlık altında toplandığı görülmüştür. Bu başlıklar sırası ile "İletişim", "Ev eşyaları", "Eğitim" "Medya" "Ulaşım", "Robot", "Oyun", "Banka", "Sanayi" ve "Sosyal hayat" şeklindedir. Kategoriler kendi içinde değerlendirildiğinde katılımcıların daha çok günlük hayatta karşılaştıkları teknolojik aletleri çizdikleri görülmüştür. Çizimler telefon, televizyon, bilgisayar, akıllı saat ve akıllı tahta gibi aktif kullandıkları ve gündelik hayatın bir parçası olan aletleri içermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin teknoloji imajlarının sosyal medya ve televizyon programlarından etkilendiği görülmüştür. Katılımcılar insansı robotlar çizmişlerdir. Araştırmanın dikkate değer bir diğer sonucu katılımcıların teknoloji imajlarının günlük hayatta karşılaştıkları teknolojik değişimler ile sınırlı kaldığıdır. Katılımcılar ev eşyaları ve

iletişim teknolojilerinde daha fazla çizim yaparken sanayi alanında daha az çizim yapmışlardır. Elde edilen sponuşar literatür ile paralellik göstermektedir. Yukarıda belirtilen sebeplerden ötürü öğrencilerin farklı teknolojik ürünler ile karşılaşaması, onların teknoloji imajlarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nitel araştırma, teknoloji, imaj.

ABSTRACT

In the world we live in and in the century we live in, technology has been integrated into every aspect of our lives. The images of generation z students regarding technology, which covers every aspect of our daily lives, are becoming increasingly important. For this reason, the main purpose of the current research is to determine the technology images of secondary school students. Within the scope of the study, the case study design, one of the qualitative research designs, was used. Case studies are a qualitative research design that allows to examine a situation in detail and to analyze events by considering the cause and effect relationship. The research was carried out with 32 6th grade secondary school students studying in a secondary school in the province of Kayseri. While determining the students included in the research, easily accessible case sampling/convenience sampling method, one of the purposive sampling methods, was preferred. Data were collected with an open-ended question. This question is "What comes to mind when you think of technology?" is in the form. Participants were asked to express their answers to this question with a drawing. Data were collected face-to-face with volunteer students. Descriptive analysis method was used to analyze the data. Key codes were obtained from the data obtained beforehand. Detected codes are divided into groups according to categories. The codes and categories obtained in the last stage were tabulated. Sample drawings of students are included in the findings. When the results of the study were examined, it was seen that the technology images of the participants were gathered under 10 main headings. These titles are respectively "Communication", "Household goods", "Education" "Media" "Transportation", "Robot", "Game", "Bank", "Industry" and "Social life". When the categories were evaluated within themselves, it was seen that the participants mostly drew the technological devices they encountered in daily life. The drawings include the tools that they use actively and are a part of daily life, such as telephone, television, computer, smart watch and smart board. However, it has been observed that students' technology images are affected by social media and television programs. Participants drew humanoid robots. Another remarkable result of the research is that the technology images of the participants are limited to the technological changes they encounter in daily life. While the participants drew more in household goods and communication technologies, they drew less in industry. The obtained sponuşar shows parallelism with the literature. For the reasons mentioned above, students' encountering with different technological products will contribute to the development of their technology images.

Keywords: Qualitative research, technology, image.

О РОЛИ КОММУНИКАТИВНОГО АСПЕКТА ПРИ ОБУЧЕНИИ ДЕЛОВОМУ И АКАДЕМИЧЕСКОМУ ОБЩЕНИЮ НА ИНОСТРАННОМ ЯЗЫКЕ

ABOUT THE ROLE OF THE COMMUNICATIVE ASPECT IN TEACHING BUSINESS
AND ACADEMIC COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE

Irina KAZIMOVA

Doctor of Philosophy in Philology
Azerbaijan Medical University. Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages
Baku. Azerbaijan
ORCID NO: 0000-0001-7272-7629

Sevinj SAMADOVA

Azerbaijan Medical University. Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages
Baku. Azerbaijan

РЕЗЮМЕ

В настоящее время знание иностранных языков приобрело особую значимость и высокую ценность. Повышается интерес к изучению иностранного, в том числе и русского языка. Современная методика преподавания позволяет студентам изучить этот язык в доступной форме, как в плане делового, так и академического общения. С 2020 года в соответствии с приказом Министерства образования Азербайджанской Республики за номером F-386 предмет иностранного языка в Азербайджанском медицинском университете приобрел название «Деловая и академическая коммуникация на иностранном языке», таким образом, обусловив коммуникативную направленность как ведущую в системе обучения иностранному (в данном случае русскому) языку.

Обучение данной дисциплины осуществляет комплексный подход достижения практических целей и ориентируется на современные требования методики преподавания. Однако современная общественно-социальная обстановка требует обновленного подхода к аспекту коммуникативности при обучении языку. Например, разграничение на онлайн и очную форму проведения занятий в вузе привело к разделению практической направленности обучения. Безусловно, при том, что коммуникативность предусматривает практическое овладение языком как средством общения и при онлайн, и при очном обучении. Однако функциональные подходы к обучению при этом разграничиваются. Так, при онлайн обучении большая роль отводится таким видам практической деятельности как диалоги, ответы на вопросы, монологическое высказывание и составление вопросов, просмотр видеороликов и выполнение тестовых заданий при них и другие. При очном обучении могут быть подключены и такие виды практической деятельности как беседы на заданную тему с участием преподавателя или без него, работа с наглядным материалом и составление предполагаемого диалога или микротекста к нему и другие. Надо отметить, что при очном обучении может быть уделено больше времени для развития письменной речи учащихся, что важно при изучении научного стиля речи для приобретения навыков академического общения на иностранном языке. Разделение тематического содержания уроков также напрямую зависит от названия дисциплины «Деловая и академическая коммуникация на иностранном языке». И, наконец, при очном обучении возможно использование такого вида практической деятельности как экскурсия. Экскурсия включает в себя такой методический аспект как страноведение. Стремительно меняющиеся реалии современного мира выводят этот аспект на первый план в процессе

обучения иностранному языку. С учетом страноведения рассматривается обучающая и воспитательная работа на уроках. Аспект страноведения выполняет также информативную функцию, что особенно важно для иностранных студентов, обучающихся в незнакомой для них стране. Информированная составляющая страноведения открывает студентам современные и исторические реалии той страны, где они живут и учатся в настоящее время.

Ключевые слова: деловая коммуникация, академическая коммуникация, иностранный язык

ABSTRACT

At present, knowledge of foreign languages has acquired a special significance and high value. There is a growing interest in learning a foreign language, including Russian. Modern teaching methods allow students to explore this language in an accessible form, both in terms of business and academic communication. Since 2020, in accordance with the order of the Ministry of Education of the Republic of Azerbaijan under the number F-386, the subject of a foreign language at the Azerbaijan Medical University has acquired the name "Business and academic communication in a foreign language", thus determining the communicative orientation as the leading one in the system of teaching a foreign language (in this Russian) language.

Teaching this discipline carries out an integrated approach to achieve practical goals and focuses on modern requirements of teaching methods. However, the current social and social environment requires an updated approach to the aspect of communication in language teaching. For example, the distinction between online and face-to-face classes at a university has led to a separation of the practical orientation of education. Of course, despite the fact that communication involves the practical mastery of the language as a means of communication both online and in person. However, functional approaches to learning are differentiated. So, in online learning, a large role is given to such types of practical activities as dialogues, answering questions, monologue and composing questions, watching videos and performing test tasks with them, and others. In full-time training, such types of practical activities as conversations on a given topic with or without the participation of a teacher, working with visual material and compiling a proposed dialogue or microtext for it, and others can be connected. It should be noted that in full-time education, more time can be devoted to the development of students' written speech, which is important when studying the scientific style of speech for acquiring academic communication skills in a foreign language. The division of the thematic content of the lessons also directly depends on the name of the discipline "Business and Academic Communication in a Foreign Language". And, finally, with full-time training, it is possible to use such a type of practical activity as an excursion. The tour includes such a methodological aspect as regional studies. The rapidly changing realities of the modern world bring this aspect to the fore in the process of teaching a foreign language. Taking into account regional studies, teaching and educational work in the classroom is considered. The aspect of country studies also performs an informative function, which is especially important for foreign students studying in a country unfamiliar to them. The informing component of regional studies reveals to students the modern and historical realities of the country where they live and study at the present time.

Keywords: Business Communication, Academic Communication, Foreign Language

KAMUSAL ALAN OLARAK MEYDANLARIN GÜNÜMÜZDE DEĞİŞEN KULLANIMI

THE CHANGING USE OF SQUARE AS A PUBLIC SPACE

Ebru Gül ÇAKIR¹

Yıldız Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi
(Sorumlu Yazar) (ORCHID: 0000-0002-0971-1162)

Doç. Dr. Elif ÖRNEK

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir Planlama Anabilim Dalı,
(ORCHID:090000-0001-9835-2693)

ÖZET

Açık kamusal alanlar bir kentin kimliğini ve kültürünü en iyi yansıtan mekânlardır. Kent meydanları ise geçmişten günümüze kadar açık kamusal alanların en etkin kullanılan parçası olmuştur. Ancak küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler bu kamusal alanların sosyal niteliklerinin değişmesine, çeşitli etnik ve sosyal problemlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kent imgesinin, kent kimliğinin ve kent kültürünün unutulmasıyla niteliksiz ve benzer karakterde mekânlar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar kentin temel ögesi olarak kent kültürünün önemli bir parçası olmuştur. Ancak Türkiye'nin 1950'li yıllarda başlayarak hızlanan gelişme sürecinde yaşadığı hızlı kentleşme olgusuyla birlikte kentler sürekli büyümekte ve nitelik değiştirmektedir. Kentsel mekanlar; tasarımın ekonomik rasyonellik baskısı altında kalmakta ve geçmişteki Anadolu kentlerinin kent imgesinin (kenti tanımlayan öğeler olarak meydan, sokak, avlu, insan ölçeği...) ve kent kültürünün (kentlilik, kentli olma bilinci ve kentte yaşanan değerler, gelenek, görenek...) unutulmasıyla kimliksiz, niteliksiz ve benzer karakterde mekânlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenlerden dolayı kent meydanları, tarih boyunca kentlerimizin kimliğini ve kişiliğini ortaya koyan önemli bir kentsel yaşam odağı iken günümüzde taşıt meydanları veya otopark olarak kullanılarak özgün değerlerini yitirmişlerdir. Bu çalışmada, kamusal bir mekân olarak meydanların, tarihsel süreç içinde toplumsal ve mekânsal olarak nasıl değişime uğradığı ele alınacaktır. Kamusal alanın ise kentte en iyi gözlemlendiği alanlar şüphesiz kent meydanları olduğu için çalışma alanı meydanlar ile sınırlandırılmıştır.

Farklı teorisyenler tarafından kamusal mekân üzerine farklı tanımlar yapılmasına karşın kamusal mekânın; toplumsal müzakere ve karşılaşma alanı, erişilebilir, güvenilir, toplumun her kesimine açık, kültürün temsil mekânı olduğu konusunda birleşmektedirler. Son yıllarda kamusal mekânın sembolik anlamıyla beraber fiziksel karşılığının da değişmesi kamusal mekânın tanımı üzerine yapılan tartışmalara yeni bir boyut getirmiştir. Kamuya açık alanların

---

¹ YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda hazırlanmakta olan 'Koruma Alanlarında Açık Alan Tasarımı' konulu tez kapsamında üretilmiştir.

kamusal mekân olarak kabul edilmesi fikrine katılanlar kadar bu fikre karşı çıkan birçok görüş bulunmaktadır. Görüşlerdeki bu ayrımın temelinde kamusal mekânın erişim kontrolünün olmaması, toplumun tüm bireylerine açık olması ve özgürlük alanı olarak görülmesi fikri yatmaktadır.

Örnek inceleme alanı olarak Kütahya Zafer Meydanı seçilmiştir. Zafer Meydanı kamusal mekân özelliği göstermekten uzaklaştırılmış ve bir geçiş alanına dönüşmüştür. Kentin önemli akslarının kesişim noktasında bulunduğu için erişilebilirliği yüksek bir mekân olmasına rağmen Zafer meydanının ortasında bulunan kavşak ve araç yolları, yaya hareketini kesintiye uğratmaktadır. Bu durum hem yayalar üzerinde baskı yaratmakta hem de meydanın kimliksizleşmesine sebep olmaktadır. Meydanın büyüklüğü ve sınırlayıcıları düşünüldüğünde Zafer Meydanında tam bir kapalılık etkisi yoktur. Ayrıca meydanı çevreleyen yapıların aşırı yükseklikleri ve geniş meydan alanı, ölçek etkisinin insani değerlerin üzerine çıkmasına neden olmaktadır. Bu etkiyi azaltacak hiçbir tasarım öğesi bulunmamaktadır. Kentte önemli bir toplanma alanı olarak kullanılmakta ve ticari fonksiyonları içermektedir. Bunun yanında idari fonksiyonu ile de yönetimin merkezi konumundadır. Sonuç olarak bildiride; kamusal bir mekân olarak meydanların dönüşüm süreçlerini ele almak ve incelenen örnek meydan üzerinden tasarım kriterlerini irdelemek temel amaç olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Kamusal Mekân, Kent Meydanı

ABSTRACT

Open public spaces are the spaces that best reflect the identity and culture of a city. City squares, on the other hand, have been the most effectively used part of open public spaces from past to present. However, globalization and technological advances have paved the way for the social characteristics of these public spaces to change and the emergence of various ethnic and social problems. With the forgetting of the city image, urban identity and urban culture, unqualified and similar spaces have begun to emerge.

It has been an important part of the city culture as the basic element of the city until the first periods of the Republic. However, with the rapid urbanization phenomenon that Turkey has experienced in the accelerated development process starting in the 1950s, cities are constantly growing and changing their quality. urban spaces; The design remains under the pressure of economic rationality, and the urban image of the Anatolian cities in the past (square, street, courtyard, human scale as the elements defining the city...) and urban culture (urbanity, awareness of being a citizen and the values lived in the city, tradition, tradition ,...) are forgotten, places with no identity, unqualified and similar character emerge. For these reasons, while city squares were an important urban life focus that revealed the identity and personality of our cities throughout history, they have lost their original values by being used as vehicle squares or car parks today. In this study, it will be discussed how squares, as a public space, have changed socially and spatially in the historical process. As the publicity is best observed in the city, the study area is limited to squares, since the areas are undoubtedly city squares.

Although different definitions of public space are made by different theorists; They agree that it is a place of social negotiation and encounter, accessible, reliable, open to all segments of society, and a place of representation of culture. In recent years, the change in the physical equivalent of public space along with its symbolic meaning has brought a new dimension to the debates on the definition of public space. There are many opinions that oppose this idea as well as those who agree with the idea of accepting public spaces as public spaces. On the basis of this difference in views lies the idea that public space does not have access control, is open to all members of the society and is seen as an area of freedom.

Kütahya Zafer Square was chosen as the sample study area. Zafer Square was removed from showing the public space feature and turned into a transition area. Although it is a place with high accessibility as it is located at the intersection of important axes of the city, the intersection and vehicle roads in the middle of Zafer Square interrupt the pedestrian movement. This situation both creates pressure on pedestrians and causes the square to become unidentified. Considering the size and limitations of the square, there is no complete closure effect in the Victory Square. In addition, the extreme heights of the buildings surrounding the square and the large square area cause the scale effect to exceed human values. There are no design elements to mitigate this effect. It is used as an important gathering area in the city and includes commercial functions. In addition, it is the center of the administration with its administrative function. As a result, in the statement; The main purpose is to address the transformation processes of squares as a public space and to examine the design criteria through the sample square examined.

Keywords: Public Sphere, Public Space, Town Square

ABŞ-IN YAXIN ŞƏRQ SIYASƏTİ VƏ YƏHUDİ LOBBİSİ

US MIDDLE EAST POLICY AND THE JEWISH LOBBY

Adıgözəlova Məleykə Zahir qızı

Bakı Avrasiya Universiteti Regionşünaslıq və İqtisadiyyat fakültəsi

ORCID NO:0000-0002-0639-9548

XÜLASƏ

Böyük geostrateji əhəmiyyətə malik olan Yaxın Şərq regionu bütün dövrlərdə dünya liderliyi uğrunda mübarizə aparan dövlətlərin başlıca hədəfinə çevrilmişdir. Regionun çoxmillətli zəminə malik olması, burada mədəniyyətlərarası və etnokonfessional ziddiyyətlərin üstünlük təşkil etməsi, əlverişli coğrafi mövqeyə və zəngin karbohidrogen resurslara sahib olması Yaxın Şərqi hər zaman böyük dövlətlərin maraq dairəsinə daxil etmişdir.

II Dünya müharibəsindən sonra ABŞ üçün Yaxın Şərq regionunun əhəmiyyətini artıran əsas faktorlardan biri 1948-ci ildə yaradılmış İsrail dövləti olmuşdur. Məhz İsrail dövlətinin yaranması ilə regionda etnokonfessional və siyasi qarşıdurmanın əsası qoyulmuş, region ölkələri arasındakı bu münaqişədən dünyanın aparıcı dövlətləri (xüsusilə də ABŞ) məharətlə istifadə etmişdir. İsrail dövləti yarandığı dövrdən başlayaraq öz ərazilərini genişləndirmək uğrunda fəal siyasətə başlamış, və təbii ki, bu siyasətin arxasında dəstəkləyici qüvvə məhz rəsmi Vaşinqton olmuşdur. Ancaq məsələnin digər tərəfi isə ABŞ-nin yüksək dairələrində İsrail dövlətini dəstəkləyən siyasi istiqaməti formalaşdıran əsas faktor məhz yəhudi lobbisi idi.

Yəhudi xalqı qərəzli davranış və ayrı-seçkiliyə görə Avropada tez-tez təzyiq və təqiblərə məruz qaldığı halda, ABŞ-in yaranmasından bu yana bütün xalqlarla eyni rəftar görmüş və bərabər hüquqlara malik olmuşdur. Belə bir vəziyyət yəhudilərin kütləvi şəkildə Avropadan Amerikaya köçməsinə şərait yaratdı. Zamanla Amerika cəmiyyətinin inkişafında fəal rol oynayan, Amerika dövlətinin və cəmiyyətinin bütün səviyyələrində təmsil olunan Amerika Yəhudi İcmasının siyasi təsiri xüsusilə Yəhudi Dövləti-İsrailin yaranması zamanı meydana çıxmış və bu gün də davam edir. Amerika yəhudi birlikləri və təşkilatları tərəfindən yaradılmış yəhudi lobbisi ABŞ Konqresində İsrail Dövləti adından lobbicilik fəaliyyəti həyata keçirir.

ABŞ-da müxtəlif yəhudi birlikləri və təşkilatları, onların sayı az olmasa da, AIPAC (Amerika-İsrail İctimaiyyətlə Əlaqələr Komitəsi) qanuni qeydiyyatdan keçmiş lobbicilik təşkilatıdır və ABŞ Konqresində Amerika yəhudilərinin və İsrailin maraqlarını qanuni olaraq müdafiə edir. Qalan yəhudi birlikləri və təşkilatları AIPAC ilə həmrəylik və əməkdaşlıq edir. ABŞ Konqresində İsrailin təhlükəsizlik və iqtisadi maraqlarını müdafiə edən və İsrailin rəsmi siyasətlərini dəstəkləyən yəhudi lobbisi Amerika siyasi sistemində mühüm yer tutur. Amerika yəhudilərinin mühüm bir seçki bazası təşkil etməsi və yəhudi iş adamları və şirkətlərinin seçki kampaniyalarında göz ardı edilə bilməyən ianələr verməsi həm Konqresin, həm də prezidentliyə namizədlərin İsrailiyönlü siyasətlərini davam etdirməyə məcbur edir. Amerikanın siyasi mexanizmində istər icra, istər qanunvericilik olsun, Yaxın Şərq siyasəti ilə bağlı hər

qərara təsir göstərməyə çalışması yəhudi lobbisini ABŞ-ın İsraili öz maraqlarına zərər verəcək dərəcədə dəstəkləməsinin diqqətəlayiq səbəbi kimi ortaya qoyur.

İsrail Yaxın Şərqi regionunda ABŞ-ın ən sabit, etibarlı və yaxın müttəfiqi olmaqla, ikitərəfli əlaqələrini “xüsusi münasibətlər”ə qədər yüksəltdiyi yeganə region ölkəsidir. “Ərəb baharı” zəminində region ölkələrində baş vermiş kəskin dəyişikliklərin iki ölkə arasındakı münasibətləri ziddiyyətlər dövrünə daxil etməsi buna misal ola bilər. Lakin yenə də ABŞ-ın xarici siyasət strategiyası və bu strategiyanın inkişaf dinamikasına təsir etmək gücünə malik olan yəhudi lobbisi amili ziddiyyətlərin kəskinləşməsinin qarşısını almış və D.Tramp administrasiyası dövründə ABŞ-ın İsrailin ərəb dövlətləri ilə diplomatik münasibətlərinin qurulmasında göstərdiyi təşəbbüs regiondakı gərginliyi bir qədər yumşaltmışdır.

Açar sözlər: İsrail, lobbi, Yaxın Şərqi, AIPAC, D.Tramp

ABSTRACT

The Middle East region, which has great geostrategic importance, has become the main target of states fighting for world leadership at all times. The fact that the region has a multi-ethnic background, where intercultural and ethno-confessional conflicts prevail, as well as having a favorable geographical position and rich hydrocarbon resources have always included the Middle East in the sphere of interest of major powers.

One of the main factors that increased the importance of the Middle East region for the United States after World War II was the state of Israel, established in 1948. It was with the creation of the state of Israel that the foundation of the ethno-confessional and political conflict in the region was laid, and the world's leading countries (especially the United States) skilfully used this conflict between the countries of the region. Since its inception, the state of Israel has started an active policy to expand its territory, and of course, behind this policy the supporting force was the official Washington. However, the other side of the issue was the Jewish lobby, the main factor that shaped the political direction supporting the state of Israel in the high circles of the United States.

While the Jewish people were often oppressed and persecuted in Europe due to prejudice and discrimination, since the founding of the United States, they have been treated the same as all nations and have had equal rights. Such a situation made it possible for Jews to migrate en masse from Europe to America. The political influence of the American Jewish Community, which has played an active role in the development of American society over time and is represented at all levels of the American state and society, emerged especially during the establishment of the Jewish State-Israel and continues today. The Jewish lobby, formed by American Jewish associations and organizations, lobbies the US Congress on behalf of the State of Israel

While various Jewish associations and organizations in the United States are not few in number, AIPAC (American-Israel Public Affairs Committee) is a legally registered lobbying

organization that legally represents the interests of American Jews and Israel in the US Congress. Other Jewish associations and organizations stand in solidarity and cooperation with AIPAC. The Jewish lobby, which defends Israel's security and economic interests in the US Congress and supports Israel's official policies, occupies an important place in the American political system. The fact that American Jews constitute an important electoral base and the fact that Jewish businessmen and companies make significant contributions to election campaigns forces both Congress and presidential candidates to continue pro-Israeli policies. The American political machinery's attempt to influence every decision on Middle East policy, be it executive or legislative, exposes the Jewish lobby as a prominent reason why the United States supports Israel to the detriment of its own interests.

Israel, being the most stable, reliable and close ally of the United States in the Middle East region, is the only country in the region where it has elevated its bilateral relations to "special relations". An example of this is that the sharp changes that took place in the countries of the region during the "Arab Spring" brought the relations between the two countries into a period of contradictions. However, the foreign policy strategy of the United States and the Jewish lobby, which has the power to influence the dynamics of the development of this strategy, prevented the aggravation of contradictions, and the initiative of the United States in establishing diplomatic relations between Israel and the Arab states during the D. Trump administration somewhat eased the tension in the region.

Keywords: Israel, lobby, Middle East, AIPAC, D. Trump

INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF CALCIUM CARBONATE ADDITIVE IN PAPERMAKING

Onur UNLU

Hayat Kimya A.S., Department of Research and Development, Principal Researcher,
Kocaeli/Turkey

Kocaeli University, Department of Chemical Engineering, Kocaeli/Turkey

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

Prof. Dr. Ayse AYTAC

Kocaeli University, Department of Chemical Engineering, Kocaeli/Turkey

ORCID NO: 0000-0002-9566-7881

ABSTRACT

Paper is mainly composed of cellulosic fibers derived from renewable natural biomaterials including wood and non-wood lignocellulosic resources. In addition to that, various categories of fillers, coating pigments, and chemical additives (either performance chemicals or process chemicals) can be used in paper production. For most paper grades, inorganic fillers are usually used as the second most important component in production. Calcium carbonate is one of the most common fillers used in composite materials in papermaking. Particularly, when used to produce paper hand sheets, cellulosic fibers are partially substituted by calcium carbonate (usually, ground calcium carbonate (GCC) or precipitated calcium carbonate (PCC). Fillers are usually used in papermaking to provide cost and energy savings and to improve optical properties, sheet formation and printability (smoothness, ink adsorption, and through), dimensional stability, and the appearance of papers. In recent years, the production of paper has been used in increasing quantities of calcium carbonate. PCC has high whiteness, brightness, and opacity and it has become a significant filler for paper production. However, the use of fillers, especially, at high loading levels, causes certain disadvantages of difficulties including deteriorated mechanical strength due to interference with inter-fiber bonding. In this study, the effect of PCC, used in paper hand sheets, on the physical and optical properties of paper were determined in different levels of 1, 2, 3, 4, 5, 7, 10 and 15%. It was found that PCC dosage was found to be a critical factor for the tensile index, burst index, and tear index of hand sheets. When the dosages of PCC were increased, it was found that mechanical properties (tensile index, burst index, and tear index) decreased. However, When the dosages of PCC were increased, it was found that optical properties (Brightness and Opacity) were increased not to be significantly improving at a low ratio. The particle aggregation of PCC in the hand sheets was observed using a scanning electron microscope (SEM). It was found that PCC particles agglomerated on cellulose fibers according to performed SEM analysis at different levels of PCC.

Keywords: Paper, papermaking, calcium carbonate, precipitated calcium carbonate, PCC, filler

**NOVEL ISOXAZOLE-BASED COMPOUNDS POTENTIALLY ACTIVE AGAINST
DRUG-RESISTANT MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS H37RV.
MOLECULAR SIMULATION STUDIES AND IN-SILICO PREDICTIONS**

Dr. Youness MOUKHLISS

Moulay Ismail University, Morocco

ORCID NO: 0000-0002-1347-7639

Dr. Yassine Koubi

Moulay Ismail University, Morocco

ORCID NO: 0000-0002-2483-5307

Pr. Dr. Mohammed BOUACHRINE

Moulay Ismail University, Morocco

ORCID NO: 0000-0002-8901-047X

Pr. Dr. Hamid MAGHAT

Moulay Ismail University, Morocco

ORCID NO: 0000-0002-7731-330X

ABSTRACT

Investigation of new active therapeutic drugs against the emerging drug-resistant *Mycobacterium tuberculosis* is a current medical and health challenge. Based on previously reported isoxazole-based molecules that have a potent effect against *Mycobacterium tuberculosis*, computational methods were used in the current study to investigate the effect of isoxazole-based molecules as a potential active drug-resistant *Mycobacterium tuberculosis* H37Rv. Molecular models of isoxazole-based molecules were established by 3D-QSAR study, and different results were interpreted to propose 10 candidate agents more active than the previously reported compounds in the literature. Also, the candidate structures are more active than the therapeutic drug agent Isoniazid (NIH) against *Mycobacterium Tuberculosis*. Evaluation of the synthetic accessibility coefficient and the Lipinski properties of newly designed agent candidates indicate that these agents meet the criteria of a drug according to the Lipinski and Veber rules because they can be synthesized. In-silico evaluation of ADMETox properties shows satisfactory results for most of the newly designed agent candidates. According to molecular docking, the drug candidates have a high score with a stable docked pose in the receptor (PDB code: 5v3y) compared to Isoniazid (NIH). The DFT and molecular dynamics study confirmed the previous results obtained by molecular docking and 3D-QSAR models.

Keywords: Cicim, *Mycobacterium Tuberculosis*, CoMSIA, ADMETox, DFT, Simulation Dynamics, Isoxazol

KARAYŞÜNASLIQ VƏ AZƏRBAYCANDA TƏDQIQATLAR

KARAIM STUDIES AND RESEARCH IN AZERBAIJAN

Assoc. Dr. Elmira MAMMADOVA-KEKECH

Baku Eurasian University, Faculty of Philology

ÖZET

Karay türkləri hal-hazırda Krım, Polşa və Litva başda olmaqla, Türkiyə, ABŞ, Misir kimi ölkələrdə də yaşayırlar. Karay türkləri hal-hazırda əhalisinin sayına görə ən az olan türk topluluqlarındandır. Onların tarixi vətənləri Krım yarımadasıdır. Xəzər xaqanlığının tərkibində yaşayan Karay türkləri haqqında ciddi elmi araşdırmalar XIX əsrdən başlamışdır. Qeyd edək ki, XIX əsrə kimi onlar da milliyətə yəhudi kimi təqdim edilirdilər. Bunun səbəbi isə karay türklərinin də dini inanca etibarilə yəhudilər kimi musəviliyi qəbul etmələri və digər türk toplumlarından fərqli olaraq daha sonra dinlərini dəyişmələridir.

Karayşünaslıqla bağlı araşdırmalar iki istiqamətdə davam etdirilmişdir. Birinci istiqamət onların maddi və qeyri-maddi mədəni nümunələrinin araşdırılması, toplanması ilə bağlıdır. Bu baxımdan məşhur türkoloq V.Radlovun “Quzey türk boylarının xalq ədəbiyyatından örnəklər” adlı əsərində ibrani hərflə mətənlər diqqəti cəlb edir. İkinci istiqamətdə aparılan araşdırmalar da say çoxluğu ilə seçilir. Vilhelm Radlov, Karl Foy, V. Munkaçsi, Vladimir Qordlevski, Tadeuş Kovalski, Ananiasz Zayaçkovski, Vlodziemierz Zayaçkovski, Nikolay Baskakov, Saadet Çağatay, Omeljan Pritsak, Aleksandr Dubinski, Mikolas Firkoviç, Kenesbay Musaev, Tapani Harviainen, Eva Aqnes Ksato, Halina Kobeçkayte, Karina Firkaviç, Henrix Yankovski, Valentin Kefeli, Emilia I. Lebedeva, Vadim Miriyev, Şaban Kuzğun, Yaşar Kalafat, Özlem Kazan, Erdoğan Altınkaynak, Tülay Çulha, Timur Kocaoğlu, Selma Gülsevin, Semra Doğruer, Abdulkadir Öztürk, Faruk Gökçe, Kamile Jamontaite, Emine Atmaca, İeva Vasılıhauskaite, Gülsüm Kırbaş, Murat Koçak, Işıl Arslan, Nazmi Şen, Banu Yılmaz Kolankaya, kimi alimlər bu sahədə ciddi araşdırmalara imza atmışlar.

Dünya ilə müqayisədə Azərbaycanda karayşünaslığın ayrıca bir elm sahəsi kimi yaranmasından bəhs etmək mümkün deyildir. Sovet dövründə bu araşdırmalar, demək olar ki, yox dərəcəsidir. Sadəcə Fərhad Zeynalovun “Türkologiyanın əsasları” dərslində karaim türkcəsindən də bəhs edilmişdir. Müstəqillik dövrü türkologiyasında da bu sahədə araşdırmaların sayının artdığını demək olmaz. Tədqiqatımız zamanı aşağıda adları qeyd edilən araşdırmaların mövcud olduğunu gördük:

M.Ə.Məmmədov “Azsaylı türk xalqlarının dilləri”, İsmayıl Kazımov “Karaimlər və onların dili”, Musayev Mehman “Türkoloji dilçilik”, Esmira Fuad “Təbriz folkloru Sürəyya xan Şapşalın təqdimatında”, Ə.R.Fərhadov “İranda yəhudilik və Seraya Şapşalın yaradıcılığına baxış (XIX–XX əsrin əvvəlləri) və s. Bundan başqa Seyfəddin Altaylı və Nigar Hüseynovanın həmmüəllif olduqları “Türk xalqları ədəbiyyatı” dərslində karay ədəbiyyatı haqqında Azərbaycanda ilk dəfə icmal xarakterli bilgi verilmişdir.

Karay dili və ibrani hərflə mətənləri ilə bağlı AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda da tədqiqatlar başlanmış və Xəyal Əsgərli fəlsəfə doktorluğu üzrə “İbrani hərflə mətənləri” adlı dissertasiya mövzusu üzərində tədqiqat aparmağa başlamışdır.

Anahtar Kelimeler: Karay, karaim, Azərbaycan, türk, Xəzər, türkologiya

ABSTRACT

Currently, Karai Turks live in Crimea, Poland and Lithuania, as well as in countries such as Turkey, the United States, and Egypt. Karai Turks are currently one of the smallest Turkish communities in terms of population. Their historical homeland is the Crimean peninsula. Serious scientific research on the Karai Turks living within the Khazar Khaganate began in the 19th century. It should be noted that until the 19th century they were also presented as Jews by nationality. The reason for the fact that the Karai Turks, like the Jews, accepted Judaism and changed their religion later, unlike other Turkic communities.

Researches related to Karai studies were continued in two directions. The first direction is related to the research and collection of their tangible and intangible cultural samples. In this regard, the famous Turkologist V. Radlov's work entitled "Examples from the Folk Literature of the Northern Turkic Tribes" draws attention to texts with Hebrew letters. The researches conducted in the second direction are distinguished by their number. Wilhelm Radlof, Carl Foy, V. Munkaczy, Vladimir Gordlewski, Tadeusz Kowalski, Ananiasz Zayaczkovski, Włodzimierz Zayaczkovski, Nikolai Baskakov, Saadet Chagatay, Omeljan Pritsak, Alexander Dubinski, Mikolas Firkovich, Kenesbay Musaev, Tapani Harviainen, Eva Agnes Ksato, Halina Kobeckaitė, Karina Firkavich, Henrikh Yankovski, Valentin Kefeli, Emilia I. Lebedeva, Vadim Miriyev, Shaban Kuzgun, Yashar Kalafat, Ozlem Kazan, Erdoğan Altınkaynak, Tulay Chulha, Timur Kocaoğlu, Selma Gulsevin, Semra Doğruer, Abdulkadir Ozturk, Faruk Gokche, Kamile Jamontaite, Scientists such as Emine Atmaca, Ieva Vasiliauskaite, Gulsum Kirbash, Murat Kochak, Ishıl Arslan, Nazmi Shen, Banu Yılmaz Kolankaya have signed serious researches in this field.

It is impossible to talk about the establishment of Karai studies as a separate field of science in Azerbaijan. In the Soviet era, these studies are almost in the extent. Karaim Turkish was also mentioned in Farhad Zeynalov's textbook "Essentials of Turkology". The independence period will not be said that the number of research in this area is growing in Turkology. During our research, we found the following studies were available:

M.A. Mammadov "Languages of small Turkic Peoples", Ismayil Kazimov "Karaims and Their Language", Musayev Mehman "Turkological Linguistics", Esmira Fuad "Folklore of Tabriz in the Presentation of Sureyya Khan Shapshal", A.R. Farhadov "Judaism in Iran and Seraya Shapshal" view of his creativity (XIX-early XX centuries), etc. In addition, Seyfeddin Altayli and Nigar Huseynova co-authored the textbook "Literature of Turkish Peoples" for the first time in Azerbaijan.

Research on the Karai language and Turkish texts with Hebrew letters has also been started at the Institute of Linguistics named after Nasimi of ANAS, and Khayal Askerli has started to conduct research on the dissertation topic "Turkish texts with Hebrew letters" for his doctorate of philosophy.

Keywords: Karai, Karaim, Azerbaijan, Turkish, Khazar, Turkology

ULTURABƏNOVŞƏYİ ŞÜALARIN ESCHERİCHİA COLİ BAKTERİYASININ BÖYÜMƏSİNƏ TƏSİRİ

EFFECT OF ULTRAVIOLET (UV) RAYS ON THE GROWTH OF ESCHERİCHİA COLİ BACTERİA

Rena Fakhraddin Nazarova

XÜLASƏ

Təqdim olunan məqalənin əsas məqsədi su mühitindən izolyasiya edilmiş echericha coli bakteriyasının böyüməsinə ulturabənövşəyi şüaların təsirini müəyyən etməkdir. Təcrübə Azərbaycan Respublikası Ekologiya və təbii sərvətlər nazirliyinin "AzeLab" laboratoriyasında aparılmışdır. Prosesin gedişi zamanı 18-24 saatlıq E.coli kulturasından istifadə edilmişdir. Bu yeni E.coli kulturası hər birində bərk qidalı mühit olan petri qablarına əkilmişdir. Onların hər birinə müxtəli zaman aralığında ulturabənövşəyi şüalarla təsir edilmişdir. Proses gedişi zamanı daxilində E.coli əkilən qidalı mühitlər 24 saat müddətində və 37⁰C temperaturda termostatda inkubasiya edilmişdir. Petri qablarında yetişən E.coli koloniyalarının sayına görə nəticələr müəyyən olunmuşdur.

Açar sözlər: E.Coli, kultura, qidalı mühit, ulturabənövşəyi şüalar, böyümə, petri qabı

SUMMARY

The main goal of the presented article is to define effect of uv rays on the growth of echericha coli bacteria which it is isolated from water environment. The experiment was carried out in the "AzeLab" laboratory of the Ministry of Ecology and Natural Resources of the Republic of Azerbaijan. During the course of the process an 18-24 hour culture of E.coli was used. This new culture of E.coli was cultivated into the petri dishes which each was containing solid nutrient medium. It was affected with UV rays at different time intervals to each of them. During the course of the process nutrient media in which E.coli was grown, was incubated in the thermostat at 37⁰C for 24 hours. The results has been determined according to the number of E.coli colonies growing in petri dishes.

Keywords: E. Coli, culture, nutrient medium, ultraviolet (UV) rays, growth, petri dish

**KRONİK KONSTİPASYONU OLAN KADINLARDA SEMPTOM ŞİDDETİ İLE
ALGILANAN STRES DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: BİR PİLOT ÇALIŞMA**

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SEVERITY OF SYMPTOM AND PERCEIVED
STRESS LEVEL IN WOMEN WITH CHRONIC CONSTIPATION: A PİLOT STUDY

Dr. Fzt. Yasemin KARAASLAN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5664-0849>

Doç. Dr. Şeyda TOPRAK ÇELENAY

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve
Rehabilitasyon Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6720-4452>

Doç. Dr. Deniz ÖĞÜTMEN KOÇ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gastroenteroloji Bölümü, İstanbul Gaziosmanpaşa Eğitim ve
Araştırma Hastanesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2738-625X>

Özet

Konstipasyon, defekasyon frekansında azalma, tamamlanmamış boşaltım hissi, anorektal tıkanıklık gibi şikayetleri içeren bir semptomdur. Stres, pek çok faktörle birlikte ortaya çıkarak tüm sistemleri etkileyebilen ve kişinin tamamen kontrol altına alamadığı aşırı bir uyarılma durumudur. Stresli yaşamın konstipasyon semptomlarını şiddetlendiren nörofizyolojik yolları aktive etmede önemli olduğu düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde stres düzeyi ile konstipasyon ilişkisini inceleyen sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın amacı kronik konstipasyonu olan kadınlarda semptom şiddeti ile algılanan stres düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Roma 4 kriterlerine göre konstipasyon tanısı alan 36 kadın (yaş: $32,11 \pm 6,30$ yıl; vücut kütle indeksi: $25,60 \pm 4,38$ kg/m²) dahil edildi. Konstipasyon şiddeti Konstipasyon Ciddiyet Ölçeği (KCÖ) ile, algılanan stres düzeyi Algılanan Stres Ölçeği ile değerlendirildi. İstatistiksel analiz için Spearman korelasyon testi kullanıldı. Kronik konstipasyonu olan kadınların KCÖ-dışkı tıkanıklığı, KCÖ-kalın barsak tembelliği, KCÖ-ağrı, KCÖ-toplam skoru ve algılanan stres ölçeği-toplam skoru sırasıyla $17,11 \pm 3,85$; $16,08 \pm 3,77$; $4,47 \pm 3,37$; $37,94 \pm 8,28$ ve $31,53 \pm 6,46$ idi. KCÖ-dışkı tıkanıklığı, KCÖ-kalın barsak tembelliği, KCÖ-ağrı ve KCÖ-toplam skor ile algılanan stres ölçeği toplam skoru (sırasıyla $p:0,002$, $\rho:0,504$; $p:0,002$, $\rho:0,507$; $p<0,001$, $\rho:0,605$ ve $p<0,001$; $\rho:0,715$) arasında pozitif ilişki bulundu. Kronik konstipasyonu olan kadınlarda konstipasyon şiddeti ile algılanan stres skorları arasında pozitif ilişki bulundu. Bu sonuçlara göre kronik konstipasyonu olan bireylerin

değerlendirilmesi ve tedavisinde stres düzeyinin de dikkate alınması önemli olabilir. Bu kapsamda gelecekte daha büyük örneklemelerin olduğu ve daha objektif değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığı çalışmalar planlanabilir.

Anahtar Kelimeler: konstipasyon, kadın, stres

Abstract

Constipation is a symptom that includes complaints such as decreased defecation frequency, feeling of incomplete emptying, and anorectal obstruction. Stress is a state of extreme arousal that can occur with many factors and can affect all systems and that the person cannot fully control. Stressful life is thought to be important in activating neurophysiological pathways that exacerbate symptoms of constipation. When the literature is examined, there are a limited number of studies examining the relationship between stress level and constipation. The aim of this study was to examine the relationship between the severity of symptom and perceived stress level in women with chronic constipation. Thirty-six women (age: 32.11 ± 6.30) years who were diagnosed with constipation according to the Rome 4 criteria; body mass index: 25.60 ± 4.38 kg/m²) was included. Constipation severity was evaluated with the Constipation Severity Instrument (CSI), and perceived stress level was evaluated with the Perceived Stress Scale. Spearman correlation test was used for statistical analysis. The CSI-obstructive defecation, the CSI-colonic inertia, the CSI-pain, the CSI-total score and the perceived stress scale-total score of Women with chronic constipation were 17.11 ± 3.85 ; 16.08 ± 3.77 ; 4.47 ± 3.37 ; 37.94 ± 8.28 and 31.53 ± 6.46 , respectively. The CSI-obstructive defecation, the CSI-colonic inertia, the CSI-pain, and the CSI-total score and the perceived stress scale total score (respectively $p:0.002$; $\rho: 0.504$, $p:0.002$; $\rho:0.507$, $p<0.001$; $\rho: 0.605$, $p<0.001$; $\rho: 0.715$) A positive correlation was found between the severity of constipation and perceived stress scores in women with chronic constipation. According to these results, it may be important to consider the stress level in the evaluation and treatment of individuals with chronic constipation. In this context, studies with larger samples and more objective evaluation methods can be planned in the future.

Keywords: constipation, women, stress

FUTILE ATTEMPTS TO CIRCUMVENT GÖDEL'S THEOREMS

Assoc. Prof. Dr. Marián AMBROZY

College of International Business ISM Slovakia in Prešov, Slovakia

ORCID ID 0000-0002-0421-436X

ABSTRACT

Mathematical discussions of the 2nd half of the 19th and early 20th centuries, gave rise to different views on the nature of the foundations of mathematics. There was a base of opinions about the nature and foundations of mathematics that contradicted each other. Kronecker took an extreme purist position. The most vague standard position is intuitionism, which is mainly represented by Henri Poincaré. It opposes strict logicism. It is mainly represented by Bertrand Russell in Principia Mathematica. David Hilbert and his formalism are not based on a completely logical basis. The theorems of mathematics do not need to be translated into the language of logic. In formalism, it is primarily about maintaining consistency.

Kurt Gödel buried the plans of formalism to develop a consistent mathematical system, more geometric. Some mathematicians refused to accept his results. Others, on the other hand, developed theoretical concepts that attempted to question Gödel's results. The first was Wittgenstein, who tried to break this concept. Hintikka was second in line. We believe that these attempts were in vain. There is no mathematical or philosophical concept that can disprove Gödel's theorems. Criticism of Wittgenstein is at a deeper level. He considers Gödel's proof to be meaningless, but does not contradict it, asserting deductive completeness in the sense of Hilbert's program. It is impossible to speak of nonsense in terms of truth and falsehood. Hintikka sets a lower bar for the axiomatically consistent system development model than Gödel. To prove the inconsistency, he does not need the semantic completeness of the system, he needs a canon and does not need to have an organon.

As you can see, there is nothing yet that could cancel or overcome Gödel's theorems. Attempts striving for something do not lead to the creation of something that canceled said sentences. Criticism of Hintikka or Wittgenstein does not change the factual validity of Gödel's greatest mathematical discovery. They can be viewed critically from different angles, but they cannot be refuted mathematically.

Key words: criticism of Gödel's theorems, criticism of Gödel by Wittgenstein, criticism of Gödel by Hintikka

(o - KARBAMOİLFENİL) BORONİK ASİT MOLEKÜLÜNÜN
KONFORMASYONEL ANALİZİNİN TEORİK YÖNTEMLERLE İNCELENMESİ
INVESTIGATION OF THE CONFORMATIONAL ANALYSIS OF (o-CARBAMOİL
PHENYLE) BORONIC ACID MOLECULE BY THEORETICAL METHODS

Ali ALTUN

Kafkas Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9086-6905>

Dr. Öğr. Üyesi Güventürk UĞURLU

Kafkas Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-7879>

ÖZET

Burada (o - Karbamoilfenil) boronik asit molekülü için yapılan çalışmada, molekülün yapısal parametreleri, elektronik enerjisi (a.u), dipol moment (μ), dolu en yüksek moleküler orbital (E_{HOMO}) enerjisi, en düşük boş moleküler orbital (E_{LUMO}) enerjisi, polarizebilite (α), hiperpolarizebilite (β), moleküler elektrostatik potansiyeli (MEP), (o - Karbamoilfenil) boronik asidin titreşim frekansı, titreşim dalga sayıları ve işaretleme değerleri, Hartree Fock (HF) ve Yoğunluk Fonksiyonel Teorisi B3LYP (Becke 3 Parametre Lee-Yang-Parr) metodlarıyla ve 6-311+G(2d,p) temel seti kullanılarak hesaplatıldı. Ayrıca molekülün E_{HOMO} ve E_{LUMO} enerji değerleri kullanılarak, enerji aralığı (ΔE_g = E_{LUMO} - E_{HOMO}), elektronegatiflik(χ), kimyasal potansiyel(Pi), kimyasal sertlik(η), yumuşaklık(σ), iyonlaşma enerjisi(I), elektron ilgisi(A), elektronik kimyasal potansiyel(μ), global yumuşaklık(S) değerleri literatüre göre hesaplandı. Molekülün denge durumu (temel durum) enerji aralığı değerleri (ΔE_g = E_{LUMO} - E_{HOMO}) sırasıyla, Yoğunluk fonksiyonel teorisi (DFT/B3LYP) ile Hartree Fock (HF) metodları ile 5.72eV ve 10.92eV olarak hesaplandı. Molekülün dipol moment değerleri sırasıyla DFT/6-311+G(2d,p) metod-temel seti konformasyonu ile 4.325 Debye ve HF/6-311+G(2d,p) metod-temel seti konformasyonu ile 4.056 Debye olarak hesaplanmıştır. Elde edilen titreşim dalga sayıları uygun ölçek katsayıları ile ölçeklendirilmiş ve bu titreşim dalga sayılarının atanması VEDA 4f programı kullanılarak potansiyel enerji dağılımına (PED) göre yapılmıştır. Moleküllerin üç boyutlu yaklaşık geometrisi Gauss View 5.0 moleküler görüntüleme programında çizilmiş olup ve tüm teorik hesaplamalar Gaussian 09W paket programı ile giriş verisi olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: (o-Karbamoilfenil) boronik asit molekülü, titreşim analizi, polarizebilite, hiperpolarizebilite, Konformasyon analizi.

ABSTRACT

In the study for the (o-Carbamoylphenyl) boronic acid molecule, structural parameters of the molecule, electronic energy (a.u), dipole moment (μ), highest occupied molecular orbital (E_{HOMO}) energy, lowest unoccupied molecular orbital (E_{LUMO}) energy, polarizability (α), hyperpolarizability (β), Molecular electrostatics potential (MEP), vibration frequency of (o-Carbamoylphenyl) boronic acid, vibration wave numbers and marking values were calculated by Hartree Fock (HF) and Density Functional Theory B3LYP (Becke 3 Parameter Lee-Yang-Parr) methods and using the 6-311+G(2d,p) basis set. Furthermore, using the E_{HOMO} and E_{LUMO} energy values of the molecule, energy range ($\Delta E_{\text{g}} = E_{\text{LUMO}} - E_{\text{HOMO}}$), electronegativity (χ), chemical potential (P_i), chemical hardness (η), softness (α), ionization energy (I), electron affinity (A), electronic chemical potential (μ), global softness (S) values were calculated according to the literature. The equilibrium state (ground state) energy gap values of the molecule ($\Delta E_{\text{g}} = E_{\text{LUMO}} - E_{\text{HOMO}}$) were calculated as 5.72eV and 10.92eV by Density functional theory (DFT/B2LYP) and Hartree Fock (HF) methods, respectively. The dipole moment values of the molecule were calculated as 4,325 Debye with the DFT/6-311+G(2d,p) method-basis set conformation and 4,056 Debye with the HF/6-311+G(2d,p) method-basis set conformation, respectively. The vibration wave numbers obtained were scaled with appropriate scale coefficients and the assignment of these vibration wave numbers was made according to the potential energy distribution (PED) using the VEDA 4f program. The three-dimensional approximate geometry of the molecules was drawn in the Gauss View 5.0 molecular imaging program and all theoretical calculations were calculated as input data with the Gaussian 09W package program.

Keywords: (o-Carbamoylphenyl) boronic acid molecule, vibration analysis, polarizability, hyper polarizability, Conformation analysis.

**(p-KARBAMOİLFENİL) BORONİK ASİT MOLEKÜLÜNÜN YAPISAL,
DOĞRUSAL OLMAYAN OPTİK, TİTREŞİM VE ELEKTRONİK ÖZELLİKLERİ
ÇALIŞMALARI**

THE STUDY OF STRUCTURE, NONLINEAR OPTICAL, VIBRATIONAL AND
ELECTRONIC PROPERTIES OF (p - CARBAMOYLPHENYLE) BORONIC ACID
MOLECULE

Ali ALTUN

Kafkas Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9086-6905>

Dr. Öğr. Üyesi Güventürk UĞURLU

Kafkas Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-7879>

ÖZET

Bu çalışmada, (p-Karbamoilfenil) boronik asit molekülü, fenilboronik asit türevleridir. (p-Karbamoilfenil) boronik asidin potansiyel enerji yüzeyi (PEY) tarama hesaplamaları iki dihedral açı olarak yapılmıştır, birinci dihedral açı ϕ_1 [C4-B-O1-H1] ve ikinci dihedral açı ϕ_2 [C4-B-O2-H2], bu dihedral açıları -180° ile 180° 'ye kadar 10° 'lik aralıklarla 36 adım da değiştirilerek potansiyel enerji yüzeyleri (PEY) incelendi. Bu yapılan çalışmada (p-Karbamoilfenil) boronik asit molekülü için fenil halkası ile karbamoil grupları (CONH₂) arasında 10° 'lik aralıklarla 36 adım da değiştirilerek -180° ile 180° 'e arasında değişen dihedral açı ile molekülün potansiyel enerji eğrileri (PEC) hesaplanmıştır. Molekülün Yoğunluk Fonksiyonel Teorisi DFT/B3LYP (Becke 3 Parametre Lee-Yang-Parr) ve Hartree Fock (HF) metotları ile 6-31+G(d) ve 6-311+G(2d,p) temel setleri bazında hesaplanan potansiyel enerji yüzeyleri (PEY) ve potansiyel enerji eğrileri (PEC) hesaplamaları sırasıyla gaz fazında ayarlanmıştır. Potansiyel enerji yüzeyinde düşük enerjili konformer, Yoğunluk fonksiyonel teorisi (B3LYP) ile Hartree Fock (HF) metotları ile 6-311+G(2d,p) temel seti seviyesinde optimize edilmiştir. Yapılan çalışmada molekül için bu hesaplamaların sonuçları gaz fazında denge geometrisi elde edilmiştir. Molekülün hesaplanan geometrik parametreleri (bağ uzunlukları, bağ açıları ve dihedral açıları) literatürdeki deneysel değerlerle karşılaştırılmış ve iyi uyum içinde oldukları görülmüştür. (p-Karbamoilfenil) boronik asit molekülün üç boyutlu yaklaşık geometrisi Gauss view 5.0 moleküler görüntüleme programında çizilmiş olup ve tüm teorik hesaplamalar Gaussian 09W paket programı ile giriş verisi kullanarak hesaplamalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: (p-Karbamoilfenil) boronik asit, potansiyel enerji yüzeyi (PEY), potansiyel enerji eğrileri (PEC).

ABSTRACT

In this study, (p-Carbamoylphenyl) boronic acid molecule is phenylboronic acid derivatives. Potential energy surface (PEY) scanning calculations of (p-Carbamoylphenyl) boronic acid were made as two dihedral openers. First dihedral angle ϕ_1 [C4-B-O1-H1] and second dihedral angle ϕ_2 [C4-B-O2-H2], potential energy surfaces (PEY) were investigated by changing these dihedral angles from -180° to 180° at intervals of 10° in 36 steps. In this study, potential energy curves (PEC) of the molecule with dihedral angles ranging from -180° to 180° were calculated by changing the phenyl ring and carbamoyl groups (CONH₂) in 36 steps at intervals of 10° for the (p-Carbamoylphenyl) boronic acid molecule. With Density Functional Theory of Molecule DFT/B3LYP (Becke 3 Parameter Lee-Yang-Parr) and Hartree Fock (HF) methods, potential energy surfaces (PEY) and potential energy curves (PEC) calculations calculated on the basis of the 6-31+G(d) and 6-311+G(2d,p) basis sets were adjusted in the gas phase, respectively. The low-energy conformer on the potential energy surface has been optimized at the level of the 6-311+G (2d,p) basis set by Density functional theory (B2LYP) and Hartree Fock (HF) methods. In the study, the results of these calculations for the molecule were obtained in the gas phase equilibrium geometry. The calculated geometric parameters of the molecule (bond lengths, bond angles and dihedral angles) were compared with the experimental values in the literature and they were found to be in a decent agreement. The three-dimensional approximate geometry of the (p-Carbamoylphenyl) boronic acid molecule was drawn in the Gauss view 5.0 molecular imaging program and all theoretical calculations were made using the Gaussian 09W package program using the input data.

Keywords: (p-Carbamoylphenyl) boronic acid, potential energy surface (PEY), potential energy curves (PEC).

ÇOCUKLAR İÇİN FELSEFE EĞİTİMİNDE BİLİMSEL, ONTOLOJİK VE ETİK PROBLEMLER

SCIENTIFIC, ONTOLOGICAL AND ETHICAL PROBLEMS IN PHILOSOPHY
EDUCATION FOR CHILDREN

Dr. Öğr. Üyesi Kemal ÇİNÇİN

Süleyman Demirel Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3188-362X>

ÖZET

Eğitim sistemleri müfredatlarını oluştururken zorunlu felsefe eğitimine genellikle orta öğretimin sonlarında ve az sayılabilecek yoğunlukta yer vermektedir. Bu durum ideolojik ve politik bir tutumun varlığına yönelik eleştirileri beraberinde getirmektedir. Eğitimin en önemli amaçlarından olan öğrencilerdeki davranış değişikliği ve yönetimi ise, felsefenin doğasına yönelik önyargıların meşrulaştırılmasında kullanılmaktadır. Böylelikle, öğrencilerin özellikle ilkökul yıllarında sistematik bir felsefe eğitimi alması henüz gündeme gelmemiştir. Bununla birlikte, son yıllarda bu eğitim kademesindeki çocuklar için felsefe eğitimi ve bu eğitimi verecek olan eğitimcilerin eğitimi bir takım yöntemsel, ontolojik ve etik problemler barındırmaktadır.

Temel problemlerden bir tanesi, çocuklar için felsefenin öğrencilerde gelişmesini amaçladığı eleştirel düşünce, yaratıcı düşünce, problem çözme, karar verme becerileri, bağımsız düşünebilme, objektif olabilme, mantıksal akıl yürütme becerileri gibi kazanımların genellikle eğitim sistemlerinin içinde hali hazırda kendisine yer vermiş olmasıdır. Bu durum, eğitim sistemlerinin belirli bir süreçte hedeflediği kazanımların çocuklar için felsefe başlığı altında oldukça kısa bir sürece sıkıştırılıp genele dayatılmasıyla sonuçlanmıştır. Yetişkinler, şirketler ve toplumlar arasında bir ömür boyu yaşanan rekabet ortamına çok küçük yaşta çocukların da çekilme olasılığı ve bilimselliği tartışmaya açık türlü testlerle çocukların birbirleriyle kıyaslanması söz konusudur. İnsana özgü ontolojik problemlerin oyun çağındaki bazı çocukların problemi haline getirilmesi de tartışmaya açıktır. Böylelikle, psikolojik ve sosyolojik sonuçları olan çok farklı pedagojik problemler ortaya çıkmaktadır.

Bir diğer problem, çocuklar için felsefe eğitimi veren kurum ve kuruluşların talep ettiği ücretler ve verdikleri eğitim müfredatları arasındaki farklılıklardır. Eğitim sistemlerinin bu konuda ortak bir materyal, müfredat ve kazanımlar çıktısı belirlemesi zor gözükmektedir. Böylelikle yöntemsel ve etik bir takım problemlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Söz konusu eğitimin üzerinde durduğu adalet, bilgi paylaşımı, tarafsızlık, etik değerler, bilgi ve beceri gelişimi gibi amaçlar ile birlikte eğitimcinin eğitimi ve çocuklar için felsefe eğitimi sürecindeki çarpıcı farklılıklar birer çelişki durumuna işaret etmektedir.

Ek olarak, felsefenin doğasında yer alan kavramsal tartışmaların derinliği çok küçük yaşta çocukların altından kalkabilecekleri bir gerçeklikten uzak gözükmektedir. Sonuç olarak, felsefe

kavramının kendisinden beslenen ancak felsefenin derinliğinden uzak tamamen eğitimcinin bilgi ve becerisine bağlı, çoğu zaman ise yüzeysel ve gerekçelendirilmesi henüz tartışmalı bir eğitim ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, çocuklar için felsefe eğitiminin uygulamada karşılaşılan yöntemsel sıkıntılarını bilim tarihi çerçevesinde tartışmak, ortaya çıkması muhtemel ontolojik ve etik bir takım problemlerin çözüm yollarının geliştirilmesine katkıda bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar için Felsefe, Eğitim, Bilim, Ontoloji, Etik

ABSTRACT

Education systems, while forming their curricula, include compulsory philosophy education generally at the end of secondary education with a small intensity. This situation brings with it criticisms about the existence of an ideological and political attitude. Behavior change and management in students, which is one of the most important aims of education, is used to legitimize the prejudices about the nature of philosophy. Thus, it has not yet come to the fore that students receive a systematic philosophy education, especially in primary school years. However, in recent years, philosophy education for children at this education level and the education of educators who will provide this education have some methodological, ontological and ethical problems.

One of the main problems is that the acquisitions such as critical thinking, creative thinking, problem solving, decision-making skills, independent thinking, being objective, logical reasoning skills, which philosophy for children aims to develop in students, are generally included in education systems. This situation resulted in the fact that the gains that education systems target in a certain period were compressed into a very short period of time under the title of philosophy for children and imposed on the general public. The possibility of attracting very young children to a lifelong competitive environment among adults, companies and societies, and the possibility of comparing children with each other through tests whose scientific validity is arguable are in question. It is also open to discussion that human ontological problems are made into the problem of some children at the age of play. Thus, very different pedagogical problems with psychological and sociological consequences arise.

Another problem is the differences between the fees charged by the institutions and organizations that provide philosophy education for children and the education curricula they provide. It seems difficult for education systems to determine a common material, curriculum and outcomes in this regard. Thus, it is inevitable that some methodological and ethical problems will arise. Along with the aims such as justice, knowledge sharing, impartiality, ethical values, knowledge and skill development, which the education in question emphasizes, the striking differences in the education of the educator and the philosophy education process for children point to a situation of contradiction.

In addition, the depth of conceptual discussions inherent in philosophy seems far from a reality that very young children can handle. As a result, an education that is fed by the concept of philosophy itself, but far from the depth of philosophy, completely dependent on the

knowledge and skills of the educator, often superficial and the justification of it is still controversial.

The aim of this study is to discuss the methodological problems of philosophy education for children in practice within the framework of the history of science, and to contribute to the development of solutions to some ontological and ethical problems that may arise.

Keywords: Philosophy for Children, Education, Science, Ontology, Ethics.

PANDEMİ DÖNEMİNDE YAPILAN UZAKTAN EĞİTİMDE ÖĞRENCİ PSİKOLOJİSİNİN DERS VERİMLİLİĞİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF STUDENT PSYCHOLOGY ON COURSE EFFICIENCY IN
DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD

Doç. Eren Evin KILIÇKAYA

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi

ORCID ID: 0000-0002-2856-1614

ÖZET

Uzaktan eğitim kavramı, aslında hayatımıza yeni girmiş bir kavram gibi gözükse de bazı üniversitelerin yapısında bulunan öğretim modeli ile aslında aşına da olduğumuz bir öğretim metodudur. Geçtiğimiz pandemi döneminde bu öğretim metodu bizim tercihimiz dışında gelişerek, uygulamak zorunda kaldığımız bir deneyime hem öğrencileri hem de öğretim elemanlarını zorunlu kılmıştır. Bu araştırmanın amacı, zorunlu olarak tercih edilmeyen bir nedenden ötürü yeni bir eğitim yöntemi olarak uzaktan yürütülen derslerde, öğrencilerin psikolojilerinin ders verimliliğine etkisini araştırmaktır. Uzaktan eğitim ile ilgili literatürü incelediğimizde uzaktan eğitimin birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. Uzaktan eğitim, öğrenen ve öğreticinin farklı ortamlarda bulunduğu eğitim öğretim etkinliklerinde iletişim teknolojileri ve e-posta hizmetlerini kullanarak gerçekleştirilen faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (İşman'dan aktaran Kör, Çataloğlu, Erbay, 2013). Uzaktan eğitim yönteminin teorik açıdan daha fazla içerik barındıran derslerde daha fazla fırsat sağlayabileceği varsayılırken, özellikle Güzel Sanatlar Fakültelerindeki gibi uygulamalı sanat veya tasarım eğitiminin ağırlıklı olarak yapıldığı derslerde uzaktan eğitimin ders verimliliğini düşürdüğü söylenebilir. Öğrencilerin derslere olan ilgisi ve katılımı normal öğretimde olduğu gibi verimli geçmemektedir. Bunların sebepleri arasında hem öğrenci hem de öğretim elemanından kaynaklanan sorunları sıralamak mümkündür. Fakat en birincil neden olarak, sanat veya tasarım eğitiminin bir gerekliliği olan bireysellik kavramının uzaktan eğitimde etkinliğinin azalması gösterilebilir. Araştırmanın yöntemi olarak, uzaktan öğretim yöntemi ile Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümünde yürütülen Tipografi 2 ve Tipografi 4 derslerdeki öğrenci dönüşleri baz alınarak bir veri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu verilerin katılımını arttırmak ve geri dönüşlerin ciddiye alınmasını sağlamak adına öğrencilere ara sınav ödevi olarak uzaktan eğitim sürecinde hissetlerini, bu süreçteki psikolojilerini anlattıkları bir ödev hazırlamaları istenmiştir. “Görsel iletişim tasarımında uzaktan eğitim tartışmaları kapsamında dersin bu şekilde yürütülmesinden, bu ders deneyiminizdeki psikolojinizden bahseden 250-300 kelime arası bir rapor hazırlayınız” şeklinde sorulan soruya verilen cevaplar bu araştırmanın veri toplama araçlarını oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, çoğu dersleri uygulamalı olarak yürütülen görsel iletişim tasarım bölümündeki derslerin uzaktan eğitimle yürütmesinin zor olduğu sonucuna varılmıştır. Ev ortamının dersleri yapmak için uygun olmaması dolayısıyla öğrencileri psikolojik açıdan yormuştur. Bazı öğrencilerin pandemi dolayısıyla gelen ekonomik sorunlardan dolayı çalışmak zorunda olmaları, derslerine yeterince yoğunlaşamamalarına neden olmuştur. Bu durumda okula gidememek ve başka işlerde çalışmaları için de derslerine yeterli vakit ayıramamaktan ötürü, kendilerini artık öğrenci değilmiş gibi hissetmelerine sebep olmuştur. Derslere ve sınavlara zamanında katılamamak nedeniyle stres ve endişe içinde bir süreç geçirmektedirler. Elleri olmayan bu durum ve bir yandan da hastalık endişesi öğrencilerin psikolojilerini alt

üst etmiş durumdadır ve bu da onların ders verimliliğini ciddi oranda düşürdüğü düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Uzaktan Eğitim, Görsel İletişim Tasarımı Eğitimi, Tipografi Dersi, Öğrenci Psikolojisi

ABSTRACT

Although the concept of distance education seems like a concept that has just entered our lives, it is actually a teaching method that we are familiar with with the teaching model found in the structure of some universities. During the last pandemic period, this teaching method has developed out of our preference, making it compulsory for both students and lecturers to experience an experience we had to apply. The aim of this research is to investigate the effect of students' psychology on course efficiency in distance courses as a new education method for a reason that is not necessarily preferred. When we examine the literature on distance education, it is seen that many definitions of distance education are made. Distance education is defined as the activities carried out using communication technologies and e-mail services in educational activities where the learner and the instructor are in different environments (as cited in İşman, Kör, Çataloğlu, Erbay, 2013). While it is assumed that the distance education method can provide more opportunities in the courses that contain more theoretical content, it can be said that distance education reduces the efficiency of the course, especially in the courses where applied art or design education is predominant, as in Fine Arts Faculties. Students' interest and participation in the lessons is not as productive as in normal education. Among the reasons for these, it is possible to list the problems arising from both the student and the instructor. However, the most primary reason can be shown as the decrease in the effectiveness of the concept of individuality, which is a necessity of art or design education, in distance education. As the method of the research, a data was tried to be created based on the student returns in the Typography 2 and Typography 4 courses given in Kütahya Dumlupınar University, Faculty of Fine Arts, Visual Communication Design Department with the distance education method. In order to increase the participation of this data and to ensure that the feedbacks are taken seriously, the students were asked to prepare an assignment in which they explained their feelings during the distance education process and their psychology in this process as a midterm exam. The answers given to the question "Prepare a 250-300-word report about the conduct of the course in this way within the scope of distance education discussions in visual communication design and your psychology in this course experience" formed the data collection tools of this research. As a result of the research, it was concluded that it is difficult to carry out the courses in the visual communication design department, most of which are carried out practically, with distance education. Since the home environment was not suitable for conducting the lessons, it tired the students psychologically. The fact that some students have to work due to the economic problems due to the pandemic has caused them to not concentrate enough on their lessons. In this case, they felt as if they were not students anymore because they could not go to school and could not spare enough time for their lessons because they were working in other jobs. They go through a period of stress and anxiety due to not being able to attend classes and exams on time. This situation, which is out of their hands, and on the other hand, the anxiety of illness has turned the psychology of the students upside down, and it is thought that this has seriously reduced their lesson efficiency.

Keywords: Pandemia, Distance Education, Visual Communication Design Education, Typography Course, Student Psychology

EVALUATION OF INDOLE BASED CARBOXAMIDE DERIVATIVES AS SOLUBLE EPOXIDE HYDROLASE (sEH) INHIBITORS

Assist. Prof. Dr. Tugce GUR MAZ

Gazi University, Faculty of Pharmacy, Department of Pharmaceutical Chemistry

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8916-2492>

Abstract

Soluble epoxide hydrolase (sEH) is regarded as a new therapeutic target against various inflammatory disorders such as cardiovascular, central nervous system and metabolic diseases (Sun et al., 2021). Compounds bearing urea or amide pharmacophores decorated with different heteroaromatic or hydrophobic groups at both sides have been extensively studied for the development of novel sEH inhibitors. In our ongoing attempts for seeking new sEH inhibitor chemotypes, we have previously reported various heteroaromatic urea and amides with tractable structure-activity relationships (SAR) (Çapan et al., 2022; Gur Maz et al., 2023; Turanlı et al., 2022). Therefore, inspired by commonly used fragments in reported sEH inhibitors and our previous SAR, a small series of indole-based carboxamide derivatives were designed and evaluated against sEH (Figure 1). In this presentation, the biological results of newly designed sEH will be presented and discussed for their potential for further development as sEH inhibitors.

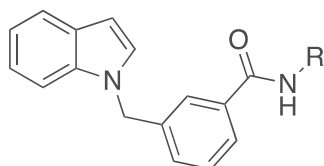

Figure 1

Keywords: fluorometric, indole, inflammation, soluble epoxide hydrolase.

References:

- Çapan, İ., Jordan, P. M., Olğaç, A., Çalışkan, B., Kretzer, C., Werz, O., & Banoglu, E. (2022). Discovery and Optimization of Piperazine Urea Derivatives as Soluble Epoxide Hydrolase (sEH) Inhibitors. *ChemMedChem*, 17(12), e202200137. doi:<https://doi.org/10.1002/cmdc.202200137>
- Gur Maz, T., Koc, B., Jordan, P. M., İbiş, K., Çalışkan, B., Werz, O., & Banoglu, E. (2023). Benzoxazolone-5-Urea Derivatives as Human Soluble Epoxide Hydrolase (sEH) Inhibitors. *ACS Omega*, 8(2), 2445-2454. doi:10.1021/acsomega.2c06936
- Sun, C.-P., Zhang, X.-Y., Morisseau, C., Hwang, S. H., Zhang, Z.-J., Hammock, B. D., & Ma, X.-C. (2021). Discovery of Soluble Epoxide Hydrolase Inhibitors from Chemical Synthesis and Natural Products. *Journal of Medicinal Chemistry*, 64(1), 184-215. doi:10.1021/acs.jmedchem.0c01507
- Turanlı, S., Ergül, A. G., Jordan, P. M., Olğaç, A., Çalışkan, B., Werz, O., & Banoglu, E. (2022). Quinazoline-4(3H)-one-7-carboxamide Derivatives as Human Soluble Epoxide Hydrolase Inhibitors with

Developable 5-Lipoxygenase Activating Protein Inhibition. *ACS Omega*, 7(41), 36354-36365.
doi:10.1021/acsomega.2c04039

SUKUK SİSTEMİ ve VERGİSEL BOYUTU
SUKUK SYSTEM and TAX DIMENSION

Doç. Dr. S. Şehnaz ALTUNAKAR MERCAN

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6823-8750>

Yunus BÖRÜTEÇENE

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2007-1207>

ÖZET

Ülkemizde sukuk sisteminin tanımı faizin olmadığı ekonomik bir sistem içerisinde işlem gören faizsiz bono olarak bilinmektedir. Sukuk sistemi günümüzde sadece gelişmiş devletler değil ayrıca gelişmekte olan devletlerde var olan sermaye piyasasında bulunan yatırım enstrümanları içerisinde büyük önem arz etmektedir. Birden çok yatırım enstrümanları göz önüne alınarak sukuk sisteminin yatırımcıların taleplerini karşılayan bir yatırım enstrümanı olduğu ortaya çıktığı görülmektedir. Bu hususlar neticesinde Türkiye’de sukuk sisteminin uygulamalarını teşvik etmek gayesiyle pek çok inovatif çalışmalar yapılmaktadır. Bu yapılan inovatif adımlar arasında vergisel düzenlemelerde yer almaktadır.

Bu araştırmada, sukuk sisteminin kavramsal boyutu ve sukuk sisteminin tarihsel gelişimi açıklanarak kira sertifikalarının çeşitleri ve ihraç sürecine değinilmiştir. Çalışmada son olarak sukuk sistemi ile ilgili vergisel düzenlemeler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sukuk, Kira Sertifikaları, Vergisel Boyut

ABSTRACT

In our country, the definition of the sukuk system is known as interest-free bonds that are traded in an economic system where there is no interest. Today, the Sukuk system is of great importance among the investment instruments in the capital market not only in developed countries, but also in developing countries. Considering multiple investment instruments, it is seen that the sukuk system is an investment instrument that meets the demands of investors. As a result of these issues, many innovative studies are carried out in order to encourage the implementation of the sukuk system in Turkey. Among these innovative steps are tax regulations.

In this research, the conceptual dimension of the sukuk system and the historical development of the sukuk system are explained and the types of lease certificates and the issuance process are mentioned. Finally, tax regulations related to the sukuk system are discussed in the study.

Key words: Sukuk, Certificates of Lease Tax Dimension

EVALUATION OF THE STRUCTURAL PERFORMANCE OF THE HISTORICAL KILIÇ ALI PASHA MOSQUE IN ISTANBUL, TURKEY

Mohsen SHAMS

Gebze Technical University, Turkey

ORCID NO: 0000-0003-0047-7899

Ali Ikbal TUTAR

Gebze Technical University, Turkey

ORCID NO: 0000-0003-2577-075X

Ferit ÇAKIR

Gebze Technical University, Turkey

ORCID NO: 0000-0002-9641-2004

ABSTRACT

In the regions it ruled, the Ottoman Empire left many religious, economic, social, and artistic works. Unfortunately, most of these buildings have been damaged by natural disasters or other factors over time. In order to preserve these structures, first analyze their structural behavior and, if necessary, strengthen or repair any elements that pose a risk to their structural integrity. This study mainly focuses on the historical Kılıç Ali Pasha Mosque in Istanbul, which was built by the Great Architect Sinan towards the end of the 16th century in the name of the grand admiral of the period, Kılıç Ali Pasha. Originally, the mosque was located close to the Bosphorus, but due to the seashore filling up over time, it now lies in the interior of Istanbul. With half domes on both sides of the main dome, arches, and support walls on the other two sides, the mosque is reminded of the Hagia Sophia. It also has many unique carvings and tile decorations. As a result of all these features, it can be considered a cultural heritage that needs to be protected and passed along to future generations. In this study, the structural performance of the Kılıç Ali Pasha Mosque was examined. Within the scope of this study, first of all, a three-dimensional finite element model of the mosque was generated, and then its structural performance was evaluated by using static and dynamic finite element analyses.

Keywords: Masonry Structures, Kılıç Ali Pasha Mosque, Structural Performance, Finite Element Method, Static Analysis, Modal Analysis, Response Spectrum Analysis

ARAÇ YAKIT TEKNOLOJİLERİNDEKİ DEĞİŞİMİN VERGİ BOYUTU

TAX SIZE OF CHANGE IN VEHICLE FUEL TECHNOLOGIES

Damla YILMAZ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi L.E.E. Maliye Yüksek Lisans Öğrencisi

ORCID NO: 0000-0001-6446-1920

Doç. Dr. Özgür SAYGIN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

Orcid ID: 0000 0002 2159 7112

ÖZET

Ülkemizde 2018 yılında yürürlüğe giren 7103 sayılı Kanun'un 21. maddesi ile Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'na getirilen ek madde uyarınca elektrikli araçlar, eşdeğer güce sahip araçların dörtte biri oranında vergi ödemektedir. Yeni teknolojilerin hayatımıza girmesi ile birlikte araçlarda kullanılan benzin ve motorin yerine elektriğin kullanılması Motorlu Taşıtlar Vergisi gelirlerinde azalmaya neden olacaktır. Ayrıca elektrikli araçların yaygınlaşması araçların kullandığı benzin ve motorin tüketimlerini de azaltacağından bu yakıtlar üzerinden alınan Özel Tüketim Vergisi ve Katma Değer Vergisi gelirlerinin azalmasına yol açacaktır. Teknolojik değişime adaptasyon sürecinin hızı nispetinde vergi gelirlerinde de azalmalar gerçekleşecektir. Çalışmada araç yakıt teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmelerin neden olduğu vergi kayıpları incelenmiştir. Teknolojik değişimlere bağlı olarak gelecekte oluşacak gelir kayıpları dikkate alınmalı ve yeni gelir kaynakları oluşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Elektrikli araç, yakıt, Vergi kayıpları, Teknolojik gelişim

ABSTRACT

In accordance with the additional article brought to the Motor Vehicles Tax Law with the 21st article of the Law No. 7103 enacted in 2018 in our country, electric vehicles pay tax as much as one fourth of the vehicles with equivalent power. With the introduction of new technologies into our lives, the use of electricity instead of gasoline and diesel used in vehicles will cause a decrease in Motor Vehicle Tax revenues. In addition, since the widespread use of electric vehicles will reduce the gasoline and diesel consumption of vehicles, it will lead to a decrease in the Special Consumption Tax and Value Added Tax revenues levied on these fuels. Tax revenues will also decrease in proportion to the speed of the adaptation process to technological change. In the study, tax losses caused by the developments in vehicle fuel technologies were examined. Income losses in the future due to technological changes should be taken into account and new revenue sources should be created.

Keywords: Electric vehicle, fuel, Tax losses, Technological development

VERGİ YÜKÜNÜN HAKSIZ YANSIMASI: İŞYERİ KİRALARININ VERGİLENDİRİLMESİ SORUNU

UNFAIR REFLECTION OF THE TAX LOAD: THE PROBLEM OF TAXATION OF
WORKPLACE LEASES

Gizem ÇETİN ÇELİK

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi L.E.E. Maliye Yüksek Lisans Öğrencisi

Orcid ID: 0000 0002 9428 1792

Doç. Dr. Özgür SAYGIN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü

Orcid ID: 0000 0002 2159 7112

ÖZET

Gayrimenkul sermaye iradı elde eden işyeri sahiplerinden alınacak gelir vergisi stopaj usulü ile alınmaktadır. İşyerlerinin stopaj yolu ile vergilendirilmesinde devletin vergi kaybına uğradığı görülmektedir. İşletmeler kar elde etmeyi ve bunları devamlılık arz edecek şekilde gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. İşletmelerin uzun süreli kiralama ihtiyaçları işyeri kiralayan mülk sahiplerinin kira anlaşmalarına daha avantajlı konumda olmalarını sağlamaktadır. Uygulamada işyeri bina sahiplerinin kiralamadan doğan vergi yükünü kiracıya yansıtmak istemeleri kiracıların kiralama maliyetlerini daha da arttırmaktadır. Bu nedenle kiracılar daha az vergi ödemek için kira sözleşmelerinde emsal kira bedeli üzerinden düşük tutarlarda kiralar göstermektedirler. Emsal kira bedellerinin hesaplandığı temel değer olan emlak vergisi değerlerinin piyasa değerlerini yansıtmaması kira sözleşmelerinde belirtilen kira bedellerinin çok düşük gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle düşük gösterilen kira bedelleri üzerinden devlet vergi kaybına uğrarken işyerini kiralayan kiracılar da mükellefi olmadıkları bir vergiyi yüklenmek durumunda kalmaktadırlar. Vergi yükünün asıl yüklenicisi olan iş yeri sahiplerine yüklenmesi gereken vergi yükü, haksız bir şekilde işyerini kiralayan kişilere yansıtılmaktadır. Yapılacak yasal değişiklikleri ile işyeri kiralamalarından doğan vergi yükünün işyeri kiralayanlara yansıtılamayacağı yasal güvence altına alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Emsal kira bedeli, stopaj, işyeri kiralama, gelir vergisi

ABSTRACT

Income tax to be collected from business owners who obtain real estate capital income is collected by withholding method. It is seen that the state incurs tax losses in the taxation of workplaces through withholding. Businesses aim to make profits and to realize them in a sustainable way. The long-term rental needs of businesses enable the owners of the workplaces to be in a more advantageous position in terms of rental agreements. In practice, the fact that business building owners want to reflect the tax burden arising from renting to the tenant increases the rental costs of the tenants. For this reason, tenants show low rents over the precedent rental price in their lease agreements in order to pay less tax. The fact that the real

estate tax values, which are the basic values for which the equivalent rental prices are calculated, do not reflect the market values, causes the rental prices specified in the rental agreements to be very low. For this reason, while the state loses tax on the rental prices shown as low, the tenants who rent the workplace are also obliged to bear a tax that they are not liable for. The tax burden that should be imposed on the owners of the workplaces, which are the real contractors of the tax burden, is reflected to the people who rent the workplace with an unfair reflection. With the legal amendments to be made, it should be legally guaranteed that the tax burden arising from workplace rentals will not be reflected to the workplace renters.

Keywords: Precedent rental fee, withholding tax, workplace leasing, income tax

EMPATİK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

THE EMPATHIC PERSONALITY TRAITS SCALE: VALIDITY AND RELIABILITY
STUDY

Doç. Dr. Mehmet PALANCI¹

Öğr. Gör. Dr. Ayşenur NAZİK FAYIZ²

Arş. Gör. Seyhan SOĞANCI³

¹Trabzon Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

²Bartın Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ORCID ID: ¹<https://orcid.org/0000-0001-5907-0589>

²<https://orcid.org/0000-0002-8030-6071>

³<https://orcid.org/0000-0002-7133-6033>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; kişiler arası ilişkiler ve tepki ayarlamasına yardımcı olacak empatik kişilik özelliklerin ölçülmesine odaklanan bir araç geliştirmektir. Empati uzun yıllardır literatürde beceri ya da eğilim olarak ele alınmış olup bu konuda oldukça fazla çalışmaya rastlanmaktadır. 80'li yıllardan itibaren eğitim, basın-yayın ve aile içi eğitimin önemli bir parçası olan empatik beceriler çocuk ve ergen gelişiminin ayrılmaz bir parçası olarak kavramsallaşmıştır. Aynı zamanda evlilik, çalışma ortamı, eğitimci tutumu, hizmet veren profesyoneller ve sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak iletişim dilinde kullanılmıştır. Ancak bütün kavramlarda olduğu gibi yoğun olarak yaşanan, sözcük olarak kullanılan ve sosyal öğrenmeye konu olan empatinin özümserenek kişilik özellikleri içerisinde nasıl bir yapıya dönüştüğü (trait empathy) ile ilgili araştırma sayısı sınırlıdır. Türkiye'de bu kapsamda yaşanan değişim ve gelişimi konu edinen araştırma sayısı sınırlı olmakla birlikte gerçekleştirilen meta-sentez ya da meta analiz sayısı da oldukça azdır. Empatik Kişilik Özellikleri Ölçeği empati literatürü ve kavramının toplumsal yaşamda bireysel farklılıklara ve davranış tutumlarına nasıl dönüştüğünü anlamaya yardımcı olacak özgün bir araç olarak tasarlanmıştır. Bu çalışmada empati kurma becerisi kişisel özelliklerin bir parçası olarak ele alınmıştır. Empatik duyarlılığa sahip bireylerin kişilik özellikleri dikkate alınarak hazırlanan bu ölçeğin bireysel farklılıklara bağlı kalarak kavramı açıklamaya yardımcı olacağı varsayılmaktadır. Empatik duyarlılık; duyguları hissetme, duyguları bilişsel olarak okuma ve tanımlama, duygusal durumları hayal ederek kendisi ile ilişkilendirme ve kişiler arası duyarlılığa bağlı kalarak oluşan stresi ölçmeye odaklanmaktadır. 1980 yılından itibaren ulusal ve uluslararası literatürde özellikle meta analiz ve meta sentez çalışmaları taranarak tematik ve kavramsal değişim yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bireysel farklılıkları tanımlayacak şekilde kurgulanan maddeler ile 42 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu bu kapsamda en az iki lisansüstü tez danışmanlığı yürütmüş ya da iki bilimsel yayına sahip alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Öneriler sonrası revize edilen ve düzenlenen madde havuzu AMOS ile CFA ve SPSS ile

EFA'ya tabi tutulmuştur. Ayrıca maddeler için IRT analizi de gerçekleştirilmiştir. Ölçüt geçerliği için Bilişsel ve Duygulanımsal Empati Ölçeği (Gıca ve diğ. 2021) kullanılmıştır. Güvenirlilik analizi test içi tutarlılık, yarıya bölme ve test tekrar test yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Veri çözümlene ve tablolastırma süreci devam etmekte olup, ölçeğin bulguları geçerli ve güvenilir bir araç olduğu yönündedir. Verilerin düzenlenmiş nihai hali kongre de paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: empatik kişilik özellikleri, empati, empatik duyarlılık

ABSTRACT

This research aims to develop a tool that measures empathic personal traits to help in interpersonal relationships and response adjustment. Empathy has been considered a skill or disposition in the literature for many years, and there are many studies on this subject. Since the 80s, empathic skills have been conceptualized as an integral part of child and adolescent development, an essential part of education, media, and family education. At the same time, it has been used in the language of communication as an integral part of marriage, work environment, educator attitude, professionals providing services, and social life. However, as with all concepts, the number of studies on how empathy, which is experienced intensively, used as a word, and subject to social learning, is assimilated and transformed into a structure within personality traits (trait empathy) is limited. In Turkey, the number of studies on the change and development in this context is limited, and the number of meta-synthesis or meta-analyses could be higher. The Empathic Personality Traits Scale was designed as a unique tool to help understand how the literature and concept of empathy transform into individual differences and behavioral attitudes in social life. In this research, the ability to empathize was considered a part of personal characteristics. It is assumed that this scale, which was prepared by taking into account the personality characteristics of individuals with empathic sensitivity, will help explain the concept by adhering to individual differences. Empathic sensitivity focuses on feeling emotions, cognitively reading and defining emotions, imagining emotional situations and associating them with oneself, and measuring the stress caused by interpersonal sensitivity. Since 1980, meta-analysis and meta-synthesis studies have been reviewed in the national and international literature to understand the structure of thematic and conceptual change. An item pool of 42 items was created with items designed to define individual differences.

In this context, the item pool was presented to the opinions of field experts who have conducted at least two graduate thesis supervisors or have two scientific publications. After the suggestions, the revised and edited item pool was subjected to CFA with AMOS and EFA with SPSS. IRT analysis was also conducted for the items. The Cognitive and Affective Empathy Scale (Gıca et al., 2021) was used for criterion validity. Reliability analysis was conducted using the intra-test consistency, halving, and test-retest method. The data analysis and tabulation process are ongoing, and the findings of the scale indicate that it is a valid and reliable tool. The final organized version of the data will be shared at the congress.

Keywords: empathic personality traits, empathize, empathic sensitivity

UNBLOCKING PARTIALLY CLOGGED BLOOD VESSELS

Dr. Dineshen CHUCKRAVANEN

British Association of Cognitive Neuroscience, United Kingdom

ORCID NO: 0000-0003-1145-3542

Mr. Stephon Stewart

ABSTRACT

This research assesses the speed of saline fluid in vein vessels using venipuncture medical kit as well as DC submersive pumps that are being controlled by a microcontroller. The microcontroller is monitored and governed using a software IDE interface installed on a powerful laptop. Saline solution is being pumped through a medical syringe at variable speeds up to a maximum of 18.39 cm/second to the vein. The novel technique in this research is the usage of two pumps called Pump 1 and Pump 2. Pump 1 is used to physically model the flow of “blood” in human vein and the second pump (Pump 2) is used to generate the accelerated saline particles that are used to break the yellow grease that is placed on the inside of the vein’s wall. A tiny brush is briefly dipped into yellow grease, and then it is used to place one layer (one turn) of yellow grease on the inside of the vein’s wall, and then this procedure is repeated to place consecutive layers of yellow grease onto the inside of the wall of the vein vessel using a tiny brush. It was found that accelerated saline particles can in fact destroy fats that are built up inside the veins’ walls.

Keywords: Blood Clot, Fat Deposits, Fat Removals, Veins, Microcontroller, Saline Particles

COMPARISON OF DIFFERENT MATERIAL CONDUCTIVE LAYER OF PIEZOELECTRIC POLYMER PVDF

Miss. Chandana RAVIKUMAR

Kaunas University of Technology, Lithuania

ORCID NO: 0000-0002-2788-0170

ABSTRACT

The main reason to coat PVDF film with metal is give it a conductive layer since PVDF is purely a non conductive polymer the only way to extract its piezeoelectric energy is by metallising its surface. Piezoelectric polymers like PVDF are exposed to extremely high temperatures during manufacturing or end use can be susceptible to heat damage. A metal coating can act as a thermal shield that minimizes the risk and also add benefits like wear protection, corrosion resistance, Increased surface hardness, electrical conductivity, improved appearance, add solderability, chemical resistivity, increased thermal range and so on. The main reason the common metal coatings for PVDF are of made copper and alluminium is because of their relatively low cost, especially when compared to precious metals such as gold and silver.

In this study we have found that aluminum coating is cheaper compared to nickel and copper alloy, it works better for corrosion resistance but is not the best for electrical conductivity and is mostly suitable for low to moderate temperatures. Copper is the obvious choice when there is a need to enhance the electrical conductivity of the substrate. Before copper coating is done, an undercoat of nickel is deposited onto the PVDF substrate prior to electroplating in order to build thickness, promoting coating adhesion and making it electrically conductive. In general, the longer you apply the electrical current, the thicker the copper coating that is deposited onto the plastic substrate will be. Adding thickness to the metal coating can actually increase its electrical conductivity as thickness can be attributed to the increased number of carriers available for charge transfer. The metal thickness also adds the overall quality and longevity of the finish.

Keywords: Metal coating materials, piezoelectric PVDF, longevity, electric conductivity

PRIVACY RELATED ISSUES OF ENRGY HARVESTING APPLICAITIONS

Miss. Chandana RAVIKUMAR

Kaunas University of Technology, Lithuania

ORCID NO: 0000-0002-2788-0170

ABSTRACT

Energy harvesting from environemnet and its applications in IoT devices/senors and privacy related issues of enrgy harvesting applications in IoT are discussed. The research results show that there are privacy risks existing in smart watches and wearables applications. The issue of privacy in wearables and other health monitoring devices powered by the energy harvetsters that collect user personal data, should be addressed. The similarities in research ethics and ethics of engineering are discussed, elaborating on how similair ethics assessment can be applied to both scientists and engineers. With the increasing interest in the topic of Responsible Research and Innovation (RRI), innovation and technological ethics will emerge as an identifiable field in the near future.

There have been arguments that scientists are not directly involved in society, but only seek to find truth and so they bear less or no social responsibility for their findings. However, it is believed that engineers on the other hand apply their findings to the real world hence are held responsible towards society. Also looking at similarities between scientists and engineers, it is seen that scientific concepts, laws and theories are developed into technological innovations. Hence the division between science and technology or engineering is less distinct than ever before.

Keywords: Responsible Research and Innovation (RRI),privacy in wearables, ethics of engineering

BIOACTIVE CONSTITUENTS AND FOOD PRODUCTS FROM POMELO FRUIT

Simple Sharma^{*,1}, Barinderjit Singh¹

¹Department of Food Science and Technology, I. K. Gujral Punjab Technical University,
Jalandhar - Kapurthala Highway, Punjab 144603, India
ORCID ID: 0000-0002-0865-432X

ABSTRACT

Pomelo fruit is one of the largest fruit of the citrus family including a large number of waste in form of peel, pomace, and seeds which are comprised of nutritional and bioactive compounds. The presence of bioactive compounds provides health benefits and also has industrial applications. Pomelo fruit is comprised of high vitamins A, B, and C, and the peel offers high protein, carbohydrate, and mineral content. Pomelo fruit is an essential source of food and energy and has a significant role in accompanying healthy diets. Pomelo fruit is exhibited due to the presence of different bioactive constituents including polyphenols, flavonoids, phenolic acids, carotenoids, triterpenoids, phytosterols, carbohydrates, coumarins, and some miscellaneous constituents. The bioactive compounds carried in waste improve health functionalities. Pomelo processing in industries generates a lot of waste in the form of press cakes, including flavedo, albedo, juice vesicles, and seeds. The different products developed from pomelo fruit in different parts are squash, noodles, jam, bread, beverage, breakfast cereals, wine, nectar, cake, and paranthas. etc. Pomelo juice and juice concentrate from it used as nutraceutical drinks with health-encouraging benefits. Pomelo fruit is a perfect and long-lasting resource for gathering bioactive substances and other co-products for the pharmaceutical and food sectors.

Keywords: *Pomelo, Fruit, Waste, Bioactive Constituents, Food Products, Utilization*

ÇOXDİLLİLİYİN YARADICILLIĞA TƏSİRİ THE IMPACT OF MULTILINGUALISM ON CREATIVITY

Doktorant Tahmina Aliyeva

Bakı Avrasiya Universiteti, Filologiya Fakültəsi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6433-1736>

XÜLASƏ

Bu məqalə cəmiyyətin və eləcə də dilçiliyin hər zaman aktual məsələlərindən biri hesab edilən çoxdillilik və onun insanların düşüncə tərzinə, yaradıcılığının inkişafına olan təsirdən bəhs edir, elmi hesabatların nələri ortaya qoyduğu, fərdlərin nəyə inandığı, çoxdilliliyin yaradıcılığa necə töhfə verdiyi araşdırılır. Belə ki, çoxlu dil bilmənin həm fərdlərdə, həm də cəmiyyətdə yaradıcılığı təşviq etdiyi arqumenti hazırda çoxlu empirik və nəzəri nümunələrlə dəstəklənir. Dil biliyi və təkmilləşdirilmiş idrak funksiyası arasında korrelyasiyanın mümkünlüyü də irəli sürülən iddialar arasındadır.

Bu məqalə linqvistik müxtəlifliyin üstünlüklərini təsvir etməklə başlayaraq, iki anlayışın – çoxdillilik və yaradıcılığın – rəsmi qəbul edilən izah və tərifləri ilə davam edir. Burada təkcə multikultural təcrübə və yaradıcılıq deyil, həm də ikidillilik və yaradıcılıq üzrə tədqiqatlarla bağlı əvvəlki araşdırmalar nəzərdən keçirilir. Keçmiş tədqiqatlar göstərdi ki, multikultural təcrübə və çoxdillilik yaradıcılıqla müsbət əlaqələndirilə bilər. Bununla belə, çox az tədqiqat bütün bunları nəzərə alaraq diqqət yetirmişdir. Əsas problem ondan ibarətdir ki, mədəniyyətlərarası əlaqə, ikidillilik və çoxdilliliyin yaradıcılığa təsiri heç vaxt birlikdə araşdırılmamışdır; bir çox tarixi şəxsiyyətlərin çoxdillilik imkanları nadir hallarda vurğulanır. Çoxdillilik təcrübə və yaradıcılıq arasındakı əlaqə keçmiş akademik ictimaiyyətdə diqqətdən kənar qalmış və ya çox az diqqət yetirilmişdir; ona görə də indi bu mövzuda nəzərəçarpan fikir ayrılıqları mövcuddur.

Bu məqalə müxtəlif coğrafi, linqvistik və sosial-mədəni şəraitdə aparılan son empirik tədqiqatlara əsaslanmaqla yaradıcılıqlığın çoxdilliliklə əlaqəsini sübut etməyə cəhd edir. Burada çoxdillilərin dil mənimsəmə yaşı, dil bilikləri və bu dillərin öyrənilməsi mədəni kontekstlərlə tanışlığının əhəmiyyəti vurğulanır və dil vasitəçiliyi ilə düşüncənin inkişafına müsbət təsir edilməsinin mümkünlüyü qeyd edilir. Ümumilikdə bunlar yaradıcı təfəkkürün məhsuldar və ixtiraçılıq gücünü təşviq edir. Bu məqalə çoxdillilik və kreativliyi öyrənən tədqiqatçılar, eləcə də müəllimlər və yaradıcılığı təşviq etmək və digər dilləri öyrənməkdə maraqlı olan hər kəs üçün çox maraqlı olacaqdır.

Açar sözlər: çoxdillilik, yaradıcılıq, çoxdillilik, çoxdillilik və yaradıcılıq, çoxdilliliyin yaradıcılığa təsiri

ABSTRACT

The argument that knowing multiple languages encourages creativity in both individuals and society is currently supported by a large amount of empirical and theoretical examples. It has also been proposed that language competence is associated with enhanced cognitive performance. This article discusses multilingualism, which is considered to be one of the always relevant issues of society and linguistics, and its impact on people's way of thinking and development of creativity by exploring what scientific reporting reveals, what individuals believe, and how multilingualism contributes to creativity.

We begin by outlining the costs and advantages of linguistic variety. After providing formal definitions of the two concepts—multilingualism and creativity—which are both intricate and challenging to comprehend and operationalize—we explore earlier studies on not only multicultural experience and creativity, but also research on bilingualism and creativity. A major problem is that the effects of intercultural exposure, bilingualism, and multilingualism on creativity have never been investigated together; the multilingual capacities of many historical figures are rarely underlined. The connection between multilingual experience and creativity has been overlooked and received little or no attention in the past academic community; therefore, there is a noticeable gap here now.

This article makes an attempt to revive this issue and offers a strong theoretical framework reinforced by recent empirical research carried out in various geographic, linguistic, and sociocultural settings. They point out a number of variables, including the multilinguals' age at language acquisition, their language proficiency, and their familiarity with the cultural contexts in which these languages were learned, positively affect mechanisms for selective attention and language-mediated concept activation. According to the findings, intercultural experience and multilingualism are both positively linked to creativity. This article will be very interesting to researchers who study multilingualism and creativity as well as to teachers and anybody else interested in promoting creativity and learning other languages.

Keywords: multilingual creativity, multilingualism, advantages of multilingualism, multilingual

GELECEĞİN FİNANS DÜNYASINDA BLOK ZİNCİR ETKİSİ

BLOKCHAIN EFFECT IN THE FINANCE WORLD OF THE FUTURE

Şilan ÖZBEY

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4909-9075>

Doç. Dr. Fethiye Müge SAKAR

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3884-3957>

ÖZET

Günümüzde insanların neredeyse tamamına yakın bir kısmının teknoloji ile iç içe olduğu bilinmekte ve çoğunluğun aktif internet kullanımının getirdiği, topluma ve teknolojiye uyum sağlama gerekliliğinden doğan sosyal medya uygulamaları, bankacılık uygulamaları ve gelişmekte olan birçok teknolojik uygulamanın kullanımı her geçen gün hızla artmakta ve ciddi bir şekilde veri üretimi oluşmaktadır. Üretilen verilerin kontrol edilmesi, yönetilmesi, güvenlik önlemleri her geçen gün daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Bunlardan en önemlisi olan finans teknolojileri artık yaşamın merkezine oturmuş ve teknolojik gelişmeler bu alanda ki yeni arayışları öne plana çıkarmıştır. Günümüzde finans ve diğer alanlarda en yeni olan ve gelişimini hala devam ettiren son ve en popüler teknoloji Blok zinciri (Blockchain) teknolojisidir. Kripto para birimi Bitcoin'le en popüler zamanına ulaşan Blok zinciri teknolojisinin sadece bir sanal para birimi teknolojisi değil birçok alanda kendini gösteren bir teknolojidir. Bu çalışma Blok zinciri teknolojisinin finans alanındaki kullanımı ve etki analizi kısmını inceleyerek söz konusu teknolojiyi çeşitli kriterler açısından değerlendirerek geleneksel veritabanı yönetim sistemleri ile karşılaştırmaktadır. Söz konusu çalışma merkezi yapıyı sonlandıran ve güvenliği ön plana çıkaran blok zincir teknolojisine hızlı bir şekilde adapte olunması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Blok Zincir, finans, Teknoloji

ABSTRACT

Today, it is known that almost all of the people are intertwined with technology and the use of social media applications, banking applications and many developing technological applications, which arise from the necessity of adapting to society and technology, brought by the active use of the internet, are increasing rapidly and seriously. Controlling, managing and security measures of the produced data has become more and more important day by day. The most important of these, financial technologies, is now at the center of life and Today, the latest and most popular technology in finance and other fields, which is still developing, is Blockchain technology. Technological developments have brought new searches in this field to the fore. Blockchain technology, which reached its most popular time with the crypto currency Bitcoin, is not only a virtual currency technology, but a technology that shows itself in many areas. This study examines the use of Blockchain technology in the field of finance and its impact analysis, evaluates this technology in terms of various criteria and compares it with traditional database management systems. The aforementioned study reveals that it is necessary to quickly adapt to the blockchain technology, which ends the centralized structure and brings security to the fore.

Key words: Blockchain, Finance, Technology

ÇALIŞANLARDA MOBBİNGE MARUZ KALMANIN İŞ MOTİVASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

THE EFFECT OF EXPOSURE TO MOBBING ON EMPLOYEES WORK MOTIVATION

Eda Neslihan YALDIZ

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5397-4752>

Doç. Dr. Fethiye Müge SAKAR

Dicle Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3884-3957>

ÖZET

Mobbing kavramının daha iyi ve doğru biçimde anlaşılması ve çalışan motivasyonu üzerinde ne gibi etkileri olduğu hususunda çalışanlara ve yöneticilere ışık tutması amacıyla hazırlanan bu çalışma 3 ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, mobbing kavramının tanımı, tarafları, maruz kalanlar, uygulayanlar, izleyeler ve türleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise öncelikle motivasyon kavramının tanımı üzerinde durulmuş olup ardından türleri ve faktörleri ayırımında motivasyon teorilerine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve sonuncu bölümünde ise mobbing ve motivasyon arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmanın bulguları yer almaktadır.

Analiz sonucunda mobbing ile motivasyon arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mobbing davranışlarına maruz kalan çalışanların motivasyonlarını olumsuz etkilenmektedir.

Mobbingin davranışlara maruz kalmada yaş ve cinsiyet farkı olmaksızın tüm çalışanların mobbingden etkilenebileceği görülmüştür.

Bununla birlikte mobbing ve motivasyonun alt boyutlarına ilişkin önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Mobbing, İş Motivasyonu, Çalışan, İş Hayatı

ABSTRACT

This study, which was prepared in order to understand the concept of mobbing better and correctly and to shed light on the effects on employee motivation, consists of 3 main parts.

In the first part of the study, the definition of the concept of mobbing, its parties, those who apply it, the followers and its types are emphasized and then motivation theories are discussed in detail in terms of their types and factors.

In the third and last part of the study, there are the findings of the research conducted in Turkey and abroad to examine the relationship between mobbing and motivation.

As a result of the analysis a significant relationship was determined between mobbing and motivation. According to the result of my research the motivation of the employees who are exposed to my mobbing behaviors is negatively affected.

It has been observed that all employees regardless of age and gender can be affected by mobbing.

However, important result regarding the subdimensions of mobbing and motivation have been reached.

Key Words: Mobbing, Work Motivation, Worker, Business Life

DÜNYA DİLÇİLİYİNDƏ SÖYLƏMİN TƏDQIQI

İlahə Aslanova

Bakı Avrasiya Universiteti Dilçilik fakültəsi

ÖZET

Söyləm məsələsi dünya dilçiliyində geniş tədqiq edilsə də, hələ də bu sahədə ciddi fikir ayrılığına rast gəlinir. Söyləmə dünya dilçilərinin bir çoxu özünəməxsus yanaşır və bu səbəbdən də söyləmin dəqiq sərhədləri və dil sistemində yeri müəyyənləşməmişdir. Şübhəsiz, buna səbəb həm də bu problemin dünya dilçiliyində hələ də mübahisə doğurmasıdır.

Açar sözlər: söyləm, rema, tema, dil, nitq

ABSTRACT

Investigating the "speech theory" has always been the focus of world linguists. From this point of view, different names and definitions have been given to the term saying in world linguistics. "Высказывание" in Russian, "statement" in English, "sölem hözlemesi" in Turkish, "solemaa, sölenti, söleyiş" in Gagauz. The definition of speech theory was given by Turkish linguists in this form.

Key words: utterance, text, syntactic entities

ŞUŞA –AZƏRBAYCANIN “DAŞ POEMASI”

SHUSHA – "STONE POEM" OF AZERBAIJAN

T.ü.f.d. , İsmayılova Jalə Musa q.

Bakı Avrasiya Universiteti, Regionsünaslıq və İqtisadiyyat Fakültəsi

ORCID NO: 0808060619861986

XÜLASƏ

Şuşa dünyanın ən valehedici təbiətə malik məkanlardan biridir. Şuşada havanın temperaturunun gün ərzində, xüsusilə payız, yaz mövsümlərində kəskin dəyişməsi buralarda tez-tez duman əmələ gəlməsi ilə nəticələnir. Yay və qış fəsilərində isə havanın əsasən tərtəmiz, şəffaf olması diqqət çəkir. Amma şəhərə turizm marağının ən mühüm cəhətlərindən biri, bəlkə də birincisi, onun hündür sıldırım sal qayalar üstündə, azacıq meylli, nisbətən düzəngah ərazidə salınmasıdır.

Şuşa şəhəri yerləşən maili plato dəniz səviyyəsindən 1300-1557 m hündürlükdə yerləşir və 300-400 metrlik sıldırım qayalarla dairəvi şəkildə əhatələnmişdir Şuşa şəhəri uzun müddət Qarabağ xanlığının və sonralar Şuşa qəzasının mərkəzi olmuşdur. Şuşa adı yaxınlıqdakı Şuşa kəndinin adından götürülüb.

Şuşa sözünü erməniləşdirənlər isə səhv edirlər. Əgər ensiklopediyalara və lüğət kitablarına müraciət edərsə, “Şuşa” sözünün fars dilində mənasının “düzənlik sahədə ucalan hündürlük, qabarıq yer, daşlı-qayalı təpə, piramida, qala” kimi izah edilməsinin şahidi olarıq. Şəmsəddin Bidlisinin “Şərəfnamə” əsərində, Ələkbər Dexuda, Rezmara Əli, E.İ.Vasilyev və İrina Rakşanın tədqiqatlarında “Şuşa” sözünün mənasının izahı doğru olaraq işıqlandırılmışdır. Onlar öz tədqiqatlarında göstəriblər ki, Şərqi müsəlman ölkələrində qüdrətli və alınmaz qalalara “Şuşa qalaları” deyirdilər... “Şuşa”, “Şüştər”, “Şuş” adları daşıyan qala və şəhər adlarına Avropada, Asiyada və Sibirdə yaşayan türklərin və müsəlmanların yaşayış məskənlərində rast gəlinir.

Şuşa şəhərində əhalinin say tərkibi haqqında ən etibarlı və mötəbər mənbə Yeremolov və Mogilovski tərəfindən 1823-cü ildə hazırlanan «Qarabağ əyalətinin təsviri» adlı (Tiflis, 1866) kitabdır.

Bundan əlavə N.Şavrov, S.Qlinka, V.Veliçko, T.Köçərli, M.İsmayılov, İ.Əliyev və digər alimlərin tədqiqatlarında XIX əsrdə Şuşa şəhərinin əhalisinin milli tərkibi haqqında çox dəyərli məlumatlar vardır. Belə ki, həmin materiallara əsaslanaraq müəyyən edilib ki, 1823-cü ildə Qarabağda 20095 ailə yaşayırmış ki, bundan 15729-u azərbaycanlı (78,3%), 4266- sı isə erməni və digər millətlərin ailəsi (21,7%) olmuşdur. Şuşa, xalqımızın yaratdığı və fəxr etdiyi “Daş poemadır”. Bu “poema” bizim milli özünütdədiqimizə sübut, xalqımızın milli varlıq rəmzidir.

1988-ci ildə Ermənistan Elmlər Akademiyasının 19 - akademik və professor müəllim heyətinin iştirakı ilə yazılmış “Dağlıq Qarabağ tarixi” kitabında “Şuşanın əsasının ermənilər tərəfindən qoyulması, bir ovuc gəlmə “köçərilər”in (Pənahəli xan və İbrahim xan nəzərdə tutulur) isə həmin ermənilərə kömək etməsi” iddiaları tarixçi adını daşıyan erməni ziyalılarından ən böyük yalanlarından biridir. Əsl həqiqət isə aşağıdakı kimidir:

Mirzə Camal Cavanşir Qarabağiyə, Mirzə Yusif Qarabağiyə, Həsən İxfə Əlizadəyə istinadən deyə bilərik ki, Şuşa şəhərinin əsasını Pənah xan qoymuşdur. Şəhərin əvvəlki adı “Pənahabad”, “Qala”, “Şəhri-Şişə”, “Şişə” və ən nəhayət “Şuşa” adlandırılmışdır.

A.A.Bakıxanovun "Gülüstani-İrəm" əsərində Şuşa şəhərinin yaranması haqda fikirləri daha obyektivdir.

Açar Sözlər: Şuşanın relyefi, qədim türk-oğuz yurdu, Şuşanın tarixi

ABSTRACT

Shusha is one of the most fascinating natural places in the world. Sudden changes in air temperature in Shusha during the day, especially in the autumn and spring seasons, often result in the formation of fog. In the summer and winter seasons, the air is mostly clean and transparent. But one of the most important aspects of tourism interest to the city, perhaps the first, is that it is built on high steep rocks, on a slightly inclined, relatively flat area.

The sloping plateau on which the city of Shusha is located is located at an altitude of 1300-1557 m above sea level and is surrounded by steep cliffs of 300-400 meters. The name Shusha is derived from the name of the nearby village of Shusha.

Those who Armenianize the word Shusha are wrong. If we turn to encyclopedias and dictionary books, we will witness that the meaning of the word "Shusha" in Persian is explained as "a rising height in a plain area, a prominent place, a rocky hill, a pyramid, a fortress". In Shamseddin Bidlisi's work "Sharafnama", in the studies of Alakbar Dekhuda, Rezmara Ali, E.I. Vasiliev and Irina Raksha, the explanation of the meaning of the word "Shusha" has been correctly explained. In their research, they showed that in Eastern Muslim countries, the mighty and impregnable fortresses were called "Shusha fortresses"... The names of fortresses and cities bearing the names "Shusha", "Shustar", "Shush" can be found in the settlements of Turks and Muslims living in Europe, Asia and Siberia.

The most reliable and authoritative source about the numerical composition of the population of Shusha is the book "Description of the Karabakh Province" written by Yeremolov and Mogilovski in 1823 (Tbilisi, 1866).

In addition, in the researches of N. Shavrov, S. Glinka, V. Velichko, T. Kocherli, M. Ismayilov, I. Aliyev and other scientists, there is very valuable information about the ethnic composition of the population of Shusha in the 19th century. So, based on those materials, it was determined that in 1823, 20,095 families lived in Karabakh, of which 15,729 were Azerbaijani (78.3%), and 4,266 were Armenian and other nationalities (21.7%). Shusha is a "stone poem" created and proud of by our people. This "poem" is a proof of our national self-assertion, a symbol of the national existence of our people.

In the book "History of Nagorno-Karabakh" written in 1988 with the participation of 19 academicians and professors of the Academy of Sciences of Armenia, "The foundation of Shusha was laid by Armenians, and a handful of "nomads" (meaning Panahali Khan and Ibrahim Khan) helped those Armenians. claims are one of the biggest lies of Armenian intellectuals who bear the name of historian. The real truth is as follows:

Referring to Mirza Jamal Javanshir Karabagi, Mirza Yusif Karabagi, Hasan Ikhfa Alizade, we can say that the foundation of Shusha city was laid by Panah Khan. The previous name of the city was "Panahabad", "Gala", "Shahri-Shisha", "Shisha" and finally "Shusha". A.A. Bakikhanov's ideas about the creation of the city of Shusha in "Gulustani-Iram" are more objective.

Keywords: The relief of Shusha, the ancient Turkic-Oghuz homeland, the history of Shusha

THE ACTUAL PROBLEMS OF PROVISION OF THE POPULATION WITH SOCIAL BENEFITS IN THE FRAME OF CONTEMPORARY SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF AZERBAIJAN REPUBLIC

PhD. Emin Alirzayev

Azerbaijan State University of Economics (UNEC), Azerbaijan

ORCID NO: 0000-0001-8622-6905

ABSTRACT

In order to regulate the socio-economic environment in national economies governed by the principles of modern pro-social state management, the provision of social benefits is an important link within the framework of the social protection system as one of the policy levers of the state.

Finding confirmation with modern theories about social protection, the social benefits, of which the financial sources differ within the framework of state social insurance systems, regardless of its funding sources, constitute a complex system of the provision with social benefits.

Considering this nature of the social benefits system, unlike the social insurance-based directions of social protection, the development of the social benefits system in many cases is more related to the adoption of administrative state decisions than economic factors.

In this regard, it is necessary to observe the development trends in this area alongside with other elements of social protection within the complex social protection system of Azerbaijan in a comparative manner with other social protection indicators.

In regard to the general historical designing of social protection at the global level, in the example of Azerbaijan Republic, which achieved important strategic goals in the field of social protection during a period that is not considered long-term in terms of social state reforms, in current conditions from the point of view of improving social protection in the next stage, it is important to consider the research of contemporary problems and the identification of necessary reform measures.

For this purpose, as scientific novelty of the article, the author gave a complex schematic-systematic description of the provision of social benefits. Joint assessment of provision with social benefits together with some macroeconomic indicators that shape the living standards of the population in Azerbaijan were carried out, and specific necessary reform measures proposals were introduced considering mainly the socio-economic justification for thereof increase.

Keywords: social protection, social benefits, social insurance, provision with social benefits

REKREATİF SPOR YAPAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YEME DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE EATING BEHAVIORS OF UNIVERSITY STUDENTS DOING
RECREATIVE SPORTS

Dr. Öğr. Üyesi Şeniz KARAGÖZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2899-1689>

ÖZET

Giriş ve Amaç: Teknolojinin gelişmesi ve hareketsiz yaşam üniversite dönemindeki gençleride etkisi altına almıştır. Sağlıklı ve zinde kalabilmek için beslenme ve fiziksel aktivitenin önemi hızla artmaktadır. Üniversite dönemindeki öğrenciler boş zamanlarında fiziksel aktivite düzeylerini arttırmak için düzenli egzersiz yapmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışmanın amacı, rekreatif amaçlı spor yapan üniversite öğrencilerinin yeme davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmanın grubunu, Afyon Kocatepe Üniversitesinde Spor Bilimleri Fakültesinde açılan rekreatif spor kurslarına katılan 112 (34 kadın, 78 erkek) gönüllü üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma kapsamında katılımcılara, kişisel bilgi formu ve yeme davranışını ölçen Hollanda yeme davranışı anketi (DEBQ) birebir uygulanarak veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmış ve verilerin yorumlanmasında betimleyici istatistiksel yöntemlerden yararlanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulgularımıza göre rekreatif spor yapan üniversite öğrencilerinin yeme davranış skorlarında kısıtlayıcı yeme (20.8 ± 0.50) ve duygusal yeme ortalama puanlarının (20.3 ± 0.58) düşük olduğu fakat dışsal yeme davranış puan ortalamalarının (34.6 ± 0.64) yüksek olduğu bulunmuştur. Veriler cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde herhangi bir istatistiksel farklılığa rastlanılmamıştır ($p > .05$), veriler fakülte değişkenine göre incelendiğinde mühendislik fakültesi öğrencilerinin dışsal yeme davranışları hukuk fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur ($p < 0.05$). Üniversite öğrencilerinin barınma şekline göre yeme davranışları incelendiğinde, kısıtlı ve dışsal yeme davranışlarında öğrenci evinde kalanların ailelerinin yanında ve yurttan kalanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Sonuç: Sonuç olarak rekreatif amaçlı spor yapan üniversite öğrencilerinin yeme davranışlarının cinsiyet değişkenine göre değişmediği, öğrencilerin eğitim aldıkları kurumlara göre mühendislik fakültesi öğrencilerinin yeme davranışlarının yüksek olduğu, öğrencilerin barınma şekline göre yeme davranışlarının farklılaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bağlamda rekreatif amaçlı yapılan sporun olumsuz yeme davranışlarını önleyici bir uygulama müdahalesi olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Rekreatif spor, yeme davranışı, öğrenci

ABSTRACT

Introduction and Aim: With the development of technology, a sedentary lifestyle threatens our health. The importance of nutrition and physical activity is increasing rapidly in order to stay healthy and fit. University students need regular exercise to increase their physical activity levels in their spare time and it is known as the most sensitive period when their eating habits change. The aim of this study is to examine the eating behaviors of university students who do sports for recreational purposes according to some variables.

Method: The study group consisted of 112 (34 female, 78 male) volunteer university students who attended the recreational sports courses opened in the Faculty of Sport Sciences at Afyon Kocatepe University. Within the scope of the research, data were collected by applying a personal information form and a Dutch Eating Behavior Questionnaire (DEBQ), which measures eating behavior, one by one. The SPSS package program was used in the analysis of the data and descriptive statistical methods were used in the interpretation of the data.

Results: According to our research findings, it was found that the mean scores of restrictive eating (20.8 ± 0.50) and emotional eating (20.3 ± 0.58) in the eating behavior scores of university students who do recreational sports were low, but the mean scores of external eating behaviors (34.6 ± 0.64) were high. When the data were analyzed according to the gender variable, no statistical difference was found ($p > .05$), when the data were analyzed according to the faculty variable, the external eating behaviors of the engineering faculty students were found to be higher than those of the law faculty students ($p < 0.05$). When the eating behaviors of the university students were examined according to the type of accommodation, it was found that the restricted and external eating behaviors of the students staying in the student houses were higher than those staying with their families and in the dormitories ($p < 0.05$).

Conclusion: As a result, it was concluded that the eating behaviors of university students who do recreational sports did not change according to the gender variable, the eating behaviors of the engineering faculty students were higher according to the institutions where the students were educated, and the eating behaviors of the students differed from the way of accommodation. In this context, it is thought that recreational sports can be an intervention to prevent negative eating behaviors.

Keywords: Recreational sports, Eating behavior, Undergrad

**DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE HEMŞİRELİK EĞİTİMİNDE HEMŞİRELİK BİLİŞİMİ
ve MÜHENDİSLİĞİ ÜZERİNE YAKLAŞIMLAR**

APPROACHES ON NURSING INFORMATICS AND ENGINEERING IN NURSING
EDUCATION IN TURKEY AND THE WORLD

Emine İLKİN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2991-4837>

Rukiye DİKMEN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6811-263X>

Doç. Dr. Sevil ŞAHİN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7089-6648>

Dr. Öğr. Üyesi Ayten ARIÖZ DÜZGÜN

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

ORCID NO: <https://orcid.org/0000-0002-3070-6560>

ÖZET

Hemşirelik mesleği bakım hizmetini sunarken yaratıcılık üzerine şekillenmektedir. Hemşirelik bakımında; yenilikçi ve çağdaş uygulamalar doğrultusunda disiplinler bir meslek haline gelmiştir. Bu bağlamda diğer disiplinlerin özelliklerini de özümsemekte ve profesyonelliğini de arttırmaya devam etmektedir.

Hemşirelik eğitimi lisans düzeyinden başlayarak bilim ve teknolojinin hızla gelişiminden dolayı disiplinler arası eğitim eğilimi giderek daha belirgin hale gelen bir meslek grubu olmaya başlamıştır. Gelişen teknolojilerle birlikte var olan hemşirelik bilgileri ve uygulamaları da bu doğrultuda değişmektedir. Hemşirelik sürecinin basamaklarının etkin yönetiminde hemşirelik bilişim sistemleri aktif olarak kullanılmaktadır. Çünkü bu sistemler bakımın kalitesinin artması, zaman tasarrufu sağlaması, maliyet etkinliği sağlaması, hemşirelerin ve bireylerin sunulan bakımdan memnuniyet düzeylerini artırması yönünden birçok katkı sağlamaktadır. Hemşirelerin bireylere bakım sağlarken sadece bakıma odaklanmadığı, yaratıcılık yönünü geliştirerek inovatif fikirler ışığında yeni ürünler ortaya koyduğu bilinen bir gerçektir. Hemşirelik mühendisliği ise temelde hemşirenin yaratıcılığına dayanarak bireylerin sağlığını koruma, yükseltme ve tedavi etme amacıyla yenilikler üretmektedir.

Günümüzde ise hemşirelik bilişimi ve hemşirelik mühendisliği, birçok Batı ülkesinde hemşirelik eğitiminin farklı düzeylerinde büyük ilgi görmüş ve gelişmeye devam etmektedir. Hemşirelik disiplini, sağlık hizmeti sorununa odaklanırken, mühendislik ve bilişim, sorunları çözenin daha iyi yollarını belirlemeyi hedeflemektedir. Bu nedenle hemşireliği mühendislik ve bilişim ile entegre etmek her iki bilim dalına da fayda sağlamaktadır. Günümüzde hemşirelik mühendisliği konusu dikkat çeken bir disiplin haline gelmiştir.

Bu derleme dünyada ve Türkiye’de hemşirelik eğitiminde hemşirelik bilişimi ve mühendisliği üzerine yaklaşımları incelemek amacıyla yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Eğitimi, Hemşirelik Bilişimi, Hemşirelik Mühendisliği

ABSTRACT

The nursing profession is shaped on creativity while providing care services. Nursing has become a disciplinary profession in line with innovative and contemporary practices. In this context, it assimilates the characteristics of other disciplines and continues to increase its professionalism.

Starting from the undergraduate level, nursing education has become a professional group whose interdisciplinary education tendency is becoming more and more evident due to the rapid development of science and technology. Along with the developing technologies, existing nursing knowledge and practices are also changing in this direction. Nursing informatics systems are actively used in the effective management of the steps of the nursing process. Because these systems provide many contributions in terms of increasing the quality of care, saving time, providing cost effectiveness, and increasing the satisfaction levels of nurses and individuals with the care provided. It is a known fact that nurses do not only focus on care while providing care to individuals, but also develop their creativity and create new products in the light of innovative ideas. Nursing engineering, on the other hand, basically produces innovations based on the creativity of the nurse in order to protect, promote and treat the health of individuals.

Today, nursing informatics and nursing engineering have attracted great attention at different levels of nursing education in many Western countries and continue to develop. While the discipline of nursing focuses on the problem of health care, engineering and informatics aim to identify better ways of solving problems. Therefore, integrating nursing with engineering and informatics benefits both disciplines. Nowadays, nursing engineering has become a discipline that attracts attention.

This review was written to examine the approaches to nursing informatics and engineering in nursing education in the world and in Turkey.

Keywords: Nursing Education, Nursing Informatics, Nursing Engineering

EMZİRMENİN DESTEKLENMESİNDE GEVŞEME EGZERSİZİ RELAXATION EXERCISE AT SUPPORTING BREASTFEEDING

Dr. Öğr.Üye. Menekşe Nazlı AKER

Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7087-9220>

Dr. Öğr.Üye. Neslihan YILMAZ SEZER

Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4612-7034>

ÖZET

Anne sütü ve emzirmenin başta beslenme olmak üzere fizyolojik, gelişimsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik açıdan hem bebeğe hem de anneye birçok faydası vardır. Emzirmeyi güçlendirme için yaygın olarak uygulanan eğitim, danışmanlık, destek programlarına rağmen emzirme oranları hedeflenen düzeylerde değildir. Bu derlemenin amacı emzirmenin desteklenmesinde kullanılan yöntemlerden biri olan gevşeme egzersizinin etkisini değerlendirmektir.

Bu literatür incelemesinde Pubmed, EBSCO Host, Scopus veri tabanları taranmıştır. Tarama, (breastfeeding) AND (relaxation) kelimeleri ile yürütülmüştür. Tarama sonrası 400 çalışmaya ulaşılmış, tekrar eden çalışmalar çıkarılmış, dahil edilme kriterlerine uygun çalışmalar değerlendirmeye alınmıştır.

Emzirmenin desteklenmesinde gevşeme egzersizinin etkisinin değerlendirildiği dört randomize kontrollü çalışma bu literatür incelemesinin kapsamına alınmıştır. Çalışmaların ikisi term bebekleri olan, ikisi ise geç preterm ve erken term bebekleri olan anneler ile yürütülmüştür. Çalışmalarda gevşeme egzersizi, ses kaydı olarak katılımcılarla paylaşılmıştır. Term bebekleri olan annelerde dokuz gün boyunca gevşeme egzersizi veya bitkisel takviyenin kullanıldığı bir çalışmada, annelerin uygulanan müdahaleyi güvenli olarak algıladıkları ancak anne sütü miktarının değişmediğini bildirilmiştir. İlk kez emziren term bebekleri olan kadınların dahil edildiği bir çalışmada doğumdan iki hafta sonra gevşeme egzersizi uygulamasına başlanmış, 14 hafta izlem yapılmıştır. Bu çalışmada gevşemenin anne stresi ve süt kortizolünü azalttığı, bebeğin ağırlığının artışı desteklediği görülmüştür. Geç preterm ve erken term bebekleri olan annelere doğum sonrası 24-72 saatte başlayan Jacobson progresif kas gevşemesi uygulamasının 2. ayda emzirme özyeterliğinde artış sağladığı görülmüştür. Geç preterm ve erken term bebekleri olan annelere doğum sonrası 3. haftada gevşeme egzersizi uygulamasına başlanan annelerde ise 6-8. haftada bebek ağırlığının artışı, anne

tükürük kortizolünün düşüşü gevşeme grubunda kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı iken annelerin stres puanları her iki grupta benzerdir.

Gevşeme egzersizi; geç preterm, erken term ve term bebekleri olan annelerde emzirme sürecinin desteklenmesinde kabul edilebilir, kolay uygulanabilir bir müdahaledir. Ancak gevşemenin emzirme üzerine etkilerinin daha net bir şekilde ortaya konması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Farklı doğum deneyimine ve şekline sahip annelere daha erken dönemde müdahalenin uygulandığı çalışmaların yürütülmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: anne sütü, emzirme, gevşeme.

ABSTRACT

Breast milk and breastfeeding have many benefits for both the baby and the mother in terms of nutrition, physiological, developmental, psychological, social and economic aspects. Despite the widely applied training, counseling and support programs to strengthen breastfeeding, breastfeeding rates are not at the targeted levels. The purpose of this review is to evaluate the effect of relaxation exercise, which is one of the methods used to support breastfeeding.

Pubmed, EBSCO Host, Scopus databases were searched in this literature review. Search was carried out with the words (breastfeeding) AND (relaxation). After the search, 400 studies were reached, repetitive studies were excluded, and studies that met the inclusion criteria were evaluated.

Four randomized controlled studies evaluating the effect of relaxation exercise in promoting breastfeeding were included in this literature review. Two of the studies were conducted with mothers with term babies and two with mothers with late preterm and early term babies. In the studies, the relaxation exercise was shared with the participants as an audio recording. In a study in which relaxation exercises or herbal supplements were used for nine days in mothers with term babies, it was reported that the mothers perceived the intervention as safe, but the amount of breast milk did not change. In a study that included women with term babies who were breastfeeding for the first time, relaxation exercises were started two weeks after birth and followed up for 14 weeks. In this study, it was seen that relaxation reduces maternal stress and milk cortisol, and supports the increase in baby's weight. It has been observed that the application of Jacobson progressive muscle relaxation, which started 24-72 hours after delivery to mothers with late preterm and early term babies, increased breastfeeding self-efficacy in the 2nd month. In mothers with late preterm and early term babies, relaxation exercises were started in the 3rd week after birth, while the increase in baby weight and decrease in maternal salivary cortisol in the 6-8 weeks were statistically significant in the relaxation group compared to the control group, while the stress scores of the mothers were similar in both groups.

Relaxation exercise; it is an acceptable and easily applicable intervention to support the breastfeeding process in mothers with late preterm, early term and term babies. However, more studies are needed to more clearly reveal the effects of relaxation on breastfeeding. It is recommended to conduct studies in which early intervention is applied to mothers with different birth experiences and forms.

Keywords: breast milk, breastfeeding, relaxation.

REGL YOKSULLUĞUNUN KADIN SAĞLIĞINA ETKİLERİ
THE EFFECTS OF PERIOD POVERTY ON WOMEN'S HEALTH

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YILMAZ SEZER

Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4612-7034>

Dr. Öğr. Üyesi Menekşe Nazlı AKER

Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7087-9220>

ÖZET

Regl yoksulluğu, regl döneminde bireylerin kişisel bakımlarını kolaylaştıran hijyenik ped, tampon gibi menstrüel ürünlere ve temiz su, çöp kutusu, temiz-güvenli bir tuvalet gibi temel ihtiyaçlara erişememesidir. Hijyenik ürünlere ulaşamayan kadınlar bu dönemde bez parçası, peçete, pamuk gibi hijyenik olmayan ürünleri kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu durum kadın sağlığını pek çok yönden tehdit etmektedir. Bu derlemenin amacı regl yoksulluğunun kadın sağlığı üzerine etkisini değerlendirmektir. Bu literatür incelemesinde Pubmed ve Scopus veri tabanları taranmıştır. Tarama, “period poverty” kelimesi ile yapılmıştır ve 88 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmalar incelenip tekrar eden çalışmalar çıkarılmış, dahil edilme kriterlerine uygun olanlar değerlendirmeye alınmıştır. Regl yoksulluğunun kadın sağlığı üzerine etkisini inceleyen beş araştırma bu literatür incelemesinin kapsamına alınmıştır. Araştırmalardan dördü regl yoksulluğunun sosyal ve psikolojik etkilerini göstermiştir. İngiltere’de regl yoksulluğu yaşayan kadınlarla yapılan nitel bir araştırmada; pek çok kadının menstrüasyonu üç açıdan bir yük olarak algıladığı bunların; fiziksel rahatsızlık ve ağrı; psikolojik kaygı; utanç ve damgalama olduğu bildirilmiştir. Yine İngiltere’de yapılan başka bir nitel araştırmada ise regl yoksulluğu yaşayan kadınların mahcubiyet, utanç ve damgalama hislerini yaşadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca aynı çalışmada regl yoksulluğu yaşayanların, damgalanmaktan ve sosyal ifşadan kaçınmak için adet dönemini gizli tutmaya çalıştıkları buna bağlı olarak ciddi distress ve anksiyete yaşadıkları bildirilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde üniversiteye devam eden kadınların %14,2’sinin son bir yılda regl yoksulluğu yaşadığı bildirilirken; regl yoksulluğu yaşayan kadınlar hiç regl yoksulluğu yaşamamış kadınlar ile karşılaştırıldığında, orta/şiddetli depresyon bildirme olasılığının en yüksek olduğunu ortaya konulmuştur. Fransa’da Covid 19 pandemisinde regl yoksulluğu yaşayan kadınların %49,4’ü depresif belirtiler gösterirken, regl yoksulluğu yaşamamış kadınların %28,6’sının depresif belirtiler gösterdiği bildirilmiştir. Bu derlemeye dahil edilen son araştırmada ise regl yoksulluğunun Lübnan’lı kadınlar üzerine etkileri incelenmiş bu amaçla sivil toplum kuruluşlarından görevliler ve kadın-doğum hekimleri ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada regl yoksulluğu nedeniyle hijyenik olmayan ürünlerin kullanılmasının genital enfeksiyonlarda artışa neden olduğu, bunlardan bazılarının perineal

dermatit, cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve dermatopatiler bildirilmiştir. Aynı çalışmada kadınlar ve kız çocuklarının, sosyal yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen önemli sıkıntı ve endişe yaşadıkları saptanmıştır.

Sonuç olarak regl yoksulluğunun kadın sağlığı üzerinden fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden olumsuz etkileri vardır. Ancak literatürde bu olumsuz etkiler ve çözüm önerilerini inceleyen araştırmalardan çok, regl yoksulluğunun mevcut durumunu ele alan çalışmalar yer almaktadır. Regl yoksulluğunun mevcut durumunu bilmek kadar kadın sağlığı üzerine olan etkilerini ortaya koymak da önemlidir. Bu sayede konu ile ilgili çözüm yolları aranırken, mevcut durumun yaratmış olduğu olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması için ek stratejiler geliştirilebilir. Regl yoksulluğunun kadın sağlığı üzerine etkilerini ortaya koyacak daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Regl yoksulluğu, mensturasyon, genital hijyen

ABSTRACT

Period poverty is the inability of individuals to access menstrual products such as sanitary pads and tampons that facilitate their personal care, and basic needs such as clean water, trash cans, and a clean-safe toilet. Women who cannot reach hygienic products have to use unhygienic products such as cloths, napkins and cotton in this period. This situation threatens women's health in many ways.

The purpose of this review is to evaluate the effect of period poverty on women's health. Pubmed and Scopus databases were searched in this literature review. The search was carried out with the words “period poverty” and 88 studies were reached. Studies were reviewed and repetitive studies were excluded, and those that met the inclusion criteria were included in the evaluation. Five studies examining the effect of period poverty on women's health were included in this literature review. Four of the studies showed the social and psychological effects of period poverty. In a qualitative study conducted with women experiencing period poverty in England; Many women perceive menstruation as a burden in three aspects; physical discomfort and pain; psychological anxiety; shame and stigma have been reported. Another qualitative study conducted in England revealed that women experiencing period poverty experience feelings of embarrassment, shame and stigma. In addition, in the same study, it was reported that those experiencing period poverty try to keep their menstrual period secret in order to avoid stigma and social disclosure, and therefore experience severe distress and anxiety. It has been reported that 14.2% of women attending university in the United States have experienced period poverty in the last year; women who experience period poverty are most likely to report moderate/severe depression when compared with women who have never experienced period poverty. While 49.4% of women who experienced period poverty in France during the Covid 19 pandemic showed depressive symptoms, it was reported that 28.6% of women who did not experience period poverty showed depressive symptoms. In the last study

included in this review, the effects of period poverty on Lebanese women were examined, and for this purpose, officials from non-governmental organizations and obstetricians were interviewed. In the study, it was reported that the use of unhygienic products due to period poverty caused an increase in genital infections, some of which were perineal dermatitis, sexually transmitted diseases and dermatopathies. In the same study, it was determined that women and girls experienced significant distress and anxiety that negatively affected their social lives.

As a result, period poverty has negative physical, psychological and social effects on women's health. However, in the literature, there are studies that deal with the current situation of period poverty rather than studies examining these negative effects and solution proposals. It is important to reveal the effects of period poverty on women's health as well as knowing the current situation. In this way, while searching for solutions regarding the issue, additional strategies can be developed to eliminate the negative effects of the current situation. More research is needed to reveal the effects of period poverty on women's health.

Keywords: Period poverty, menstruation, genital hygiene

QSAR MODELING USING GAUSSIAN PROCESS APPLIED FOR A SERIES OF FLAVONOIDS AS POTENTIAL ANTIOXIDANTS

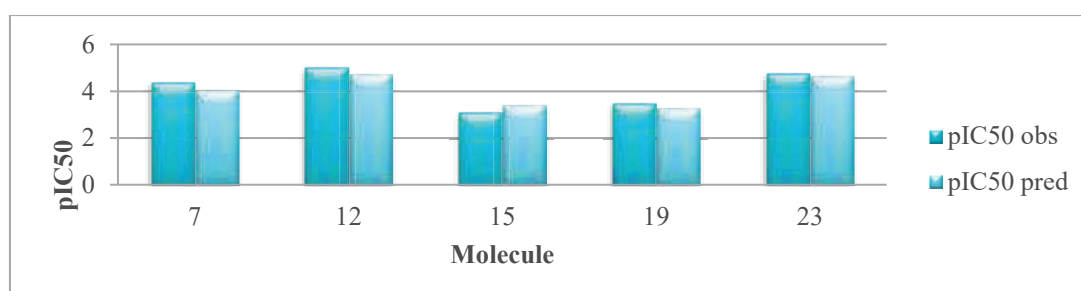
Y. H. Chennai ^{a*}, S. Belaidi ^a, S. Boudergua ^{a, b}

^a University of Biskra, Faculty of Sciences, Group of Computational and Pharmaceutical Chemistry, LMCE Laboratory, 07000, Biskra, Algeria

^b University of Khemis Miliana, Faculty of Sciences and Technology, 44225, Ain Defla, Algeria

ABSTRACT

For decades, flavonoids have been the core of diverse research, especially for their significant antioxidant activity. They have several biological activities, and they are used as anticancer, antileishmanial, anti-inflammatory, and antiaging compounds. However, current researchers are very much interested in the antioxidant activity of flavonoids since oxidative stress is strongly related to several diseases. In this study, we have chosen to elaborate on a quantitative structure-antioxidant activity relationship (QSAR) using a statistical method called Gaussian process (GP). The main advantage of this method compared to other techniques currently used in QSAR studies is that it does not increase the complexity of learning tests. Typical QSAR studies use common techniques such as the artificial neural method, multiple linear regression, and partial least squares regression. The aim of this work was to use a statistical technique little known in pharmaceutical chemistry, the Gaussian process regression which is rarely used to build a QSAR model. Finally, we have also demonstrated that GP is reliable and capable of predicting the antioxidant activity with a respectable record (R^2_{pred}) which is equal to 0.86, so it is much higher than the reference value of 0.6. Therefore, we estimate that this reliable model can be used to predict the antioxidant activity of a series of new molecules. Also, based on the HC results, our set was divided into four separate clusters according to the presence of glycosides and the molar weight of the flavonoids.

Fig. 1. Comparison in test set between observed and predicted pIC_{50} .

Keywords: Flavonoids, Antioxidant, QSAR, Gaussian process, PCA, HCA.

LUNGWORM INFECTION OF SMALL RUMINANT IN BELGRADE AREA

Academ. Principal Res.Fell. Dr. Ivan PAVLOVIC

Scientific Institute of Veterinary Medicine of Serbia, Belgrade, Serbia
ORCID NO: 0000-0003-4751-6760

Prof.Dr. Jovan BOJKOVSKI

Faculty of Veterinary Medicine, University in Belgrade, Serbia
ORCID NO: 0000-0001-7097-2559

Senior Res.Associ.Violeta CARO-PETROVIC

Institute for Animal Husbandry, Belgrade-Zemun, Serbia
ORCID NO: 0000-0002-6126-3846

Res.Associ.Aleksandra TASIĆ

Scientific Institute of Veterinary Medicine of Serbia, Belgrade, Serbia
ORCID NO: 0000-0002-8361-5697

ABSTRACT

The grazing diet allows the permanent contact of small ruminants with intermediate hosts and the eggs and larval forms of the parasite. From these reasons parasitic infections are present worldwide in a large number of herds. Lungworms of domestic ruminants are nematodes that belong to the phylum Nematelminthes commonly named as round worms; classified under the super family Trichostrongyloidea and Metastrongyloidea of which *Dictyocaulus* and *Protostrongylus* are causes of lungworm infection in ruminants. They induce verminous pneumonia which was a significant health problem of small ruminants. Due to their importance in the pathology of small ruminants, in 2020 we conducted a survey of their presence in the Belgrade area. Investigations included 23 herds. In total, 250 fecal samples were examined by the Berman method. Determination of parasites was based on its morphological characteristics.

Dictyocaulus filaria was occurred at 23.20% of small ruminants herds. The highest prevalence is observed in the places where predominate flat plain pastures. Due to microclimatic conditions, the infection usually occurs in the period April-May when the largest number of animals are grazing. Clinically manifested disease occurs in kids and lambs that are grazed for the first time in the second half of the grazing season. *Protostrongylinae* are biohelminthes and need intermediate hosts for their development - snails and slugs. Due to microclimatic conditions, the infection usually occurs in the March and April when the largest number of intermediate hosts are present at pasture. *Protostrongylus rufescens* occurred on 21.22%. These nematodes live in bronchioles and alveoli. The prevalence ranges from 4.23%. Based on the results obtained, we can conclude that a large number of sheep and goats

in Belgrade are infected with pulmonary strongilides. *Dictyocaulus filaria* and *Protostrongylus rufescens* are the dominant species, while *Muellerius capillaris* are present in a smaller percentage.

Keywords: small ruminants, Belgrade area, *Dictyocaulus filaria*, *Protostrongylus rufescens*,

ARMENIA'S ECOCIDE CRIMES: CONCEPTUAL REVIEW AND LIABILITY ISSUES
ERMƏNİSTANIN EKOSİD CİNAYƏTLƏRİ: KONSEPTUAL BAXIŞ VƏ MƏSULİYYƏT
MƏSƏLƏLƏRİ

Səyyad Məcidov

Bakı Avrasiya Universitetinin dosenti,
hüquq elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

XÜLASƏ

Ermənistanın Azərbaycana qarşı 30 ildən artıq həyata keçirdiyi təcavüzkar siyasətin tərkib elementlərindən biri də ermənilərin işğal etdikləri ərazilərdə ekoloji terror, təbii sərvətlərin, faydalı qazıntıların qeyri-leqal istismarı, regionun və dünyanın ekoloji təhlükəsizliyinə ciddi xələl gətirən qanunsuz əməllər və ekosid kimi transmilli cinayətlərin törədilməsidir. Həmçinin, bu gün bütün dünyanın diqqət mərkəzində olan geosiyasi və beynəlxalq hüquqi nəticələr doğuran ciddi məsələlərdən biri də azərbaycanlı aktivistlərin, vətəndaş cəmiyyəti fəallarının Laçın-Xankəndi yolunda erməni ekoloji terroruna və ermənilərin ekosid cinayətlərinə qarşı etiraz aksiyası ilə bağlıdır.

Ermənistanın ekosid cinayətləri ilə bağlı məsələ konseptual olaraq Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən 23 sentyabr 2021-ci ildə BMT Baş Assambleyasının 76-cı sessiyasının illik ümumi müzakirələrində beynəlxalq hüquqi prizmadan əsaslandırılıb. Azərbaycan Prezidenti qeyd edib ki, Ermənistan Azərbaycanın keçmiş işğal edilmiş ərazilərində ekosid - ətraf mühitə qarşı genosid törədib. Meşələrimizin 60 min hektarı məhv edilib, kəsilib və oğurlanıb, torpaqlarımız və çaylarımız çirkləndirilib və zəhərlənib.

Ekosid cinayəti ilə bağlı bu günə qədər hər hansı rəsmi qəbul olunmuş beynəlxalq konvension anlayış olmasa da, müasir beynəlxalq hüquqa görə bu cinayətin kifayət qədər geniş konseptual əsasları formalaşmışdır. Beynəlxalq hüquqda ekosid cinayəti dedikdə qlobal ekoloji tarazlığı pozan, ətraf mühitə ciddi, geniş həcmdə və ya uzunmüddətli ziyan vurulması ilə xarakterizə olunan və ekologiyanın kütləvi məhvinə səbəb olan beynəlxalq hüquqazidd əməllər başa düşülür.

“Ekosid” termininin yunancadan tərcümədə hərfi mənası “oikos” – ev və “caedere” – yıxmaq və ya öldürmək mənasını verir. Əslində, ekosidlə bağlı 1950-ci illərdə Qalston tərəfindən başlatılan kampaniya kimyəvi silahların Vyetnam müharibəsində kütləvi insan tələfatına səbəb olması, insanların sağlamlığını və ətraf mühiti kütləvi surətdə və dəhşətli dərəcədə məhv etmək üçün necə istifadə edildiyi ilə bağlı qlobal çağırışlar idi.

Son illər hətta bəzi beynəlxalq qurumlar və elmi dairələr bu cinayəti sülh əleyhinə 5-ci cinayət əməli kimi də xarakterizə edirlər. 2008-ci ildə hüquqşünas Polly Higgins 2010-cu ildə Beynəlxalq Hüquq Komissiyasına verdiyi təklifdə “ekosid” cinayətini Roma Statutuna daxil etmək üçün bu sənəddə dəyişikliklər edilməsi ilə bağlı ilk təşəbbüslə çıxış etmişdir.

Ermənistanın bütün ekoloji cinayətləri, o cümlədən ekosid cinayəti nəinki Azərbaycanın, bütövlükdə Cənubi Qafqaz regionunun və Transxəzərin ekoloji tarazlığının əhəmiyyətli dərəcədə pozulması ilə nəticələnmişdir. Qeyd olunmalıdır ki, Ermənistanın Azərbaycana ərazilərində təbii sərvətləri talaması, onların qeyri-leqal istismarı, o cümlədən ekosid törətməsi ilə bağlı faktlar həm beynəlxalq məhkəmə instansiyalarına, həm də beynəlxalq təşkilatlara təqdim edilmişdir. Hal-hazırda Ermənistanın Azərbaycana hərbi təcavüzü nəticəsində vurduğu həm maddi zərər, həmçinin ətraf mühitə vurulan ekoloji ziyan hesablanır və beynəlxalq qurumlara təqdim olunacaqdır. Bir sıra beynəlxalq iqtisadi qurumlar isə artıq ermənilərin bu cür cinayətlərinin nəticələri barədə öz hesabatlarında geniş yer vermişdir. Məsələn, Asiya İnkişaf Bankının Azərbaycan üzrə ölkə hesabatında təcavüzün, eyni zamanda torpaqların deqradasiyası ilə nəticələndiyi qeyd olunmuşdur. Yekun olaraq qeyd edək ki, istər 2020-ci il 44 günlük müharibə zamanı Ermənistan tərəfindən müharibənin aparılmasının metod və qaydalarının kobud şəkildə pozulmasının nəticəsində, istərsə də müharibədən əvvəl və sonra regionun ekoloji tarazlığına geniş miqyasda və kütləvi ziyan vurulmuşdur. Bu əməllər ekosid cinayəti kimi tövsif olunmaqla, Ermənistanın beynəlxalq məsuliyyətini labüd etmişdir.

SUMMARY

One of the constituent elements of the aggressive policy carried out by Armenia against Azerbaijan for more than 30 years is ecological terrorism, illegal exploitation of natural resources and minerals, illegal acts that seriously harm the ecological security of the region and the world, and the commission of transnational crimes such as ecocide in the territories occupied by Armenians. Also, one of the serious geopolitical and international legal issues in the center of attention of the whole world today is related to the protest action of Azerbaijani activists and civil society activists against Armenian environmental terrorism and ecocide crimes of Armenians on the Lachin-Khankendi road.

The issue related to Armenia's ecocide crimes was conceptually justified by the President of the Republic of Azerbaijan Mr. Ilham Aliyev in the annual general discussions of the 76th session of the UN General Assembly on September 23, 2021 from an international legal perspective. The President of Azerbaijan noted that Armenia committed ecocide - genocide against the environment in the former occupied territories of Azerbaijan. 60 thousand hectares of our forests have been destroyed, cut and stolen, our lands and rivers have been polluted and poisoned.

Although there is no officially accepted international convention concept regarding the crime of ecocide, according to the modern international law, quite broad conceptual bases of this crime have been formed. In international law, the crime of ecocide is understood as international illegal acts that disrupt the global ecological balance, are characterized by serious, extensive or long-term damage to the environment and cause mass destruction of the environment.

The word "ecocide" literally means "oikos" - house and "caedere" - to knock down or kill. In fact, the ecocide campaign launched by Galston in the 1950s was a global challenge to how chemical weapons were used to cause mass casualties in the Vietnam War and to cause massive and horrific destruction of human health and the environment.

In recent years, even some international institutions and scientific circles characterize this crime as the 5th crime against peace. In 2008, the lawyer Polly Higgins took the first initiative to amend this document to include the crime of "ecocide" in the Rome Statute in her proposal to the International Law Commission in 2010.

All environmental crimes of Armenia, including the crime of ecocide, have resulted in a significant violation of the ecological balance not only of Azerbaijan, but also of the entire South Caucasus region and the Trans-Caspian region. It should be noted that the facts related to Armenia's looting of natural resources in the territories of Azerbaijan, their illegal exploitation, including ecocide, have been presented both to international judicial bodies and international organizations. Currently, both the material damage caused by Armenia's military aggression against Azerbaijan and the ecological damage caused to the environment are being calculated and will be presented to international institutions. A number of international economic institutions have already given ample space in their reports on the consequences of such crimes by Armenians. For example, in the country report of the Asian Development Bank on Azerbaijan, it was noted that aggression also resulted in land degradation. In conclusion, let us note that either as a result of the gross violation of the methods and rules of warfare by Armenia during the 44-day war of 2020, or before and after the war, large-scale and massive damage was done to the ecological balance of the region. By describing these actions as ecocide crimes, Armenia's international responsibility became inevitable.

ULUSLARARASI OTORİTELERİN KRİPTO VARLIKLARA YÖNELİK YAKLAŞIMLARI VERGİLENDİRME SORUNUNU ÇÖZER Mİ?

DOES INTERNATIONAL AUTHORITIES' APPROACHES TOWARDS CRYPTO ASSETS
SOLVE THE PROBLEM OF TAXATION?

Y.L. Öğrencisi Mehmet Yuşa KÖSE

Fırat Üniversitesi, SBE, Maliye

ORCID ID: : <https://orcid.org/0000-0002-6741-1678>

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KÖSTEKÇİ

Fırat Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8485-887X>

ÖZET

2008 finansal krizi sonrasında bankacılık sektörü ve finansal kuruluşlara duyulan güvenin azalması ile kripto varlıklar ve blokzincir teknolojisi terimleri popülerlik kazanmıştır. Blokzincir teknolojisi, merkezi olmayan dağıtık sistem yapısına sahip olup finans, hükümet kurumları, gayrimenkul, tedarik zinciri, telekomünikasyon gibi çok çeşitli alanlarda kullanılmaktadır. Özellikleri itibariyle kullanıcılarına fayda sağlayan blokzincir teknolojisi ve kripto varlıklar, yasal zeminin yokluğu ve kullanıcıların bilgi eksikliği gibi nedenlerle bir takım risk unsurları yaratmaktadır. Kayıt dışı ekonomide yüksek miktarlarda işlem görmesi nedeniyle piyasada spekülasyon amaçlı kullanılması, kara para aklama ve vergi kaçırma yöntemi olarak kullanılması, siber saldırılarla dolandırıcılık işlemlerinin gerçekleştirilmesi ve terörün finanse edilmesi bu riskler arasında sayılmaktadır. 2022 yılı sonu itibariyle dünya genelinde 535 borsada 22.251 kripto para çeşidi ile günlük ortalama 35 milyar \$ işlem hacmi bulunan kripto varlıklar, ülkelerin olduğu gibi uluslararası otoritelerin de dikkatini çekmiştir. Bu anlamda ülkeler, vergi geliri elde etmek amacıyla kripto varlıkları ulusal mevzuatlarına entegre aşamasında bir para birimi, emtia veya menkul kıymet olarak değerlendirerek vergilendirme yoluna gitmişlerdir. Kripto paraların standart bir tanımının yapılamamış olması vergilendirme konusunda bir takım sorunlara neden olduğundan Birleşmiş Milletler (UN), İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), Avrupa Merkez Bankası (ECB), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (WB) gibi uluslararası otoritelerin kripto varlıklara yönelik yaklaşımları, vergilendirme sorununun çözümü açısından önem arz etmektedir. Bu anlamda küresel ölçekte yapılacak olan tanımlama ve yasal düzenlemeler, kripto varlıkların oluşturmuş olduğu riskleri azaltabilecek ve vergilendirme konusunda standart bir yapı oluşturabilecektir. Buradan hareketle yapılan bu çalışmada, uluslararası otoritelerin kripto varlıklara yönelik yaklaşımları eksenine vergilendirme sorununun çözümü değerlendirilerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kripto Varlık, Blokzincir, Tanımlama Sorunu, Vergilendirme Sorunu.

ABSTRACT

The terms crypto assets and blockchain technology gained popularity with the decline in trust in the banking sector and financial institutions after the 2008 financial crisis. Blockchain technology has a decentralized distributed system structure and is used in various fields such as finance, government institutions, real estate, supply chain, and telecommunications. Blockchain technology and crypto assets, which benefit its users in terms of their features, create some risk factors due to the absence of legal grounds and lack of information on users. These risks include being used for speculative purposes in the market, as a method of money laundering and tax evasion, fraudulent transactions with cyber attacks, and financing of terrorism since it is traded in high amounts in the informal economy. As of the end of 2022, crypto assets with 22,251 cryptocurrency types in 535 stock exchanges around the world and an average daily trading volume of \$ 35 billion have attracted the attention of international authorities as well as countries. In this sense, countries have resorted to taxation by evaluating crypto assets as a currency, commodity, or security at the stage of integrating into their national legislation to generate tax revenue. Since the lack of a standard definition of cryptocurrencies causes some problems in taxation, the approaches of international authorities such as the United Nations (UN), Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), European Central Bank (ECB), International Monetary Fund (IMF) and World Bank (WB) towards crypto assets are also important in terms of solving the taxation problem. In this sense, definitions and legal regulations to be made on a global scale will reduce the risks posed by crypto assets and create a standard structure for taxation. From this point of view, in this study, it is aimed to contribute to the literature by evaluating the solution to the taxation problem on the axis of the approaches of international authorities towards crypto assets.

Keywords: Crypto Asset, Blockchain, Identification Problem, Taxation Problem.

TÜRKİYE' NİN GÜNEŞ ENERJİSİ POTANSİYELİ ve UYGULAMA ALANLARI
SOLAR ENERGY POTENTIAL OF TURKEY AND SOLAR ENERGY APPLICATION
AREAS

Merve Benan ASLAN

TEDAŞ 11.Bölge Müdürlüğü, Elazığ.

ORCID NO: 0000-0002-1762-6611

Dr. Zeynep Bala DURANAY

Fırat Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Elazığ.

ORCID NO: 0000-0003-2212-5544

Prof. Dr. Servet TUNCER

Fırat Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği Bölümü, Elazığ.

ORCID NO: 0000-0002-7435-0906

ÖZET

Günümüzün teknoloji çağında enerjiye duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu enerji ihtiyacının büyük bölümü, fosil kaynaklar olarak ifade edilen ve yüksek oranda karbon ile hidrokarbon içeren kaynaklardan karşılanmaktadır. Başlıca örnekleri kömür, petrol, doğalgaz olan bu yakıtların yaygın kullanım alanı olmakla birlikte, sadece belirli bölgelerde bulunmaktadır. Dünya üzerindeki bölgelerde fosil kaynak dağılımının homojen olmaması, yetersiz olduğu bölgeler için enerji bakımından dışa bağımlılığa sebep olmaktadır. Kaynak yetersizliğine ek olarak, iklim değişikliği, çevre kirliliği ve çeşitli solunum yolu hastalıkları gibi olumsuz etkileri nedeniyle, fosil kaynak kullanımının azaltılarak, zamanla sifıra indirilmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duyulan enerji için verimli, kesintisiz ve çevreye duyarlı alternatif enerji kaynakları oluşturulmaya yönelinmiştir. Güneş, hidrolik, rüzgar vs. yenilenebilir enerji kaynaklarının örneklerindedir.

Günümüzde Türkiye' de ve dünyada yenilenebilir enerji kaynakları denildiğinde listenin başında güneş enerji sistemleri gelmektedir. Çevreyi kirletmeyen, verimli tarım arazilerini israf etmeyen bu sistem sayesinde, yılın hemen hemen her mevsiminde, tüketim kaynağına yakın alanlarda üretim yapılabilir. Bulduğu coğrafik konumu nedeniyle Türkiye' nin güneş enerjisinden yararlanma oranı, Avrupa geneliyle kıyaslandığında oldukça iyi bir seviyededir. Dört mevsimin düzenli yaşandığı Türkiye' de, güneş enerjisi ile üretim her mevsim mümkün olabilmektedir. Bu durumu avantaja çevirmek isteyen Türkiye' de, hem devlet hem de bireysel üreticilerin üretime sundukları katkı ile güneş enerji sistemlerinin kullanılması son zamanlarda oldukça yaygınlaşmıştır.

Güneş enerjisini ısı enerjisine dönüştürerek, sıcaklık değerine bağlı olarak, sıcak su eldesi, yapıların ısıtılması, su damıtımı, tuz üretimi, kurutma ve seracılık gibi çok farklı alanlarda güneş enerjisinden faydalanılmaktadır. Bunun yanında, su pompaları ve küçük motorların çalıştırılması, buhar jeneratörüyle elektrik üretimi gibi uygulamalarda da güneş enerjisinden faydalanılmaktadır. Güneş enerjisinden faydalanmanın en popüler yolu ise, yarı iletkenlerin kullanıldığı ve güneş ışınları ile doğrudan elektrik üretiminin gerçekleştiği fotovoltaik sistemlerdir.

Bu çalışmada Türkiye’ de mevcut kaynakların kurulu güce göre dağılımı ve yıllar bazında kurulu güç değişimi incelenecek olup, Türkiye’ de yapılan farklı güneş enerjisi uygulamaları ve güneş enerjisinin, enerji üretimindeki payı ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler: Enerji potansiyeli, elektrik enerjisi, fotovoltaik, güneş enerjisi, yenilenebilir enerji.

ABSTRACT

In today's technology age, the need for energy is increasing day by day. A large part of this energy need is met by sources that are defined as fossil resources which contain high levels of carbon and hydrocarbons. Although these fuels, the main examples of which are coal, oil and natural gas, are widely used, they are only found in certain regions. Because of the distribution of fossil resources is not homogeneous in regions around the world, it causes foreign dependence in terms of energy for regions where it is insufficient. In addition to the lack of resources, it is aimed to reduce the use of fossil resources to zero over time, due to adverse effects such as climate change, environmental pollution and various respiratory diseases. For this reason, human has tended to create efficient, uninterrupted and environmentally friendly alternative energy sources for the energy needed. Solar, hydraulic, wind etc. are examples of renewable energy sources.

Today, the solar energy system is the most common used energy within the renewable energy sources both in Turkey and in the World. With this solar system, which does not pollute the environment and does not waste fertile agricultural lands, energy production can be made in areas close to the consumption source in almost every season of the year. Due to its geographical location, Turkey's solar energy utilization rate is at a very good level when compared to Europe in general. In Turkey, where four seasons are experienced regularly, production with solar energy is possible in all seasons. In Turkey, which wants to turn this situation into an advantage, the use of solar energy systems has become quite common lately, with the contribution of both the state and individual producers to production.

By converting solar energy into heat energy, depending on the temperature value, solar energy is used in many different areas such as obtaining hot water, heating buildings, water distillation, salt production, drying and greenhouse cultivation. In addition, solar energy is also used in applications such as running water pumps and small motors and generating electricity with a steam generator. The most popular way to benefit from solar energy is

photovoltaic systems, where semiconductors are used and direct electricity generation is realized with solar rays.

In this study, the distribution of available energy resources in Turkey according to installed power and the change in installed power over the years will be investigated. Different solar energy applications in Turkey and the share of solar energy in energy production will be examined.

Keywords: Energy potential, electrical energy, photovoltaic, solar energy, renewable energy.

3 BOYUTLU BASKIYLA REJENERATİF TIP İÇİN ANTİBAKTERİYEL NANOKİL/SELÜLOZ KOMPOZİTLERİN

3D PRINTING OF ANTIBACTERIAL NANOCCLAY/CELLULOSE COMPOSITES FOR
REGENERATIVE MEDICINE

^[1]Ghazaleh Dini, ^[1,2]Birgöl Benli

^[1] Istanbul Technical University, Nanoscience and Nanoengineering Program, Maslak,
34469, Turkey

^[2] Istanbul Technical University, Mining Faculty, Mineral Process Engineering, 34469, Turkey

ÖZET

Nanomateriyal kullanımı, araştırmacıların minimalsyatür tekniklerle birçok hastalık tedavisi çalışması yapmasına olanak tanıdı. Nanopartiküller olduğundan ve antibakteriyel özelliklere sahip olduğundan, gümüş nanopartiküller (AgNPs), biosensörler ve biomedikal uygulamalar için çeşitli kullanımlar için ilgi çekti. Yeşil yaklaşımlar için sürdürülebilirlik, biyolojik veya biyobazlı üretimle ortak bir konu olduğundan ve hızlı, zararsız ve optimal şartlarda iyi tanımlanmış boyut ve morfolojinin üretilmesine olanak tanıdığından, biyolojik teknik tercih edildi. Ayrıca, nasıl hazırlandıklarına bağlı olarak, AgNPs'nin farklı özellikleri vardır. Aglomerasyon sorununu çözmek için, nanokil nemin aqueous kompozitlerdeki reolojik ve dağılım ajanı olarak kullanılabilir. Doğal biyokompatibl atomik ince tabakalı yüklü ince taneli yapı, kil nanomateriyaller 2500 yıl önce 2D bioaktif ajan ve biomateriyaller için kullanılmıştır. AgNPs ve kompozitleri yalnızca yaralı giysiler ve giyilebilir sensörler gibi biomedikal uygulamalarda antibakteriyel ajan olarak hareket eder, aynı zamanda celluloz tabanlı filmlere iletkenlik verir ve AgNPs'nin cellulozik matriste kapsüllemesi, bu nanopartiküllerin bu uygulamalar için güvenli ve etkili bir şekilde sunulmasını sağlar. Nanopartiküller olduğundan ve antibakteriyel özelliklere sahip olduğundan, gümüş nanopartiküller (AgNPs) biosensörler ve biomedikal uygulamalar için çeşitli kullanımlar için ilgi çekti. Bu çalışmanın amacı, antibakteriyel kompozit kullanarak regeneratif tıpın AgNPs-nanokil ve celluloz polimeri ve 3D yazdırma ile birleştirilmesinin geliştirilmesini sunmaktır. Bu değerlendirme, Türkiye'nin yerli bitkilerinden AgNO₃'ün kullanılarak ortam hasarını en aza indirgenmiş AgNPs nanopartiküllerinin yeşil sentezini de kapsamaktadır. Makalenin ikinci bölümünde, celluloz yapıları ve onların biyo-mürekkep kompozitleri de ele alınmıştır. Son olarak, burada gösterilen 3B yardımcı antibakteriyel kompozitler, regeneratif tıp ve taşınabilir sensör bilimi için antibakteriyel kompozit olarak uygun bir seçenek olarak kabul edilir.

Anahtar Kelimeler: Ag-NPs, Alginat, Antibakteriyel, Nanokil, Regeneratif Tıp

ABSTRACT

The use of nanoscale materials allowed researchers to study a variety of disease treatments using minimally invasive techniques. Since they are nanoparticles and have antibacterial qualities, silver nanoparticles (AgNPs) have attracted attention for a variety of uses in biosensors and the biomedical applications. Due to the fact that sustainability in the case of green approaches is a common concern with biological or biobased production, and because it is quick, non-toxic, and capable of producing well-defined size and morphology under optimal conditions, the biological technique has been chosen. In addition, depending on how they were prepared, AgNPs have various properties. To solve the agglomerating problem, nanoclays can be used as rheological and dispersing agent in aqueous composites. As natural biocompatible atomically thin layered charged fine-grained structure, clay nanomaterials have been used for 2D bioactive agent and biomaterials, dating back to 2500 BC. AgNPs and their composites not only act as antibacterial agents in biomedical applications like wound dressings and wearable sensors, but also give conductivity to the cellulose-based films and the encapsulation of AgNPs within a cellulosic matrix can provide a safe and effective way to deliver these nanoparticles for such applications. Since they are nanoparticles and have antibacterial qualities, silver nanoparticles (AgNPs) have attracted attention for a variety of uses in biosensors and the biomedical applications. The aim of this study is to present the development of regenerative medicine that combines antibacterial composite using AgNPs- nanoclay and cellulose polymer and 3D printing. This review also covers green synthesis of AgNPs nanoparticles with the least amount of environmental damage with popular native herbs of Turkey AgNO_3 as a precursor. In the second part of the paper, cellulose structures and their bio-ink composites were also discussed. Finally, 3D assisted antibacterial composites demonstrated here is a viable option for antibacterial composite for regenerative medicine and wearable sensor science.

Keywords: Alginate, Ag-NPs, Antibacterial, Nanoclay, Regenerative medicine

УДК 539.521

**ОСОБЕННОСТИ ДВУХКОМПОНЕНТНЫХ СРЕД МОДЕЛИ М.А. БИО,
ОПИСЫВАЮЩИЕ ДИНАМИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПЛАСТИНКИ КАК
ФУНДАМЕНТА.**

Досжанов Максут Жарылкасынович

д.т.н.

Байгасов Камалбек

к.т.н.

Ембергенов Муратбек Абдикаримович

к.т.н.

Тасболат Галымжан Жумабекович

м.т.н.

Кызылординский университет «Болашак»

Аннотация: рассматривается линейная теория двухкомпонентных пористых сред, насыщенных жидкой компонентой, на основе модели М.А. Био. Приводятся необходимые соотношения, описывающие динамическое взаимодействие пластинки как фундамента из изотропного вязкоупругого материала различных элементов конструкций, имеющих практическое значение при проектировании и строительстве сооружений с учетом деформированного фундамента и основания, знание механических характеристик фундамента и основания.

Ключевые слова: модель М.Био, пористость, наполнитель, коэффициент Пуассона, вязко – упругая среда, компонент, трехмерное тело, колебание, фундамент, основание.

**FEATURES OF TWO-COMPONENT MEDIA OF THE M.A. BIO MODEL DESCRIBING
THE DYNAMIC INTERACTION OF A PLATE AS A FOUNDATION**

Doszhanov Maksut Zharylkasynovich

Baitasov Kamalbek

Embergenov Muratbek Abdikarimovich

Tasbolat Galymzhan Zhumabekovich

Abstract: The linear theory of two-component porous media saturated with a liquid component is considered on the basis of the M.A. Bio model. The necessary relations describing the dynamic interaction of the plate as a foundation made of isotropic viscoelastic material of various structural elements of practical importance in the design and construction of structures taking into account the deformed foundation and foundation, knowledge of the mechanical characteristics of foundations and foundations are given.

Keywords: M.Bio model, porosity, filler, Poisson's ratio, viscoelastic medium, component, three-dimensional body, oscillation, foundation, base.

(E)-4-((4-BROMOFENİL)İMİNOMETİL)BENZONİTRİL MOLEKÜLÜNÜN
YAPISAL ve ELEKTRONİK ÖZELLİKLERİNİN TEORİK OLARAK
ARAŞTIRILMASI

THEORETICAL INVESTIGATION OF STRUCTURAL AND ELECTRONIC FEATURES
OF (E)-4-((4-BROMOPHENYL)IMINOMETHYL)BENZONITRILE
MOLECULE

Dr. Öğr. Üyesi Güventürk UĞURLU

Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-7879>

ÖZET

Bu çalışmada, (E)-4-((4-bromofenil)iminometil)benzonitril molekülünün moleküler yapısı ve bazı özellikleri teorik olarak incelendi. Hesaplamalar hem *ab initio* Hartree Fock (HF) hem de yoğunluk fonksiyoneli DFT/B3LYP metotları ile 6-311+G(2d,2p) taban kümesi kullanılarak yapıldı. Molekülün en yüksek dolu moleküler orbital (HOMO), en düşük boş moleküler orbitali (LUMO) enerjileri, lineer ve lineer olmayan optik özellik (NLO) değerleri aynı metotlarda hesaplandı. Ayrıca, molekülün E_{HOMO} ve E_{LUMO} enerji değerleri kullanılarak, enerji aralığı ($E_g = E_{LUMO} - E_{HOMO}$) belirlendi. (E)-4-((4-bromofenil)iminometil)benzonitril molekülünün denge durumu (taban hali) dipol moment, polarizebilite, hiperpolarizebilite ve enerji gap değerleri sırasıyla, B3LYP/ 6-311+g(2d,2p) metodu ile 3.00 Debye, 239.91 a.u, 4552.41 a.u ve 3.78 eV olarak hesaplandı. Ayrıca, E_{HOMO} ve E_{LUMO} enerji kullanılarak, çalışılan molekülün kimyasal sertlik (η), elektronegatiflik (χ), iyonlaşma potansiyeli (I), kimyasal yumuşaklık (σ), elektron ilgisi (A) gibi parametreler belirlenmiştir. Elektron yoğunluğu moleküler yüzeyler, elektron spin potansiyeli (ESP), moleküler elektrostatik potansiyel (MEP), toplam yoğunluk ve kontur haritaları belirlenmiştir. Molekülün, moleküler elektrostatik potansiyel (MEP) ve sınır orbital (HOMO-LUMO) yüzeyleri GaussView5.0.9 programı yardımı ile optimizasyon hesaplamaları sonucunda oluşturulan çıktı dosyalarından görselleştirilmiştir. Molekülün üç boyutta yaklaşık geometrisi GaussView 5.0 moleküler görüntüleme programında çizilerek, tüm teorik hesaplamalar Gaussian 09W paket programı kullanıldı.

Anahtar Kelimeler: (E)-4-((4-bromofenil)iminometil)benzonitril, 6-311+G(2d,2p), HOMO-LUMO.

ABSTRACT

In this study, the molecular structure and some properties of the (E)-4-((4-bromophenyl)iminomethyl)benzotrile molecule were investigated theoretically. Calculations were performed using both the ab initio Hartree Fock (HF) and density functional DFT/B3LYP methods using the 6-311+G(2d,2p) base set. The highest occupied molecular orbital (HOMO), lowest unoccupied molecular orbital (LUMO) energies, linear and nonlinear optical properties (NLO) values of the molecule were calculated using the same methods. In addition, the energy gap ($E_g = E_{LUMO} - E_{HOMO}$) was determined by using the E_{HOMO} and E_{LUMO} energy values of the molecule. The dipole moment, polarizability, hyperpolarizability and energy gap values at equilibrium state (ground state) of (E)-4-((4-bromophenyl)iminomethyl)benzotrile molecule was calculated by B3LYP/6-311+g(2d,2p) method as 3.00 Debye, 239.91 a.u, 4552.41 a.u and 3.78 eV, respectively. Also, parameters such as chemical hardness (η), electronegativity (χ), ionization potential (I), chemical softness (σ), electron affinity (A) of the studied molecule were determined by using E_{HOMO} and E_{LUMO} energy. Electron density molecular surfaces, electron spin potential (ESP), molecular electrostatic potential (MEP), total density and contour maps were determined. Molecular electrostatic potential (MEP) and boundary orbital (HOMO-LUMO) surfaces of the molecule were visualized from the output files created as a result of optimization calculations with the help of GaussView5.0.9 program. The approximate geometry of the molecule in three dimensions was drawn in the GaussView 5.0 molecular imaging program, and all theoretical calculations were used with the Gaussian 09W package program.

Keywords: (E)-4-((4-bromophenyl)iminomethyl)benzotrile, 6-311+G(2d,2p), HOMO-LUMO.

OROTİK ASİT MOLEKÜLÜNÜN KONFORMASYON ANALİZİ VE DOĞRUSAL OLMAYAN OPTİK ÖZELLİKLERİNİN TEORİK İNCELENMESİ

THEORETICAL INVESTIGATION OF CONFORMATION ANALYSIS AND NONLINEAR OPTICAL PROPERTIES OF OROTIC ACID MOLECULE

Dr. Öğr. Üyesi Güventürk UĞURLU

Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4171-7879>

ÖZET

Orotik asit ve türevleri tıp bilimleri alanında ve koordinasyon kimyasında yaygın kullanımlarından dolayı araştırmalara konu olan önemli bileşiklerden biridir. Ayrıca, gıda muhafaza ve beslenme çalışmalarında bu bileşiklere olan ilgi artarak devam etmektedir. Orotik asit molekülünün konformasyon analizi kuantum mekaniksel hesaplama yöntemleri ile yapılarak moleküler kararlı konformerleri bulundu. Konformasyon analizinde, molekülün [N1-C1-C5-O4] torsiyon açısı 10° aralıklarla -180° den 180° kadar taranarak potansiyel enerji eğrileri (PEE) elde edildi. PEE hesaplamaları, hem Yoğunluk Fonksiyonel Teorisine (DFT) dayalı B3LYP fonksiyoneli hemde Hartree-Fock (HF) modelinde 6-31+G(d) temel seti kullanılarak gaz fazında yapıldı. Molekülün düşük enerjili konformerleri DFT/B3LYP/6-311++g(d,p) ve HF/6-311++g(d,p) yöntemleri seviyesinde optimize edildi. Molekülünün titreşim frekansı, elektronik enerjisi, dipol momenti (μ), en yüksek dolu moleküler orbital (HOMO) enerjisi, en düşük boş moleküler orbital (LUMO) enerjisi, polarizebilite (α) ve hiperpolarizebilite (β) değerleri aynı modellerde hesaplandı. Hesaplamalar sonucunda elde edilen titreşim dalga sayılarının işaretlenmesi VEDA 4f programı kullanılarak potansiyel enerji dağılımına göre (PED) yapıldı. E_{HOMO} ve E_{LUMO} enerji değerleri kullanılarak, enerji aralığı ($\Delta E = E_{\text{LUMO}} - E_{\text{HOMO}}$) belirlendi ve bu değer sırasıyla, B3LYP/ 6-311++g(d,p) metodu ile 4.59 ve HF/ 6-311++g(d,p) metodu ile 11.27 eV olarak hesaplandı. Molekülün hesaplanmış yapısal parametreleri literatürdeki deneysel değerler ile karşılaştırıldı. Çalışılan Orotik asit molekülünün moleküler elektrostatik potansiyel (MEP) ve sınır orbital (HOMO-LUMO) yüzeyleri GaussView5.0.9 programı yardımı ile optimizasyon hesaplamaları sonucunda oluşturulan çıktı dosyalarından görselleştirilmiştir. Molekülün üç boyutta yaklaşık geometrisi GaussView 5.0 moleküler görüntüleme programında çizilerek, tüm teorik hesaplamalar Gaussian 09W paket programı kullanıldı.

Anahtar Kelimeler: Orotik asit, Polarizebilite (α) ve Hiperpolarizebilite, ($\Delta E = E_{\text{LUMO}} - E_{\text{HOMO}}$), Dipol moment.

ABSTRACT

Orotic acid and its derivatives are one of the important compounds that are the subject of research due to their widespread use in medical sciences and coordination chemistry. In addition, the interest in these compounds continues to increase in food preservation and nutrition studies. The conformation analysis of the Orotic acid molecule was performed using quantum mechanical computation methods, and its molecular conformers were found. In conformation analysis, potential energy curves (PEE) were obtained by scanning the [N1-C1-C5-O4] torsion angle of the molecule from -180° to 180° at 10° intervals. The calculations were made using the 6-31+G(d) basis set at both the B3LYP functional (Becke 3 Parameter Lee-Yang-Parr) based on Density Functional Theory (DFT) and the Hartree-Fock (HF) model in the gas phase. The low-energy conformer of the molecule was optimized at the DFT/B3LYP/6-311++g(d,p) and HF/6-311++g(d,p) the level of theory. Vibration frequency, electronic energy, dipole moment (μ), highest occupied molecular orbital (HOMO) energy, lowest unoccupied molecular orbital (LUMO) energy, polarizability (α) and hyperpolarizability (β) values of the molecule were calculated in the same models. The marking of the vibration wave numbers obtained as a result of the calculations was made according to the potential energy distribution (PED) using the VEDA 4f program. Using the EHOMO and ELUMO energy values, the energy range ($\Delta E = E_{LUMO} - E_{HOMO}$) was determined and this value was calculated as 4.59 by the B3LYP/6-311++g(d,p) method and as 11.27 eV by the HF/6-311++g(d,p) method, respectively. The molecular electrostatic potential (MEP) and boundary orbital (HOMO-LUMO) surfaces of the studied Orotic acid molecule were visualized from the output files created as a result of the optimization calculations with the help of the GaussView5.0.9 program. The approximate geometry of the molecule in three dimensions was drawn in the GaussView 5.0 molecular imaging program, and all theoretical calculations were used with the Gaussian 09W package program.

Keywords: Orotic acid, Polarizability (α), Hyperpolarizability (β), ($\Delta E = E_{LUMO} - E_{HOMO}$), Dipole moment.

ДИСТРИБЬЮТОРСКИЙ И ДИЛЕРСКИЙ ДОГОВОРА В МЕЖДУНАРОДНОЙ И ЗАРУБЕЖНОЙ ПРАКТИКЕ: ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ И ИДЕНТИФИКАЦИИ

АРСЕНИ Игорь

Доктор права, доцент

Республика Молдова

Комратский госуниверситет

orcid id: 0000-0002-9560-0011

Keywords: distributor, dealer, supplier, area, advertising, marketing conditions, price, products, intermediary.

Annotation: In the article the author reveals the peculiarities of separate contracts - a distributor and dealer. Separately, it is concluded that the data contract in legal science is often identified, but the study proved and identified the main distinguishing features of the contractual structures of data that allowed us to exclude all previously existing contradictions on the subject.

Введение. В коммерческом обороте Республики Молдова помимо дистрибьюторского договора, широкое применение получили также дилерские договоры. Однако часто на практике возникают проблемы с заключением и исполнением данного договора, так как предприниматели, обращаясь за юридической помощью в оформлении дилерского договора, часто получают ответ, что этот договор не отличается от дистрибьюторского договора, поскольку дилер также приобретает товар у поставщика и перепродает его третьим лицам. В этом случае возникает обоснованный вопрос, какой необходимо заключать договор дистрибьюторский либо дилерский?

Постановка проблемы. В науке и практике нет единого мнения относительно идентификации и квалификации дистрибьюторского договора. В Республике Молдова отсутствует правовое регулирование дистрибьюторской и дилерской деятельности, а также отсутствуют научные исследования данной проблемы. В связи с этим нами будет исследован вопрос разграничения и идентификации дилерского договора от дистрибьюторского договора.

Методология проведения исследования. В работе использованы методы как эмпирического, так и теоретического уровня.

Анализ последних публикаций. Анализ последних научных публикаций, свидетельствует о том, что в науке отсутствует конкретное и комплексное исследование разграничения таких договорных конструкции как дилерский и дистрибьюторский договора.

Изложение основного материала исследования. На международном торговом рынке существует два вида компаний: компании-дистрибьюторы и компании-дилеры. Многие люди не знают, чем дистрибьютор отличается от дилера. Чем отличается дилерский договор от дистрибьюторского? Поиску ответа на этот вопрос посвящено множество статей. Обсуждается этот вопрос и на конференциях и форумах, и при этом во мнениях и выводах очень много противоречий. В связи с этим в настоящей статье нами будут исчерпывающе раскрыты все аспекты позволяющие отличать дистрибьюторский договор от дилерского с целью исключения всех существующих в правовой науке противоречий.

В соответствии с п. 2 ст. 4:101 Принципов европейского договорного права: коммерческое агентирование, франшиза и дистрибуция (далее — ПАФД) [6, с. 176 - 198]

дистрибьюторский договор — это договор, в соответствии с которым одна сторона (поставщик) обязуется поставлять другой стороне (дистрибьютору) продукцию на постоянной основе, а дистрибьютор обязуется выкупить их и затем продавать от своего имени и в своих интересах.

Поставщиком может быть не только производитель продукции, но и экспортер или продавец. Дистрибьютор не является потребителем товара, поскольку покупает товар не для удовлетворения личных нужд, а для его перепродажи в пределах оговоренной территории (рынка). Особенность дистрибьюторских фирм заключается в том, что они являются участниками внешнеторгового оборота. Дистрибьюторы выступают реализаторами закупленного по импорту товара на территории своей страны. Для них показательным является долгосрочный характер отношений с иностранным поставщиком.

Дистрибьюторы создают свою сбытовую сеть, формируют складские запасы товаров, занимаются изучением спроса и рекламой. Крупные производители и сбытовые фирмы нередко осуществляют реализацию своих товаров в других странах, подыскивая дистрибьюторов и заключая с ними дистрибьюторский контракт.

ПАФД предусматривают возможность заключения трех основных видов договора дистрибуции:

1) договор исключительной дистрибуции — это договор, в соответствии с которым поставщик обязуется поставлять товары (продукцию) только одному дистрибьютору в пределах одной территории (п. 3 ст. 4:101 ПАФД). Особенность договора исключительной дистрибуции заключается в формировании условий для монопольной деятельности дистрибьютора на рынке определенного товара и на определенной территории. В этом случае формируется модель нарушения здоровой конкуренции на рынке данного товара;

2) договор выборочной дистрибуции — это дистрибьюторский договор, в соответствии с которым поставщик обязуется поставлять продукты, прямо или опосредованно, только дистрибьюторам, выбранным на основе определенного критерия (п. 4 ст. 4:101 ПАФД). Договор выборочной дистрибуции создает предпосылки для доминирования группы лиц, практически находящихся под единым управлением поставщика, что также влечет формирование антиконкурентной среды на рынке определенного товара и на определенной территории;

3) договор исключительной продажи — это дистрибьюторский договор, в соответствии с которым дистрибьютор обязуется приобрести товар (продукцию) исключительно от поставщика или стороны, назначенной поставщиком (п. 5 ст. 4:101 ПАФД). В этом варианте договора насыщение рынка товаром контролирует не дистрибьютор, а поставщик товара, определяя, возможность приобретения определенного товара только у него лично, при этом интересы других поставщиков также могут быть существенно ущемлены, если количество договоров исключительной продажи с одним поставщиком превысит долю рынка, занимаемую дистрибьютором совокупно выше, определенную нормами законодательства о конкуренции. В этом случае также существует угроза благоприятному состоянию конкурентной среды на рынке определенного товара.

Обычно в предмет договора включаются обязательства дистрибьютора приобретать и перепродавать определенные товары от своего имени и за свой счет на определенной территории, а также не создавать обязательств для поставщика в связи с такой перепродажей. М.Н. Илюшина указывает, что предметом дистрибьюторского договора являются действия дистрибьютора по продаже товара, переданного ему производителем. При этом дистрибьютор действует как *фактический, а не как юридический посредник*. Он приобретает и реализует товар от своего имени, за свой счет и самостоятельно заключает договоры. «В предмет дистрибьюторского договора входят действия дистрибьютора, носящие сугубо специфический характер, влияющие на достижение цели: обязанность соблюдать количество продаж, не вести продажу товаров иных производителей, вести продажу с использованием торговых технологий, предусмотренных соглашением, соблюдать оговоренные способы продажи.» [4, с.36]

Таким образом, в предмете договора кроме общей направленности на оказание услуг по продаже присутствуют другие элементы посредничества, предоставления других услуг, элементы концессионных соглашений. Все это позволяет говорить не о механическом соединении элементов отдельных договоров (смешанном договоре), а о формировании единой, неделимой природы дистрибьюторского договора». [5, 75]]

В *обязанности поставщика* вне зависимости от вида дистрибьюторского договора входят обязанности по:

1) *поставке* заказанной дистрибьютором продукции, насколько это возможно, при условии, что заказ разумен;

2) *информированию* дистрибьютора относительно: а) свойств товаров; б) цен и условий продажи товаров; в) рекомендованных цен и условий перепродажи товаров; г) любых значимых связей между поставщиком и потребителями; д) любых рекламных кампаний, значимых для ведения бизнеса.

3) *предупреждению* дистрибьютора в разумный срок о том, что поставщик предвидит или должен предвидеть, что объемы производимых им поставок будут существенно меньше, чем дистрибьютор имел основание ожидать;

4) *предоставлению* дистрибьютору за разумную цену всех имеющихся рекламных материалов, необходимых для надлежащей дистрибуции и продвижения товара;

5) приложению всех возможных усилий для того, чтобы *не навредить репутации товаров и торговой марки*.

Согласно Руководству по составлению международных дистрибьюторских соглашений Международной торговой палаты в любом виде договора дистрибуции *дистрибьютор должен*: 1) приобретать и перепродавать товар от своего имени и за свой счет; 2) принимать на себя организацию продаж на определенной территории; 3) не создавать обязательств для производителя.[7]

В договорах исключительной и выборочной дистрибуции ПАФД предусматривает, что дистрибьютор кроме этого *обязан*:

1) насколько это возможно, предпринимать все возможные усилия, чтобы увеличить сбыт товаров;

2) предоставить информацию относительно: а) любых требований, которые выдвинуты или угроза выдвигания которых существует со стороны третьих лиц по отношению к правам интеллектуальной собственности поставщика; б) любых посягательств на интеллектуальную собственность поставщика со стороны третьих лиц;

3) уведомить поставщика в разумный срок, в случае если он предвидит или должен предвидеть, что его потребности будут существенно меньше, чем поставщик имеет основание ожидать;

4) следовать инструкциям поставщика, разработанным для обеспечения надлежащей дистрибуции товаров или для поддержания репутации или отличимости товаров;

5) предоставить доступ к помещениям дистрибьютора, в целях проверки соблюдения дистрибьютором стандартов, согласованных в договоре инструкций;

б) предпринимать разумные усилия для того, чтобы не навредить репутации товаров (продукции) и торговой марки. [2, с.56]

Международная торговая палата утвердила «Типовой дистрибьюторский контракт МТП. Монопольный импортер-дистрибьютор», содержащий единообразные правила заключения дистрибьюторских договоров, в соответствии с которыми дистрибьюторскому договору присущи следующие особенности:

1) в качестве оптового торговца дистрибьютор занимается продвижением и (или) организует размещение товаров на выделенной ему территории;

2) поставщик обеспечивает дистрибьютору привилегированное положение на данной территории — обычно это исключительное право на покупку товаров у данного поставщика;

3) такие взаимоотношения должны существовать в течение определенного периода, так как это создает условия для сотрудничества, которое не может носить эпизодический характер;

4) дистрибьютор воздерживается от размещения товаров конкурентов;

5) дистрибьютор практически всегда размещает маркированные товары».[8, с.8,12]

Сбыт готовых изделий сопровождается обычно ограничением свободы действий дистрибьютора, в частности обязательством воздерживаться от конкуренции. В обязанности поставщика товаров входит предоставление дистрибьютору согласованного положения на соответствующей территории (исключительного, преимущественного или иного). Естественно, что необходимые условия для сотрудничества могут быть разработаны при наличии длительных договорных связей между сторонами, поскольку такие отношения не могут быть эпизодическими. Важными при этом являются и правила о недопущении конкуренции. Отличительной чертой данной формы договорных отношений является размещение товаров, снабженных товарными знаками. [3, с.389].

Несмотря на то, что по дистрибьюторскому договору товар переходит в собственность дистрибьютора, условие об отчуждении товара является лишь одной из составляющих в договоре дистрибуции. Этот договор скорее носит характер смешанного договора, включающего в себя элементы договоров поставки, агентирования и организационного договора.

Дистрибьюторский контракт не может быть заключен на территории государства, где зарегистрирован дистрибьютор как предприниматель. Модель дистрибьюторского договора на внутреннем рынке страны используется в виде договоров исключительной продажи товаров. Поскольку фактически дистрибьютор выступает продавцом, то и ответственность за надлежащее качество товара несет он. Таким образом, все претензии покупателей будут предъявляться именно к дистрибьютору, а не к производителю товара. Дистрибьюторы обычно работают в сфере сетевого маркетинга. Сетевой маркетинг предполагает особую оплату труда дистрибьютора. Сущность заключается в том, что дистрибьютор получает деньги не только за те товары, которые ему удалось продать. Он также получает деньги с продаж, которые осуществили завербованные им люди; с продаж, которые осуществили завербованные последними люди; и так далее. Таким образом - налицо длинная цепочка. При этом дистрибьютор нацелен не столько на продажи, сколько на привлечение новых людей, которые завербуют еще больше людей, и так далее.

Таким образом, существенными условиями дистрибьюторского договора являются условие о предмете, условие о цене товара, условие о вознаграждении дистрибьютора, условие о территории распространения товара и условие о соблюдении логистических условий распространения товара.

Близким по правовой природе с договором дистрибуции видом договора является дилерский договор. Его главным отличием от дистрибьюторского договора является специфика его субъектного состава. Субъектами дистрибьюторского договора, как правило, являются поставщик — производитель товаров и профессиональный дистрибьютор, обладающий соответствующими логистическими возможностями, наработанными каналами товарораспределения, торговой сетью и т.д. Поэтому дистрибьюторский контракт следует отличать от дилерских соглашений, несмотря на то, что дилерская деятельность, так же как и дистрибьюторская, предполагает совершение сделок посредником от своего имени и за свой счет с целью последующей перепродажи товара. Крупные дистрибьюторы, организуя канал сбыта, заключают прямые договоры с розничными продавцами, оптовыми организациями, а также с дилерами, которые, так же как и розничные торговцы, являются участниками конечного звена канала товарораспределения, а фактически предпоследними торговыми владельцами товара перед его конечным потребителем. В подавляющем большинстве случаев дилерские договоры заключаются между дистрибьюторами и дилерами. В случае если канал товарораспределения не включает в свой состав звено дистрибьюторов, производитель

(поставщик) может заключить дилерский договор напрямую с дилером. Тогда наиболее часто используемой моделью дистрибьюторского договора является договор исключительной продажи, что обусловлено отсутствием у дилера достаточных торговых и организационных мощностей для выполнения условий договоров исключительной и выборочной дистрибуции.

Основой деятельности дилера является самостоятельная торговля, в которой он сам становится собственником приобретаемых товаров и выступает стороной заключаемых сделок. В этом смысле дилерскую деятельность нельзя относить к формам посреднической деятельности. Это самостоятельная деятельность участников коммерческого оборота, связанная с приобретением товаров в свою собственность с целью их дальнейшей перепродажи. С этим связаны особенности торговой деятельности дилеров:

- 1) дилеры всегда действуют в своих собственных интересах, а не в интересах клиентов;
- 2) целью их деятельности является перепродажа товаров;
- 3) их действия всегда спекулятивны - прибыль складывается из разности между продажной и покупной ценой товара, а не из вознаграждений клиентов, как у брокеров;
- 4) дилер выступает в торговом обороте в качестве торговца, а не как посредник.

Отношения дилера с поставщиком кроме дистрибьюторских договоров могут оформляться «соглашением о предоставлении права на продажу». В соответствии с этим соглашением стороны заключают между собой договоры на поставку товаров. Такое название соглашения не является устоявшимся, и на практике можно встретить и иные наименования при предоставлении продавцом покупателю права или исключительного права на продажу: соглашение о праве исключительной купли-продажи (в США), договор о коммерческой концессии (во Франции, в Бельгии, Швейцарии), соглашение об исключительном праве на сбыт (в Великобритании). [1, с.64]

По такому договору поставщик (продавец-экспортер) предоставляет импортеру (дилеру) право продажи (концессию на продажу) своих товаров на определенной территории и в течение установленного срока. Покупатель в этих отношениях никого не представляет, а выступает от своего имени, за свой счет и на свой риск, т.е. он является самостоятельной стороной по договору и приобретает у продавца товар в собственность.

Сразу после поставки товара дилер производит расчеты с поставщиком и фактически становится собственником товара, а затем продает эти товары от своего имени и за свой счет. Но в отличие от обычной перепродажи товаров, приобретенных по договорам купли-продажи, когда новый собственник не связан никакими обязательствами с продавцом, у которого он приобрел товар, дилер обязан продавать купленные у поставщика товары на условиях, определенных соглашением между ними о предоставлении права на продажу. Как правило, этим соглашением устанавливается минимальный объем продаж на определенный период времени, и, если фактический объем продаж будет, ниже установленного минимума, поставщик имеет право расторгнуть соглашение. В договор также могут включаться условия о совместном сотрудничестве сторон по продвижению товаров на рынок страны ввоза товаров, о маркетинге, рекламе, сервисном обслуживании товара конечным потребителям, обучении персонала и др.

На дилера может накладываться ряд *дополнительных обязанностей*: 1) организация рекламы; 2) предпродажный сервис (демонстрационные залы, выставки продаж); 3) техническое обслуживание товаров; 4) соблюдение интересов поставщика; 5) обеспечение для его товаров условий, не худших, чем для товаров других поставщиков; 6) сообщение своему поставщику информации о своей деятельности.

В отношении установления цен дилеры полностью самостоятельны. Соглашением может быть предоставлено монопольное право определенному дилеру на продажу товаров поставщика на конкретной территории. Тогда при больших и постоянных объемах продаж

дилер создает собственную сеть сбыта. При создании такой сети поставщик уже не может выходить на этот рынок с товарами той номенклатуры, которая определена соглашением, ни самостоятельно, ни через других дилеров. В случае если ему все-таки необходимо выйти на этот рынок, он должен уплатить вознаграждение такому монопольному дилеру.

Поэтому при подписании соглашения о предоставлении дилеру исключительного права на продажу товаров поставщику следует оговорить в соглашении, в каких случаях он может самостоятельно сбывать свой товар в этом сегменте рынка.

Если не запрещено соглашением, дилер может заключать соглашения с другими поставщиками. Между сторонами может быть заключено соглашение с правом «первой руки». В этом случае поставщик обязан сначала предложить товар дилеру «первой руки» и только в случае его отказа может продать этот товар самостоятельно или через других дилеров. Кроме того, подписанное между сторонами соглашение может не ограничивать права поставщика, он может выходить на тот же рынок и с теми же товарами самостоятельно или через других дилеров.

Юридика - технически отношения с дилером регулируются договором поручения, договором комиссии или агентским договором. Размер вознаграждения должен быть определен четко. Дилеры получают вознаграждение в виде разницы между ценой покупки товара у поставщика и ценой его перепродажи. Необходимо указать в договоре и момент, с которого у дилера наступает право на получение вознаграждения. В качестве такого момента могут выступать дата заключения сделки, дата ее подтверждения, дата перечисления денежных сумм на банковский счет принципала по сделкам, совершенным с третьими лицами. Периодичность выплаты вознаграждения также должна быть определена договором.

Дилер сотрудничает с изготовителем наиболее тесно. Он, напротив, всегда заинтересован в прямых продажах и расширении базы клиентов. Дилеры действуют от имени изготовителя, всегда реализуют продукцию изготовителя конкретным потребителям, независимо от того, физическое это лицо или юридическое. Причем товары они закупают по цене изготовителя, а продают по более высокой цене — по цене продавца. Именно эта разница и составляет вознаграждение дилера. Иногда дилер получает вознаграждение в виде премий за большой объем реализованного товара.

Главная задача дилера — найти и заинтересовать потребителя. При этом он может делать скидки постоянным клиентам или оптовикам. Доход дилера зависит только от прямых продаж: сколько продано, столько и получено. Если дилер не продал ничего за определенный период времени, то он не получит своих денег. В отличие от дистрибьютора, которому могут поступать деньги от продаж привлеченных им людей.

Так как дилер действует не от своего имени, то и претензии по качеству товара предъявляются не ему, а изготовителю.

Таким образом, подводя итог вышеизложенному, можно выделить следующие отличительные черты дистрибьюторского договора от дилерского договора:

1. Дистрибьютор, в отличие от дилера, занимаясь распространением продукции изготовителя, действует от своего имени. Являясь посредником, дистрибьютор работает с такими же посредниками, т. е. он сам развивает свои собственные сбытовые каналы, строит свою дилерскую сеть, не контактируя напрямую с покупателем.

2. Приобретая продукцию непосредственно у производителя за свой счет, далее дистрибьютор распространяет ее уже от своего имени. Однако и ответственность за соответствующее качество ложится также на его плечи, и предъявлять претензии покупатель будет непосредственно ему, а не производителю.

3. Что касается ценовой политики, то здесь дистрибьютор в отличие от дилера имеет относительную свободу: фактически являясь продавцом, особого интереса в том, какой будет конечная цена, у него нет, т. к. это не единственный товар, распространением которого он занимается.

4. Еще очень часто термин «дистрибьютор» встречаются в сетевом маркетинге, поскольку труд их здесь оплачивается немного иначе. Дистрибьютор здесь, не столько получает деньги за реализованный товар, сколько проценты со сделок, проведенных им "агентов" и проценты с продаж тех, кого эти "агенты" привлекли. Таким образом, создается обширная, приносящая доход, сеть. В сетевом маркетинге интерес дистрибьютора заключается не в продажах, а в «вербовке» новых «агентов», которые привлекут других людей, а последние в свою очередь следующих.

5. Дистрибьютор, реализующий товар через региональные каналы сбыта может оформить с производителем договор о том, что только ему и никому другому будет предоставлено право на распространение товара в конкретном регионе.

Дилер от дистрибьютора отличается тем, что, во-первых, его сотрудничество с изготовителем носит более тесный характер.

Интерес дилера заключается в продажах и развитии клиентской базы. То есть, дилер всегда действует от имени компании-производителя, предлагая его продукцию конкретному покупателю, будь то физическое или юридическое лицо. Закупка продукции производится по цене производителя, а продажи - по цене дилера, полученная разница является оплатой работы дилера. То есть его доход зависит непосредственно от того сколько он продал. Если установленный период времени дилер ничего не продал, то и денег он не получит. В некоторых случаях дилер получает премии в качестве вознаграждения. Это еще один пункт в списке отличий дилера от дистрибьютора.

Дилер должен найти покупателя и заинтересовать его. Делается это за счет скидок и бонусов для оптовиков и постоянных покупателей. Помимо этого он занимается мониторингом рынка, рекламой товара, сервисом и т. д. В дилерском договоре прописываются все обязанности дилера.

Поскольку в отличие от дистрибьютора дилер работает от имени производителя, то и претензии относительно качества продукции предъявляются последнему.

Выводы: В итоге отличие дилера от дистрибьютора в том, что первый получает доход за счет собственных усилий и имеет относительную свободу в ценообразовании и территории сбыта, второй использует имидж производителя. Тесно с ним связан и продает товар по установленной цене и на определенной территории и подчас даже определенным клиентам.

В результате проведенного нами в настоящей статье научного анализа отличительных черт дистрибьюторского и дилерского договоров, можем отметить, что данные договорные конструкции являются самостоятельными и независимыми, поскольку имеют самостоятельный предмет, условия, содержания и цели. Результаты, полученные в рамках данного исследования, позволяют исключить все противоречия и коллизии существующие в правовой науке по данной проблематике.

IDIOMATICS AND PHRASE DIDACTICS IN NATIONAL GUIDELINES AND SYLLABI OF MASS MEDIA FACULTIES WITH IMPACT ON PHRASEOLOGY OF MASS MEDIA STUDENTS

PaedDr. Andrej HABIŇÁK, PhD.

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Slovensko

ORCID NO: 0000-0002-9010-1221

ABSTRACT

Knowledge of basic school documents is very important for the work of a teacher and absolutely necessary from the point of view of applying inter-subject relationships. Based on their study, the teacher finds out what the students have mastered and acquired, what he should follow up on, what are the trends in teaching process. The analysis of these materials is one of the necessary steps that the teacher must take in the correct application of inter-subject relationships.

In the paper we decided to analyse national educational documents in primary school in Slovakia (curriculum and standards for the Slovak language) and in mass media faculties (syllabi of linguistic subjects, topics for language tests and state exam questions).

The results in the phraseology of both mentioned levels of education can then be compared and it is possible to express hypotheses about the results of the measurement.

Keywords: National documents, Teaching, Language, Phraseology, Mass media students

LINGUISTIC COMPETENCIES AMONG MASS MEDIA STUDENTS

PaedDr. Eva HABIŇÁKOVÁ, PhD.

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Slovensko

ORCID NO: 0000-0003-3754-3351

ABSTRACT

Learning a foreign language is an integral part of teaching in primary and secondary schools in the modern world of the 21st century. Of course, most students will also experience foreign language teaching during their university studies. Linguistic departments are a separate branch. Students of universities with a non-linguistic focus usually have the opportunity to study a foreign language in the first two years of their bachelor's studies.

In our paper, we will focus on the students of the Faculty of Mass Media Communication of the University of St. Cyril and Methodius in Trnava, Slovakia. Incoming students are mostly students of secondary grammar schools and secondary vocational schools with a high school diploma in English at level B2 according to Common European Framework for Languages. In the paper, we will present the process of teaching a foreign language (English) at our faculty. Evaluating the teaching during the semester, we can conclude that the students have a high level of English when speaking, they are active, participate in discussions, and know how to express their opinion. However, tests at the end of the semester revealed a stagnant, even deteriorating level of their grammar.

The aim of the article is to look for the reasons for this phenomenon in foreign language teaching and to suggest ways to eliminate it.

Keywords: Student, Teaching process, Language competencies, English language

THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN EDUCATION IMPROVES SOCIAL COMPETENCE IN STUDENTS WITH DISABILITIES IN THE MODERN EDUCATIONAL SYSTEMS

Fr. Baiju Thomas

Research Scholar

Ramakrishna Mission Vivekananda Educational and Research Institute,
Faculty of Disability Management and Special Education,
Vidyalaya Campus, SRKV Post, Coimbatore

ABSTRACT

The current study fosters the role of emotional intelligence (EI) in education and improves social competence in students with Disabilities (SwDs) in the modern educational systems. EI was developed with input from various ethical theories, religious traditions, and societal norms. Having confidence in one's perception is important to social competence. Indians, via the lens of family and situational awareness, establish a morality of care that places importance on a range of commonly accepted contingent human responsibilities. Those with higher EI scores are more likely to inspire themselves and others to go the extra mile. Those with higher EI have been shown to surpass those with lower EI in various areas, including personal relations, leadership in intercultural contexts, professional success, and general happiness. Many studies have examined the role of emotions in the classroom, but issues remain concerning how teachers can better understand and manage their feelings. This study aims to help teachers better grasp EI and learn methods for incorporating EI abilities into powerful pedagogy that yields good outcomes. Many schools of thought and practice within the Indian tradition view anxiety and pain as two distinct but linked concepts. It's tough to imagine a fulfilled and fruitful life devoid of laughter and light-heartedness. This kind of unwavering belief has been the engine that has boosted human civilization forward and outward. Indian intellectuals have put forth many different and sometimes contradictory interpretations of EI. The primary goal of this study was to analyse how EI related to the academic growth of the participants' respective students with disabilities. We can say that education has the potential to make the world a better place. Academic establishments must work toward the greater good when urged to effect change in society. The educational experience has a significant impact on shaping and preparing a student with disabilities for his future. Students with disabilities must fully own their academic performance, so a high EI is essential. Students with disabilities are well aware that they, individually, must find the motivation to succeed in dealing with the challenges

mentioned earlier and their demands. To be successful, the school needs a sufficient number of trained educators and administrators. Teachers and school administrators are equally important to student's development as a student group. They play a particularly pivotal role in developing students' social competence in SwDs in modern educational systems.

Keywords: Role, Emotional Intelligence, Education, Improvement, Social Competence, Students with Disabilities, and Modern Educational Systems

IMPROVING WELL-BEING THE VALUE OF FLIPPED INCLUSION MODEL

Prof. Felice Corona

Rector's Delegate/Full Professor of Didactics and Special Pedagogy - University of Salerno (Italy)

<https://orcid.org/0000-0002-3334-3566>

Prof. Tonia De Giuseppe

Associate Professor - Giustino Fortunato University (Italy)

Dr. Annalisa Ianniello

Researcher of Didactics and Special Pedagogy - University of Salerno (Italy)

ABSTRACT

The fourth goal that humanity must achieve according to the United Nations Agenda 2030 is to be able to rethink education systems. The new watchwords are equity, inclusion, and quality. Every person has a talent, and the role of educators is to bring out everyone's best qualities.

Quality education is the basis for improving people's lives and achieving sustainable development (UN, 2015). Therefore, while much progress has been made (both in access to education and literacy levels), according to the UN we need to redouble our efforts to achieve even better results towards achieving the goals of universal education.

In this sense, information and communication technologies (ICT), supported by the transnational interconnection of Web 4.0, constitute the main development engine for providing equitable and inclusive quality education, aimed at promoting the implementation of systemic change for the qualitative well-being of humanity.

The Flipped Inclusion model, tested at the University of Salerno, aims to affect cognitive and attributive styles, the creation of ecological-inclusive profiles in the pursuit of the Sustainable Development Goals outlined by the 2030 Agenda (with particular reference to the number 4).

The Flipped Inclusion model is configured as a democratic model of existential planning for the development of a new ecological, active and responsible welfare, which makes use of new educational technologies.

The longitudinal-multiperspective pilot study conducted between 2014 and 2022, in the formal (academic courses, school) and informal spaces of the University of Salerno, involved 1822 students. From the qualitative-quantitative research data it emerges that the flipped inclusion model has favored the promotion of an inclusive context through the modification of one's prosocial attribution style (Corona & De Giuseppe 2020).

The FI model, starting from the affirmation of a lifestyle capable of connecting individuality and sociality, in the light of the complex changes in socio-political-economic liquidity, aims at a contextual transformation (Corona, De Giuseppe, Ianniello, 2021).

Keyword: Inclusion; Well-Being; Education; Pedagogy; Flipped Inclusion

THE INFLUENCE OF DIFFERENT NITI CRYSTALLOGRAPHIC PHASES IN ROOT CANAL INSTRUMENTATION

Seracchiani Marco,

DDS, PhD Student, Sapienza University of Rome,

Maurilio D'Angelo,

DDS, PhD Student, Sapienza University of Rome,

Alessio Zanza,

DDS, PhD Student,

Sapienza University of Rome,

Rodolfo Reda,

DDS, PhD Student,

Sapienza University of Rome,

Rosemary Abbagnale,

Sapienza University of Rome,

Giulia Del Bove,

Sapienza University of Rome,

Luca Testarelli, DDS, PhD,

Associated Professor, Sapienza University of Rome,

ABSTRACT

Root canal treatment (RCT) is one of the most common dentistry practices. Indeed, this kind of treatment allow not only to take away the pain from irreversible pulpitis but also to solve periapical inflammation such as granulomas and cysts. The RCT consist in different “surgical” phases: opening of the root chamber, scouting of the canals, Coronal flaring, Glide path establishment, Shaping of the canal, cleaning and filling. The introduction of Nickel-Titanium (NiTi) in the routine daily practice has completely changed the root canal treatment. Despite this world changing introduction, it is still controversial the use of NiTi in root canal shaping. Indeed, while the number of rotary instruments available on the market, with different mechanical characteristics thought to challenge every clinical situation. Despite the current literature highlighted the uncountable advantages of NiTi files over the traditional stainless steel (SS) files, a lot of Endodontist and General Practitioner still use them. Indeed, SS files are still mainly used at least in the first phases of the root canal treatment, such as scouting and coronal flaring. This procedure is often motivated by a higher safety of the SS files, which less frequently are broken inside the root canal. Despite this safety idea could be true especially in the past, the SS files could lead to several problems such as ledge, zipping and perforation. These problems often lead to the failure of the root canal treatment. Moreover, the introduction

of thermal treatments of the NiTi drastically increased the safety of the rotary files, reducing the separation percentage inside the root canal. For these reasons, the authors created a different approach to the shaping procedures of the root canal treatment. This new protocol, so called Only Rotary Endo (O.R.E.) Protocol, is based on the current literature, leading to an Evidence Based Dentistry. This allows to split the shaping procedures into different phases, based on the anatomy difficulties of the canal. This approach allow to use the most proper instrument for the different phases of the treatment, matching the inevitable anatomical difficulties with the properties of the instrument used to challenge it.

TÜKETİCİLERİN ORGANİK ÜRÜNLERİN TERCİH EDİLEBİLİRLİĞİ ÜZERİNDE AMBALAJIN SATIN ALMA DAVRANIŞINA ETKİSİ: Z KUŞAĞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

THE EFFECT OF PACKAGING ON PURCHASING BEHAVIOR OF CONSUMERS ON
THE PREFERENCE OF ORGANIC PRODUCTS: A RESEARCH ON GENERATION Z

Dr. Öğr. Üyesi Kadir DELİGÖZ

Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

Tuba ŞİMŞEK

Atatürk Üniversitesi, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Yüksek Lisans Öğrencisi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

ÖZET

Gelişen teknoloji ve küreselleşmenin etkisi ile üretim ve tüketim günümüzde hızla artmaktadır. Bu durum sınırsız olduğu düşünülen doğal kaynakların hızlı tükenmesine ve çevre yıkımlarına yol açmaktadır. İnsanların bu olumsuz gelişmelerden dolayı çevreye verdiği zararı fark etmesi ile çevreye olan sorumluluk bilincini giderek artırmıştır. İşletmeler tüketicilerin çevre dostu ürünleri tercih etmeye başlamaları ile harekete geçmiştir. Organik ürünler, çevreye zarar vermemek, özellikle insan ve hayvan sağlığını tehlikeye atmamak, enerji kaybını önlemek gibi konuları amaç edinmiştir. Tüketiciler de bu konuları daha dikkate alıp daha bilinçli bir şekilde ürün tüketmek durumundadır. Eskiden ambalaj sadece tüketime yönelik ürünlerin satışını arttıran, bunun sonucunda da işletmelerin satışlarını yükselten bir araçken, günümüzde artık bunların dışında; gelişmekte olan ekonomilerde, sınırlı olan kaynakların değer kaybına uğramadan tüketicilere sunulmasını da sağlayan bir araç işlevini üstlenmektedir. Bu çalışmada, tüketicilerin organik tercih etmesinde ambalajın satın alma davranışına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Erzurum ili merkez de ikamet eden z kuşağı tüketicilerin katılımı ile araştırma kapsamında toplam 385 anket ile değerlendirme yapılmıştır. Anket uygulaması sonucu elde edilen veriler, SPSS 20 istatistik programında analiz edilmiştir. Katılımcıların frekans dağılımları incelenmiş, güvenilirlik testleri ve doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre; gençlerin organik ürün tercih ederken veya satın alırken ambalaja önem verdiği tespit edilmiştir. Ambalajın, organik ürünlerin tercih edilmesinde ve satın alma davranışı üzerinde pozitif etkisi vardır.

Anahtar Kelimeler: Organik Ürün, Ambalaj, Satın Alma Davranışı, Tercih Etme

ABSTRACT

With the development of technology and globalisation, production and consumption are increasing rapidly today. This situation leads to the rapid depletion of natural resources, which are thought to be unlimited, and environmental destruction. The awareness of responsibility towards the environment has increased gradually as people realise the damage they cause to the environment due to these adverse developments. Businesses took action when consumers started to prefer environmentally friendly products. Organic products aim at issues such as not harming the environment, not endangering human and animal health, and preventing energy loss. Consumers should also consider these issues and consume products more consciously. In the past, packaging was a tool that only increased the sales of consumption-oriented products and, as a result, increased the sales of enterprises, but nowadays, apart from these; In developing economies, it also assumes the function of a tool that ensures that limited resources are offered to consumers without losing value. This study tried to determine the effect of packaging on the purchasing behaviour of consumers with organic preferences. With the participation of z-generation consumers residing in the centre of Erzurum province, 385 questionnaires were evaluated within the scope of the research. The data obtained from the survey application were analysed in the SPSS 20 statistical program. The frequency distributions of the participants were examined, and reliability tests and linear regression analyses were performed. According to the research results, It has been determined that young people give importance to packaging when choosing or purchasing organic products. Packaging positively affects the preference for organic products and purchasing behaviour.

Keywords: Organic Product, Packaging, Purchasing Behavior, Preference

ZİQMUND FREYD VƏ PSİXOLOJİ MÜDAFİƏ MEXANİZMLƏRİ
SIGMUND FREUD AND PSYCHOLOGICAL DEFENSE MECHANISMS

Ülkər Ələvsət qızı Qurbanova

Bakı Dövlət Universiteti, Psixologiya kafedrasının Saathesabı müəlliməsi

Bakı Dövlət Universiteti, Sosial elmlər və psixologiya fakültəsinin dissertantı

Baku State University, teacher of the Department of Psychology

Doctoral student of Baku State University, Faculty of Social Sciences and Psychology

ORCID NO: 6102.01

XÜLASƏ

Psixoloji müdafiə mexanizmləri uzun illər boyunca hər bir sağlam insanın təbii və zəruri zehni forması kimi tanınmışdır. Bu fenomen, xüsusən də klinik praktikadan qaynaqlandığı üçün, psixoterapevtik bir kontekstdə təhlilini aparmaq lazımdır. Bu istiqamətdə Z. Freydin tədqiqatlarına istinad böyük əhəmiyyət kəsb edir. Psixanalitik nəzəriyyənin əsas strukturlarından biri olan psixoloji müdafiə anlayışı nəzəriyyənin əsas terminlərindən biri olmağa yanaşı, həmçinin onun ən mühüm hissəsini təşkil edir. Z.Freyd psixoloji müdafiəyə belə bir şərh verirdi ki, müdafiə mexanizmləri – insanı qayğı və narahatlıq kimi xoşagəlməz duyğulardan qoruyan şüursuz reaksiyalardır. Həmçinin insanı təhdid edən impulsları təhrif edən və gizlədən egonun müdafiə meylləridir. Freyd psixikanın ali səviyyəsi şüur və şüursuzluq arasındakı əlaqəni analiz edərək “müdafiə” anlayışını “psixoloji təzyiq” anlayışı ilə əvəz etmişdir. Psixoloji müdafiə, yalnız fərd səviyyəsində deyil, həm də psixi fəaliyyətinin bioloji əsasları səviyyəsində araşdırılan elmi maraq obyektidir. Z.Freydin fikrincə müdafiə mexanizmləri id və ego arasında mübarizədən irəli gələn münafiqəni həll etmə strategiyasıdır. Z. Freyd psixoloji müdafiənin əsas məqsədini İd-dən gələn impulslarla “Mən”in mübarizəsində görürdü. Ümumilikdə, Z. Freyd nevroitik simptomları qorxuya səbəb olan impulslar üçün əvəzedici çıxış yolu və qorxunu aradan qaldırmaq üçün hazırlanmış qismən müdafiə kimi qiymətləndirdi. Yalnız o, əvvəlcə psixoloji təzyiqi qorxunun səbəbi hesab edirdisə, sonrakı əsərlərində qorxunu psixoloji təzyiqin və psixoloji müdafiənin əsas səbəbi hesab etdi. Z.Freyd ilk dəfə olaraq 1894-cü ildə yazılmış “Müdafiə Psixonevrozları” (Neuro-Psychoses of Defence) adlı əsərində “müdafiə” anlayışından istifadə etmişdir.

Açar sözlər : müdafiə sistemi, psixoloji müdafiə mexanizmləri, Ziqmund Freyd, şəxsiyyət, İd və Ego

ABSTRACT

Despite the fact that the mechanisms of psychological defense have long been recognized as a natural and necessary mental formation of every healthy person, it is necessary to investigate the analysis of this phenomenon in a psychotherapeutic context, especially since it originates from clinical practice. In this direction, the reference to Z. Freud's are research great importance. The concept of psychological defense, which is one of the main structures of psychoanalytic theory, is one of the main terms of this theory, and also constitutes its most important part. Z. Freud gave such an interpretation to psychological defense - that defense mechanisms are unconscious reactions that protect a person from unpleasant emotions such as care and anxiety. Also, it is the defensive tendencies of the ego that distort and hide threatening impulses. Freud analyzed the relationship between consciousness and unconsciousness at the higher level of the psyche and replaced the concept of "defense" with the concept of "psychological pressure". Psychological defense is an object of scientific interest that is investigated not only at the level of the individual, but also at the level of the biological basis of mental activity. Z. Freud saw the main goal of psychological defense in the struggle of the "I" with the impulses from the Id. In general, Z. Freud evaluated neurotic symptoms as a substitute outlet for fear-causing impulses and a partial defense designed to eliminate fear. Only if he initially considered psychological pressure to be the cause of fear, in his later works he considered fear to be the main cause of psychological pressure and psychological defense. Z. Freud used the concept of "defense" for the first time in his work "Neuro-Psychoses of Defense" written in 1894.

Keywords: defense system, psychological defense mechanisms, Sigmund Freud, personality, Id and Ego

1926 TARİHLİ BİR İNGİLİZ MUHTIRASINA GÖRE KARADENİZ-İRAN TİCARET ROTALARI

BLACK SEA-IRAN TRADE ROUTES ACCORDING TO A MEMORANDUM OF 1926

Dr. Öğr. Üyesi Yüksel KÜÇÜKER

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0243-2961>

ÖZET

Asya ve Avrupa arasındaki ticaret merkezlerini birbirine bağlayan tarihî İpekyolu'nun önemli bir parçası ve Anadolu'nun en eski ticaret rotalarından olan Trabzon-Tebriz güzergâhı tarihsel süreçte rolünü her daim muhafaza edebilmiştir. Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Karadeniz'in yabancı gemilerin ticarî faaliyetlerine açılması Karadeniz'i zamanla uluslararası ticaretin içine sokmuştur. İngiltere'nin XIX. asırdan itibaren İran ile gelişen ticaret ilişkilerinde Trabzon-Tebriz ve Kafkasya rotalarını kullanmaya başlaması Karadeniz'in ticaretteki yerini belirginleştirdiği gibi bu rotaların stratejik değerini de artırmıştır.

Karadeniz ile Tebriz arasında transit ticaret köprüsü vazifesi gören bu güzergâhlar her ne kadar Birinci Dünya Savaşı ile birlikte işlerliklerini yitirmeye başlamışlarsa da İngiltere anılan güzergâhları daha etkin kullanmanın yollarını aramaya devam etmiştir. Bu bağlamda İngilizler bölgede bulunan temsilciler aracılığıyla Trabzon-Tebriz ve Kafkasya-Tebriz rotaları hakkında çeşitli raporlar hazırlayarak karşılaştırmalı değerlendirmeler yapmışlardır. İngiltere'nin Tahran'daki ticarî işler sorumlusu sekreter vekili tarafından 1926 yılında İngiltere Denizaşırı Ticaret Bakanlığı'na gönderilen ve İran'a giden Trabzon ve Kafkas yollarının avantaj ve dezavantajlarını sıralayan muhtıra İngiltere'nin bu rotalara olan ilgisini göstermesi açısından değerli bilgi ve tespitler ihtiva etmektedir.

Aynı zamanda İngilizlerin Azerbaycan'daki ticarî çıkarlarını da yakından ilgilendiren bu iki rota arasında yapılan kıyaslamada çeşitli kriterler göz önünde tutulmuştur. Anılan güzergâhların farklı mevsim koşullarında ne kadar sürede kat edildikleri, vergilendirme ve sunulan sigorta oranları ayrı ayrı değerlendirildikten sonra rotaların birbirlerine karşı çeşitli açılardan öne çıkan ve geride kalan yanları hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunulmuştur. Raporda ayrıca Tebrizli tüccarların ilerleyen dönemlerde Trabzon ve Kafkas yollarını nasıl kullanabileceklerine da bir başlık açılmıştır. Bu başlık altında Tebriz'deki önemli firmaların Kafkasya rotasını kullandıkları bilgisi verilerek mevcut siyasî ilişkilerin devam etmesi durumunda gelecekte Kafkasya rotasının popülaritesinin daha da artacağı bilgisi öne çıkarılmıştır. Bunun yanında güzergâhların durumu ve taşınan ürünlerin nitelik, miktar ve değerleri üzerinden bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Muhtırada Trabzon ve Kafkas ticaret yollarının İngiliz ticareti açısından barındırdığı handikaplara da değinilmiştir. Bu kapsamda İngiliz mallarının Rusya üzerinden İran'a ulaştırılmasında söz konusu olabilecek riskler, taşıma süresinde yaşanması muhtemel sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karadeniz, Trabzon-Tebriz Ticaret Rotası, Kafkas-Tebriz Ticaret Rotası, Türkiye, İran, İngiltere.

ABSTRACT

The Trabzon-Tabriz route, an important part of the historical Silk Road connecting the trade centers between Asia and Europe and one of the oldest trade routes of Anatolia, has always been able to preserve its role in the historical process. The Black Sea began to transform into an international trade area after the signing of the Treaty of Küçük Kaynarca. England's use of the Trabzon-Tabriz and Caucasus routes in its trade relations with Iran starting from the 19th century strengthened the Black Sea's place in trade and increased the strategic value of these routes.

Although these routes, a trade bridge between the Black Sea and Tabriz, began to lose their functionality with the First World War, England continued to seek ways to use these routes more effectively. In this context, the British representatives prepared various reports about the aforementioned routes and made comparative evaluations. The memorandum, sent to the British Ministry of Overseas Trade in 1926 by the British deputy secretary for commercial affairs in Tehran, listing the advantages and disadvantages of the Trabzon and Caucasian routes to Iran, contains valuable information and determinations in terms of showing the interest of England in these routes.

These routes, closely related to the commercial interests of the British in Azerbaijan, have been compared according to some criteria. After evaluating the time these routes travel in different seasonal conditions, taxation and insurance rates offered separately, some evaluations were made about the prominent and lagging sides of the routes against each other in various aspects. It was also mentioned how the traders from Tabriz can use the Trabzon and Caucasus roads in the future. In this discussion, it was stated that important companies in Tabriz use the Caucasus route and was emphasized that the popularity of the Caucasus route would increase in the future if the current political relations continue. In addition, some evaluations were made on the status of the routes and the quality, quantity and value of the transported products. The handicaps of the Trabzon and Caucasian trade routes in terms of British trade were also mentioned in the memorandum. In this context, the risks that might arise in the transportation of British goods to Iran via Russia and possible problems during transportation were discussed.

Keywords: Black Sea, Trabzon-Tabriz Trade Route, Caucasus-Tabriz Trade Route, Turkey, Iran, England.

DİL KONTAKTLARI VƏ İNTERFERENSIYANIN TƏDQIQ TARİXİNƏ DAİR ON THE HISTORY OF THE STUDY OF LANGUAGE CONTACTS AND INTERFERENCE

Mehriban Muradova Əmrah qızı

Bakı Avrasiya Universiteti

XÜLASƏ

İnsanların yad ünsürlərdən kanar heç bir dilin olmadığını və dillərin müxtəlif səviyyələrdə bir-birinə təsir etdiyini başa düşdüyü vaxtdan dillər arasında yaranan əlaqələr maraq dairəsində olmuşdur. İki dil sistemi arasındakı bütün mürəkkəb əlaqələri izah etməyə çalışan dilçilər tərəfindən aparılan tədqiqatların əksəriyyətində ilkin mərhələdə dil əlaqələri probleminə struktur yanaşma üstünlük təşkil edirdi. Öz inkişafı zamanı *kontakt dilçiliyi* öz profilini köklü surətdə dil təmasları problemi ilə sıx bağlı olan bir neçə fənni özündə birləşdirən daha mürəkkəb yanaşmanın xeyrinə dəyişdi. Sözügedən hadisələri hərtərəfli başa düşmək üçün zəruri olanlar arasında hər şeydən əvvəl sosiologiya, antropologiya, etnologiya və psixologiya var. Kontakt dilçiliyi tədqiqatına sosiolinqistik yanaşma əvvəllər təmasda olan dillər və ya alınma adlanan bu sahə çərçivəsində tədqiq edilən bir sıra problemlərə yeni işıq saldı. Bir çox hadisələri sadəcə təmasda olan iki dilin struktur xüsusiyyətlərini müqayisə etməklə həll etmək mümkün deyildi: kifayət qədər mürəkkəb sosioloji, mədəni və müxtəlif digər elementləri nəzərə alaraq, dilçilər daha dəqiq məlumatlar əldə edə bildilər və cavabı çətin görünən suallara dəqiq cavablar tapdılar (11).

Bu yeni anlayış vasitəsilə aydın oldu ki, elementlərin bir dildən digər dilə köçürülməsi fonoloji, morfoloji və semantik səviyyələrdə sadəcə uyğunlaşmadan daha çox şey var. Əcnəbi elementlərin qəbul edən dilə inteqrasiyası prosesində bir çox başqa amillər son dərəcə mühüm rol oynayır və onlar hərtərəfli öyrənilməlidir. Problemə tam nəzər salmaq üçün kimin sözü, harada, niyə və necə cavablandırılması kimi suallara cavab verilməlidir. Bu səbəbdəndir ki, təmas və konflikt linqvistikası çərçivəsində aparılan cari tədqiqatlar xüsusən də bütün elm sahələrində mövcud olan qlobal cərəyanlar keçmişdən fərqli məqsədlərə malikdir.

Açar sözlər: dil kontaktları, interferensiya, qarışıq dillər, ikidillilik, alınma, kodların dəyişdirilməsi

К истории изучения языковых контактов и интерференции

Отношения между языками вызывают интерес с тех пор, как люди поняли, что нет языков, кроме иностранных элементов, и что языки влияют друг на друга на разных уровнях. В большинстве исследований, проводимых лингвистами, пытавшихся объяснить все сложные отношения между двумя языковыми системами, изначально преобладал структурный подход к проблеме языковых отношений. В ходе своего развития контактная лингвистика радикально изменила свой профиль в пользу более комплексного подхода, включающего в себя несколько дисциплин, тесно связанных с проблемой языковых контактов. К числу необходимых для глубокого понимания рассматриваемых явлений относятся, прежде всего, социология, антропология, этнология и психология. Социолингвистический подход к изучению контактной лингвистики проливает новый свет на ряд проблем, ранее изучавшихся в области контактных языков или приобретения. Многие явления нельзя было решить простым сравнением структурных особенностей двух соприкасающихся языков: принимая во

внимание достаточно сложные социологические, культурные и различные другие элементы, лингвисты смогли получить более точную информацию и найти точные ответы на, казалось бы, трудные вопросы (11). Благодаря этому новому пониманию стало ясно, что перенос элементов с одного языка на другой является больше, чем простая адаптация на фонологическом, морфологическом и семантическом уровнях. Их много. Множество других факторов играют чрезвычайно важную роль в процессе интеграции иноязычных элементов в принимающий язык, и они должны быть тщательно изучены. проблема, на вопросы типа кто сказал, где, почему и как следует отвечать, именно поэтому контактные и актуальные исследования проводятся в рамках конфликтологии, особенно во всех областях науки. Нынешние глобальные тенденции преследуют иные цели, чем в прошлом.

Ключевые слова: языковые контакты, интерференция, смешанные языки, билингвизм, приобретение, переключение кода.

ABSTRACT

The relationship between languages has been of interest ever since people realized that there are no languages apart from foreign elements and that languages influence each other at different levels. Most of the studies conducted by linguists trying to explain all the complex relations between two language systems were initially dominated by a structural approach to the problem of language relations. In the course of its development, contact linguistics has radically changed its profile in favor of a more complex approach that incorporates several disciplines closely related to the problem of language contacts. Among those necessary for a thorough understanding of the phenomena in question are, above all, sociology, anthropology, ethnology and psychology. A sociolinguistic approach to the study of contact linguistics sheds new light on a number of problems previously studied within the field of contact languages or acquisition. Many phenomena could not be solved simply by comparing the structural features of two languages in contact: taking into account quite complex sociological, cultural and various other elements, linguists were able to obtain more accurate information and find precise answers to seemingly difficult questions (11). Through this new understanding, it became clear that the transfer of elements from one language to another is more than mere adaptation at the phonological, morphological and semantic levels. there are many. Many other factors play an extremely important role in the process of integrating foreign elements into the receiving language, and they must be thoroughly studied. In order to fully understand the problem, the questions such as who said, where, why and how should be answered. That is why contact and Current research conducted within the framework of conflict linguistics, especially in all fields of science Current global trends have different goals than in the past.

Key words: language contacts, interference, mixed languages, bilingualism, acquisition, code switching.

DÜNYA DİLÇİLİYİNDƏ SÖYLƏMİN TƏDQIQI

İlahə Aslanova

Bakı Avrasiya Universiteti Filologiya fakültəsi

ÖZET

Söyləm məsələsi dünya dilçiliyində geniş tədqiq edilsə də, hələ də bu sahədə ciddi fikir ayrılığına rast gəlinir. Söyləmə dünya dilçilərinin bir çoxu özünəməxsus yanaşır və bu səbəbdən də söyləmin dəqiq sərhədləri və dil sistemində yeri müəyyənləşməmişdir. Şübhəsiz, buna səbəb həm də bu problemin dünya dilçiliyində hələ də mübahisə doğurmasıdır.

Açar sözlər: söyləm, rema, tema, dil, nitq

ABSTRACT

Investigating the "speech theory" has always been the focus of world linguists. From this point of view, different names and definitions have been given to the term saying in world linguistics. "Высказывание" in Russian, "statement" in English, "sölem hözlemesi" in Turkish, "solemaa, sölenti, söleyish" in Gagauz. The definition of speech theory was given by Turkish linguists in this form.

Key words: utterance, text, syntactic entities

PREPARATION AND EVALUATION OF NANOPARTICLES OF ZINC OXIDE COATED INTRAMAMMARY INFUSION FOR THE TREATMENT OF SUBCLINICAL BOVINE MASTITIS

Muhammad Waris MAJEED

Department of Clinical Medicine & Surgery, Faculty of Veterinary Science
University of Agriculture, Faisalabad, Pakistan.

Veterinary Officer, Livestock & Dairy Development Department Govt. of Punjab, Pakistan.

Hafiz Qadeer AHMED

Institute of Animal and Dairy Sciences, University of Agriculture, Faisalabad, Pakistan.

Veterinary Officer, Livestock & Dairy Development Department Govt. of Punjab, Pakistan.

ABSTRACT

Mastitis in dairy animals is highly prevalent infectious disease causing considerable economic losses estimated to be \$35 billion annually at world level. Various traditional medications have been used for treatment of mastitis such as herbal, homeopathic and antibiotics. The increasing microbial resistance and antibiotic failure in the treatment needs to find other effective ways. The use of nanoparticles-based therapy is cheap with excellent efficacy. Inorganic metal nanoparticles proved to be helpful in improving the health of udder and teat. The present study was conducted to check efficiency of Zinc Oxide nanoparticles in the treatment of subclinical mastitis in cattle. The study was consist of 50 animals divided into five groups, each having 10 animals. The diagnosis of subclinical mastitic animals was confirmed on basis of Surf Field Mastitis Test. Evaluation was done by SFMT score, somatic cell count and milk composition (Fat, Protein and SNF contents) and Draminiski mastitis detector reading on day 0, day 07 and day 14 post imitation of treatment. Bacteriological examination was also performed to isolate the bacteria causing subclinical mastitis. The results shows there was significant decrease in SFMT score in animals of group treatment III in which animals were given amoxicillin 15% along with intramammary infusion of ZnO nanoparticles. The Draminiski value increases significantly, Somatic cell count decreased and milk composition improved after giving combination of non anti antibiotic and antibiotic. As for as could be ascertained from the available literature, The present study is the first one on Preparation and evaluation of ZnO nanoparticles cated intramammary infusion for the treatment of subclinical mastitis in bovines.

Key words: Bovine, sub clinical mastitis, zinc oxide, nano particles, intramammary infusion

UOT 631.7

AĞACLARDA RENTGEN ƏSASLI TOMOQRAFİYA

S.F.Qulizadə, E.A.Məmmədov

AMEA Dendrologiya İnstitutu, Mərdəkan qəs.S.Yesenin 89

Xülasə.

Son zamanlar insanların şüursuz fəaliyyəti nəticəsində meşələrin qırılması çoxalmış, ağacların kəsimi artmışdır. Bu işə gələcəkdə oksigen qıtlığının yaranmasına gətirib çıxara bilər. Bəzən insanlar ağaca xaricdən baxdıqda onun bir neçə budağında çürümənin olduğunu gözlə gördükdə belə artıq onun kəsilməli olduğu qənaətinə gəlirlər. Sadəcə meşələrdə deyil, bəzi təsərrüfatlarda, şəxsi bağ evlərində belə bu fikirlə bir xeyli ağac daxilən çürümədikdə belə məhv edilir. Bəzən insanlar ağacı kəsdikdən sonra onun daxilən çürümədiyini aşkarlasalar belə artıq ağac kəsildiyindən bərpa etmək mümkün olmur. Buna görə də artıq ən yeni avadanlıqlardan istifadə olunur. Bunlardan biri də Rinntech (Heidelberg, Almaniya) tərəfindən hazırlanmış 2D görüntülü tomoqrafik avadanlıq- Arbotom® cihazıdır. Arbotom cihazı ağaclar üçün mühüm əhəmiyyətə malik bir cihaz olub, daxiləki çürüməni aşkar edir və bununla da ağacların çürüməsi vaxtından əvvəl məlum olduğundan çürümənin artmasının qarşısı alınır. Cihazın özəlliyi ondadır ki, o ağac gövdəsinə heç bir zərər vermir, əksinə gövdə daxilində olan çürümə prosesini öncədən xəbərdarlıq edir. Bu cihaz vasitəsilə xaricdən qurumuş kimi görünən ağacı kəsmədən daxilindəki çürümənin dərəcəsini müəyyən etməklə ağacı bərpa etməyin mümkünlüyünü müəyyənləşdirmək olar. Cihazla ağaclar üzərində Rentgen əsaslı tomoqrafia aparılır.

Аннотация.

В исследовании сравнивались результаты, полученные с использованием рентгеновской компьютерной географии измерений в стволе дерева путем передачи импульсных волн через устройство Arbotom. Измерение скорости волны напряжений является хорошо используемым и широко используемым методом в лесной промышленности. Технология также внедряется в инспекцию деревьев в течение длительного времени. Например: Импульсная терапия Arbotom® (Arbotom, 2010) используется для оценки внутренних недостатков деревьев и повреждений, которые могут снизить прочность и безопасность городских деревьев. Арботом ® используется в момент ручной волны напряжения, которая проходит между датчиками вокруг дерева. Скорость волны напряжения, которая появляется в это время действия, вычисляется на томограмме, отражая внутреннюю гетерогенность древовидной структуры. Компьютерная терапия на основе рентгена позволяет взглянуть на внутреннюю структуру журнала(Lindgren 1991). Стержни или гнилые пространства идентифицируются, места фиксируются и измеряются. С другой стороны, волна напряжения может быть использована для измерения существования и местоположения дефекта.

Abstract

The study compared the results of measurements in the tree trunk using X-ray-based computer geography by transmitting impulse waves through an Arbotom device. Stress wave speed measurement is a well-used and widely used method in the timber industry. The technology is also introduced in a tree inspection for a long time. For example: Arbotom® impulse therapy (Arbotom, 2010) is used to evaluate the internal flaws of trees and the damage that can reduce the strength and safety of city trees. Arbotom ® is

used at the time of the hand-held stress wave that walks between the sensors around the tree. The speed of the stress wave that appears during this time of action is calculated in the tomogram, reflecting the internal heterogeneity of the tree structure. X-ray-based computer therapy allows you to look at the internal structure of the log.—Lindgren 1991. The rods or rotten spaces are identified, the locations are fixed and measured. On the other hand, a wave of stress can be used to measure the existence and location of the defect.

Açar sözlər: Arbotom®, Rentgen əsaslar, tomoqrafiya, dendroxronologiya, 2D görüntü.

Ключевые слова: Арботом®, основы Рентгена, география, дендрохронология, 2D зрение.

Key words: Arbotom®, Rentgen basics, geography, dendrochronology, 2D vision.

THE ROLE OF LEGAL CLINICS IN THE SYSTEM OF FREE LEGAL AID AND LEGAL EDUCATION

Dr. Aleksandra KLICH
University of Szczecin, Poland
ORCID NO: 0000-0002-2931-712X

ABSTRACT

The contemporary model of law studies is more and more open to advancing young lawyers' theoretical knowledge by introducing interactive teaching methods. One of them is law students' cooperation with their supervisor as part of academic legal advice centres, also known as "legal clinics". legal Students who work in legal clinics, restricted by the framework of the Polish legal system, are guided by models of operation of university legal clinics whereby the legal advice prepared by them is of the highest standard and fully professional. Despite its 20-year-long presence, the legal clinics model still triggers discussions in Poland about certain aspects of its functioning. The aim of this presentation is to highlight issues that constitute the role of legal clinics which in practice may resemble the work of professional representatives even though the legal clinic staff do not have legitimisation to act in a civil trial in such a role.

This presentation will address the principles of the functioning of university legal clinics and a broadly understood legal aid defined as providing legal advice largely by drafting legal opinions, giving legal consultations or drafting model pleadings. The lack of regulations that allow students to represent clinics' clients rules out now the possibility of preparing documents to initiate proceedings or other pleadings.

Thanks to the experience resulting from the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine, the traditional model of legal clinics is becoming become more modern and the rules for providing legal advice extend to include new initiatives for regular functioning and for preparation of written legal opinions, but also collaboration with the social and economic environment. I will discuss examples of cooperation with institutions and organizations that provide support to persons at risk of broadly understood social, financial and legal exclusion, intended to popularize the activity of university legal clinics and other organizations that provide free legal aid.

Key words: clinical legal education, legal clinics, free legal aid

**AVRUPA STANDARTLARINA UYUM YOLUNDA YÜKSEKÖĞRETİM KALİTE
KURULU'NUN TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNE KAZANDIRDIKLARI**

TURKISH HIGHER EDUCATION'S GAININGS WITH TURKISH HIGHER EDUCATION
QUALITY COUNCIL ON THE WAY OF CONFORMITY TO EUROPEAN STANDARDS

Dr. Kürşat TAŞTAN

Ordu Üniversitesi, Genel Sekreterlik, Ordu, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9476-4305>

Dr. Öğr. Üyesi Nalan SABİR TAŞTAN

Ordu Üniversitesi, Ulubey MYO, Ordu, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5833-4498>

ÖZET

Yükseköğretim alanında Türkiye'nin ulusal kalite güvence ajansı olarak 2015 yılında YÖK bünyesinde kurulan Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK), 2017 yılında bağımsız tüzel kişiliği ve bütçesi olan bir kurum olarak yapılanarak Türk Yükseköğretim sisteminde üçüncü üst kuruluş olmuştur. Kuruluşundan bugüne YÖKAK; yükseköğretim kurumları tarafından Kurum İç Değerlendirme Raporlarının her yıl düzenli olarak yazılmasını ve kamuoyu ile paylaşılmasını kurallı hale getirmiş, Kurumsal Dış Değerlendirme Programları ile mezun vermiş bütün yükseköğretim kurumlarının kurumsal dış değerlendirmelerini gerçekleştirmiş, Mentörlük Programı ile kurumsal dış değerlendirme geçiren yükseköğretim kurumlarına destek sağlamış, ilk kurumsal dış değerlendirme sürecini geçiren üniversiteler için İzleme Programlarını yürütmüş ve kurumsal dış değerlendirmenin aşamalı olarak sona ermesi ile kalite güvence sisteminin sistematik olarak kurulduğunu belgeleyebilmek için Kurumsal Akreditasyon Programını başlatmıştır. Yükseköğretim kurumlarının geneli için yürütülen bu faaliyetlere ek olarak YÖKAK, İngilizce Hazırlık Okulları için harici bir dış değerlendirme süreci gerçekleştirmiş, İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması Projesi kapsamındaki üniversiteler için ek performans göstergeleri geliştirmiş ve yükseköğretim alanındaki bağımsız akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesini ve tanınmasını sağlayan mekanizmalar tesis etmiştir. YÖKAK'ın süreç içerisindeki en önemli başarılarından birisi ise gönüllü değerlendiricilerin sisteme dahil edilmesi ve öğrenci değerlendiricilerin değerlendirme sistemindeki gün geçtikçe artan rolleri olmuştur. YÖKAK, Avrupa Yükseköğretim Alanında Kalite Güvencesi Standartları ve Yönergeleri'nde belirtilen "Dış Kalite Güvencesi İçin Standartlar ve Yönergeler" ve "Kalite Güvencesi Ajansları İçin Standartlar ve Yönergeler" bölümlerinde belirtilen 14 standarttan 9'una tam uyum, 5'ine ise kısmi uyum sağlayarak çok kısa sürede üstün bir gelişim göstermiştir. Bundan sonraki süreçte, paydaş katılımının tam olarak sağlanması, tam zamanlı personel politikaları, operasyonel bağımsızlık ve iç kalite

güvencesi konularındaki iyileştirme odaklı yaklaşımlarla Türk yükseköğretiminin Avrupa standartlarına tam uyumu YÖKAK vasıtasıyla gerçekleştirilecektir.

Anahtar Kelimeler: YÖKAK, Türk Yükseköğretim Sistemi, Yükseköğretimde Kalite, Kalite Güvencesi.

ABSTRACT

Established in 2015 as Turkey's national quality assurance agency in the field of higher education, the Higher Education Quality Council (THEQC) was restructured as an independent legal entity and budget in 2017, becoming the third-regulatory body in the Turkish higher education system. Since its establishment, THEQC has regularized the annual writing and public sharing of institutional self-evaluation reports by higher education institutions, carried out institutional external evaluations of all higher education institutions that have graduated their students, provided support to institutions undergoing external evaluation through mentorship programs, carried out monitoring programs for universities that completed their first external evaluation processes. After the monitoring program, THEQC launched Institutional Accreditation Program to systematically establish the quality assurance system as the external evaluation process gradually comes to an end. In addition to these activities carried out for the general higher education institutions, THEQC has carried out an external evaluation process for English Preparatory Schools and developed additional performance indicators for universities within the Specialization and Mission Differentiation Project. Also, THEQC established mechanisms for the authorization and recognition of independent accreditation organizations in the field of higher education. One of the most important successes of THEQC during the process is the inclusion of voluntary evaluators in the system and the increasing roles of student evaluators in the evaluation system. THEQC has shown remarkable progress in a short time by providing full compliance with 9 of the 14 standards and partial compliance with 5 of the 14 standards specified in the "Standards and Guidelines for External Quality Assurance" and "Standards and Guidelines for Quality Assurance Agencies" in the European Standards and Guidelines for Quality Assurance in Higher Education. In the next period, full compliance of Turkish higher education with European standards will be possible by THEQC, with full stakeholder participation, full-time personnel policies, operational independence, and improvement-oriented approaches in internal quality assurance.

Keywords: THEQC, Turkish Higher Education System, Quality in Higher Education, Quality Assurance.

MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR YARADICILIĞINDA UŞAQ ƏDƏBİYYATI

CHILDREN'S LITERATURE IN THE WORKS OF MIRZA ALAKBAR SABIR

NDU doktorantı Mirzəyeva Sevinc

Orcid ID 0000-0002-1695-8163

ÖZET

Sabir bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarında, Seyid Əzim Şirvaninin məktəbində oxuduğu zaman başlamış, ilk şerlərini Şərqi Firdovsi, Sədi, Füzuli kimi böyük klasiklərinin təsiri ilə yazmışdır. Bu əsərlər lirik üslubda və əsasən qəzəl janrındadır. Başqa Azərbaycan sənətkarları kimi, Sabirin də qəzəllərinin ana xətti, leytmotivi məhəbbət duyğularının təsvir və tərənnümüdür. Sabir türk xalqları arasında tək-tək şairə nəsim olan şan-şöhrət sahibidir. «Molla Nəsrəddin» ədəbi məktəbinin başçılarından biri kimi o, Azərbaycan və eyni zamanda Şərqi bir çox ölkələrindəki ədəbi inkişafa təsir göstərmiş, orijinallığı, böyük fikri-estetik qüvvəsi ilə seçilən poeziya məktəbi yaratmışdır. Şair çoxşaxəli yaradıcılığında çox sevdiyi uşaqlara da yer ayırdı, Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının nadir incilərini yaradaraq millətinin balalarına hədiyyə etdi. Zaman gəldi ki, uşaqlar bu şeirlərlə dil açıb böyüdülər, bu şeirlərlə dilimizi, sözüümüzü, vətənimizi, millətimizi, təbiətimizi sevdilər. Uşaq şeirində əsas meyarlardan biri dildir. Şeirin dili yumşaq və həlim olmalıdır. Çünki uşaqlar ilk dəfə mənsub olduqları xalqın dilini onun ədəbiyyatı vasitəsilə daha mükəmməl öyrənir. Şübhəsiz ki, dişləri çıxmayan körpə çörək yeyə bilmədiyi kimi, təfəkkürü formalaşmayan uşaq da dediyi sözlərin mənasını öyrənə bilməyəcək. Çünki ona ən əvvəl ilıq, aydın tələffüz olunan sözlər, bir növ təfəkkür lazımdır. Məhz Mirzə Ələkbər Sabir müəllim olduğu üçün bu şeirlərini çox aydın, sadə dildə yazmışdır. Mirzə Ələkbər Sabir uşaqların, yeniyetmələrin tərbiyəsini, onların bir şəxsiyyət kimi, vətəndaş kimi, kamil insan kimi tərbiyə olunmasını vəzifəsindən asılı olmayaraq hər bir valideynin borc, şərəf işi hesab edib, hər bir valideynin əməlini aydın, sadə, təsirli misralarla göstərib. Bununla bərabər, Mirzə Ələkbər Sabir hər bir uşaq şeirində valideynləri və uşaqları halal əməyə səsləyib, işgüzarlıq tərbiyəsinə önəm verib, uşaqlar üçün sadə yazdığı hər bir şeirin finalında ibrətamiz nəticəyə yer verib. Uşaqların maraq dairəsini, yaş səviyyələrini nəzərə alan Mirzə Ələkbər Sabirin yazdığı hər bir şeir ibrətli səciyyə daşıyır. Sabir uşaqlar üçün yazılmış əsərlərinin hər birində atalar sözlərindən istifadə edərək estetik fikri daha qabardıb, ümumiləşdirici mahiyyəti və bədii ifadəni aydın fərqləndirib. O, uşaqları vətənə, xalqın adət və ənənələrinə və ya milli dəyərlərə məhəbbət ruhunda böyütməyi əsas əməl sayıb. Sabirin şeirləri uşaq ədəbiyyatının inkişafında misilsiz rol oynadı. Bir əsrə yaxın müddətdə bu şeirlər milli ruhumuzun ən dəyərli cəhətlərinin balalarımıza tanıtılmasında, onların dilimizə bağlılığında, yurdumuzu, təbiətimizi, vətənimizi sevməsində mühüm rol oynadı.

Açar sözlər: Uşaqlar, şeir, ədəbiyyat, valideyn, dil, vətən

ABSTRACT

Sabir started artistic creativity at a young age, when he studied at Seyid Azim Shirvani's school, and wrote his first poems under the influence of the great classics of the East, such as Firdowsi, Sadi, Fuzuli. These works are in the lyrical style and mainly in the ghazal genre. Like other Azerbaijani artists, the main line and leitmotif of Sabir's ghazals is the description and glorification of feelings of love. Sabir is the only poet among the Turkic peoples. As one of the heads of the "Molla Nasreddin" literary school, he influenced the literary development in Azerbaijan and at the same time in many countries of the East, and created a school of poetry distinguished by its originality and great intellectual-aesthetic force.

In his multifaceted creativity, the poet also devoted space to the children he loved very much, creating rare pearls of Azerbaijani children's literature and gifting them to the children of his nation. The time has come when children grew up with these poems, and with these poems they loved our language, our words, our homeland, our nation, and our nature. One of the main criteria in children's poetry is language. The language of the poem should be soft and meek. Because for the first time children learn the language of the people they belong to more perfectly through its literature. Undoubtedly, just as a baby without teeth cannot eat bread, a child whose thinking is not formed will not be able to learn the meaning of the words he says. Because he first needs warm, clearly pronounced words, some kind of thinking. Because Mirza Alakbar Sabir was a teacher, he wrote these poems in a very clear and simple language. Mirza Alakbar Sabir considered the upbringing of children and teenagers, their upbringing as a personality, as a citizen, as a perfect person, as a duty and honor of every parent, regardless of their position, and he showed the actions of each parent with clear, simple and effective verses. At the same time, Mirza Alakbar Sabir called parents and children to halal work in every children's poem, emphasized business education, and gave an instructive conclusion in the finale of each simple poem he wrote for children. Every poem written by Mirza Alakbar Sabir, which takes into account the interests and age levels of children, has an exemplary character. In each of his works written for children, Sabir used proverbs to enhance the aesthetic idea, clearly distinguishing generalizing essence and artistic expression. He considered raising children in the spirit of love for the motherland, people's customs and traditions, or national values as the main factor. Sabir's poems played an unparalleled role in the development of children's literature. For nearly a century, these poems played an important role in introducing the most valuable aspects of our national spirit to our children, making them attached to our language, and loving our country, nature, and homeland.

Key words: children, poetry, literature, parents, language, homeland

AZAD OLUNMUŞ TORPAQLARIMIZDA MÜASİR TEKNOLOGİYALARDAN İSTİFADƏ ETMƏKLƏ RADIOLÖJİ KƏŞFİYYAT İŞLƏRİ

RADIOLOGICAL EXPLORATION WORKS USING MODERN TECHNOLOGIES IN OUR LIBERATED LANDS

Rəşad Sultanov

Əhmədli Turan

MAKA-nın Xüsusi Konstruktor Texnoloji Bürosü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7395-0214>

XÜLASƏ

Erməni işğalından azad edilmiş torpaqlarımızda ekoloji mənşəli təhlükəli risklərin aradan qaldırılması çox mühüm məsələlərdən biri sayılır. Belə ki, bu ərazilərdə radioaktiv maddələrin və ya Ermənistan ərazisində yerləşən Metsamor Atom Elektrik Stansiyasının işlənmiş nüvə materiallarının tullantılarının basdırılması problemi xüsusi olaraq seçilir. Bu məsələ haqqında ümumi lider Heydər Əliyev 1998-ci ildə Bakıda Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyinin baş direktoru Məhəmməd Əl Bərədeyi ilə görüşəndə Metsamor Atom Elektrik Stansiyasının radioaktiv tullantılarının Qarabağ torpaqlarında qanunsuz basdırılması haqqında söhbət aparmışdır. Müasir dövrdə bu problemləri böyük ərazilərdə operativ şəkildə həll olunması üçün Pilotsuz Uçuş Aparatlarından istifadə olunması məsələsi diqqət mərkəzindədir. Aero - gamma - spektrometrik və neytron radiasiya monitorinqini Pilotsuz Uçuş Aparatlarından istifadə etməklə məsafədən həyata keçirilmək mümkündür. Pilotsuz Uçuş Aparatlarından istifadə etmək aşağıda qeyd edilən üstünlüklərə malikdir.

1. Radiasiya məruz qalmadan işləmə imkanı;
2. Kiçik zaman fasiləsində geniş ərazilərdə kəşfiyyat işlərinin aparılması imkanı;
3. Əsas üstünlükləri isə, erməni işğalından xilas edilən ərazilərimizdə çətin keçilə bilən dağlıq ərazilərdə kəşfiyyat işlərini aparmaq;
4. Eyni vaxtda radioaktiv çirklənmə dərəcəsini aşkar etmək mümkün olur.

Pilotsuz Uçuş Aparatlarından radioaktiv ölçmələr aparılması üçün asma spektrometrik və dozimetrik avadanlığından istifadə edilir. 31×31 mm ölçüdə NaI kristalı əsasında gamma avadanlığın korpusunun daxilində yerləşdirilir və spektrometr və dörd Geiger - Müller sayğacı yerləşdirilir. Radiasiya şüalanmanın 10 Zv / saat - dan 104 Zv / saata qədər diapazonda doza gücünün dəyərləndirilməsi spektrometrin göstəricilərinə görə aparılır, 104 10^1 Zv / saat diapazonu isə dörd Geiger - Müller sayğacı vasitələri ilə ölçülər aparılır .

Pilotsuz Uçuş Aparatlarında əlavə olaraq neytron detektorlar yerləşdirilir ki, ətraf mühitə neytron şüaları yayan ətrafa atılmış və ya bədirlənmiş nüvə tullantıları aşkar olunsun. Beləliklə də informasiya Pilotsuz Uçuş Aparatlarından operativ şəkildə yerüstü baza stansiyasına ötürülür. Kəşfiyyat işləri aparıldıqdan sonra məlumatların işlənilməsinə aşağıdakılar aiddir:

1. ölçmə blokunun yaddaşından spektrlərin hesablanması ;
2. ölçmə nöqtələrinin göstəricilərinə əsasən spektrin cəmini tərtib etmək ;
3. Orta doza gücünü spektr üzrə müəyyən edilmiş ölçmə nöqtələrinə əsasən hesablanması ;

Respublikamızın sərhədləri daxilində radioaktiv çirklənmələrə nəzarətdə saxlamaq üçün Pilotsuz Uçuş Aparatlarının istifadə edilməsi təklif olunur. Onun üçün də, spektrometrik və

dozimetrik radiasiya monitorinqinin aparılması üçün metodika işlənilib hazırlanmışdır. Növbəti illərdə texnogen təhlükəli obyektlərdə baş verə biləcək qəzalar və bədbəxt hadisələr vaxtı külli miqdarda maliyyə sərf etməmək üçün PUA-dan istifadə məqsədə uyğundur. İnsanların və digər resursların cəlb olunmaması eləcə də verilmiş ömrü və göstərişlərin yerinə yetirilməsinin operativliyini təmin etmək və radioaktiv çöküntülərin yayılmasına nəzarət etmək məqsədilə PUA-da spektrometrik və dozimetrik ölçmələr aparmağa imkan verən radiasiya kəşfiyyatı vasitələrinin istifadəsi təklif edilir.

Açar sözlər: Peyk verilənləri, radiasiya vasitələri, spektr, PUA, radioaktiv ölçmələr

Ahmadli Turan

Special Constructor Technology Bureau of MAKKA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7395-0214>

SUMMARY

One of the most important issues is the elimination of dangerous risks of ecological origin in our lands freed from Armenian occupation. Thus, in these areas, the problem of burying radioactive substances or spent nuclear materials of the Metsamor Nuclear Power Station located in the territory of Armenia is specially selected. In 1998, when the general leader Heydar Aliyev met with the director general of the International Atomic Energy Agency in Baku, Mohammad Al Baradei, he talked about the illegal burial of radioactive waste of the Metsamor Nuclear Power Plant in the lands of Karabakh. In modern times, the issue of using Unmanned Aerial Vehicles to solve these problems in large areas is in the center of attention. Aero-gamma-spectrometric and neutron radiation monitoring can be carried out remotely using UAVs. Using UAVs has the following advantages.

1. Ability to work without exposure to radiation;
2. The possibility of conducting exploration work in large areas in a short period of time;
3. The main advantages are to carry out reconnaissance work in difficult-to-pass mountainous terrains in our territories saved from the Armenian occupation;
4. At the same time, it becomes possible to detect the degree of radioactive contamination.

Suspended spectrometric and dosimetric equipment is used for radioactive measurements from UAVs. Based on a 31×31 mm NaI crystal, the gamma instrument is placed inside the housing and houses the spectrometer and four Geiger-Müller counters. In the range from 10 Zv/h to 104 Zv/h, the radiation dose is evaluated according to the spectrometer, while the 104 to 10⁵ Zv/h range is measured with four Geiger-Müller counters.

Drones are additionally equipped with neutron detectors to detect nuclear waste that has been dumped or buried in the environment, emitting neutron rays into the environment. Thus, the information is transferred from the UAVs to the ground base station in an operational manner. The processing of information after the exploration is carried out includes the following:

1. calculation of spectra from the memory of the measuring unit;
2. to compile the total of the spectrum based on the indicators of the measurement points;
3. Calculating the average dose power based on the measurement points determined on the spectrum;

It is proposed to use Unmanned Aerial Vehicles to control radioactive pollution within the borders of our republic. For that, the methodology for spectrometric and dosimetric radiation

monitoring has been developed. In order not to spend a large amount of money during the accidents and incidents that may occur in man-made dangerous facilities in the coming years, the use of UAV is appropriate. It is proposed to use radiation intelligence tools that allow spectrometric and dosimetric measurements in the UAV in order to ensure the promptness of the execution of the given orders and instructions and to control the spread of radioactive fallout without the involvement of people and other resources.

Keywords: Satellite data, radiation tools, spectrum, UAV, radioactive measurements

EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF THE DISEASE LITERATURE: A STUDY ON THE DISCOURSE OF ILLNESS DEPICTED IN ALBERT CAMUS' *THE PLAGUE*

Assist. Prof. Dr. Musadhique Kottaparamban

Department of English, King Khalid University, Abha, Saudi Arabia

ORCID NO: <https://orcid.org/0000-0002-2637-9456>

Assist. Prof. Dr. Elsadig Hussein Fadlallah Ali

Department of English, King Khalid University, Abha, Saudi Arabia

ORCID NO: <https://orcid.org/0000-0002-2002-0290>

Lect. Mr. Mohammed Jabir Kannanchery Kunnath

Department of English, King Khalid University, Abha, Saudi Arabia

ORCID NO: <https://orcid.org/0000-0003-0428-4787>

ABSTRACT

Humans have constructed knowledge about numerous illnesses and their symptoms throughout history in both literary and non-literary texts. As characters with illnesses and diseases are exposed to the most recent body of knowledge on pathology, pharmacy, pharmacology, and anatomy, these frequently serve as historical records. This suggests that literary works could aid individuals in understanding the historical subtext concerning the relationship between illness and humanity throughout history by simultaneously presenting and recording the pertinent vocabulary, psychoanalysis, and philosophical notions or cultural discourses. Many literary works use the physical illness or disease of a character as a metaphor for other universal aspects of the human experience, such as death, religion, politics, and relationships, which are interwoven with both healthy and unhealthy bodies.

In his book '*The Plague*', Albert Camus explores how society reacts to a bubonic plague outbreak that isolates a sizable city in Algeria. Camus claims that endurance in the face of tragedy is a noble endeavor even if it finally fails to make a substantial difference, even when the effort to lessen and avoid human suffering appears to make little or no difference in the ravages of the disease. The conflict between personal self-interest and social responsibility is put to the test by such calamities. The bubonic plague outbreak in the Algerian port city of Oran is viewed as an analogy for the German occupation of France from 1940 to 1944 in '*The Plague*'.

The highly contagious illness causes immediate disruptions to people's lives, with effects that later become more widely felt in different ways and over different lengths of time. The metaphorical meanings of "the plague" in these social, cultural, and historical traditions are explored in this essay. To comprehend the metaphorical definitions of illness, death, incapacity, and exile in '*The Plague*', this paper will also combine studies of literary and non-literary works regarding the disease narrative with literary ideas related to medical science.

Keywords: disease narrative, epidemics, discourse of illness, metaphors, *The Plague*, Albert Camus, Illness Literature

**FORMING LINGUOTORICAL COMPETENCE AMONG THE PHILOLOGICAL
STUDENTS WHILE STUDYING THE COURSE "KAZAKH RHETORIC" (ON THE
EXAMPLE OF ZHYRAU POETRY)**

Prof. Dr. V.A. RAZUMOVSKAYA

Siberian Federal University, Krasnoyarsk (Russia),

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0751-7964>

PhD Dr. Zh.K. AZKENOVA

L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3876-1003>

U.K. BAITURINA

L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3630-4906>

ABSTRACT

The creation of effective methods of forming linguotorical competence within the framework of university education of a future specialist is a topical problem of linguodidactics of a higher school. The implementation of an integrated approach using the innovative technologies: integrative interdisciplinary approach and interactive teaching methods in the organization of university linguistic training allows expanding the educational field of the discipline "Kazakh rhetoric".

Teaching is based on a linguotorical approach that aims to improve the students' linguistic and communicative competence as well as to bring up their national culture. The implementation of this integrated approach is possible through the development of students' speech skills on a specially selected material, in particular, translated Zhyrau poetry, which brings students closer to the speech situation that is potentially possible in their future professional activities. The article concerns the practice of such methods and forms of work as linguistic analysis of the text and reflection.

The integrative interdisciplinary approach, combined with interactive forms and methods in teaching, helps the students to reveal their creative potential to the full extent, to progress from the category of learners to the level of creatively thinking learners, which is a prerequisite for improving rhetorical competences.

Interactive communication training is an important part of the future professional program. The ability to navigate through the translated texts, determine a communicative strategy and form communicative tactics of speech behaviour, flexibly use a system of communicative techniques to achieve a predictable result are the basics of knowledge and skills required by professionals in the field of education.

Key words: linguorical competence, Kazakh rhetoric, Zhyrau poetry, integrative, interdisciplinary approach.

RESPONSABILITE SOCIETALE ET RESPECT DES MESURES ENVIRONNEMENTALES SUR LES CHANTIERS DE CONSTRUCTION DES INFRASTRUCTURES TOURISTIQUES DANS LA VILLE DE OUIDAH

Pamphile HOUNDJI Kévin ; Ponce Anselme DOVONOU ; Raymond D. KOUMAGNON
Faculté des Sciences Humaines et Sociales / Université d'Abomey-Calavi

Résumé

Il est relevé une série de non-conformité environnementale et sociale des activités des entreprises en charge des travaux de revalorisation du patrimoine historique et touristique de Ouidah. Cette recherche étudie responsabilité sociétale et respect des mesures environnementales sur les chantiers de construction des infrastructures touristiques dans la ville de Ouidah. L'approche méthodologique adoptée s'articule autour de la collecte des données auprès de 107 chefs ménages, de leur traitement et de l'analyse des résultats à l'aide utilisé le modèle SWOT/ FFOM (Forces- Faiblesses- Opportunités-Menaces). Des résultats de terrains, il ressort que plusieurs entreprises travaillent pour la transformation touristique de la commune de Ouidah. Il s'agit de BF & KENDAL, OBB SOJEC, GAMA, NDC GROUP etc. Ces entreprises, malgré qu'elles disposent toutes de PGES qui indiquent la responsabilité de chaque acteur, faillent dans la mise en œuvre des prescriptions du PGES. Les ouvriers ne respectent pas totalement les consignes prescrites lors des sensibilisations dites séances de quart d'heure.

Mots clés : Commune de Ouidah, patrimoine touristique, responsabilité sociétale, mesures environnementales

ABSTRACT

There is a series of environmental and social non-compliance of the activities of the companies in charge of the work of upgrading the historical and tourist heritage of Ouidah. This research studies social responsibility and respect for environmental measures on the construction sites of tourist infrastructures in the city of Ouidah. The methodological approach adopted revolves around the collection of data from 107 heads of households, their processing and the analysis of the results using the SWOT/SWOT (Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats) model. From the field results, it appears that several companies are working for the tourist transformation of the commune of Ouidah. These are BF & KENDAL, OBB SOJEC, GAMA, NDC GROUP etc. These companies, despite the fact that they all have ESMPs which indicate the responsibility of each actor, fail in the implementation of the requirements of the ESMP. The workers do not completely respect the instructions prescribed during the awareness sessions called quarter-hour sessions.

Keywords: Commune of Ouidah, tourist heritage, social responsibility, environmental measures

STUDENTS ASSESSMENT OF ONLINE EDUCATION DURING THE COVID-19 EPIDEMIC

Zohaib Hassan Sain

Superior University, Pakistan

ORCID NO: 0000-0001-6567-5963

ABSTRACT

The purpose of this study was to assess the online instruction given to students during the COVID-19 epidemic. At the four universities of Lahore city that were the center of the study, 650 students pursuing undergraduate, graduate, and doctoral degrees participated. A mixed method was used to design the research using both qualitative and quantitative components. An online survey was employed during the quantitative phase. Online in-depth interviews using a semi-structured interview form were carried out during the qualitative phase. Local Lahore, Pakistan, inhabitants were among the responses. The content analysis led to the identification of 21 categories and three major themes. The following themes were accomplished: "It could have been better!" for their suggestions, "Face-to-face education is better!" for the bad parts of the student's experiences, and "Better than nothing!" for the positive aspects of their experiences. It has been decided that a technology approach should be employed to further expand the distance education curriculum in the four universities that have been selected.

Keywords: Covid-19, Distance Education, Online Education, University Students.

TÜRK DİLLƏRİNDƏKİ ƏRƏB ALINMALARINDA YANLIŞDAN QAYNAQLANAN DOĞRULAR

THE TRUTHS ARISING FROM SPELLING ERRORS OF ARABIC
ACQUISITION IN TURKISH LANGUAGES

Doç. Dr. DÜRDANƏ RƏHİMZADƏ

Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Bakı filialının
Bioloji, humanitar və ictimai elmlər şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Head of the Department of Biological, Humanitarian and Social Sciences of Baku branch of
the First Moscow State Medical University named after Sechenov, PhD in Philology,
associate professor.

ÖZET

Dilçilikdə alınmalar mövzusu hər zaman aktual olaraq qalır. Alınmaları tarix boyu həm dilin zənginləşməsinin təbii yolu kimi qəbul edənələr olmuşdur, həm də onlardan dili təcili şəkildə təmizləməyin çox vacib olduğunu iddia edənələr vardır. Bu leksik vahidlərəmünasibətin necə olmasından asılı olmayaraq alınmaların olmadığı dil mövcud deyil. Türk dillərində də digər dünya dillərində olduğu kimi alınmalar vardır. Bunların böyük əksəriyyətini ərəb alınmaları təşkil edir. Ərəb istilasının ardınca İslamın qəbul olunması türk dillərinə ərəb sözlərinin axınına daha da sürətləndirdi. Bununla yanaşı həm də ərəb əlifbasının istifadəsi bir çox məqamların, o cümlədən, haqqında söhbət açılacaq imla yanlışlarının yaranmasına səbəb olmuşdur.

Məlumdur ki, ərəb əlifbasında bir səsin müxtəlif məxrəcləri ayrı-ayrı hərflərlə işarə olunur. Məsələn türk dillərində z hərfinin bir növü olduğu halda ərəb əlifbasında (ض ظ ز) (eləcə də s – ص ث و s. növləri var. Əsrlər boyu türk dillərində ərəb əlifbasından istifadə olunarkən tərkibində bu hərflər olan sözlərin yazılışında bir çox yanlışlıqlara yol verilmişdir. Bunlardan uzunmüddət istifadə olunmuş və müasirdə həmin yanlış variant doğru olaraq təsbit olunmuş və istifadə edilməkdədir. Məsələn, əslində ث ilə yazılan və “mükafat” mənasını verən ثواب “doğruluq, dürüstlük” mənasını verən صواب kimi yazılmaqdadır. Eyni qaydada başqa hərflərdə də yanlışlıqlar mövcuddur. Eşkiyə sözünün əlif hərfi ilə deyil ayn ilə verilməsi, harun sözündə qırtlaq samiti olan ح-nin ه ilə əvəzlənməsi və s. Bu cür yanlışlıqlar sonralar türk dilləri latın əlifbasına keçdiyi zaman da ərəb alınmalarının orfoqrafiyasında ikili variantların yaranmasına səbəb olmuşdur. Belə ki, əlif hərfindən sonra tənvin işarəsi bir çox hallarda yazılmadığına görə həm tənvinli, həm də tənvinətsiz variantın tələffüzü türk dillərinə keçmişdir. Bu şəkildə əsla -əslən, əvvəla -əvvələn, mesela(tr) – məsələ(n)(az), adeta(tr) – adətən(az) kimi eyni sözün müxtəlif variantları türk dillərində işlənməkdədir. Məqalədə bu kimi bir çox məqamlar araşdırılmış və hər birinə aid misallar verilmişdir.

Açar sözlər: ərəb alınmaları, türk dilləri, yanlış imla

ABSTRACT

The topic of borrowed words in linguistics remains topical at all times. There have been those who have taken acquisition throughout history as a natural way of enriching the language, and there are those who claim that it is too important to clean up the language from them. Despite this attitude to these lexical units there are no any language without acquisitions. As in different world languages there are also many acquisitions in Turkic languages. The huge majority of them are Arabic acquisitions. After Arab irruption and further the adoption of Islam brought Arabic words into the Turkic languages very fast. At the same time, using of the Arabic alphabet has led to the emergence of many points, including spelling errors, which will be discussed. It is known that in the Arabic alphabet, different denominators of one sound are marked by separate letters. For example, while in Turkic languages there is only one type of letter z, in the Arabic alphabet there are different types of the letter: ز ظ ض and ث ص س. For centuries, when the Arabic alphabet was used in the Turkic languages, many mistakes were made in the spelling of words including these letters. They have been used for a long time, and in the modern language, the wrong variant has been identified and used as true. For example, word written with ث means "award" must be like ثواب but which means "truth, honesty" must be like صواب. In the same order, there are inaccuracies in other letters. Giving the word *şkiya* not with *Alif*, but with *ayn*, replacing the laryngeal consonant ح in the word *harun* with the *ayn* and so on. Such inaccuracies later when the Turkic languages switched to the Latin alphabet led to the emergence of binary options in the spelling of Arabic acquisitions. Due to the fact that the Tanvin mark after *Alif* is not written in many cases, the pronunciation of both the Tanvin and the non-Tanvin version has passed into the Turkic languages. In this way, different variants of the same word are used in Turkic languages, such as *əsla -əslən, əvvəla -əvvələn, mesela(tr) - məsələn(az), adəta(tr) - adətən(az)*. The article examines many such points and gives examples of each of them.

Keywords: Arabic translations, Turkish, incorrect spelling.

ZƏNGƏZUR VƏ TARİXİ HƏQİQƏTLƏR

ZANGEZUR AND HISTORICAL FACTS

Tələbə. Əbülfəz Xaliq oğlu Məmmədov

Sumgait State University, Faculty of History and Geography,

Sumqayıt/AZƏRBAYCAN

ORCID NO: 0000-0000-0000-0000

Müəllim. Nailə Zaman Qizi Qasimova

Sumgait State University, Faculty of History and Geography,

Sumqayıt/Azərbaycan

XÜLASƏ

Zəngəzur tarixi baxımdan qədim Azərbaycan torpağıdır. Tarixən yeddi rayonu özündə birləşdirən Zəngəzur mahalının dörd rayonu, Gorus, Qarakilsə, Meğri və Qafan hazırkı Ermənistan ərazisində yerləşir. Zəngəzurun bir hissəsini əhatə edən Qubadlı, Zəngilan və Laçın isə Azərbaycan ərazisidir. Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə 7 iyul 2021-ci ildə yaradılan Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonu bir daha bu tarixi torpaqlarımıza yeni nəfəs vermiş oldu. Şərqi Zəngəzur və ümumiyyətlə bütöv Zəngəzur nəinki Cənubi Qafqazda, hətta dünya üçün siyasi, iqtisadi, ekoloji olaraq strateji bir bölgədir. Bu bölgə həm də Azərbaycan ilə Naxçıvanı birləşdirməklə yanaşı, Azərbaycanla Türkiyəni də birləşdirir. Qeyd etdiyim kimi, tarixi baxımdan Azərbaycan torpağı olan Zəngəzur hazırda Ermənistan ərazisi hesab edilsə də, bir çox tarixi faktlar-türk mənşəli toponimlər, yer adları, XX əsrə kimi ərazisində yaşayan azərbaycan türklərinin say çoxluğu Zəngəzurun qədim Azərbaycan torpağı olduğunu sübut edir. Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Zəngəzurun Ermənistanla verilməsi səbəb və məqsədi bir daha aydın olur; Azərbaycanla Naxçıvanı və Türkiyəni ayırmaq, Naxçıvanı blokada saxlamaq, gələcəkdə sovet Rusiyası tərəfindən bölgəyə ermənilər vasitəsilə tam nəzarət etmək və s. Prezident İlham Əliyev istər məcburi köçkünlərlə görüşündə, istərsə də, digər mötəbər tədbirlərdə Azərbaycan türklərinin tarixi torpaqlarına qayıtmalı olduğunu vurğulayırdı. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra dövlətimiz nəinki Zəngəzur, ümumilikdə tarixi Azərbaycan torpaqları olan bölgələrin sakinlərinin köçürülməsi siyasətini elan edərək sözügedən torpaqlar haqqında aydın təsəvvür formalaşdırdı. Azərbaycan ordusu 44 gün ərzində öz qəhrəmanlıqları ilə Zəngəzur torpaqlarının da tarixini yazdı. Vətən müharibəsindən sonrakı müddətdə geosiyasi vəziyyət regionda çox əhəmiyyətli şəkildə dəyişmişdir.

Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunun yaradılması, yüksək səviyyədə bərpa-quruculuq işləri, Prezident İlham Əliyevin Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonuna daxil olan Kəlbəcər, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı və Laçına tez-tez səfəri, bu səfərlər əsnasında görülən işlərlə şəxsən tanış olması, bir çox layihələrin təməlinin şəxsən özü tərəfindən qoyulması bir daha dövlətimizin Zəngəzur siyasətinin mahiyyətini ortaya qoyur. Bu baxımdan, beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın sərhədlərinin tanınması reallıqların yaranmasına zəmin yaratdı. Xüsusən Zəngəzur dəhlizinin açılması türk dövlətlərinin coğrafiyasını daha yaxın edir. Eyni zamanda Zəngəzur dəhlizi regional və strateji tərəfdaşlığın təməlini qoyur. Qlobal geosiyasətdə Zəngəzur dəhlizinin yeri və rolu çox önəmlidir. Qədim Azərbaycan torpağından keçəcək Zəngəzur dəhlizi

yalnız Qafqaz üçün deyil, daha geniş yanaşsaq geosiyasi məkanda əsas strateji əhəmiyyətə malik olacaq. Təbii ki, bu da səbəbsiz deyil, çünki həm tarixi aspektdə, həm də Cənubi Qafqazda sülh və əməkdaşlığın bərpasında prinsipal əhəmiyyət kəsb edir. Beynəlxalq layihələrdə Azərbaycan ərazisi sözün əsl mənasında regionun nəqliyyat qovşaqlarının strateji məkanıdır.

Açar sözlər: Zəngəzur, Cənubi Qafqaz, Geosiyasət, Beynəlxalq layihə

ABSTRACT

Historically, Zangezur is an ancient land of Azerbaijan. Historically, four districts of Zangezur district, Gorus, Garakilsa, Megri and Gafan, which included seven districts, are located in the territory of modern Armenia. Gubadli, Zangilan and Lachin, which cover a part of Zangezur, are the territory of Azerbaijan. The Eastern Zangezur economic district, which was established on July 7, 2021 by the order of President Ilham Aliyev, once again breathed new life into our historical lands. Eastern Zangezur and the entire Zangezur in general is a politically, economically, ecologically strategic region not only in the South Caucasus, but also for the world. In addition to connecting Azerbaijan and Nakhchivan, this region also connects Azerbaijan and Turkey. As I mentioned, historically, Zangezur, which is the land of Azerbaijan, is currently considered the territory of Armenia, but many historical facts - toponyms of Turkish origin, place names, the large number of Azerbaijani Turks living in its territory until the 20th century prove that Zangezur is an ancient Azerbaijani land. As I mentioned above, the reason and purpose of giving Zangezur to Armenia becomes clear once again; Separating Azerbaijan and Nakhchivan and Turkey, keeping Nakhchivan under blockade, full control of the region by Soviet Russia through Armenians, etc. President Ilham Aliyev emphasized the need for Azerbaijani Turks to return to their historical lands, both in his meeting with internally displaced persons and in other prestigious events. After the 44-day Patriotic War, our state announced the policy of relocating residents of not only Zangezur, but also the regions with historical Azerbaijani lands, and formed a clear idea about the lands in question. The Azerbaijani army wrote the history of Zangezur lands with their heroism in 44 days. After the Patriotic War, the geopolitical situation in the region changed significantly.

Creation of the East Zangezur economic region, high-level restoration and construction works, frequent visits of President Ilham Aliyev to Kalbajar, Jabrayil, Zangilan, Gubadli and Lachin, which are part of the East Zangezur economic region, personally familiarizing himself with the work done during these visits, personally laying the foundations of many projects The establishment by himself once again reveals the essence of our state's Zangezur policy. In this regard, the recognition of the borders of Azerbaijan at the international level created the basis for the emergence of realities. In particular, the opening of the Zangezur Corridor brings the geography of the Turkish states closer. At the same time, Zangezur corridor lays the foundation of regional and strategic partnership. The place and role of Zangezur Corridor is very important in global geopolitics. The Zangezur corridor, which will pass through the ancient land of Azerbaijan, will be of key strategic importance not only for the Caucasus, but also in the broader geopolitical space. Of course, this is not without reason, because it is of fundamental importance both in the historical aspect and in the restoration of peace and cooperation in the South Caucasus. In international projects, the territory of Azerbaijan is literally the strategic location of the region's transport hubs.

Keywords: Zangezur, South Caucasus, Geopolitics, International project

GÖÇ VE YOKSULLUK BAĞLAMINDA OKUL DIŞI KALAN ÇOCUKLAR

THE CHILDREN WITHDRAWING FROM THE SCHOOL IN THE CONTEXT OF MIGRATION AND POVERTY

Doktora öğrencisi Hasan SEVER

Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8946-0411>

ÖZET

Göç ve yoksulluk, aileler üzerinde çifte dezavantajlılık durumu yaratan iki önemli sosyal olgulardır. Bu olgular kırılğan gruptan biri olarak kabul edilen çocukları birçok yönden olumsuz etkiler. Bu etkilerden biri çocukların okul dışı kalmasıdır. Okuldan kopan çocuklar sadece eğitim hayatında değil aynı zamanda sosyalizasyon sürecinde çeşitli kayıplara uğramaktadırlar. Bu durum çocuklar üzerinde çeşitli toplumsal sonuçları doğurmaktadır. Bu çalışma, özellikle çevre illerden Gaziantep kentine göç eden yoksul aile çocuklarının göç ve yoksulluk bağlamında okul dışı kalmasının belirleyicilerine ve durumun toplumsal sonuçlarına odaklanmıştır. Çalışmanın amacı, yoksul çocukların okul dışı kalmasında etkili olan nedenleri ebeveynlerinin gözünden incelemek ve okul dışı kalmanın çocuklar açısından bireysel ve toplumsal bedellerini ortaya koymaktır. Temel nitel araştırma metoduyla yürütülen bu araştırmanın örneklem grubu, Gaziantep ilinin Şehitkamil ilçesine iç göçle gelen yoksul ailelerden “amaçlı örnekleme” tekniğiyle seçilen on aileden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış bir görüşme formu doğrultusunda çocukların ebeveynleri ile yapılan derinlemesine görüşmelere yanı sıra gözlem ve saha notlarına dayanmaktadır. Verilerin analizinde, görüşmeler deşifre edilmiş, Maxqda veri analiz programı ile kodlar oluşturulmuş, kategorileştirilmiş ve tematik analiz yapılmıştır. Verilerin geçerlilik ve güvenilirliği üçgenleme tekniği ile çoklu veri kaynaklarının kullanılması ve tematik analiz sürecinde “uzman değerlendirmesine” başvurulması sağlanmıştır. Araştırmanın sonucunda göçün çocukların okula adaptasyonunu zorlaştırdığı, yoksulluk nedeniyle çocukların temel eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmadığı ve çocukların okuldan kopmasını neden olduğu pandemi sürecinin de bu durumu hızlandırdığı tespit edilmiştir. Öte yandan çalışma çocukların okul dışı kalmasının toplumsal bedellerinin kız ve erkek çocuklarda farklılık gösterdiğini, okul dışı kalan kız çocukların erken yaşta evlilik yapma olasılıkları artırırken erkek çocukların çocuk işçi olma olasılığını artırdığını ortaya koymuştur. Çocuklar için büyük öneme sahip olan okul hayatının erken yaşlarda sona ermesi, sadece çocukluk döneminde değil hayat boyu süren kümülatif dezavantajlara sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda çocukların okul dışı kalmasının nedenlerinin açığa çıkarılması ve okula devamlılığının sağlanması açısından bu alandaki çalışmaların gerekliliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Göç, iç göç, yoksulluk, okul dışı kalma,

ABSTRACT

Migration and poverty are two notable social phenomena that put families at double disadvantageousness. These phenomena have an influence on children regarded among the vulnerable groups. One of these influences is the exclusion of children from the school. The children who are constrained to leave from school are not only deprived of education life but also socialization process. This situation has a variety of social consequences for children. This study focuses on determinant factors and societal consequences of impoverished families children's, especially migrating into Gaziantep from surrounding cities, being out of education life. The aim of the study is to analyze the reasons excluding impoverished children out of education life from standpoint of their parents and to show the costs of this deprivation both individually for that children and socially for all. The sample group of this research conducted as a basic qualitative one consist of ten families choosen from impoverished families coming to Şehitkamil district of Gaziantep by internal migration. The data of the research is based upon observation and field notes along with in-depth interview with the parents of the children in accordance with a semi-structured interview form. In analysis of the data; the interviews were deciphered, codes were built by means of Maxqda data analysis program, the data was categorised and analysed thematically in the end. By the help of triangulation technique for validit and reliability of the data, by using multiple data resources applying to expert view at the end of the thematic anaysis process; it was determined that migration made difficult the children's adaptability to school, the children's basic needs could not be fulfilled and the pandemic period accelerated all these unfavorable conditions. On the other hand, the study also showed that girl children and boy children were affected differently by migration. The social costs of migration phenomena threw the girl children into early marriage while putting boy children into juvenile labour. Early ending of education life which has a vital importance for a child causes not only trauma in childhood period but also lifelong lasting cumulative disadvantages. In this regard, these reasons behind children's exclusion from education life have to be uncovered and the importance of the studies for preventing the children to separate from the school be taken into consideration.

Keywords: migration, internal migration, poverty, withdrawing from the school

**A PROBLEM OF THERMAL STRESSES IN TRANSVERSELY ISOTROPIC
PIEZOELECTRIC DISC WITH ROTATION AND INTERNAL PRESSURE**

Devinder Singh Pathania, 2Arvind Kumar

1Department of Mathematics GNDEC Ludhiana (India) Punjab

2Department of Mathematics, GMSSSS Hansi, Hisar (India)

ABSTRACT

This paper deals with the analytic solution of transitional stresses in thin rotating disc composed of piezoelectric material under temperature and internal pressure. The stresses are evaluated in the rotating disc by using transition theory of Seth. The electric displacement relations and stresses are computed by using stress strain relations. Non-homogeneous differential equation is derived by substituting the obtained relations into the equilibrium equation. The formulated differential equation is solved with specified boundary conditions, applied pressure, electric displacement and stresses. Obtained results are exhibited graphically, analyzed numerically and then concluded that Transversely isotropic Beryl is better than transversely isotropic material Magnesium and transversely isotropic piezoelectric materials BaTiO₄ and PZT-4.

Keywords: Internal pressure, Displacement, stresses

WOMEN CANDIDATES IN LEBANESE ELECTIONS 2022: THE BATTLE OF THE SECOND SEX

Dr. Dima DANAWI

University of Balamand, Faculty of Arts

Department of MCOM, Lebanon

ABSTRACT

In Tripoli as it was the case in all Lebanon, the second sex (referring to Simone de Beauvoir's famous book title) decorated 10 out of the 11 electoral lists. Hence counting either one or two to beautify every list. I, Dima Danawi, was one of them until I withdrew with the other female decoration candidate on the 23rd of April, enumerating several reasons notably discrimination against women and marginalization.

Keywords: lebanese women candidates; parliamentary elections 2022; voting; feminism

**EFFECT OF SOURCE TO SUBSTRATE DISTANCE ON THE STRUCTURAL,
MORPHOLOGICAL, ELECTRO-OPTICAL AND DIELECTRIC PROPERTIES OF
PVT-grown MoS₂ nanosheets**

Asif RAZA

Plasma Processing of Electrode Materials Lab, Department of Physics, Government
College University Faisalabad 38000, Faisalabad

ABSTRACT

Molybdenum disulfide (MoS₂) bearing extensive structural, morphological, optical, dielectric and electrical peculiarities is auspicious candidate for wide applications in optoelectronic devices. In present work, we investigated the effects of source to substrate distance (*SSD*) on above mentioned peculiarities of MoS₂ film synthesized by powder vapor transport technique (PVT) on glass. The increment in *FWHM* values of Raman and XRD peaks confirmed the decline in crystallinity of MoS₂ film with increasing *SSD*. The scanning electron microscopy (SEM) has shown the formation of vertical/horizontal nanosheets as well as well, cube, tool boxes and rectangle like surface morphology (film) with increasing *SSD*. From absorption spectra, the optical parameters like reflectance (*R*), refractive index (*n*) and Urbach energy (*E_u*) are decreased while optical energy band gap (*E_g*) and absorption coefficient (*α*) are increased with increasing *SSD*. Moreover, dielectric and electrical properties like dielectric constant (real and imaginary part), dissipation factor, surface and volume energy loss functions, electrical and optical conductivity are also evaluated. Additionally, nonlinear optical parameters single oscillator energy, dispersion energy, lattice dielectric constant, non-linear *n*, static *n*, linear susceptibility and nonlinear susceptibility are investigated at different *SSD*. Based on above controlled peculiarities of MoS₂ film by varying *SSD* enable it to be a potential candidate for fabrication of high quality capacitor.

Keywords: Nanosheet; Urbach energy; Optical conductivity; Dispersion energy; Capacitor

**PEACE IS ESSENTIAL FOR DEVELOPMENT OF THE SOCIETY
(ISLAMIC PERSPECTIVE)**

Dr. Naseem Akhter (Associate Professor)

Dept. of Islamic Studies

Shaheed Benazir Bhutto Women University, Peshawar, Pakistan

ORCID NO: 0000-0002-7077-6993

ABSTRACT

The concept of peace is defined as the absence of violence in any society or a healthy, positive international or inter-human relationship. In this situation, all members of society enjoy social, economic, equality, political rights, and protection. Peace is considered an essential component of the well-being of society. Historically speaking, anarchy reigned worldwide before the advent of Islam. That illiterate culture lacked any understanding of law and order. The introduction of Islam brought about a period of social stability and protection for all of humanity. But regrettably, we have lost sight of Islam's teachings throughout time, and as a result, society today still suffers from many of the same issues that existed before the arrival of Islam. So that a peaceful society can be built, people must abide by Islamic precepts. In terms of its research, this research study may be exceptional and useful to others due to its specific field.

Keywords: Islam, Humanity, Peace, Society, Violence

**THE BATTLE OF AHZĀB AND THE HOLY PROPHET (PBUH)
(THE ACTUAL FACTS OF THE HISTORY)**

Dr. Naseem Akhter (Associate Professor)

Dept. of Islamic Studies

Shaheed Benazir Bhutto Women University, Peshawar, Pakistan

ORCID NO: 0000-0002-7077-6993

ABSTRACT

The With the Battle of Badr, Islam and nonbelief have been coexisting in a chain ever since. An essential link to this pressing circumstance was the battle of Ahzab. Islam was to be completely wiped from the land, according to the infidels. However, their attempts to accomplish their objectives kept failing. Nevertheless, the Muslims lost the battle of Uhud badly. After Badr, too, Abu Sufyan asked Muslims to compete once more. The unbelievers, however, fled in terror as the Muslims arrived at the tournament. The battle of Ahzab eventually resulted from their ongoing preparations in the interim. The purpose of this study was to shed insight on the battle of Ahzab's historical context. For new academics, this research effort can be extremely valuable and important.

Keywords: Islam, Infidels, Battle of Ahzab, Muslims

USING REASONABLY PRICED BIO ADSORBENTS TO REMOVE AQUEOUS WASTE

Djellouli Amir^{1*,2,5,6}, Berredjem Yamina^{2,3}, Hattab Zhour³, Khechai Mohamed⁴, Barbari Fateh⁵

Abdesselam Bouguerra⁶, Sara Ncibi⁷

¹Université mohammed chérif mesaadia de Souk-Ahras, Algeria

²Laboratory for Water and Environmental Sciences and Technology, University of soukahras, Algeria

³Badji Mokhtar-Annaba University, Algeria.

⁴Department of industrial Chemistry, University of Biskra, PO Box 145, Biskra, 07000, Algeria

⁵Center for Scientific and Technical Research on Arid regions CRSTRA, Biskra, 07000, Algeria

⁶Laboratory of Physics of Matter and Radiation (LPMR)

⁷INSTITUT NATIONAL AGRONOMIQUE DE TUNISIE, Tunisie

ORCID :0000-0001-5092-2212

ABSTRACT

This study's goal was to synthesize and construct biomaterials of the cationic and anionic types. These substances were utilized as adsorbents in waters that had been contaminated by various adsorbates that were probably prevalent in the environment. In order to describe the various materials, various approaches (IRTF, DRX, MEB, BET, and ATG/DTA) will be used. Studies on the adsorption by these substances will be conducted while changing a number of variables, including pH, mass, concentration, and temperature.

Removal of effluents in aqueous media, particularly the adsorption technique, which appears to be well suited to remove pollutants due to its shown efficacy as well as for financial reasons, using inexpensive adsorbents such agricultural and industrial wastes.

Keywords: Characterization; Different materials; Water treatment; Bio adsorbents; adsorption

THE EFFECT OF *Suillus granulatus* EXTRACTS ON THE NUTRITIONAL VALUE OF DEHYDRATED SOUP AS A NEW FUNCTIONAL PRODUCT

Dr. Monika STOJANOVA

University of Ss. Cyril and Methodius, North Macedonia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6525-7099>

Prof. Dr. Dragutin ĐUKIĆ

University of Kragujevac, Serbia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8454-4384>

Prof. Dr. Marina T. STOJANOVA

University of Ss. Cyril and Methodius, North Macedonia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6941-3386>

ABSTRACT

The aim of this research was to determine the chemical composition of fresh and dried *Suillus granulatus* mushroom and to produce aqueous and ethanolic extract. Moreover, dehydrated soups were produced as follows: Variant 1 – control; Variant 2 – Bio-Soup enriched with aqueous extract from *S. granulatus*; Variant 3 – Bio-Soup enriched with ethanolic extract from *S. granulatus*. Both Bio-soups were produced in industrially conditions and without MSG.

All of the analysed parameters were significantly ($p < 0.05$) higher in the dried mushroom, compared to the fresh samples. On the other hand, in terms of the mineral matters, dried *S. granulatus* was characterized with the highest nitrogen content (2.18 % d.m.), and with the lowest magnesium content (0.60 % d.m.). Both aqueous and ethanolic extract were suitable for application in the dehydrated vegetable soup. Furthermore, all of the variants were characterized with stable chemical composition during the storage period of 90 days. Variants 2 and 3 were characterized with higher ($p < 0.05$) values for the tested parameters, compared to the control one. Nevertheless, soup enriched with aqueous extract from *S. granulatus* showed higher ($p < 0.05$) values for the analysed chemicals parameters, compared to the soup enriched with ethanolic extract from *S. granulatus*.

In this way, a new, functional product is obtained, with increased nutritional value, compared to conventional vegetable soup. At the same time, this new product does not contain chemical additives, which further increases its value.

Keywords: Mushroom extracts, Dehydrated soup, Functional food.

**DETERMINATION OF CHEMICAL COMPOSITION AND ANTIBACTERIAL
POTENTIAL OF *Origanum vulgare* EXTRACTS**

Dr. Monika STOJANOVA

University of Ss. Cyril and Methodius, North Macedonia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6525-7099>

Prof. Dr. Dragutin ĐUKIĆ

University of Kragujevac, Serbia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8454-4384>

Prof. Dr. Marina T. STOJANOVA

University of Ss. Cyril and Methodius, North Macedonia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6941-3386>

Prof. Dr. Blažo LALEVIĆ

University of Belgrade, Serbia

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0285-1645>

ABSTRACT

The aim of this research was to produce aqueous and ethanolic extract from *Oreganum vulgare* as well as to determine the chemical composition and its antibacterial potential. In the dried sample of wild oregano, it was detected low concentrations of the analysed metals Fe, Mn, Cu, B and Zn, while there was no presence of toxic metals such as Pb, Cd and Ni.

Total flavonoids content was higher ($p < 0.05$) in both tested extracts, compared to the total phenols content. Nevertheless, aqueous oregano extract was characterized with higher ($p < 0.05$) phenols ($45.19 \text{ mg}\cdot\text{g}^{-1}$) and flavonoids content ($50.26 \text{ mg}\cdot\text{g}^{-1}$) compared to the ethanolic extract ($39.67 \text{ mg}\cdot\text{g}^{-1}$ i.e. $43.71 \text{ mg}\cdot\text{g}^{-1}$).

Generally, aqueous extract showed higher ($p < 0.05$) antibacterial potential against most of the tested bacteria, compared to the ethanolic one. In line with that, ethanolic extract had better values only against *B. cereus* (21.0 mm), *E. faecalis* (28.1 mm) and *P. aeruginosa* (17.1 mm). The most important to be highlighted is the fact that in some of the cases, extracts from wild oregano showed higher ($p < 0.05$) antibacterial potential against some of the tested strains, compared to the positive controls gentamicin and neomycin.

This opens up new possibilities for the use of the aqueous and ethanolic extract of wild oregano in different segments of the industry, such as food, pharmaceutical, cosmetic, etc. In this way, it is possible to influence the partial or complete elimination of synthetic additives and preparations used in the industry.

Keywords: Wild oregano, Antibacterial potential, Extracts.

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND THE PROTECTION OF PSYCHIATRIC PATIENTS' PRIVACY

Prof. US Dr. Habil. Kinga Flaga-Gieruszyńska

University of Szczecin, Poland

ORCID NO: 0000-0001-5177-4450

ABSTRACT

The paper will discuss the issue of the limits of protecting the privacy of psychiatric patients in the aspect of the expanding use of artificial intelligence in psychiatric treatment. It refers to simulating the correct process of diagnosis and treatment, determining the appropriate doses of drugs, predicting the patient's behaviour (including the likelihood of suicide attempts), as well as the 24-hour monitoring of the patient, regardless of the place of stay, which often means monitoring some of the activities of those close to the patient.

The basic problems are the catalogue of collected data, the method and scope of storage, processing and sharing of this data, and the related doubts and threats as to the proper protection of the privacy of patients and their relatives. It is necessary not only to order and name those threats, but also to develop *de lege ferenda* regulations that will ensure effective use of artificial intelligence in this area, respecting the privacy of patients and their household members.

This issue of relevance due to the increasing practical use of AI for therapy and home observation of psychiatric patients, which is questionable due to its far-reaching intrusion into the everyday privacy, including the intimate life of the psychiatric patient's family. It is the responsibility of the internal and EU legislator to create legal tools to ensure an adequate level of legal protection in this area.

Keywords: Artificial Intelligence, Protection of Privacy of a Psychiatric Patient, Right to Protection of Family Life.

DISCOVERY OF DRUG-CANDIDATES FOR BREAST CANCER THERAPY VIA COMPUTATIONAL METHODS

Said EL RHABORI^{1*}, Abdellah EL AISSOUQ¹, Samir CHTITA² and Fouad KHALIL¹

¹ Laboratory of Processes, Materials and Environment (LPME), Sidi Mohamed Ben Abdellah University, Faculty of Science and Technology, Fez, Morocco
² Laboratory of Analytical and Molecular Chemistry, Faculty of Sciences Ben M'Sik, Hassan II University of Casablanca, Casablanca, Morocco

ABSTRACT

Potential anti-cancer medication research is tough, expensive and time-consuming. Computer-aided drug discovery (CADD) and computational methodologies provide quicker, cheaper and more suitable drug design. This work aimed to improve and propose new anti-breast cancer medications by analyzing 3D-QSAR and molecular docking of thioquinazolinone derivatives with aromatase (PDB ID: 3S7S). Utilizing comparative molecular similarity indices (CoMSIA), the best model with high Q^2 , R^2 and R^2_{pred} values has been constructed. The predictive power of the fitted model was examined by using a test set-based external validation technique. According to the findings, the electrostatic, hydrophobic and hydrogen bond donor/acceptor fields all play critical roles in breast cancer therapy. On the basis of these findings, we designed a series of novel highly effective aromatase inhibitors and used the most promising model for predicting their inhibitory activities. Additionally, ADMET studies were performed to evaluate the pharmacokinetic characteristics of drug candidates.

Keywords: Cancer; Computational methods; Thioquinazolinone; Drug; ADMET.

THE RIGHT METHOD FOR PUBLISHING SCIENTIFIC RESEARCH IN ENGINEERING SCIENCES

Dr. Abderrahmane NOUI

Center for Scientific and Technical Research on Arid Regions (CRSTRA), Algeria

ORCID NO: 0000- 0002- 4383-2259

ABSTRACT

Under the name of engineering sciences, or industrial engineering sciences, are gathered scientific disciplines related to engineering and the engineering profession, particularly in the fields of mechanics, mechanical engineering, computer science, civil engineering, electrical engineering, and automation. This subject with a strong industrial culture trains students to become engineers.

Engineering sciences are aimed at intellectuals who also have a sense of reality and profitability. This may involve, for example, improving the energy performance of homes, working in bionics on prostheses, drones, humanoid robots, improving medical imaging solutions or the mechanical properties of a machine. Engineering science students work a lot on computer science to analyze and model systems. New advances in knowledge of engineering science are communicated to the outside world through publications. It is essential that this knowledge be accurate, valid, reproducible and experimentally useful. Many engineering researchers dream of publishing their work in high-impact magazines. To realize these dreams, it is essential to follow the fundamental principles of scientific research and publication. In this article, I present my personal opinion on how to publish your article in high-impact journals. I discuss high-impact search strategy, manuscript submission logistics, likely outcomes, and reasons for failure or success. I offer information on what editors look for in a successful manuscript and how to achieve it.

Keywords: Researcher - engineering sciences - scientific production - publication - indexed journal

INVESTIGATING WRITING STRATEGIES USED BY EFL LEARNERS AT UNIVERSITY LEVEL

Lazgin Barany , Assist. Prof. ,

Nawroz University

Prof. Dr. Mohammed Basil Al-Azzawi ,

Al-Noor University College

ABSTRACT

Writing is one of the most important skills in learning a foreign language. The significance of being able to write in a second or foreign language has become clearer nowadays. This study aims at investigating the type of writing strategies used by EFL students at the Translation department and English department, Collage of Arts, University of Mosul for the academic year 2019-2020. In order to achieve the aims of the study, a 5-likert scale questioner consisting of 15 statements was given to 63 students from the above-mentioned departments. The study has found out that writing is not an easy job, the grammar was the most important aspect in writing, there were few writing opportunities for students to practice writing in the classroom. However, writing was not boring for the participants, trying to understand and familiarize with the topic was time consuming and making an outline and writing down the ideas before starting writing was not an important activity but following a plan that has been written before starting to write was important. Furthermore , doing revisions before finishing the writing completely , concentrating on using the vocabulary supplied by the teacher , correcting grammar and spilling mistakes during the editing process were also important ,and working together in groups was a good strategy that helps to write effectively .

Keywords. EFL learners, writing skill, writing approaches, learners' perceptions, TESOL.

STRUCTURE-BASED DRUG REPURPOSING TO INHIBIT THE DNA GYRASE OF MYCOBACTERIUM TUBERCULOSIS

Balasubramani G L¹, Rinky Rajput¹, Manish Gupta¹, Pradeep Dahiya², Jitendra K Thakur², Rakesh Bhatnagar³ and Abhinav Grover¹

¹School of Biotechnology, Jawaharlal Nehru University, New Delhi - 110067.

²National Institute of Plant Genome Research, Aruna Asaf Ali Marg, New Delhi.

³Banaras Hindu University, Banaras, Uttar Pradesh-221005, India

ABSTRACT

Drug repurposing is an alternative avenue for identifying new drugs to treat tuberculosis (TB). Although TB can be cured with anti-tubercular drugs, the emergence of multidrug-resistant and extensively drug-resistant strains of *Mycobacterium tuberculosis* H37Rv (Mtb), as well as the significant death toll globally, necessitate the development of effective drugs to treat TB. In this study, drug repurposing approach was employed to address this drug resistance problem by screening drugbank database to identify novel inhibitors of the Mtb target enzyme, DNA gyrase. The compounds were screened against the ATPase domain of gyrase B subunit (MtbGyrB47), and the docking results showed Echinacoside, Doxorubicin, Epirubicin, and Idarubicin possess high binding affinities against MtbGyrB47. Comprehensive assessment using fluorescence spectroscopy, SPR, and CD titration studies revealed that Echinacoside as a potent binder against MtbGyrB47. Further, ATPase, and DNA supercoiling assays exhibited IC₅₀ values of 2.1-4.7 μ M for Echinacoside, Doxorubicin, Epirubicin, and Idarubicin. Among these compounds, the least MIC₉₀ of 6.3 μ M and 12 μ M were observed for Epirubicin and Echinacoside, respectively. Hence, our findings indicate that Echinacoside and Epirubicin target mycobacterial DNA gyrase, inhibit its catalytic cycle, and retard mycobacterium growth. Further these compounds exhibits potential scaffolds for optimizing novel anti-mycobacterial agents that can act on drug-resistant strains.

Keywords: DNA gyrase, drug repurposing, ATP, DNA supercoiling, fluorescence spectroscopy

APPROXIMATION BY MAX-PRODUCT-FEJÉR-CHOQUET

SAMPLING OPERATORS

Phd. Student Ionut T. IANCU

University of Oradea, Romania

ORCID NO: 0000-0002-7625-5144

ABSTRACT

In the recent years, a new direction of research in approximation of functions was developed : approximation by the so-called max-product (nonlinear) operators which can produce better approximation estimates than their linear (classical) counterparts. Thus, in a long series of papers, collected in the 2016 research monograph at Springer by B. Bede, L. Coroianu and S.G. Gal, were introduced and studied approximation properties (including upper estimates, saturation, localization, inverse results, shape preservation and global smoothness preservation) of max-product operators of Bernstein-type, Favard-Szasz-Mirakjan-type, Baskakov-type, Meyer-König and Zeller-type, Bleimann-Butzer-Hahn-type, sampling operators of Whittaker-type based on sinc-type kernels, those based on Fejér-type kernels and so on. After the publication of this monograph the study of the max-product operators has been continued by other authors in many other papers, see, e.g., References in the very recent Chapter by S.G. Gal and I.T. Iancu appeared in a 2022 volume at Springer. In the same volume, approximation properties of mixed sublinear monotone operators between max-product-type and Choquet-type operators were studied. In the present paper, we continue this study for a new kind of sampling operators, called Fejér-Choquet sampling operators. Pointwise convergence and uniform convergence in terms of the modulus of continuity are obtained.

Keywords: max-product-Fejér-Choquet sampling operators, Fejér kernel, modulus of continuity.

"MY IDEA IS..."

- THE CREATIVE ACT AND THE PROCESSES OF SCIENTIFIC RESEARCH IN
ARCHITECTURE

Prof. Dr. Mário MESQUITA

Oporto University, Portugal

CIENCIAVITAE: E614-7E76-A793

ABSTRACT

"My idea is..." (the beginning of all) cannot constitute a quantitative purpose, delimited to automatic response to more or less complex lists of objectives in architectural research. Qualitative exploration, methodological development, growth and tuning of thought processes, the incorporation of other cross-sectional disciplinary fields in the validation and improvement of the equation, enrichment of the narrative process with the author's own specificities, mark the difference and distinguish the reproduction or recreation of transformation and scientific invention.

"My idea is:" formulates the essence of research, process and scientific method according to which one wants to "write" between words and drawings, drawing words, writing drawings, transforming them into spaces, counting the inside and the outside, in a speech from the beginning to the end. However, as a project is about (doing is something that mostly escapes the control of these creators – at least absolute doing, the total mastery of the idealization/design/production process) does not contemporize the real use, only the imaginary, the dream of how it would like it to be, the creative act.

"My idea is: " a starting point for an entire community of researchers, a contribution to progress, not an end in itself, not an absolute creation. Considering Art and Science and its social function, we can in no way reduce its dimension to an isolated subject and its self-creation.

"My idea is: study, attention, sensitivity to the environment and context, in a way is the result of intersections, interdisciplinarity and crossdisciplinarity, a whole process that expresses the position and critical thinking of the subject in the processes of investigation in Architecture. In fact, it is all about, between synthesis and analysis, moving from idea to concrete.

Keywords: Architecture; Science; Investigation; Creative Act; Idea

INVESTIGATION OF PESTICIDE RESIDUE IN SOME COMMON VEGETABLES: ESTIMATION OF THEIR IMPACT ON HUMAN HEALTH

Dr Mahmood Ahmed, PhD

Department of Chemistry, Division of Science and Technology, University of Education, Lahore-Pakistan,
ORCID. <http://orcid.org/0000-0002-2285-7406>

ABSTRACT

The use of pesticides is unavoidable in agricultural practices. This class of chemicals is highly toxic for the environment as well as for humans. The present work was carried out to assess the presence of some pesticides (diafenthiuron, lufenuron, azoxystrobin, difenoconazole, and chlorothalonil) residues in five of the very commonly used vegetables (eggplant, capsicum, apple gourd, cauliflower, and sponge gourd). Matrix solid phase dispersion (MSPD) technique was used to extract the pesticides and subsequently their quantification was performed through high performance liquid chromatography (HPLC) coupled to ultraviolet-visible (UV-Vis) detector. The elution was accomplished at wavelength of 254 nm by injecting 20 μ L of standards or samples into chromatographic system. The mobile phase consisted of acetonitrile and water (80:20 v/v), where the flow rate was adjusted at 1.0 mL/min. The linearity was good ($R^2 \geq 0.994$) over a concentration range from 20-100 μ g/mL for the investigated pesticides. The low detection limits showed a quite appreciable potential of the method to detect (1.12-1.61 μ g/L) and quantify (3.73-5.36 μ g/mL) the pesticides under study. The accuracy was demonstrated in terms of percent recovery which ranged between 88.5 % to 116.9 % for all the pesticides under investigation. These results justify the suitability of the technique for the intended purpose. The concentration of difenoconazole in apple gourd (20.97 mg/kg), cauliflower (10.28 mg/kg), and sponge gourd (40.32 mg/kg) whereas diafenthiuron in cauliflower (0.66 mg/kg) exceeded the maximum residue level (MRLs) as defined by Food and Agriculture Organization of the United Nations and the World Health Organization (FAO/WHO). Target hazard quotient (THQ) values of difenoconazole and diafenthiuron (except for adults) were more than 1 which indicates the significant effect on human health on consumption of apple gourd, cauliflower, and sponge gourd.

Keywords: Fungicides, Insecticides, Extraction, EDI, THQ

AFGHANISTAN'S GEMSTONES SECTOR AND ITS PROSPECTS

Ahmad Shekib Popal

Ministry of Industry and Commerce, Kabul, Afghanistan

ICCR Ph.D. Scholar, SD School of Commerce, Gujarat University, India

Dr. Gurudutta P. Japee

Gujarat University, India

Associate Professor-Commerce, Head of the Department of Advanced Business Studies

ABSTRACT

By issuing this updated paper on Afghanistan Gemstones and Jewellery Sector, we seek to introduce institutional clarity, reform the governance arrangements for the Afghan gemstone and jewelry industry and expand the range and value of gems and jewelry products produced and processed within Afghanistan. And to suggest the Afghanistan government to sets out the charter to reform and establish the infrastructure to formalize support and positively influence the gemstone sector value-chain from mines to markets. And the policies to distinguish between “upstream” (mining) and “downstream” (processing and manufacturing) gemstone activities present the barriers to the growth of both sub-sectors, also develop the specific policy objectives, and policy responses they require, and roles of key government and industry stakeholders for integrated and well-sequenced value chain development.

Keywords : (1) Generate employment; (2) Reduce environmental harm and safety risks; (3) Improve the conditions of gemstone mining communities; (4) Improve the quantity and quality of gemstones mined; (5) Increase value added in Afghanistan; (6) boost foreign exchange earnings; (7) Increase government revenues; and (8) Improve the production and marketing of gemstones.

EVFEMİZMLƏRİN LEKSİK SEMANTİK TƏSNİFİ
LEXICAL SEMANTIC CLASSIFICATION OF EUPHEMISMS

Səidə YUSİFOVA

Bakı Avrasiya Univeresiteti Xarici Dil və Ədəbiyyat kafedrası, baş müəllim
XÜLASƏ

İstənilən ünsiyyət və nitq prosesinin mərkəzində insan faktoru dayandığı üçün ünsiyyət prosesinin yolu bu və ya digər şəkildə insanın nitqindən keçir. Nitq zamanı evfemizmlərin istifadə edilməsi insanın fərdi xüsusiyyətlərindən, cəmiyyətdə tutduğu mövqeyindən, təhsilindən və ən əsas hansı cinsindən asılıdır. Evfemizm sanki şirin bir qılafin içərisinə yerləşdirilmiş acı dərman rolunu oynayır. Evfemizmin istifadəsi insanın nə qədər nəzakətli danışmaq istəyindən asılıdır. Evfemizm istifadəsi ilə biz əlbəttə ki həmsöhbətimizə nəzakət göstəririk, xoşagəlməz məqamları aradan qaldırırıq, amma eyni zamanda demək istədiyimiz sözü başqa məzmun vasitəsilə çatdırırıq. Burada sanki bir alleqorik yanaşma özünü göstərir. Məsələn biz səhv düşüncəyə etirazımızı bildirərkən “ sən yanlış düşünürsən” əvəzinə “ doğrulardan uzaqlaşmıyaq” deməklə yenə də demək istədiyimiz məzmunu ifadə edirik. Burada məşhur film rejissoru Sergey Eyzənşteynin məşhur sitatı yada düşür: “ Əsl artist film prosesində çəhrayı dəriyə bükülmüş kəllənin içərisində hansı fikirlərin olduğunu anlayandır” Tarixən dildə ünsiyyət zamanı evfemistik ifadələrdən istifadə olunması bir sıra müxtəlif səbəblərlə bağlı olmuşdur. Evfemizmlər də sanki belədir. Onlar nə qədər gözəl və nəzakətli səslənsələr də yenə də arxasında gizlətdikləri mənanı əks etdirə bilirlər. Dildə olan digər sözlər kimi evfemizmlər və disfemizmlər də leksik semantik mənasına görə təsrifləndirilir və qruplara bölünür. Ümumiyyətlə dilin lüğət tərkibində yer alan sözlərin leksik-semantik mənasına görə təsnifatı, qruplaşdırılması çox mürəkkəb məsələdir. Semantika ilə bağlı ən əsas problemlərdən biri budur desək heç də yanlışdır. Dilin lüğət tərkibindəki sözlərin müəyyən məfhumlar əsasında təsnifatı ən çox rast gəlinən bir meyardır. Məsələn məfhum olaraq insan məfhumunu götürək. İnsanı canlı bir varlıq kimi qəbul etsək, onun fiziki, daxili aləmini nəzərə almaq lazımdır. Lakin unutmayaq ki, insan həm də ictimai bir varlıqdır.

Açar sözlər: *evfemizm, ictimai, alleqorik, ifadə*

ABSTRACT

Since the human factor is at the center of any communication and speech process, the way of the communication process somehow passes through human speech. The use of euphemisms during speech depends on the individual characteristics of a person, his/her position in society, education and, most importantly the gender. A euphemism seems to play the role of bitter medicine in a sweet wrapper. The use of euphemism depends on how politely one wants to speak. With the use of euphemisms, of course, we show courtesy, avoid unpleasant moments, but at the same time, we convey what we want to say through another content. Here an allegorical approach appears. For example, when we express our objection to wrong thinking, instead of saying "you are wrong", we say “ don't go far from the truth”, we still express the content we want to say. Here, the famous quote of the famous film director Sergei Eisenstein comes to mind: "The real artist is the one who understands what thoughts are inside the skull wrapped in pink skin during the film process."

Historically, euphemistic expressions have been used in language communication for a number of different reasons. No matter how nice and polite they sound, they can still reflect the meaning they hide behind.

Like other words in the language, euphemisms and dysphemisms are classified and divided into groups according to their lexical semantic meanings. In general, the classification and grouping of the words included in the dictionary of the language according to their lexical-semantic meaning

is a very complex issue. It is one of the main problems with semantics. The most common criterion is the classification of words in the vocabulary of a language based on certain concepts. For example, let's take the human concept. If we consider a person as a living being, it is necessary to take into account his/her physical and inner world. But let's not forget that a human is also a social being.

Keywords: *euphemism, social, allegorical, expression*

**FARELERDE PCR İLE TESPİT EDİLEN TYZZER'S HASTALIĞI ETKENİ
*CLOSTRIDIUM PILIFORME (C. PILIFORME)***

CLOSTRIDIUM PILIFORME (C. PILIFORME) CAUSED BY TYZZER'S DISEASE
DETECTED BY PCR IN MICE

Dr. Öğretim Üyesi Ufuk ÜLKER

Bozok Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye.

ORCID NO: 0000-0002-5295-5584

Dr. Öğretim Üyesi Sibel KIZIL

Kırıkkale Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale, Türkiye

ORCID NO: 0000-0003-0697-3092

ÖZET

Tyzzler's hastalığı *Clostridium piliforme (C. piliforme)*'den kaynaklanan, akut epizootik bakteriyel bir hastalıktır. Kemirgen, tavşan, tay başta olmak üzere birçok memeli türlerinde hastalık görülmektedir. Fekal-oral yolla bulaşan sporlar enfeksiyona neden olur ve diyare, melena, abdominal gerginlik, tüylerin kabarması, anoreksi ve kilo kaybı gibi klinik semptomların görülmesine neden olur. *C. piliforme* daha çok genç hayvanlarda görülmekte ve genellikle klinik belirti göstermeden hayvanlar ölmektedirler. Bu hayvanlar taşıyıcı oldukları için diğer hayvanlara da hastalığı bulaştırabilmektedir. Etken sporları altlıkta uzun süre canlı kalabilmesi nedeniyle hastalığı bulaştırırlar. Ayrıca, hayvanlar görülen stres faktörlerinin de hastalığı tetiklediği bilinmektedir. Son yıllarda bu hastalığın erken dönemde belirlenmesi ve genotiplendirilmesinde çeşitli moleküler yöntemleri kullanmaktadır. Bu çalışmada, laboratuvar deney hayvanları merkezinde bulunan farelerde Tyzzler's hastalığına neden olan *C. piliforme*'nin, PCR yöntemiyle varlığı araştırılmıştır. Farklı yaşlarda olan toplam 53 adet fare dışkısının 44 (% 83) adedinde *C. piliforme* tespit edildi. Pozitif bulunan farelerin 28 adedi dişi, 16 adedi ise erkekti. Dişilerde % 80, erkeklerde ise % 88,8 oranında *C. piliforme* etkeni tespit edildi. İncelenen farelerin yaşları dikkate alındığında, daha çok genç hayvanlarda etkenin tespit edildiği görülmüştür. Tyzzler's hastalığı etkeni olan *C. piliforme*, klasik PCR yöntemi ile incelenen farelerde yüksek bir oranda (% 83) tespit edilmiştir. Subklinik seyredabilen bu hastalığın, laboratuvar hayvanları arasında da yüksek bulaşma riski olması nedeniyle, Tyzzler's hastalığı yönünden laboratuvar hayvanlarının kontrol edilmesi ve hastalığı önlemek için gerekli tedbirler alınması önemlidir.

Anahtar Kelimeler: *Clostridium piliforme*, fare, Tyzzler's hastalığı.

ABSTRACT

Tyzzler's disease is an acute epizootic bacterial disease caused by *Clostridium piliforme* (*C. piliforme*). The disease is seen in many mammalian species, especially rodents, rabbits and foals. Spores transmitted by the fecal-oral route cause infection and cause clinical symptoms such as diarrhoea, melena, abdominal distension, raised feathers, anorexia, and weight loss. *C. piliforme* is mostly seen in young animals and animals usually die without showing clinical signs. Since these animals are carriers, they can transmit the disease to other animals. The causative spores transmit the disease because they can survive for a long time in the litter. In addition, it is known that stress factors seen in animals also trigger the disease. In recent years, various molecular methods have been used in the early detection and genotyping of this disease. In this study, the presence of *C. piliforme*, which causes Tyzzler's disease in mice in the laboratory animal center, was investigated by PCR method. *C. piliforme* was detected in 44 (83%) of 53 mice feces of different ages. Of the positive mice, 28 were female and 16 were male. *C. piliforme* was detected in 80% of females and 88.8% of males. Considering the age of the examined mice, it was observed that the agent was detected mostly in young animals. *C. piliforme*, the causative agent of Tyzzler's disease, was detected at a high rate (83%) in mice examined by the classical PCR method. It is important to control laboratory animals in terms of Tyzzler's disease and take necessary precautions to prevent the disease, since this disease, which can have a subclinical course, has a high risk of transmission among laboratory animals.

Keywords: *Clostridium piliforme*, mouse, Tyzzler's disease.

ANADOLU'DA GÜREŞ: ABA VE ŞALVAR GÜREŞİ

WRESTLING IN ANATOLIA: ABA AND SHALWAR WRESTLING

Yüksek Lisans Öğrencisi Hakan GÜNDOĞDU

Avrasya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

ÖZET

Spor, insanoğlu varolduğunda beri varlık göstermiş bir olgudur. Dahası zaman içerisinde yaşayan neredeyse tüm millette varlık göstermiş ve kültürler arası bağ oluşturmuştur. Geçmişten günümüze değin hemen hemen her milletin ilgi duyduğu bir spor branşı olmuştur. Özellikle Türk kültüründe geleneksel sporlar olarak tanımlanan okçuluk, cirit, güreş gibi oyunların sporların üzerine daha fazla durulmuş ve icra edilmiştir. Güreş sporu ise Türklerin ata sporu olarak benimsediği bir branştır. Dolayısıyla bu çalışmada Aba ve Şalvar güreşinin araştırılması yapılması amaçlanmaktadır. Araştırmada literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca ilgili yayın ve sosyal ağ erişim platformların da ki kaynakların taraması gerçekleştirilmiştir. Kızık Türklerince (Saka, Uygur, Moğol, Gaziantep yörelerinde yaşayanlar) yapılan aba güreşi, güreş türlerinin en eskileri arasında yer almaktadır. Bu spor, Anadolu'da Aba Güreşi, Asya Bölgesinde ise Uluttuk, Küröş olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de ise kapışmalı ve aşirtmalı olarak iki farklı adlandırması ve uygulaması bulunmaktadır. Eskişehir bölgesinde kapışmalı, Gaziantep civarında ise Aşirtmalı aba güreşi tarzında organize edilmektedir. Aba güreşinin başlıca motifleri: şort, köynek, kuşak ve abadır. Aba deri malzemedeki kolsuz kumaş, kuşak, abanın bel bölgesinden bağlanması için kullanılan genellikle keten yapılı kumaş, şort, güreşçinin diz ve bel arasında kullandığı kıldan bir elbise, köynek ise abanın altına giyilen yarım kollu bir giyim unsurudur. Aba güreşinde, rakibin abasının yaka ya da bel bölgesinden tutuş yapılarak yere indirilmesinde galibiyet elde edilmektedir. Şalvar güreşi: 12. ve 13. Yüzyılda ilk olarak Türkmenler tarafından Anadolu'ya getirildiği tahmin edilen şalvar güreşi Türkiye'de özellikle Kahramanmaraş bölgesinde organize edilmektedir. Türkiye'de resmi ve geleneksel boyutta organize edilen şalvar güreşi stil olarak minder güreşine en yakın güreş türüdür. Sadece şalvar güreşinde tüm hareketler yere inmeden ayakta gerçekleştirilmektedir. Şalvar güreşinde sporcunun göğsü göğü gördüğü zaman müsabaka sonuçlanmış olur. Sonuç olarak: Özellikle Türk milleti için ayrı bir yeri olan güreş sporunun özellikle geleneksel boyutta olan aba ve şalvar güreşinin daha fazla yaygınlaştırılması\kanıtılması adına çalışmaların yapılması, özellikle yeni nesillere sevilmesine yönelik gerekli planlamaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelime: Aba, Geleneksel, Güreş

ABSTRACT

Sport is a phenomenon that has existed since the existence of human beings. In time, almost all nations have shown their existence and created intercultural bonds. From past to present, it has been a sports branch that almost every nation is interested in. Wrestling, on the other hand, is a branch adopted by the Turks as an ancestral sport. Therefore, in this study, it is aimed to investigate Aba and Shalwar wrestling. A literature review was conducted in the research. In addition, the resources in the relevant publication and social network access platforms were scanned. Aba wrestling made by Kızık Turks (people living in Saka, Uyghur, Mongolian, Gaziantep regions) is among the oldest types of wrestling. This sport is called Aba Wrestling in Anatolia and Uluttuk, Küröş in the Asian Region. In Turkey, on the other hand, there are two different namings and applications as competitive and over-the-top. It is organized in the style of competitive aba wrestling in the Eskişehir region, and in the vicinity of Gaziantep, in the style of aba wrestling. The main motifs of aba wrestling are: shorts, Köynek, sash and aba. An aba is a sleeveless fabric made of leather, a belt, a linen fabric used to tie the aba at the waist, shorts, a hairy dress used by the wrestler between the knees and the waist, and the köllnek is a half-sleeved clothing item worn under the aba. In aba wrestling, victory is achieved when the opponent's aba is lowered to the ground by grasping it from the collar or waist region. Shalwar wrestling: Shalwar wrestling, which is thought to have been brought to Anatolia by the Turkmens in the 12th and 13th centuries, is organized in Turkey, especially in the Kahramanmaraş region. Salwar wrestling, which is organized in a formal and traditional way in Turkey, is the closest type of wrestling to cushion wrestling in style. Only insalwar wrestling, all movements are performed standing up without falling to the ground. In salwar wrestling, when the athlete's chest sees the sky, the match is concluded. As a result: It is suggested that studies should be carried out in order to spread/introduce the traditional size aba and salwar wrestling of wrestling, which has a special place especially for the Turkish nation. It is recommended that the necessary plans be made especially for the new generations to be loved.

Keywords: Aba, traditional, wrestling

SOSYAL DUYARLILIK GEREKTİREN MESLEK ADAYLARININ EĞİTİM SÜREÇLERİNE BAĞLI KALARAK EMPATİK EĞİLİM, ÖZGECİLİK VE ÖZ ŞEFKAT DÜZEYLERİNİN DEĞİŞİMİ

CHANGE OF THE LEVELS OF EMPATHIC TENDENCIES, ALITITALISM AND SELF-
COMPENSE OF PROFESSIONAL CANDIDATES THAT REQUIRE SOCIAL
SENSITIVITY, ACCORDING TO THE EDUCATIONAL PROCESS

Doç. Dr. Mehmet PALANCI¹

Öğr. Gör. Dr. Ayşenur NAZİK FAYIZ²

Arş. Gör. Seyhan SOĞANCI³

¹Trabzon Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

² Bartın Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

³ Ondokuz Mayıs Üniversitesi

ORCID ID: ¹ <https://orcid.org/0000-0001-5907-0589>

² <https://orcid.org/0000-0002-8030-6071>

³ <https://orcid.org/0000-0002-7133-6033>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı rehberlik ve psikolojik danışmanlık, Psikoloji, Özel Eğitim ve Çocuk Gelişimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin profesyonel uğraşlarını gerçekleştirmeye aracılık edecek kişilik özelliklerinin, eğitim sürecine bağlı kalarak nasıl bir değişim gösterdiğinin ortaya konulmasıdır. Bu amacı sağlamak için adı geçen programlarda öğrenim gören öğrencilerin 1 ve 4 sınıf düzeyleri arasında oluşan farklılığın analizi yapılmıştır. Ayrıca ana uğraşı insan ilişkileri, davranış değişimi ve gelişimi olmayan mühendislik, maliye, iktisat vb. programlardan karşılaştırma grubu alınarak gösterdikleri değişim mukayeseli anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın verileri Çok boyutlu Empati Ölçeği (Palancı, Nazik-Fayız ve Soğancı, 2022), Özgecilik Ölçeği (Ümmet, Ekşi ve Otrar, 2013) ve Öz Şefkat Ölçeği (Deniz, Satıcı, Doenyas ve Çağlar, 2022) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri Trabzon, Ankara, Erzurum, Sakarya ve İstanbul'daki özel ve kamu üniversitelerinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık, psikoloji, özel eğitim öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümlerinde öğrenim gören üniversite öğrencileri üzerinden toplanmıştır. Veri analizleri SPSS 22.0 paket programıyla gerçekleştirilmiştir. Veri analizleri t testi ve Cluster analiz ile gerçekleştirilmiştir. Veri analizleri sonucunda öğrencilerin empatik eğilim için farklı bir kümelenme dağılımı gösterdiği bulunmuştur. Empatik eğilim için kümelenme öğrenim görülen programdan bağımsız olarak cinsiyet ve kişisel değişkenlere göre açığa çıkmıştır. Diğer taraftan Öz şefkat ve özgecilik değişiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, psikoloji, özel eğitim ve çocuk gelişimi programları için ilk sınıftan itibaren ayrışma göstermiştir. Öz şefkat puanlarında 4 sınıfta özel eğitim ve çocuk gelişimi sırası ile ayrışma göstermiştir. Bütün ölçüm puanlarında ayrışma psikoloji programlarından daha fazla olacak yönde gelişmiştir. Veriler programların amaçları, kişilik değişimi, değişim ve eğitsel kültürlenme, eğitim de uygulama ve hizmet verilen gruplarla bir araya gelme sıklığına bağlı kalarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: empatik eğilim, öz şefkat, özgecilik

ABSTRACT

This research aims to reveal how the personality traits of the students studying in the departments of guidance and psychological counseling, Psychology, Special Education, and Child Development, which will mediate their professional pursuits, change depending on the education process. In order to achieve this aim, the difference between the 1st and 4th-grade levels of the students studying in the programs above was analyzed. In addition, engineering, finance, economics, etc., whose main occupation is not human relations, behavior change, and development. The comparison group was taken from the programs, and the change they showed was tried to be understood comparatively. The data of the study were carried out using the Multidimensional Empathy Scale (Palancı, Nazik-Fayıf, & Soğancı, 2022), the Altruism Scale (Ümmet, Ekşi, & Otrar, 2013), and the Self-Compassion Scale (Deniz, Seller, Doenyas, & Çağlar, 2022). Research data were collected from university students in the departments of guidance and psychological counseling, psychology, special education teaching, and child development in private and public universities in Trabzon, Ankara, Erzurum, Sakarya, and Istanbul. Data analyzes were performed with the SPSS 22.0 package program. Data analyzes were performed with t-tests and cluster analysis. As a result of data analysis, it was found that students showed a different cluster distribution for empathic tendency. Clustering for empathic disposition was revealed by gender and personal variables regardless of the program studied.

On the other hand, the change in self-compassion and altruism showed divergence from the first grade for guidance and psychological counseling, psychology, special education, and child development programs. The self-compassion scores differentiated special education and child development into four classes, respectively. In all measurement scores, dissociation developed more than in psychology programs. The data were discussed based on the aims of the programs, personality change, change and educational acculturation, practice in education, and frequency of meeting with the serviced groups.

Keywords: empathic tendencies, alititalism, self-compense

ANADOLU KARAÇAMI VE SARIÇAM AĞAÇLANDIRMA SAHALARINDA BÜYÜME PERFORMANSI

GROWTH PERFORMANCES IN AFFORESTATION AREAS OF ANATOLIAN BLACK
PINE AND SCOTS PINE

Tuğçe BALOĞU ERTAŞ

Dr. Öğrencisi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta.

ORCID NO: 0000-0003-2019-6218

Nilüfer YAZICI

Doç. Dr., Orman Fakültesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta.

ORCID NO: :0000-0002-4397-5639

Nebi BİLİR

Prof. Dr., Orman Fakültesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta.

ORCID NO: 0000-0001-9911-4304

ÖZET

Bu araştırma, önemli orman ağacı türlerimizden Anadolu Karaçamı [*Pinus nigra* Arnold. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe] ve Sarıçam (*Pinus silvestris* L.) ile Isparta yöresinde 1960'lı yıllarda tesis edilen ağaçlandırma sahasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında ağaçlandırma sahasının iki farklı alanından 50 ve 30'ar birey tür bazında rastgele örneklenmiştir. Örneklenen bu bireylerde, 2022 yılı büyüme dönemi sonunda, ağaç boyu, dip çap ve göğüs yüksekliği çapı ölçümleri gerçekleştirilmiştir. Özellikler arası ilişkiler korelasyon analizi yardımıyla; tür ve alanlar arası farklılıklar çoklu varyans analizi (MANOVA) yardımıyla SPSS istatistik programında tahmin edilmiştir.

Çalışma sonucunda, alanların genelinde ortalama ağaç boyu, dip çap ve göğüs yüksekliği çapı Sarıçam'da sırasıyla, 19.1 m, 44.9 cm ve 37.6 cm bulunurken, bu değerler Anadolu Karaçamı'nda sırasıyla 17.4 m, 44.1 cm ve 37.7 cm bulunmuştur. Sarıçam ve Anadolu Karaçamı, çap özellikleri bakımından benzer büyüme performansı gösterirken, boy bakımından iki tür arasında 1.7 m'lik fark ortaya çıkmıştır. Uygulanan çoklu varyans analizi sonucunda, ağaç boyu bakımından türler arası, istatistiksel bakımdan anlamlı ($p < 0.05$) farklılık bulunurken, dip çap ve göğüs yüksekliği çapı bakımından türler benzerlik ($p > 0.05$) göstermiştir. Bununla birlikte örnek alanlar çalışmaya konu özellikler bakımından benzerlik gösterirken, örnek alan x tür etkileşimi sadece boy için anlamlı ($p < 0.05$) bulunmuştur.

Uygulanan korelasyon analizi sonucunda, türlerde, sadece dip çap ile göğüs yüksekliği çapı arasında anlamlı ($p < 0.05$) ilişkiler belirlenirken, bu özellikler ile ağaç boyu arasında anlamlı ilişki belirlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Ağaçlandırma, boy, çam, çap, plantasyon.

ABSTRACT

This study was carried out in afforestation area of Anatolian black pine [*Pinus nigra* Arnold. subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe] and Scots pine (*Pinus silvestris* L.) which were established in Isparta district in 1960s. Two areas, and 50 and 30 trees from each area of each species were sampled randomly in the afforestation. Tree height, diameter at base, and diameter at breast height of the sampled trees were measured at end of growth period of 2022. Relations among the characteristics were estimated by correlation analysis, while sampled areas and species were compared for the characteristics by multiple analyses of variance (MANOVA) at SPSS package.

Averages of tree height, diameter at base, and diameter at breast height were 19.1 m, 44.9 cm and 37.6 cm in pooled areas of Scots pine, and 17.4 m, 44.1 cm and 37.7 cm in Anatolian black pine, respectively. The species had similar growth performances for the diameters, while the difference was 1.7 m for tree height between species. Results of multiple analysis of variance showed significant ($p < 0.05$) difference for tree height between species opposite to diameters ($p > 0.05$). Besides, sampled areas were similar ($p > 0.05$) for the characteristics, while sampled area x species interaction was significant ($p < 0.05$) for tree height.

There was significant ($p < 0.05$) relation only between diameter at base and diameter at breast height in both species.

Keywords: Afforestation, height, pine, diameter, plantation.

SONLU ELEMANLAR YÖNTEMİ İLE KANAT PROFİLİNİN STATİK ANALİZİ

STATIC ANALYSIS OF AIRCRAFT WING BY USING FINITE ELEMENT METHOD

Burak ÇEKİRDEK

Turkish Technic Inc.

ORCID. 0000-0003-0088-6959

Doç. Dr. Veysel ERTURUN

Erciyes Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi

ORCID. 0000-0003-2201-3411

ÖZET

Uçaklar kanatlar tarafından üretilen taşıma kuvveti sayesinde uçmakta olup uçuş esnasında uçak üzerine gelen tüm yüklerin çoğunu kanatlar karşılamaktadır. Bu durum bize uçak tasarımındaki önemli süreçlerden birinin kanat tasarımı süreci olduğunu göstermektedir. İyi bir kanat tasarımında olması gereken özellikler minimum maliyet, hafiflik ve maksimum dayanımdır. Geçmişten günümüze kadar havacılık sektörü büyük gelişmeler göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir. Bu gelişmeler sonucunda sektörde talep artmaktadır. Bu artan taleple de emniyetin önemi ortaya çıkmaktadır ve bu emniyetin sağlanması önemli bir faktördür. Emniyeti sağlayan birçok faktör vardır. Statik analiz de bu faktörlerden en önemli olanı olup tasarımın önemli bölümündendir.

Bu çalışmada bir bölgesel yolcu uçağı olan 70-80 kişilik DORNIER 728 uçağının NACA profili olan NACA 65₁-412 kullanılmış olup tasarım sürecinde SOLIDWORKS 2019 programı, sonlu elemanlar yöntemiyle statik analiz de ise ANSYS 2022 programı kullanılmıştır. DORNIER 728 uçağının kanat profili uzunluğu 13.5 metredir fakat analiz sürecinde limitleri karşılaması için çalışmamda kanat profilinin uzunluğu 7 metre alınmış olup tasarımda 8 rib, 2 spar, kanat alt-üst profillerinin tasarımına yer verilmiştir. Statik analiz sürecinde ribler ve sparlar Al 7055-T77, kanat profili ise sırasıyla Al 2024-T3, Epoxy Carbon UD malzemeleri ile kaplanmıştır ve kanat profili üzerindeki total deformation, von-mises stress, equivalent strain, maximum principle stress ve minimum principle stress gibi yapısal parametrelerin analizlerinin yapılması hedeflenmiştir. Statik analizin amacı, kanadın maruz kaldığı yükler altında deformasyon ve gerilimleri hesaplayıp bu değerlerin emniyet limitleri içinde olmasını sağlamaktır. Analiz kapsamında kanat profiline 3⁰ hücum açısında 500 Pascal değerinde basınç yüklenerek statik analiz yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı belirlenen 3⁰ hücum açısında 500 Pascal değerinde basınç uygulanarak ve kanat profilinin yapısının tasarımında farklı malzemeler kullanılarak bu malzemelerin hangisinin kanat profili için daha uygun olduğunun belirlenmesidir.

3⁰ hücum açısında 500 Pascal değerinde kanat profiline basınç uygulandığında Epoxy Carbon UD kompozit malzemesinin gerilim değerleri Al 2024-T3 alaşımlarının gerilim değerlerinden daha düşük olduğundan Epoxy Carbon UD malzemesi modellenen kanat profiline kullanılması daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Sonlu elemanlar yöntemi, Statik Analiz, Uçak Kanadı, Rib ve Spar

Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Sivil Havacılık Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi olan Burak ÇEKİRDEK ve danışmanı Doç. Dr. Veysel ERTURUN tarafından hazırlanmış olan “Sonlu Elemanlar Yöntemi İle Kanat Profilinin Statik Analizi” adlı tez çalışmasında üretilmiştir.

ABSTRACT

Airplanes fly thanks to the lifting force produced by wings, the wings meet most of the loads on the aircraft during a flight. This shows us that one of the important processes in aircraft design is the wing design process. The features that should be in a good wing design are minimum cost, lightness and maximum strength. From the past to the present, the aviation industry has made great progress and it continues to do so. As a result of these developments, the demand in the sector is increasing and with this increasing demand the importance of safety emerges and ensuring this safety is an important factor. There are a lot of factors that ensure safety, static analysis is the most important of these factors and is an important part of the design.

In this study, NACA 65₁-412, which is the NACA profile of the 70-80 seater DORNIER 728 aircraft, which is a regional passenger aircraft, was used, and the SOLIDWORKS 2019 program was used in the design process, and the ANSYS 2022 program was used in the static analysis with the finite element method. The wing profile length of the DORNIER 728 aircraft is 13.5 meters, but in order to meet the limits in the analysis process, the length of the wing profile was taken as 7 meters and the design of 8 rib, 2 spar, wing lower-upper profiles were included in the design. In the static analysis process, ribs and spars are coated with Al 7055-T77, and the airfoil is coated with Al 2024-T3, Epoxy Carbon UD materials respectively and structural parameters such as total deformation, von-mises stress, equivalent strain, maximum principle stress and minimum principle stress were aimed at being carried out on the wing profile. The purpose of the static analysis is to calculate the deformation and stresses under the loads that the blade is exposed to and to ensure that these values are within the safety limits. Within the scope of the analysis, static analysis was performed by loading 500 Pascal pressure on the wing profile at 3⁰ angles of attack. The aim of this study is to determine which of these materials is more suitable for the airfoil by applying 500 Pascal pressure at the determined angles of attack of 3⁰ and using different materials in the design of the structure of the airfoil.

When pressure is applied to the airfoil with 500 Pascal value at 3⁰ angles of attack, since the stress values of Epoxy Carbon UD composite material are lower than the stress values of Al

2024-T3 alloys, it has been concluded that Epoxy Carbon UD material is more suitable to be used in the modeled airfoil.

Key words : Finite Element Analysis, Static Analysis, Aircraft wing, Rib and Spar.

**KANSER HASTASI YAKINI KADINLARDA SERVİKS KANSERİ RİSK
FAKTÖRLERİ VE TARAMA YÖNTEMLERİ FARKINDALIĞI**

AWARENESS OF CERVICAL CANCER RISK FACTORS AND SCREENING
METHODS IN WOMEN RELATIVES OF CANCER PATIENTS

Dr. Öğretim Üyesi. Erkan KAYIKÇIOĞLU

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Onkoloji Kliniği

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7401-5446>

ÖZET

Giriş: Serviks kanseri kadınlarda en sık jinekolojik kanserlerden biridir. Türkiye’de 2020 yılında 2532 kadın serviks kanseri tanısı almış, 1245 kadın hayatını kaybetmiştir. Erken evrede belirgin şikayete neden olmamakta bu nedenle şikayet gelişince ileri evrede tanı almaktadır. Human papilloma virüs (HPV) serviks kanserinin en önemli nedeni olarak tanımlanmakta, vakaların %99.7’ sine eşlik etmektedir. Tanı servikal smear testi ile konmaktadır. Serviks kanseri insidansı ve mortalitesini düşürmek serviks kanseri tarama ve HPV aşılama programlarının uygulanması ile mümkündür. Ülkemizde rahim ağzı kanseri taramaları Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezlerinde (KETEM), Aile Sağlığı Merkezlerinde (ASM), Toplum Sağlığı Merkezlerinde (TSM) ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinde (SHM) yapılmaktadır. Tarama 30-65 yaşları arasındaki kadınlara 5 yılda bir servikal smear ve HPV testi ile yapılmaktadır. Bu çalışmada tıbbi onkoloji polikliniği’ ne başvuran kanser hastası yakını kadınlarının serviks kanseri risk faktörleri ve tarama programları hakkındaki farkındalıklarını belirlemek amaçlanmıştır.

Materyal Metod: Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi tıbbi onkoloji polikliniğine başvuran hasta yakını kadınlara, bilgilendirilmiş olur formu alındıktan sonra, serviks kanseri risk faktörleri ve tarama yöntemleri hakkındaki anket sorularına cevap vermeleri istenmiştir.

İstatistik: Veriler, IBM SPSS.26 (IBM Inc, Chicago, IL, ABD) programına aktarılarak istatistiksel analizlerle değerlendirildi. İstatistiksel analizlere geçmeden önce veri giriş hatasının olmaması açısından parametrelerin beklenen aralıkta olup olmadığı ile ilgili kontroller yapıldı. Sürekli değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerinde ortalama ve standart sapma, kategorik değişkenlerin tanımlanmasında ise kişi sayısı (n) ve yüzde (%) değerleri verildi. Kategorik değişkenler arasındaki ilişki Kikare testi ile yapıldı. Bağımsız grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığı normal dağılım gösterenlerde ANOVA,

normal dağılım göstermeyenlerde ise Kruskal Wallis testi yapıldı. $p < 0.05$ değerler istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Sonuçlar: Çalışmamıza 171 serviks kanseri ile takipli hastanın yakını dahil edilmiştir. Katılımcıların ortalama yaşı $40,9 \pm 12,4$ (18-71)'dir. Katılımcıların 136 (%79,5)'sı evli, 35 (%20,5)'i bekar, 50 (%29,2)'si üniversite mezunuydu. Gönüllülerin yalnız 41 (%24)'i HPV hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen 88 (%51,5)'i HPV'nin cinsel yolla bulaşabileceği ve 137 (%80,1)'i bulaşma riskinin kondom kullanımı ile azaltılabileceğini tahmin etti. Gönüllülerden 49 (%28,7)'u HPV'nin aşı ile önlenilebileceğini bilmesine rağmen 118 (%69)'u ülkemizde HPV aşılama programı hakkında fikir sahibi değildi. Gönüllülerden hiçbiri HPV aşısı yaptırmamıştı. Gönüllülere serviks kanseri belirtileri ile ilgili sorulardan en sık doğru cevaplananlar sırası ile istemsiz kilo kaybı 97 (%56,7), menopoz sonrası vajinal kanama 81 (47,4) ve sigara 86(%5,,3) idi. Ülkemizde serviks kanseri taraması yapıldığını sadece 54 (%31,6)'ü bilmekteydi. Gönüllülerin 72 (%42,1)'i son 5 yıl içinde serviks smear testi, 20 (%11,7)'si HPV testi yaptırmıştı.

Sonuç: Serviks kanseri kadınlarda en sık görülen jinekolojik kanserlerden biri olmasına rağmen en önemli risk faktörlerinden HPV farkındalığı %24 olarak belirlendi. Serviks kanseri risk faktörlerinden çoğunun bilinmediğini, ülkemizde serviks kanseri tarama programı ve HPV testi 30 yaşından sonra 5 yılda bir uygulanmakta olmasına rağmen sadece %31,6'sının tarama programının farkında olduğu görüldü. Bu veriler ışığında, HPV aşısı ile serviks kanserinin engellenebilir olmasına rağmen aşı farkındalığı çok düşüktür. Rutin aşılama programına HPV aşısının dahil edilmesi, serviks kanserinden korunma sağlaması yanında farkındalığı da arttırabilir. Tarama programının ve katılma oranının düşük olması nedeniyle halkı bilgilendirmeye yönelik iletişim araçlarının kullanılması serviks kanserinin erken teşhis edilmesini sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Serviks kanseri, tarama, HPV

ABSTRACT

Introduction: Cervical cancer is one of the most common gynecologic cancers in women. In Turkey, 2532 women were diagnosed with cervical cancer and 1245 women died in 2020. It does not cause significant complaints in the early stage, so it is diagnosed in the advanced stage when complaints develop. Human papilloma virus (HPV) is defined as the most important cause

of cervical cancer and accompanies 99.7% of cases. The diagnosis is made by cervical smear test. It is possible to reduce the incidence and mortality of cervical cancer by implementing cervical cancer screening and HPV vaccination programs. In our country, cervical cancer screening is carried out at Cancer Early Diagnosis, Screening and Education Centers (KETEM), Family Health Centers (FHC), Community Health Centers (TSM) and Healthy Life Centers (SHM). Screening is performed every 5 years with cervical smear and HPV test for women aged 30-65 years. The aim of this study was to determine the awareness of cervical cancer risk factors and screening programs among women relatives of cancer patients who applied to the medical oncology outpatient clinic.

Material and Methods: After obtaining an informed consent form, women relatives of patients who applied to the medical oncology outpatient clinic of Süleyman Demirel University Faculty of Medicine were asked to answer questionnaire about cervical cancer risk factors and screening methods.

Statistics: The data were transferred to IBM SPSS.26 (IBM Inc, Chicago, IL, USA) and analyzed statistically. Before statistical analyses, it was checked whether the parameters were within the expected range to avoid data entry errors. Mean and standard deviation were used for descriptive statistics of continuous variables and number of people (n) and percentage (%) were used for categorical variables. The relationship between categorical variables was performed with Chi-square test. ANOVA test was used to determine whether there was a statistically significant difference between the averages of independent groups, and Kruskal Wallis test was used to determine whether there was a statistically significant difference between the averages of independent groups. $p < 0.05$ values were considered statistically significant.

Results: The study included 171 relatives of patients with cervical cancer. The mean age of the participants was 40.9 ± 12.4 years (18-71). Of the participants, 136 (79.5%) were married, 35 (20.5%) were single, and 50 (29.2%) were university graduates. Although only 41 (24%) of the volunteers were informed about HPV, 88 (51.5%) estimated that HPV could be transmitted sexually and 137 (80.1%) estimated that the risk of transmission could be reduced by condom use. Although 49 (28.7%) of the volunteers knew that HPV could be prevented by vaccination, 118 (69%) had no idea about the HPV vaccination program in Turkey. None of the volunteers had received HPV vaccine. The most frequently answered questions about the symptoms of cervical cancer were involuntary weight loss 97 (56.7%), vaginal bleeding after menopause 81

(47.4%) and smoking 86 (5.3%). Only 54 (31.6%) knew that cervical cancer screening was available in Turkey. Of the volunteers, 72 (42.1%) had had a cervical smear test and 20 (11.7%) had had an HPV test in the last 5 years.

Conclusion: Although cervical cancer is one of the most common gynecologic cancers in women, awareness of HPV, one of the most important risk factors, was determined as 24%. It was observed that most of the risk factors for cervical cancer were not known and only 31.6% were aware of the screening program, despite the fact that the cervical cancer screening program and HPV test are applied every 5 years after the age of 30 in our country. In the light of these data, although cervical cancer can be prevented with HPV vaccine, vaccine awareness is very low. Inclusion of HPV vaccine in the routine vaccination program may increase awareness as well as providing protection from cervical cancer. Due to the low participation rate in the screening program, the use of communication tools to inform the public can provide early diagnosis of cervical cancer.

Keywords: Cervical cancer, screening, HPV

**ENDANGERING ACADEMIC INTEGRITY: A DISCOURSE OF THE NEGATIVITIES
ATTACHED TO AGE RESTRICTION WHILE DISTRIBUTING ACADEMIC
SCHOLARSHIP AMONG THE APPLICANTS FROM DEVELOPING COUNTRIES.**

Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu

Khazar University (Neftchilar Campus) 41 Mehseti Str., AZ1096, Baku, Azerbaijan.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2141-2632>

ABSTRACT

Academic integrity has been methodically investigated. In prior researches, the investigations focus largely on students' nature of conducts regarding academic and school activities in general after the admissions, while being so limited in their acumens about paramount causality. This study has theoretical and practical contributions to the literature and the real world by uncovering the negativity associated with the age-limit criterion in scholarship admissions and how it jeopardizes the stability of integrity within and outside institutions. A total of 82 participants from 11 countries across 2 continents of Africa and Asia were interviewed at five selected countries. Age restriction in scholarship admission was reported to deprive and discriminate against aged competent and qualified scholarship applicants. Thus, adjustment of age to meet the required age in the scholarship has been considered as a defense mechanism overtime. Implications of this misconduct are discussed, and recommendations are provided.

Keywords: scholarship, academic integrity; age; negativity; applicants developing; countries.

USING STIMULUS-ORGANISM-RESPONSE (S-O-R) THEORY IN TOURISM RESEARCH

Asst.Prof. Dr. Cansev ÖZDEMİR

Eskişehir Osmangazi University, Tourism Faculty,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6836-9002>

Asst. Prof. Dr. İlker KILIÇ

Eskişehir Osmangazi University, Tourism Faculty,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0617-2260>

ABSTRACT

S-O-R theory illustrates that various environmental stimuli create a cognitive and emotional response in individuals, subsequently, individuals develop a behavioural response. It is widely used to examine the interconnections between inputs (stimulus), processes (organism) and outputs (response). In recent years, the use of Stimulus-Organism-Response (S-O-R) theory has been widely used in research models in tourism research. S-O-R generally forms the theoretical basis of models to explain consumer behavior in the field of tourism marketing. In addition, tourism researchers build the mechanism of different models on the S-O-R theory. The widespread use of the theory in the tourism literature reveals the necessity of presenting to researchers comprehensively how the dimensions of the theory are handled. In this context, the aim of the research is to determine which variables are considered as stimulus-organism-response in the use of the S-O-R theory in the tourism literature. For the purpose of the research, studies published in the Web of Science database and whose keywords are S-O-R theory and tourism were included in the research. Studies filtered according to certain criteria will be evaluated in terms of research area, subject of research, journals and countries in which they are published, and which variables are considered in the context of theory. Thus, besides the contributions of the theory to the field of tourism, how the theory was developed in the field of tourism will be presented. According to the results of the research, the S-O-R theory was mainly used in models to explain behavioral intentions in different environments in the scope of tourism literature. Since the results of the research provide a broad framework for the use of the S-O-R theory in the field of tourism, besides suggestions for different uses of the theory in future research, it also offers suggestions on how the theory can be extended.

Keywords: Stimulus Organism Response Theory, Tourism, Tourism Marketing, Tourist Behaviour, Web of Science,

THE EFFECT OF TEMPORARY LOAD CHANGES ON TURBINE WICKET GATES IN POWER PLANTS

ENERJİ SANTRALLERİNDE TÜRBİN AYAR KANATLARI ÜZERİNDE GEÇİCİ YÜK
DEĞİŞİMLERİNİN ETKİSİ

A. Gaffar AKYOL

¹Çukurova University, Department of Mechanical Engineering, Adana, Türkiye

ORCID NO: 0000-0002-7697-1941

Durmuş Ali BİRCAN²

²Çukurova University, Department of Mechanical Engineering, Adana, Türkiye

ORCID NO: 0000-0002-9430-4587

ABSTRACT

Electricity production is primarily achieved by converting potential energy into kinetic energy as a result of dropping water from an altitude level. The mechanical energy generated in the turbines is produced by rotating the electric motor with the help of shaft. The mechanical systems that produce electricity are turbines and auxiliary equipment. Components that make up the turbine and its auxiliary equipment are; runner, distributor, main shaft, spiral case, intake pipe and governor. All equipment is operated with scenarios of PID (Proportional–Integral–Derivative Controller) diagrams embedded in the scada system. Production system is controlled by scada operating unit that temperature, pressure, bearing oil flow- temperature-pressure, cooling water flow, vibration, wicket gate % openings, oscillation, electrical voltage, current values are controlled, monitored and recorded. There are two important factors that affect the performance of the wicket gates, which are among the turbines and their equipment. One of them is material based and the other is external (loading) effects. Material-induced effects are design, manufacturing, casting detail and welding processes. External effects are static operation, temporary work, dynamic loads and environmental effects. Temporary working loads on the wicket gates, which occur during the start and stop of the turbines, come to the fore as an important time-dependent factor. Because, the turbine operates in the unstable state at this time. This causes overload and inefficiency on the wicket gates. Moreover; dynamic loads cause cavitation and material deformation, vortex, and prolongation of the unit's synchronization time on the wicket gates. In traditional enterprises, commissioning test is carried out according to workshop test defaults. However, this causes a change in efficiency over time. In this study; the new PID diagram of the wicket gates were developed and improved by considering the historical data. Using this method, maintenance and related costs are reduced by 15% as component deformation can be prevented.

Keywords: Turbine (Runner), Wicket gate, Runner Blades, Electricity Generation, Efficiency, Maintenance Cost

ÖZET

Elektrik üretimi öncelikle suyun bir yükseklikten düşürülmesi sonucu potansiyel enerjinin kinetik enerjiye dönüşmesi ile elde edilir. Türbinlerde oluşan mekanik enerji, shaft yardımıyla elektrik motorunu döndürerek elektrik üretilir. Elektrik üretimini sağlayan mekanik sistemler türbin ve yardımcı ekipmanlardır. Türbin ve yardımcı ekipmanları oluşturan bileşenler; runner, distribütör, ana shaft, salyangoz, emme borusu ve governordur. Tüm ekipmanlar, scada sistemi içerisinde gömülü olan PID (oransal-integral-türevsel denetleyici kontrol döngüsü yöntemi) diagram senaryoları ile çalıştırılır. Tüm sistem; scada ile kontrol edilip; sıcaklık, basınç, yatak yağ debisi, sıcaklığı ve basıncı, soğutma suyu debisi, vibrasyon, ayar kanadı % açıklıkları, salınım, elektriksel gerilim, akım değerleri kontrol edilmekte, izlenmekte ve kayıt altına alınmaktadır. Türbin ve ekipmanlarından olan ayar kanatlarının performansını etkileyen iki önemli unsur vardır. Bunlardan birisi malzeme kaynaklı, diğeri ise dış (yüklenme) etkileridir. Malzeme kaynaklı etkiler; tasarım, imalat döküm detay ve kaynak prosesinden oluşmaktadır. Dış etkiler ise statik işletme, geçici çalışma, dinamik yükler, çevresel etkilerdir. Türbinlerin start ve stop esnasında ortaya çıkan, ayar kanatlarını etkileyen geçici çalışma yükleri, zamana bağlı önemli bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Çünkü bu esnada türbin kararsız bölgede çalışır. Bu durum ayar kanatları üzerinde aşırı yüklenmeye ve verimsizliğe neden olur. Ayrıca; dinamik yükler ayar kanatları üzerinde kavitasyon ve deformasyon, vortex, ve ünitenin senkronizasyon süresinin uzamasına yol açmaktadır. Geleneksel işletmelerde devreye alma fabrika test raporlarına göre gerçekleştirilir. Ancak bu durum zaman içerisinde verimlilikte değişime neden olur. Bu çalışmada; geçmiş veriler göz önünde bulundurularak ayar kanatlarının PID diagramının uygun şekilde geliştirilerek iyileştirmesi sağlanmıştır. Bu yöntemle, parça deformasyonu önlenildiği için bakım maliyetleri de % 15 azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türbin (Runner), Ayar Kanadı, Elektrik Üretimi, Verimlilik, Bakım Maliyeti

**MÜASİR DÖVRÜN TƏLƏBİ; İNSAN SAĞLAMLIĞININ QORUNMASINDA
FİZİOTERAPİYANIN ROLU**
REQUIREMENTS OF MODERN TIME; THE ROLE OF PHYSIOTHERAPY IN
PROTECTING HUMAN HEALTH

NATAVAN BABAYEVA

Azərbaycan, Sumqayıt şəhər 4 № Şəhər Xəstəxanası, fizioterapiya tibb bacısı
<https://orcid.org/0000-0003-0115-7352>

XÜLASƏ

Fizioterapiya tibbin müalicə vasitələrindən biridir. Bu müalicə vasitələri şüalar və insan orqanizminə təbii faktorların süni yollarla tətbiq edilməsindən asılıdır. Fizioterapevtik müalicə üsullarından qədim dövrlərdən başlayaraq istifadə edilir. Fizioterapiya sahəsində aşağıdakı metodlardan istifadə edilir:

Hava vannaları; su ilə müalicə; mineral sularla müalicə; süni günəş işığı vasitəsilə müalicə; isti və ya soyuqla müalicə; elektrikle müalicə; elektromaqnitlə müalicə; təzyiqlə müalicə (baroterapiya); mexaniki təsirlərlə müalicə.

Fizioterapiya sahəsində geniş istifadə edilən elektroforez və fonoforez müalicəsi isə fizioterpiya və farmakologiya sahələri arasında qalan müalicə vasitəsidir. Belə ki, bu müalicə zamanı dərman preparatları insan orqanizminə elektrikle dəridən ötürülür. Müalicə zamanı dərialtı toxumalara ultrasəs və ya elektrikle dərman preparatlarının ötürülməsi dərman preparatlarının orqanizmin istənilən sahəsinə yerli olaraq tətbiq edilir. Fizioterapiya müalicəsi biologiya, fizika, kimya, elektro-radiotexnika, biofizika, biokimya və kurort müalicələri ilə bağlı olan bir sahədir. Fizioterpiya müalicəsinin məqsədi hansısa bir xəstəliyin müalicəsini ən yüksək şəkildə əldə etməkdir. Bu zaman müəlifə fiziki faktorlarla həyata keçirilməsinə baxmayaraq istifadə olunan dərman preparatlarının normada olmaması müalicənin effektivini azaldır. Bu zaman hətta xəstələrdə yanaşı təsirlər də meydana çıxmağa başlayır.

Bəzi xəstəliklər vardır ki, onları müalicəsi zamanı fizioterapiyadan istifadə etmək xəstəni cərrahi əməliyyatlardan xilas edir. Fizioterapevtik müalicə xəstənin sağlamlığını sürətləndirir və onun nadir hallarda fəsadlar meydana gəlir. Müalicə bədən tərbiyəsi xəstələrin sağlamlığına müxtəlif idman hərəkətlərinin tətbiqi ilə fayda verir. Massaj bədən istənilən nahiyəsinə tətbiq edilməklə sağlamlığı sürətləndirir. Müalicə məqsədilə müxtəlif massaj növlərindən (vibrasiyalı, vakkumla, dairəvi, döyücləmə və s.) istifadə edilir. Fizioterapevtik müalicə xəstənin sağlamlığını sürətləndirir və onun nadir hallarda fəsadlar meydana gəlir. Müalicə bədən tərbiyəsi xəstələrin sağlamlığına müxtəlif idman hərəkətlərinin tətbiqi ilə fayda verir. Massaj bədən istənilən nahiyəsinə tətbiq edilməklə sağlamlığı sürətləndirir. Müalicə məqsədilə müxtəlif massaj növlərindən (vibrasiyalı, vakkumla, dairəvi, döyücləmə və s.) istifadə edilir.

Fizioterapiya xəstəliklərin müxtəlif fiziki faktorlar istifadə etməklə profilaktik üsuludur. Fizioterapiya təbii amillərlə müalicə deməkdir. Bir çox xəstəliklərin profilaktikasında çox gözəl vasitə olan bu üsul bir qayda olaraq ağrısızdır, allergik reaksiyalara səbəb olmur və yan təsirləri yoxdur. Lakin bəzilərinin əks-göstərişləri vardır, ona görə də müalicədən öncə həkimlə məsələhləşmək lazımdır. Ağır travmalar sonrası reabilitasiya və xroniki iltihabı proseslər zamanı fizioterapiya müalicənin ayrılmaz hissəsidir. Fizioterapiya həm bütün orqanizmə, həm də ayrı nahiyələr üçün tətbiq oluna bilər. Hansı prosedurun olacağı pasientin yaşından, xəstəliyin dərəcəsiindən asılıdır.

Açar sözlər; müalicə, xəstə, fizioterapiya, massaj, pasient, fəsad, idman, mineral

ABSTRACT

Physiotherapy is one of the treatment methods of medicine. These treatments depend on radiation and the artificial effects of natural factors on the human body. Physiotherapeutic methods of treatment have been used since ancient times. In the field of physiotherapy, the following methods are used:

air baths; water treatment; treatment with mineral waters; treatment with artificial sunlight; heat or cold treatment; electrotherapy; electromagnetic therapy; pressure treatment (barotherapy); mechanical treatment.

Electrophoresis and phonophoresis treatment, which is widely used in the field of physiotherapy, is a treatment that remains between the fields of physiotherapy and pharmacology. Thus, in this treatment, drugs are transmitted to the human body electrically through the skin. In the treatment of transferring drugs to subcutaneous tissues with ultrasound or electricity, the drugs are applied locally to any part of the body. Physiotherapy treatment is a field related to biology, physics, chemistry, electrical and radio engineering, biophysics, biochemistry and spa treatment. The goal of physiotherapy is to cure the disease as much as possible. Currently, despite the fact that the treatment is carried out by physical factors, the lack of prescribed drugs reduces the effect of the treatment. At this time, side effects begin to appear even in patients.

There are some diseases, the use of physiotherapy in their treatment saves the patient from surgical operations. Physiotherapy treatment speeds up the recovery of the patient and rarely causes complications. Physiotherapy exercises contribute to the recovery of patients through the use of various sports movements. Massage accelerates healing by applying it to any part of the body. For therapeutic purposes, various types of massage are used (vibration, vacuum, circular, effleurage, etc.). Physiotherapy treatment speeds up the patient's recovery, complications rarely occur. Therapeutic physical education contributes to the recovery of patients through the use of various sports movements. on any part of the body, accelerates healing when applied. For therapeutic purposes, various types of massage are used (vibration, vacuum, circular, tapping, etc.).

Physiotherapy is a method of disease prevention using various physical factors. Physiotherapy is a treatment with natural factors. As a rule, this method, which is a very good means of preventing many diseases, is painless, does not cause allergic reactions and has no side effects. However, some of them have contraindications, so you should consult a doctor before treatment. Physiotherapy is an integral part of rehabilitation after severe injuries and chronic inflammatory processes. Physiotherapy can be applied both to the whole body and to individual areas. The procedure depends on the age of the patient and the degree of the disease.

Keywords; treatment, patient, physiotherapy, massage, patient, complication, sport, mineral

**A STUDY ON TRAFFIC PREDICTION FOR INTELLIGENT TRANSPORTATION
SYSTEM MECHANISM USING MACHINE LEARNING**

Dr. K.G.S. Venkatesan¹

V.M. Jothiprakash²

Dr. P.A. Abdul Saleem³

Dr. T. Nalini⁴

Dr. M. Sriram⁵

¹Professor, Dept. of C.S.E, MEGHA Institute of Engg. & Tech. for Women, Eulabad - 501301,
Telangana, INDIA.

²Assistant Professor, Research Scholar, Anna University, Easwari Engineering College,
Ramapuram - 600 089,
Chennai, Tamil Nadu, INDIA.

³Professor, Dept. of C.S.E (DS), CVR College of Engineering, Ibrahimpatnam - 501 510, R.R.
Dist., Telangana, INDIA.

⁴Professor, Dept. of C.S.E, Dr. MGR Educational & Research Institute, Chennai-600 095, Tamil
Nadu, INDIA.

⁵Associate Professor, Dept. of C.S.E, Bharath Institute of Higher Education & Research,
Chennai-600 073, Tamil Nadu, INDIA.

ABSTRACT

This paper, is to study & create a mechanism for forecasting precise and timely traffic flow data. Traffic Environment refers to everything that might have an impact on how much traffic is moving down the road, including traffic signals, accidents, protests, and even road repairs that might result in a backup. A motorist or rider can make an informed choice if they have previous knowledge that is very close to approximate about all the above and many more real-world circumstances that can affect traffic. Additionally, it aids in the development of driverless vehicles. Traffic data have been growing dramatically in the recent decades, and we are moving toward big data concepts for transportation. The current approaches for predicting traffic flow use some traffic prediction models, however they are still insufficient to deal with real-world situations.

Keywords : Soft Computing, Big Data, Machine Learning, Traffic Environment.

SİGARA BAĞIMLILIĞINDA ALLEN CARR TEDAVİSİ

ALLEN CARR TREATMENT IN SMOKING ADDICTION

Yüksek Lisans Öğrencisi Zeynep Gökçe KOÇYİĞİT

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

0000-0002-1858-0424

Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

0000-0001-8171-9743

ÖZET

Sigara, içerisinde bulunan nikotin maddesinin bağımlılık yapıcı etkisinden dolayı; vücuda alınmadığı zaman yoksunluk belirtilerine neden olan toplumsal bir sorundur. Sigara bağımlısı birey, kendi fiziksel ve ruhsal durumuna zarar vermekte; aile ve çevresini sosyo-ekonomik anlamda olumsuz etkilemektedir. Sigaranın diğer maddelere oranla daha kolay ulaşılabilir olması kullanımını arttırmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde ve dünyada sigara bağımlısı birey sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Sigara bağımlısı oranlarına istinaden; sigara bırakmaya yönelik pek çok tedavi yöntemleri mevcuttur. Mevcut tedavi yöntemleri uygulama biçimine göre bilişsel, motivasyonel ve çevresel nitelikte olabilmektedir. Halk arasında da bilinen ve yaygın olarak kullanılan tedavi yöntemlerine nikotin sakızı, telefon destek hatları, bazı ilaçlar, egzersizler örnek gösterilebilir. Tedavi yöntemlerinin ortak amacı sigara bağımlısı birey sayısını en aza indirmek ve toplumsal sağlığın korunmasını sağlamaktır. Tedavi yöntemleri arasında literatürde çok yer edinmemiş, bilişsel davranışçı terapi yaklaşımı ile tedavi sağlayan Allen Carr da etkili ve yaygın bir sigara bırakma yöntemidir. Bu bağlamda dünyada ve ülkemizde çok sayıda insanın sigara bırakmasına yardımcı olan Allen Carr tedavisi bireylerin sigaraya yönelik algısını değiştirmeyi ve sigaraya olan bakış açılarını farklılaştırmayı hedefler. Dünyada ve ülkemizde salgın bir hastalık gibi yayılan ve normalleştirilen sigara kullanımı, gerekli önlemler alınarak önüne geçilebilir bir sorundur.

Sigara kullanımı bağımlılık olarak nitelendirildiğinden dolayı sosyal hizmet ile oldukça ilişkilidir. Sosyal hizmet, bağımlılık alanında aktif rol oynayan mesleki bir disiplindir. Bağımlılıkla sosyal hizmet uygulamaları madde bağımlılığı, alkol bağımlılığı, internet bağımlılığı ve kumar bağımlılığını içermektedir. Sigara kullanımı da bir madde bağımlılığı olarak değerlendirilmekte ve bu anlamda sosyal hizmete önemli roller düşmektedir. Bu çalışmada sigara bağımlılığının tanımı, fiziksel ve duyuşsal etkileri ifade edildikten sonra sigara bırakma yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Sigara bağımlılığı ve sosyal hizmet ilişkisi irdelenerek konu incelenmiş ve sonuç kısmında önerilere yer verilmiştir. Çalışmanın amacı, sosyal hizmet bağlamında sigara bırakma yöntemlerini derlemek ve Allen Carr özelinde sigara bağımlılığını değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Sigara, Allen Carr, Bağımlılık, Sosyal Hizmet

SUMMARY

Cigarette, due to the addictive effect of the nicotine substance in it; It is a social problem that causes withdrawal symptoms when not taken into the body. The individual who is addicted to cigarette harms his own physical and mental state; It negatively affects the family and its environment in socio-economic terms. The fact that cigarettes are more easily accessible than other substances increases its use. In this context, the number of individuals addicted to cigarettes is increasing day by day in our country and in the world. Based on cigarette addiction rates; There are many treatment methods for smoking cessation. Existing treatment methods can be cognitive, motivational and environmental depending on the application. Nicotine gum, telephone support lines, some drugs, and exercises can be given as examples to the treatment methods that are known and widely used among the people. The common goal of treatment methods is to minimize the number of individuals addicted to cigarettes and to protect public health. Among the treatment methods, Allen Carr, which has not received much attention in the literature and provides treatment with a cognitive behavioral therapy approach, is an effective and common smoking cessation method. In this context, Allen Carr treatment, which helps many people in the world and in our country to quit smoking, aims to change the perception of individuals towards smoking and to differentiate their perspectives on smoking. Smoking, which has spread and normalized like an epidemic in the world and in our country, is a preventable problem by taking necessary precautions.

Cigarette smoking is highly associated with social work, as it is considered an addiction. Social work is a professional discipline that plays an active role in the field of addiction. Social work practices with addiction include substance abuse, alcohol addiction, internet addiction and gambling addiction. Smoking is also considered as a substance addiction and in this sense, social work has an important role. In this study, after the definition of smoking addiction and its physical and sensory effects were expressed, information about smoking cessation methods was given. The subject was examined by examining the relationship between smoking addiction and social work, and suggestions were given in the conclusion part. The aim of the study is to compile smoking cessation methods in the context of social work and to evaluate cigarette addiction specific to Allen Carr.

Keywords: Smoking, Allen Carr, Addiction, Social Work

EĞİTSEL OYUNLARA İLİŞKİN YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF GRADUATE THESIS ON EDUCATION GAMES

Doç. Dr. Hasan AYDEMİR

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000230739194>

Esengül İSPIR

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/000000019983327X>

Ömer Varol PALANCIOĞLU

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000338583486>

ÖZET

Bu araştırma, dünyada ve Türkiye’de giderek yaygınlaşan eğitsel oyunlar konusunda, yazılmış olan yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemek ve çalışmaların vardığı sonuçları sentezleyerek ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, Türkiye’de eğitsel oyunlarla ilgili olarak yapılan lisansüstü tezlerin tamamının bir arada incelenip, genellenmiş birtakım sonuçlara ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak hazırlanmıştır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi veri tabanından 146 adet lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Türkiye’de yazılmış olan bu tezlerin 19 tanesi doktora tezi 127 tanesi ise yüksek lisans tezidir. Araştırma kapsamında ulaşılan her bir çalışma için; yıllara göre yayın dağılımı, üniversite, şehir, enstitü, disiplin alanı, okul kademesi, yöntem, desen, örneklem grubu, veri toplama aracı, veri analiz yöntemi, çalışmanın süresi, kullanılan oyun türü ve kazanımlar üzerindeki etkisi temalar olarak belirlenmiş ve çalışmalar bu temalar dâhilinde içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma kapsamında incelenen tezlerde en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesinde yapıldığı, son yıllarda çalışma sayısında artış olduğu ve en çok çalışmanın 2019 yılında yapıldığı, çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı, çalışmaların çoğunun Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından yapıldığı görülmüştür. Çalışmaların daha çok Fen Bilimleri alanında yapıldığı, okul kademesi olarak en fazla ortaokul kademesinde yapıldığı, en fazla nicel yöntem ve yarı deneysel desenle hazırlandığı, önemli bir kısmının öğrenciler üzerine yapıldığı, veri toplama aracı olarak en fazla başarı ölçeği kullanıldığı, veri analiz yöntemlerinden en çok t-testinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmaların büyük bir çoğunluğunda oyun türü olarak eğitsel oyunların kullanıldığı yapılan çalışmaların bulguları incelendiğinde de büyük çoğunluğunda eğitsel oyunların faydalı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada ulaştığımız sonuçlar doğrultusunda araştırmacılara gerekli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitsel oyun, dijital eğitsel oyun, bilgisayar destekli eğitsel oyun.

ABSTRACT

This research was carried out in order to examine the master's and doctoral theses written on educational games, which are becoming increasingly widespread in the world and in Turkey, and to synthesize the results of the studies. In our research, it is aimed to examine all of the postgraduate theses related to educational games together and to research some generalized results in Turkey. The study was prepared with the document analysis method of qualitative research. In the study, 146 postgraduate thesis studies were reached from the Thesis Center database of the Council of Higher Education. Of these theses written in Turkey, 19 are doctoral theses and 127 of them are master theses. For each study reached within the scope of the research; distribution of publications by years, university, city, institute, discipline area, school level, method, design, sample group, data collection tool, data analysis method, duration of the study, type of game used and its effect on achievements were determined as themes and the study was subjected to content analysis within these themes. In the thesis examined within the scope of the research, it was seen that the most studies were done in Gazi University, the number of studies increased in recent years, the most studies were carried out in 2019, the majority of the studies were prepared as master's thesis, and most of the studies were done by the Institute of Educational Sciences. Among the data analysis methods, most of the studies were conducted in the field of Science, mostly at secondary school level, most of them were prepared with quantitative methods and quasi-experimental designs, a significant part of them were conducted on students, the most achievement scale was used as a data collection tool, and the most It has been determined that the t-test is used. When the findings of the studies in which educational games were used as a game type in the majority of the studies were examined, it was concluded that educational games were beneficial in the vast majority of them. In line with the reached in our study, necessary suggestions were presented to the researchers.

Keywords: Educational game, digital educational game, computer aided educational game.

FAULTS IN LED LAMPS AND SOLUTIONS

Dr. Şakir Parlakyıldız ¹,

¹ Bitlis Eren University, Technical Sciences Vocational School,
0000-0003-0885-023X

ABSTRACT

LED lamps are increasingly entering our lives due to their low energy consumption. Led driver cards with two main designs are used in the market, giving constant current and constant voltage output. In the analyzes made, the failures are generally not caused by led chips, but by electronic materials used in either heat source or circuit driver board. In the study, the LED lamp supplied from the market was used for approximately 10,000 hours in the home environment, the most efficient temperature range of the lamp was seen to be the temperature zone up to 600C, and a decrease in efficiency was detected at temperatures above this. In order to solve this problem, chemical heat dissipating material was applied to the heat spreader metal plate, no malfunction was found in the led chips during this time, and since the capacitor on the led driver card output stage caused the lamp to turn on late over time, it was replaced with a 400 V capacitor with the same farad value, a new one. The led lamp, which can be purchased for 150 TL, has been made more efficient with a cost of 10 TL.

Keywords: Led failure, Led temperature, Led cost.

PRIMARY FINDINGS OF ALTERATION MINERALS IN THE PERLITE DEPOSITS IN YUKARIEMIRLER (ANKARA-CENTRAL ANATOLIA): CHARACTERIZATION OF HYDROTHERMAL FLUID

¹Hatice Ünal Ercan

¹Konya Technical University, Chemistry and Chemical Processing Technologies
Department, Konya, Turkey
ORCID NO: 0000-0002-2819-0454

^{2,3}Gülin Gençoğlu Korkmaz*

²Konya Technical University, Geological Engineering Department, Konya, Turkey

³Heidelberg University, Institute of Earth Sciences; Germany

ORCID NO: 0000-0003-0185-2806

*Corresponding author

ABSTRACT

Çubuk site is located in Ankara (Turkey) and is known for its agate which is a semi-precious mineral and is found extensively in the region. In addition to the agate minerals, the perlite quarries in the region are also operated as industrial raw materials. Perlites are products of the Middle-Miocene aged Susuz volcanic, containing rhyolite, dacite, tuff, and ignimbrite. A perlite quarry extends approximately SW-NE that is currently open pit operated for perlite raw material is located between Kuyumcu and Yukariemirler villages.

A clay formation by the effect of hydrothermal solutions was detected around a fault in the NW-SE direction in the quarry. Systematic sampling was made from the fault, and it was aimed at the characterization of clay minerals and detecting changing alteration levels according to the varying distance. The mineralogical-petrographical studies of the perlite reveal that perlitic texture "onion-skin like fractures" is the main characteristic texture and is observed in all of the studied samples. Euhedral feldspar and anhedral quartz minerals were observed in some thin-section. In addition, argillization and iron-oxidation were detected in the perlite samples. In the XRD analysis; Smectite and quartz minerals are enriched on the fault zone samples but smectite minerals are increased away from the fault. Feldspar mineral increases as further away from the fault zone. All these preliminary mineralogical and petrological information provide that the hydrothermal solution composition, which causes alteration in the quarry, was an alkaline character.

Keywords: Agate, Hydrothermal Alteration, Perlite, Smectite, XRD

REM UYKU YOKSUNLUĞUNUN ÖĞRENME-BELLEK ÜZERİNDEKİ ROLÜ VE MELATONİNİN OLASI TERAPÖTİK ETKİSİ

THE ROLE OF REM SLEEP DEPRIVATION ON LEARNING MEMORY AND THE
POSSIBLE THERAPEUTIC EFFECT OF MELATONIN

Dr. Öğr. Üyesi Ayşen ÇAKIR

Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7729-7373>

Doktora Öğrencisi Sevda ŞEHZADE

Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2452-790X>

Doktora Öğrencisi Cansu KOÇ

Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6097-5585>

Prof. Dr. Güldal GÜLEÇ SÜYEN

Acıbadem M. Ali Aydınlar Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0863-1547>

Doç. Dr. Aylin BİCAN DEMİR

Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6739-8605>

Prof. Dr. Nevzat KAHVECİ

Bursa Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0841-8201>

ÖZET

Değişen yaşam ve çalışma koşullarına bağlı olarak birçok kişi uyku yoksunluğuna maruz kalmaktadır. Uyku yoksunluğunun neden olduğu metabolik değişiklikler sonucunda birçok sağlık sorununun ortaya çıktığı gösterilmiştir [1]. Uyku yoksunluğunun neden olduğu metabolik değişikliklerden biri de endoplazmik retikulum (ER) stresidir [2]. Bu çalışmanın amacı, REM uyku yoksunluğunun (UY) öğrenme ve bellek üzerindeki etkilerini araştırmak, ayrıca melatoninin bu süreçler üzerindeki olası terapötik rolü de incelemektir.

Çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesi Deney Hayvanları Araştırmaları Yerel Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Onay No: 2020-13/04). Erkek Sprague Dawley cinsi, 10-12 haftalık sıçanlar (300-350 g ağırlığında) 16 gruba randomize edildi (her grupta n=7). REM uyku yoksunluğu, modifiye edilmiş çoklu platform metodu (MÇPM) ile oluşturulmuştur. REM uyku yoksunluğu grubundaki hayvanlar, altı gün boyunca su dolu tankın içindeki su yüzeyinden 2 cm yukarıda bulunan platformlara (6,5 cm çapında) yerleştirilerek takip edilmişlerdir. Ortam kontrol grupları aynı koşullarda ancak tank içerisinde suya düşmelerini engelleyecek bir ızgara

üzerine yerleştirilmiştir. Tüm hayvanlara, altı gün boyunca günde bir kez intraperitoneal olarak (i.p.) serum fizyolojik (SF) veya Dimetil sülfoksit (DMSO) veya 4-Fenilbutirik asit (4-PBA, 100 mg/kg) veya melatonin (20 mg/kg) enjeksiyonu yapılmıştır. Bir şaperon olan 4-PBA, ER stresinin etkisini araştırmak ve melatoninin etkinliğini karşılaştırmak için pozitif kontrol olarak kullanılmıştır. Çalışma Grubu I, uyku yoksunluğu sırasında REM uyku yoksunluğu ve tedavilerin öğrenme ve bellek parametreleri üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Çalışma Grubu I'deki hayvanlar MÇPM'ye göre ilgili kafeslerinde takip edildikleri sürece günde bir kez i.p. enjeksiyon yapılmış ve bu süre zarfında Morris su tankı testine tabi tutulmuştur. Uyku yoksunluğu sonrası REM uyku yoksunluğunun ve tedavisinin öğrenme ve bellek üzerindeki etkilerini gözlemlemek amacıyla Çalışma Grubu II oluşturulmuştur. Çalışma Grubu II'deki hayvanlar MÇPM'ye uygun şekilde ilgili kafeslerinde altı gün takip edilmişlerdir. Ardından 7. gün standart laboratuvar kafeslerine alınmışlar, 7-12. günlerde günde bir kez i.p. enjeksiyon yapılmış ve MWM testine tabi tutulmuşlardır. İlk dört gününde öğrenme performansları, beşinci gününde ise hafıza performansları MWM testi ile değerlendirilmiştir.

Çalışma Grubu I'in MWM testi sonuçları incelendiğinde öğrenme ve bellek parametrelerinde fark saptanmamıştır. Çalışma Grubu II'nin sonuçları incelendiğinde REM uyku yoksunluğu oluşturulan sıçanlarında öğrenmenin bozulduğu gösterilmiştir. REM uyku yoksunluğundan sonra hem melatonin hem de 4-PBA tedavisi, sıçanların REM uyku yoksunluğu ile bozulan öğrenme parametrelerini olumlu etkilemiştir. 4-PBA ve melatonin tedavisi ile bellek performansının da arttığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: REM Uyku Yoksunluğu, Öğrenme, Bellek, Melatonin

Teşekkür:

Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemektedir. Çalışma TÜBİTAK-1001 (Proje No: 220S210) tarafından desteklenmiştir.

Kaynakça:

- [1] Touitou, Y., Reinberg, A., & Touitou, D. (2017). Association between light at night, melatonin secretion, sleep deprivation, and the internal clock: Health impacts and mechanisms of circadian disruption. *Life sciences*, 173, 94-106.
- [2] Naidoo, N. (2009). Cellular stress/the unfolded protein response: relevance to sleep and sleep disorders. *Sleep medicine reviews*, 13(3), 195-204.

A. Cakir¹, S. Sehzade¹, C. Koc², G. Gulec Suyen³, A. Bican Demir⁴, N. Kahveci¹

1 Bursa Uludag University, Faculty of Medicine, Department of Physiology, Bursa, Turkey

2 Bursa Uludag University, Faculty of Medicine, Department of Pharmacology, Bursa, Turkey

3 Acibadem Mehmet Ali Aydinlar University, Faculty of Medicine, Department of Physiology, Istanbul, Turkey

4 Bursa Uludag University, Faculty of Medicine, Department of Neurology, Bursa, Turkey

ABSTRACT

Many people face various health problems as a result of sleep deprivation due to changing living and working conditions. It has been shown that many health problems appear as a result of metabolic changes caused by sleep deprivation [1]. One of the metabolic changes caused by sleep deprivation is endoplasmic reticulum (ER) stress [2]. The aim of this study was to investigate the effects of REM sleep deprivation (REMSD) on learning and memory. In addition, the possible therapeutic role of melatonin on these processes was also examined.

The study was approved by the Local Ethics Committee on Experimental Animal Research of Bursa Uludag University, Bursa, Turkey (Approval ID: 2020-13/04). Male, 12-week-old Sprague Dawley rats (weighing 300–350 g) were randomized to 16 groups (n=7 in each group). REMSD was induced by the modified multiple platform method (MMPM). The animals in REMSD were placed on platforms (6.5 cm in diameter) inside the tank that were located 2 cm above the water surface for six days. Environmental control groups were under the same conditions but placed on a grid within the tank that prevented their fall into the water. Rats were randomized to receive either saline or Dimethyl sulfoxide (DMSO) or 4-Phenylbutyric acid (4-PBA, 100mg/kg) or melatonin (20 mg/kg) intraperitoneally (i.p.) once a day for six days. 4-PBA, a chaperon, was used as a positive control to investigate the effect of ER stress and compare the efficacy of melatonin. Study Group I was formed to investigate the effect of REMSD and the treatments on learning and memory parameters during sleep deprivation. Rats in Study Group I were followed in their cages according to MMPM, given i.p. injections once a day, and subjected to the Morris water maze (MWM) test during this period. Study Group II was formed to observe the effect of REMSD and the treatment on learning and memory after sleep deprivation. Rats in Study Group II were followed in the cages according to MMPM for six days. On the 7th day, they were taken to standard laboratory cages and were given i.p. injections once a day, subjected to the MWM test during the 7-12th days. During the first four days of training (acquisition phase) learning performances, on the fifth day (probe phase) memory performances were evaluated by MWM test.

When the results of the MWM test of Study Group I were examined, there was no difference in the learning and memory parameters. When the results of Study Group II were examined, it was shown that learning was impaired in REMSD rats. Both melatonin and 4-PBA treatment after REMSD improves the learning function of the rats which is diminished by REMSD. Memory performance has also been observed to increase with 4-PBA and melatonin treatment.

REMSD disrupts learning performance after sleep deprivation period. Both melatonin and PBA positively affect learning and memory functions.

Keywords: REM Sleep Deprivation, Learning, Memory, Melatonin

Acknowledgement:

The authors declare no conflict of interest. The study was supported by grants from TUBITAK-1001 (grant number: 220S210).

References

- [1] Touitou, Y., Reinberg, A., & Touitou, D. (2017). Association between light at night, melatonin secretion, sleep deprivation, and the internal clock: Health impacts and mechanisms of circadian disruption. *Life sciences*, 173, 94-106.
- [2] Naidoo, N. (2009). Cellular stress/the unfolded protein response: relevance to sleep and sleep disorders. *Sleep medicine reviews*, 13(3), 195-204.

NATURAL MODULATION OF THE MICROBIOTA IN PATIENTS WITH ATOPIC DERMATITIS

Major Gheorghe GIURGIU¹, Prof. dr. Manole COJOCARU² SciRes I, EuSpLM

¹Deniplant-Aide Sante Medical Center, Biomedicine, Bucharest, Romania
<https://orcid.org/0000-0002-5449-2712>

²The Romanian Academy of Scientists
Titu Maiorescu University, Faculty of Medicine, Bucharest, Romania
<https://orcid.org/0000-0002-7192-7490>

ABSTRACT

Background Atopic dermatitis is a long-standing inflammatory skin disease that is highly prevalent worldwide. The immune mechanisms involved in atopic dermatitis are complex and little is known about the possible role of the gut microbiota in the aetiopathogenesis of atopic dermatitis. Advancing knowledge of the cutaneous microbiome and its function in modulating the course of atopic dermatitis, might result in novel therapeutic strategies.

Objective Alergiplant could modulate the immune system through gut microbiota in atopic dermatitis.

Materials and methods The evaluation of the patients was based on history and physical examination. We investigated the effect Alergiplant in patients with atopic dermatitis.

Results It is not clear whether microbial change in atopic dermatitis is an outcome of barrier defect or the cause of barrier dysfunction and inflammation. Manipulation of the intestinal microbiota as a method for modifying atopy, may be attempted in many ways including avoidance of certain foods, supplementation with probiotics and prebiotics, optimising nutrient intake, minimising stress, antimicrobial therapy, correction and prevention of low stomach acid, and faecal microbiota transplantation. Probiotics had a positive effect on the severity of atopic dermatitis.

Conclusion The resident microbiota is important in maintaining structural and functional integrity of the gut and in immune system regulation. There was an increase of the intestinal permeability reported in patients with atopic dermatitis and a reduction of the cutaneous microbiome diversity. Modifying skin and gut microbiome by applying probiotic supplementation during early years may be a preventive and therapeutic option in high risk groups.

Keywords: atopic dermatitis, host-microbiome interaction; immune regulation; Alergiplant

SPECIAL ISSUES in INFLATION ACCOUNTING – RIGHT-OF-USE ASSET
ENFLASYON MUHASEBESİNDE ÖZELLİKLİ KONULAR – KULLANIM HAKKI
VARLIĞI

Dr. Havva Nur ÇİFTÇİ

İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3859-6693>

ABSTRACT

Inflation, which expresses the decrease in the purchasing power of money as a result of the increase in the general level of prices, adversely affects the fair presentation of the financial statements, which are the source of information for the users of the financial statements. For this reason, inflation accounting is applied in order to eliminate the negative effects of inflation on the financial statements. The value of assets falls below the market value in periods of high inflation, debts increase and capital structures deteriorate as a result of rising interest rates. Another purpose of inflation accounting, which was developed to reflect the effect of high inflation on financial statement elements, is the protection of working capital. Inflation accounting, which was first applied in our country in 2004, has not been implemented since 2004 due to the lack of inflation accounting conditions in the economy. With the formation of inflation accounting conditions in 2021, it has come to the agenda again. However, due to the changing reporting standards over time, the amendment of some financial statement elements is among the special issues. One of the specific issue is the amendments to the operating lease agreements resulting from the change in the lease agreements standard. These are contracts in which the risk and benefit of the leased asset are not transferred, but the right to use the asset is transferred to the lessee for the duration of the agreement. With IFRS 16, which released in 2019, the distinction in the reporting of lease contracts has been eliminated and long-term operating lease contracts have been reported among assets and liabilities in the balance sheet. The rights related to the leased asset are reported among the assets as “Right of Use Asset”, the present value of the lease payments related to the leased asset is reported separately from the existing liabilities as “Lease Payables”. With this regulation that is made in order to provide transparent and comparable information presentation, the effect of business and financing activities on financial statements will be presented in accordance with the needs of financial statement users. The purpose of this study is to explain the inflation accounting practices related to right-of-use asset, which is one of the special topics in inflation accounting practices. This study is important to understand how to do adjustments regarding the right-of-use asset, which is one of the controversial issues in inflation accounting practices. Three approaches to adjusting right-of-use assets for inflation are explained with the help of a fictional example designed in the study. The effects of each approach on the financial statements and their strengths and weaknesses are discussed.

Keywords: Lease Contracts, Operating Lease, Right-of-use Asset, Inflation Accounting.

ÖZET

Fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen artış sonucu paranın satın alma gücündeki düşüşü ifade eden enflasyon, finansal tablo kullanıcılarının bilgi kaynağı olan finansal tabloların gerçeğe uygun sunumunu olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle enflasyonun finansal tablolar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla enflasyon muhasebesi uygulanmaktadır. Yüksek enflasyonlu dönemlerde varlıkların değeri piyasa değerinin altında düşerken, yükselen faiz oranları sonucunda borçları artmakta ve sermaye yapıları bozulmaktadır. Yüksek enflasyonun finansal tablo unsurlarına etkisinin yansıtılmak amacıyla geliştirilen enflasyon muhasebesinin bir diğer amacı da işletme sermayesinin korunmasıdır. Ülkemizde ilk olarak 2004 yılında uygulanan enflasyon muhasebesi, 2004 yılından bugüne kadar ekonomide enflasyon muhasebesi şartlarının oluşmaması nedeniyle uygulanmamıştır. 2021 yılında enflasyon muhasebesi şartlarının oluşmasıyla birlikte, yeniden gündeme gelmiştir. Ancak zaman içerisinde değişen raporlama standartları nedeniyle bazı finansal tablo unsurlarının düzeltilmesi özellikle konular arasında yer almaktadır. Bu özellikli konulardan biri de kiralama sözleşmeleri standardında yer alan değişiklik sonucu ortaya çıkan faaliyet kiralaması sözleşmelerine ilişkin düzeltmelerdir. Faaliyet kiralaması; kiralanan varlığa ilişkin risk ve faydanın devredilmediği ancak varlığın kullanım hakkının sözleşme süresince kiracıya devredildiği sözleşmelerdir. 2019’da yürürlüğe giren UFRS 16 ile birlikte kiralama sözleşmelerinin raporlanmasındaki ayırım ortadan kaldırılmış ve uzun süreli faaliyet kiralaması sözleşmeleri bilanço içerisinde varlıklar ve borçlar arasında raporlanmaya başlanmıştır. Kiralanan varlık ilişkin haklar “Kullanım Hakkı Varlığı” olarak varlıklar arasında raporlanırken, kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri “Kiralama Borçları” olarak mevcut borçlardan ayrı olarak raporlanmaktadır. Şeffaf ve karşılaştırılabilir bilgi sunumunun sağlanması amacıyla yapılan bu düzenlemeyle birlikte işletmecilik ve finansman faaliyetlerinin finansal tablolara etkisi finansal tablo kullanıcılarının ihtiyacına uygun olarak sunulmuş olacaktır. Bu çalışmanın amacı, enflasyon muhasebe uygulamalarında özellikli konulardan biri olan kullanım hakkı varlıklarına ilişkin enflasyon muhasebesi uygulamalarını açıklamaktır. Çalışma enflasyon muhasebesi uygulamalarında tartışmaya neden olan konulardan biri olan kullanım hakkı varlığına ilişkin düzeltmelerin ne şekilde yapılacağına anlaşılması açısından önemlidir. Çalışmada tasarlanan kurgusal bir örnek yardımıyla kullanım hakkı varlıklarının enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin üç yaklaşım açıklanmıştır. Her bir yaklaşımın finansal tablolara etkisi ile güçlü ve zayıf yönleri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kiralama Sözleşmeleri, Faaliyet Kiralaması, Kullanım Hakkı Varlığı, Enflasyon Muhasebesi.

**ECONOMIC EFFICIENCY OF SUSTAINABILITY OF NEW SILKWORM BREED IN
ADVERSE ENVIRONMENTAL CONDITIONS**

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ УСТОЙЧИВОСТИ НОВЫХ ПОРОД
ШЕЛКОПРЯДА В НЕБЛАГОПРИЯТНЫХ УСЛОВИЯХ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ

ƏTRAF MÜHİTİN ƏLVERİŞSİZ ŞƏRAİTİNDƏ YENİ İPƏK QURDU CİNSİNİN
DÖZÜMLÜLÜYÜNÜN İQTİSADI SƏMƏRƏLİLİYİ

Arzu Rafail Mirzoyeva, Saleh Heydar Maharramov, Gulara Agamir Seyidova

Institute of Genetic Resources (Azerbaijan)

SUMMARY

We determined the economic efficiency of the newly created Atlaz 1 and Atlaz 2 breeds, which have high environmental tolerance and productivity, based on the developed methodology. Thus, as we mentioned, the high-endurance Atlaz-1 and Atlaz-2 breeds, compared to the intolerant Mayak-6 and Hesa 2\1 breeds, which we took as a control, from one standard box (20 thousand pcs.) of grana in unfavorable environmental conditions in general and separately we determined the economic efficiency by product type using the methodology we reviewed above.

In unfavorable conditions, the Atlaz 1 standard box of grana gave a net income of only 75.4 manats more than the control Hesa2\1 due to the wet cocoon yield, the dry cocoon yield from the wet cocoon, and the consumption of less dry cocoons for the purchase of raw silk. Atlaz 2, under favorable conditions, yielded 80.6 manat additional net income compared to control Mayak 6 due to wet cocoon production from 1 standard box of grenades, dry cocoon yield from wet cocoon, and consumption of raw silk less dry cocoon consumption.

From the results of our research, it became clear that the creation of new mulberry silkworm breeds with high environmental tolerance, their selection and wider use in production opens wide opportunities for producers of cocoons and raw silk to receive higher incomes and to increase the economic profitability of sericulture in unfavorable production conditions.

Key words: Grey silkworm, ecological factor, adverse conditions, steady breeds, economic efficiency.

РЕЗЮМЕ

Мы определили экономическую эффективность сортов Атлас 1 и Атлас 2, обладающих высокой экологической устойчивостью и урожайностью.

В неблагоприятных условиях (пессимальном) проявляется доминирование толерантной породы.

При неблагоприятных условиях, сорт Атлас 1 из одной стандартной коробки грены для получения мокрых коконов, выхода сухих коконов из живых шелка-сырца было потреблено меньшее количество сухих коконов и чистый доход по сравнению с контрольным Hesa2\1 получился на 75,4 маната больше. А Атлас 2 при благоприятных условиях из 1 стандартной коробки грены для получения мокрых коконов, выхода сухого кокона из живых шелка-сырца было потреблено меньшее количество сухого кокона, и чистая прибыль по сравнению с контрольным Маяк бполучилась на 80,6 маната больше.

Экономическая эффективность для обоих полов состоит в том, что он обеспечивает дополнительный доход для совокупности живых коконов, сухих коконов и продуктов из шелка-сырца и является целесообразным для производства.

Ключевые слова: Шелкопряд, экологический фактор, неблагоприятные условия, устойчивые породы, экономическая эффективность.

XÜLASƏ

Yeni yaratdığımız, yüksək ekoloji dözümlülüyə və məhsuldarlığa malik olan Atlas 1 və Atlas 2 cinslərinin iqtisadi səmərəliliyini işlənilmiş metodika əsasında təyin etmişik. Beləliklə, qeyd etdiyimiz kimi, yüksək dözümlü Atlas-1 və Atlas-2 cinsinin, nəzarət qismində götürdüyümüz dözümsüz Mayak-6 və Hesa 2\1 cinsləri ilə müqayisədə bir standart qutu (20 min əd.) qrenadan əlverişsiz mühit şəraitində ümumi və ayrı-ayrı məhsul növü üzrə iqtisadi səmərəsini yuxarıda nəzərdən keçirdiyimiz metodika vasitəsilə təyin etdik.

Əlverişsiz şəraitdə Atlas 1 standart qutu qrenadan yaş barama məhsulu, yaş baramadan quru barama çıxımı və xam ipəyin alınmasına daha az quru barama sərfi hesabına nəzarət Hesa2\1 cinsinə nisbətən cəmi 75,4 manat əlavə xalis gəlir vermişdir. Atlas 2 isə əlverişli şəraitdə 1 standart qutu qrenadan yaş barama məhsulu, yaş baramadan quru barama çıxımı və xam ipəyin alınması daha az quru barama sərfi hesabına nəzarət Mayak 6 cinsinə nisbətən cəmi 80,6 manat əlavə xalis gəlir vermişdir.

Tədqiqatımızın nəticələrindən məlum oldu ki, yüksək ekoloji dözümlülüyə malik yeni tut ipəkqudu cinslərinin yaradılması, seçilib istehsalatda daha geniş istifadə olunması əlverişsiz istehsalat şəraitində barama və xam ipək istehsalçıların daha yüksək gəlir götürmələrinə və ipəkçiliyin iqtisadi rentabelliyyəsinin yüksəldilməsinə geniş imkanlar açır.

XIII ƏSR AVROPALI DİN XADİMİ VƏ SAYYAHİ İOHAN DE PLANO KARPİNİNİN “MONQOL TARİXİ” ƏSƏRİNDƏ MONQOL ADƏT-ƏNƏNƏLƏRİ

MONGOLI TRADITIONS IN THE WORK " MONGOLIAN HISTORY " BY JOHN DE
PLANO CARPINI, A EUROPEAN CLERGYMAN AND TRAVELER OF THE 13TH
CENTURY

M.C.Əliyev

AMEA A.A.Bakıxanov adına Tarix İnstitutu,
ADPU-nun Quba filialı, direktor köməkçisi

ÖZET

Məqalədə XIII əsrdə Asiyada mövcud olan siyasi, iqtisadi mədəni durumu, burada yaşan xalqların həyat tərzlərini, dinlərini öyrənmək üçün Roma papası tərəfindən göndərilən səyyah-misyoner Plano Karpini tərəfindən yazılan “Monqol tarixi” əsəri əsasında monqol xalqının adət-ənənələri haqqında geniş məlumat verilir. Karpinin əsərində verilən məlumatları eyni dövrə aid şərq və eyni dövrdə monqol dövlətinin ərazilərində səyahətdə olmuş Avropalı keşiş-səyyahların qeyd etdikləri mənbələrlə qarşılaşdıraraq məlumatların dəqiqliyi öyrənilməyə çalışılmışdır. Bununla yanaşı məhz sözügedən əsrdə Avropadakı vəziyyətdə də toxunulmuş və Roma Papasının tapşırığını yerinə yetirmək üçün uzun və təhlükəli yola çıxan, yol boyu əvəzolunmaz qeydlər aparən İohan de Plano Karpini haqqında da məlumatlar öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: Karpini, monqol, Çingiz xan, adət-ənənə, Roma Papası

ABSTRACT

The article provides extensive information about the Mongolian people's traditions based on the work "Mongolian History" written by the traveler-missionary Plano Carpini, who was sent by the Pope of Rome to study the political, economic and cultural situation in Asia in the 13th century, the lifestyles and religions of the peoples living there. The accuracy of the information was tried to be studied by comparing the information given in Karpin's work with the sources mentioned by the European priest-travellers who traveled in the eastern territories of the same period and the Mongolian state in the same period. At the same time, the situation in Europe in the mentioned century was also touched upon, and the information about John de Plano Carpini, who went on a long and dangerous journey to fulfill the task of the Pope, and took invaluable notes along the way, was also reflected.

Key words: Carpini, mongol, Genghis Khan, tradition, Pope of Rome

MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL – TƏMƏL TƏHSİL
PRE-SCHOOL EDUCATION – BASIC EDUCATION

Zəhra Rəşid qızı Həsənova

ADPU-nun məktəbəqədər təhsilin pedaqogikası kafedrasının müəllmi
ORKID: 0000-0002-8558-5858

XÜLASƏ

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev deyirdi: *Uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Gələcəyimizi nə cür tərbiyə edəcəyiksə, böyüdəcəyiksə, ölkəmizin, millətimizin, dövlətimizin gələcəyi də bundan asılıdır. Gələcək nəslimizin daha sistemli, daha planlı tərbiyəsi, həyata hazırlanması məktəbəqədər təhsil müəssisələrimizdən başlayır*”.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrin fəaliyyətinə, onların inkişafına dövlət daim xüsusi qayğı göstərir. Məktəbəqədər müəssisələrin şəbəkəsinin genişləndirilməsi, işinin məzmununun yeniləşdirilməsi, yeni kurikulumların hazırlanması, səriştəli peşəkar tərbiyəçi kadrlarının hazırlanması dövlətimizin, şəxsən ölkə prezidenti İlham Əliyevin və Heydər Əliyev fondunun prezidenti Xanım Mehriban Əliyevanın xüsusi diqqət mərkəzindədir. Məktəbəqədər təhsil müəssisələri təhsil sisteminin ilk pilləsi olmaqla uşaqların ilk növbədə uşaqların tərbiyəsi, təlimi və məktəbə hazırlanması vəzifəsini yerinə yetirir. Bu məqsədlə uşaqları hərtərəfli inkişaf etdirmək, sosial mühitə alışdırmaq və ümumtəhsil məktəbinə hazırlamaqdır. Uşaqların məktəb təliminə hazırlığın vəzifələri uşaqlarda oxumaq həvəsinin yaradılması, məktəbə müsbət emosional münasibətin inkişaf etdirilməsi və uşaqların məktəbə müvəffəqiyyətlə adaptasiya olunması üçün onlarda şəxsi-sosial xüsusiyyətlərin formalaşdırılmasıdır.

Qeyd edək ki, məktəbəqədər yaş dövrü yalnız məktəb həyatına hazırlıq mərhələsi deyil, eyni zamanda insan həyatının ən məsuliyyətli, ən mühüm yaş dövrüdür ki, bu dövrdə insan sosial həyata hazırlanır, sosiallaşır və bütün mənəvi- əxlaqi keyfiyyətlərin təməli məhz məktəbə hazırlıq dövründə qoyulur.

Azərbaycanda məktəbəqədər təhsil sisteminin müasir tələblər səviyyəsində qurulması, məktəbəqədər yaşlı uşaqların intellektual fiziki və psixoloji inkişafı üçün lazımı şəraitin yaradılması, onların şəxsiyyətinin hərtərəfli formalaşdırılması və məktəbə hazırlanması işinin qabaqcıl beynəlxalq standartlara uyğun təmin edilməsi məqsədilə Respublika Prezidenti Cənab İlham Əliyevin 12 aprel 2007-ci il tarixli sərəncamında irəli sürülən çox vacib və aktual məsələlər bütün respublikada məktəbəqədər tərbiyə müəssisələrinin əsas fəaliyyət proqramına çevrilmişdir.

“Azərbaycan Respublikasında Təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” – 24 oktyabr 2013-cü il ölkə prezidentinin sərəncamı təhsilimizin inkişafında, onun modernləşdirilməsində yeni bir səhifə açmış və bu strategiyanın həyata keçirilməsi üçün uzun müddətli fəaliyyət planı müəyyənləşdirilmiş və təhsil işçilərinin qarşısında konkret vəzifələr qoyulmuşdur.

Bu mühüm dövlət sənədində məktəbəqədər təhsilin inkişafı üçün geniş perspektivlər açılmış, təhsilin bu ilk pilləsinin yeniləşdirilməsi və modernləşdirilməsi sahəsində əlverişli imkan və yollar göstərilmişdir. Təhsil strategiyasında deyilir: *“Təməl bacarıqlar uşaqlıq dövrünün ilk illərindən əldə edildiyinə görə uşaqların müstəqillik ruhunda tərbiyəsi və onların zehninə erkən yaş dövründən inkişaf etdirilməsi vacibdir. Bu səbəbdən məktəbəqədər təhsilin inkişafı dövlət siyasətində əhəmiyyətli yer tutur”*.

Gələcək nəslin təməl bilik və bacarıqları təhsilin məhz bu pilləsində qoyulur. Bu cəhətdən məktəbəqədər təhsilin bütün pillələrində, xüsusilə məktəbə hazırlıq qruplarında təhsilin məzmununun yeniləşdirilməsi, təkmilləşdirilməsi və yeni kurikulumların hazırlanması, xüsusilə uşaqların sosial tərbiyəsi mühüm bir məsələ kimi təhsil işçilərinin, pedaqoqların, tədqiqatçıların qarşısına bir vəzifə olaraq qoyulmuşdur.

AÇAR SÖZLƏR: Məktəbəqədər təhsil, məktəbə hazırlıq, bilik, bacarıq

SUMMARY

Our great leader Heydar Aliyev used to say: Children are our future. The future of our country, nation, and state depends on how we will educate and raise our future. The more systematic and planned education and preparation for life of our future generation starts from our pre-school educational institutions. The state always pays special attention to the activities of preschool educational institutions and their development. Expanding the network of pre-school institutions, renewing the content of their work, preparing new curricula, training competent professional educators are the special focus of our state, the President of the country, Ilham Aliyev, and the President of the Heydar Aliyev Foundation, Mrs. Mehriban Aliyeva. Preschool educational institutions, being the first stage of the education system, perform the task of educating, training and preparing children for school. For this purpose, it is to develop children comprehensively, accustom them to the social environment and prepare them for general education school. The tasks of children's preparation for school education are to create a desire to read in children, to develop a positive emotional attitude to school, and to form personal and social characteristics in children for their successful adaptation to school. It should be noted that the pre-school age period is not only the stage of preparation for school life, but also the most responsible and important age period of human life, during which a person is prepared for social life, becomes socialized, and the foundation of all spiritual and moral qualities is laid precisely in the period of preparation for school. In order to establish the pre-school education system in Azerbaijan at the level of modern requirements, to create the necessary conditions for the intellectual, physical and psychological development of pre-school children, to comprehensively shape their personality and ensure their preparation for school in accordance with advanced international standards, in the order of the President of the Republic Mr. Ilham Aliyev dated April 12, 2007 The very important and relevant issues put forward have become the main activity program of pre-school educational institutions in the whole republic. "State Strategy for the Development of Education in the Republic of Azerbaijan" - the decree of the President of the country on October 24, 2013 opened a new page in the development of our education and its modernization, and a long-term action plan was defined for the implementation of this strategy, and concrete tasks were set before the education workers. In this important state document, broad prospects for the development of preschool education have been opened, favorable opportunities and ways have been shown in the field of renewal and modernization of this first level of education. The educational strategy states: "Since basic skills are acquired from the first years of childhood, it is important to educate children in the spirit of independence and develop their minds from an early age. For this reason, the development of pre-school education occupies an important place in the state policy. It is at this level of education that the basic knowledge and skills of the future generation are laid. In this regard, updating and improving the content of education at all levels of pre-school education, especially in preparatory school groups, and preparing new curricula, especially the social education of children, is an important issue for educators, educators, and researchers.

KEY WORDS: Pre-school education, school preparation, knowledge, skills

ÜNSİYYƏT MƏDƏNİYYƏTİ VƏ DANİŞIQ ETİKETİ
COMMUNICATION CULTURE AND SPEECH ETIQUETTE

İsmayılova Nərgiz

Bakı Avrasiya Universiteti, Tərcümə kafedrası, Bakı.

ORCID NO: 0000-0002-6268-7077

XÜLASƏ

Dil və mədəniyyət iki sosial fenomen olaraq biri-biri ilə sıx əlaqə və qarşılıqlı təsir şəraitində inkişaf edir. Dil və mədəniyyət arasındakı bu münasibət tarixən bir çox linqvistləri maraqlandıdırıb. Son yüzillikdə bu əlaqə və təsirin tədqiqi zəminində daha ciddi araşdırmaların və nəzəri təhlillərin müşahidə edilməsi mövzunun nə dərəcədə aktual və əhəmiyyətli olduğunu göstərir.

Məqalədə nitq mədəniyyətin ayrılmaz hissəsi olan nitq etiketləri nəzərdən keçirilir və alman dili ilə Azərbaycan dilini müqayisə edərkən hər xalqın psixologiyasından, milli mentalitetindən irəli gələn oxşar və fərqli cəhətlər üzə çıxır. Məsələn, alman mədəniyyətində ünsiyyət zamanı nəzakətliliyin əsas şərtlərindən biri söhbətin mövzusu, tərz və münasibətindən asılı olmayaraq, daimi təbəssüm ifadəsidir. Azərbaycan mədəniyyətində isə həddindən artıq təbəssüm acizlik, qeyri-səmimilik kimi qiymətləndirilir. Buradan belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, hər mədəniyyətdə dünya haqqında öz məntiqi, öz təsəvvürü var. Bir mədəniyyət üçün əhəmiyyətli olan, digər mədəniyyətdə əhəmiyyətsiz ola bilər.

Dil və mədəniyyət arasındakı qarşılıqlı əlaqələrin cəmiyyətdəki rolundan danışmadan əvvəl, bir neçə tarixi faktları sadalamaq lazımdır. Bu onunla bağlıdır ki, tarixi faktlar nisbətən əyani xarakter daşıyır, dil və mədəniyyət isə nisbətən mahiyyətə mücərrəd xarakterlidir. Məsələn, II Dünya müharibəsindən əvvəl və sonra alman dilində müraciət formalarında olan dəyişikliklər buna sübutdur ki, bu da təqdim etdiyim məqalədə ətraflı şəkildə analiz olunub.

Danışiq etiketləri adı altında müəyyən cəmiyyətdə formalaşmış danışiq davranışı, həmçinin ünsiyyətin danışiq formulları sistemi başa düşülür. Dil vasitələri milli-mədəni amilləri nəzərə almaqla kompleks şəkildə araşdırılır, “dil və gerçəklik, “dil dünyası” və bizi əhatə edən dünya ilə daimi və dərin qarşılıqlı əlaqələr ciddi şəkildə öyrənilməkdədir”

Danışiq etiketləri əksər dillərdə təmsil olunurlar və bu səbəbdən onları dil universaliləri kimi adlandırmaq mümkündür. Lakin konkret dilin danışiq etiketləri üçün xalqın mədəniyyəti, mərasimləri, adətlərlə şərtlənmiş milli xüsusiyyətlər səciyyəvidir. Danışiq etiketləri kommunikanter arasında ünsiyyəti yaratmaq məqsədilə cəmiyyət tərəfindən təklif olunan sabit ünsiyyət formalarıdır. Məlumdur ki, hər bir xalqın danışiq etiketlərinin milli xüsusiyyətləri rəngarəngdir, çünki dilin təkrarsız xüsusiyyətləri onun adət və ənənələrinə, davranışda qəbul olunmuş və ya olunmamış vərdişlərinə hopur.

Açar sözlər: ünsiyyət mədəniyyəti, dil universaliləri, müraciət formaları, nəzakətlik, salamlama və vidalaşma

SUMMARY

Language and culture as two social phenomena develop in close connection and interaction with each other. This relationship between language and culture has historically been of interest to many linguists. Watching more serious research and theoretical analyzes based on the study of this connection and influence in the last century shows how relevant and important the topic is.

The article deals with speech etiquettes, which are an integral part of speech culture, and when comparing German with Azerbaijani, similar and different aspects are revealed, arising from the psychology and national mentality of each people. For example, in German culture, one of the main conditions for politeness in communication is the constant expression of a smile, regardless of the topic, manner and attitude of the conversation. In Azerbaijani culture, an excessive smile is regarded as helplessness and insincerity. From this we can conclude that each culture has its own logic, its own idea of the world. What is important to one culture may not be important to another culture.

Before talking about the role of the interaction of language and culture in society, it is necessary to list some historical facts. This is because historical facts are relatively visual, and language and culture are relatively abstract in nature. Evidence of this is, for example, changes in the forms of application in German before and after the Second World War, which are analyzed in detail in my article.

Conversational etiquette refers to conversational behavior formed in a particular society, as well as a system of conversational communication formulas. Language means are studied comprehensively, taking into account national and cultural factors, “language and reality, the “world of language” and constant and deep interactions with the outside world are seriously studied.”

Colloquial labels are present in most languages and can therefore be called linguistic universals. However, the speech etiquette of a particular language is characterized by national characteristics, determined by the culture, rituals, and customs of the people. Conversational etiquette is a fixed form of communication offered by society to create communication between communicators. It is known that the national features of the speech etiquette of each nation are diverse, since the unique features of the language are absorbed into its customs and traditions, accepted or unrecognized habits of behavior.

Keywords: communication culture, language universals, forms of address, politeness, greeting and farewell

THE ESTABLISHMENT OF THE REGIONAL TRANSPORT NETWORK IN THE LIBERATED TERRITORIES OF AZERBAIJAN: MAJOR TENDENCIES AND PERSPECTIVES

Muhammad GULAHMADOV

Ph.D. student, Institute of Economics Azerbaijan National Sciences of Academy (ANAS) Email:
gulahmadovmahammad@gmail.com, Baku, Azerbaijan

ABSTRACT

The chosen paper mainly scrutinizes the opportunities to develop the regional transport corridor in the liberated territories of Azerbaijan following the Karabakh War II in 2020. In response to yet another act of aggression by the Armed Forces of the Republic of Armenia against our nation, the Patriotic War broke out on September 27, 2020. It lasted 44 days before the Azerbaijani nation achieved a historic victory and liberated the territories that had been under occupation for 30 years. The essential steps are being made to rebuild the freed regions, create new economic and social infrastructure, promote economic activity, and guarantee well-deserved living circumstances in order to preserve the geographical integrity of Azerbaijani nation. The article lists suggestions for the organization of regional transport infrastructure in the liberated territories of the Republic of Azerbaijan and the "Action Program" for regional transport planning in Karabakh, taking into account the need for a comprehensive and systematic approach to the restoration of transport infrastructure and organization of services in the liberated territories. These steps include requirements and approaches, quick resource planning, and activities aimed at organizing high-quality transport services in accordance with standards, norms, and regulations established by current transportation regulations.

Keywords: transport corridor, Karabakh, East Zengazur, regional transport network, Azerbaijan, Armenia, Turkey

MAHALLIY LAKTOBAKTERIYALARNING ANTAGONISTIK XUSUSIYATLARINI TADQIQ ETISH

Nurmuhamedova D.K., Kutlieva G.J.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar Akademiyasi mikrobiologiya instituti

Annotatsiya: probiotiklar - sog'liq uchun foyda keltiradigan tirik mikroorganizmlar bo'lib, xususan, oshqozon -ichak mikrobiotasining ustuni va subdominant guruhlari hisoblanadi. (Ghosh.K. 2015) Ular orasida bifidobakteriyalar va laktobacillalar eng ko'p ishlatiladigan muhim probiotik bakteriyalardir. Hozirgi vaqtda turli xil ekotizimlardan ajratilgan yangi sut kislotali bakteriyalar shtammlarini integratsiyalashuvi sut mahsulotlarini bio-saqlash muddatini ko'paytirish uchun hamda funktsional probiotik faolligi yuqori bo'lgan shtammlar oziq -ovqat ishlab chiqarish uchun ishlatiladi. (Ahmad I. 2011) Probiotiklar ko'pincha ichak florasining disbioz holatida ishlatiladi, shu jumladan antibiotiklar qabul qilinganda kompleks davolashda ham qollaniladi. Laktobakterlardan umumiy ovqat hazm qilish muammolarida, bundan tashqari iritabiy ichak sindromida (IBS), chaqaloqlarda kolika va oshqozon hamda ichakning turli kasalliklarida foydalanilmoqda. (Binns, N. 2013) Ushbu tadqiqotning maqsadi – turli xildagi sut mahsulotlaridan ajratib olingan mahalliy *Weissella cibaria WC-1* shtammini probiotik xususiyatlarini tadqiq etishdan iborat.

Materiallar va usullar. Sut mahsulotlari jumladan pishloq, brinza va ona suti bilan oziqlanadigan 1-6 oylik chaqaloqlarning najas na'munasidan laktobakteriyalar ajratib olindi. Laktobakteriyalarni aniqlash bo'yicha tadqiqotlar O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi SES bakteriologik laboratoriyasida o'tkazildi va morfologik xususiyatlari hamda MALDI-TOF bo'yicha identifikatsiya qilindi.

Tadqiqot natijalari. Mahalliy laktobasillalarning shartli- patogen shtammlarga (*Escherichia coli*, *Proteus mirabilis*, *Klebsiella pneumonia*, *Klebsiella oxytoca*, *Citrobacter freundii* va *Enterococcus faecalis* va *Enterococcus faecium*, *Candida pneumonia*) nisbatan antimikrob faolligi o'rganildi. Antimikrob faollik skriningi shuni ko'rsatdiki, pishloqdan ajratilgan *Weissella cibaria WC-1* shtammi *Pseudomonas aeruginosa* klinik shtammlariga nisbatan eng faol bo'lgan antagonistik zona hosil qilgan, shtammning antimikrob zonasining diametri 38 mm ni tashkil qildi. Bu shtamm *Enterococcus faecalis* shtammiga (25 mm), *Proteus mirabilis* shtammiga (31 mm), *Citrobacter freundii* (10 mm), *Escherichia coli* (30 mm), *Serratia marcescens* (24 mm), *Staphylococcus aureus* (42 mm) qarshi yuqori faolliklarga ega ekanligi aniqlandi. (Georgieva, R 2015) *Weissella cibaria WC-1* shtammi me'da shirasida ham faol ekanligi aniqlandi. Shuningdek, klinik ahamiyatga ega bo'lgan o'n bir xil antibiotikka sezuvchanlik ko'rsatkichlari tajribada aniqlandi, ba'zi probiotik xususiyatlari baholandi.

Xulosa: Laboratoriyada olib borilgan tadqiqotlar natijasida, *Weissella cibaria WC-1* shtammning bir qancha probiotik xususiyatlari o'rganildi. Xususan, shtammning yuqori antimikrobiyal xususiyatlari, osh tuzi va oshqozon shirasiga chidamliligi, katalaza, jelatinaza, amilaza hamda lyutetiazaga faolligi aniqlandi. Ushbu shtammni optimal o'sish sharoiti va turli haroratlarga chidamliligi o'rganildi. Kelajakda bu bakteriyadan tibbiyotda, farmasevtikada, agro, oziq-ovqat sanoati va fermentlangan sut mahsulotlarini ishlab chiqarishda asos bo'lish imkoniyatlaridan foydalanish imkoniyatlari mavjud.

STUDY OF ANTAGONISTIC FEATURES

OF LOCAL LACTOBACTERIA

Nurmuamedova D.K., Kutlieva G.J.

Institute of Microbiology of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan

Annotation: probiotics are living microorganisms that are beneficial to health, in particular, they are considered that they are the dominant and subdominant groups of the gastrointestinal microbiota. (Ghosh.K. 2015) Among them, bifidobacteria and lactobacilli are the most commonly used important probiotic bacteria. Currently, the integration of new lactic acid bacteria strains isolated from different ecosystems is used to increase the bio-storage period of dairy products, and strains with high functional probiotic activity are used for food production. (Ahmad I. 2011) Probiotics are often used in dysbiosis of the intestinal flora, including in complex treatment when antibiotics are taken. Lactobacilli are used in general digestive problems, in addition to irritable bowel syndrome (IBS), colic in infants and various diseases of the stomach and intestines. (Binns, N. 2013) The purpose of this study is to investigate the probiotic features of a local *Weissella cibaria* WC-1 strain isolated from different types of dairy products.

Keywords: Inflammatory bowel disease, microflora, probiotics, lactobacillus, antagonistic activity.

Materials and methods: Lactobacilli were isolated from the stool samples of 1-6 month old babies fed with milk products, including cheese, brinza and breast milk. Lactobacillus identification studies were conducted at the SES bacteriological laboratory of the Ministry of Health of the Republic of Uzbekistan and were identified by morphological characteristics and MALDI-TOF.

Research results: The antimicrobial activity of local lactobacilli against conditionally pathogenic strains (*Escherichia coli*, *Proteus mirabilis*, *Klebsiella pneumoniae*, *Klebsiella oxytoca*, *Citrobacter freundii* and *Enterococcus faecalis* and *Enterococcus faecium*, *Sandida pneumoniae*) was studied. Antimicrobial activity screening showed that *Weissella cibaria* WC-1 strain isolated from cheese produced the most active antagonistic zone against clinical strains of *Pseudomonas aeruginosa*, the diameter of the antimicrobial zone of the strain was 38 mm. This strain has high activity against *Enterococcus faecalis* strain (25 mm), *Proteus mirabilis* strain (31 mm), *Citrobacter freundii* (10 mm), *Escherichia coli* (30 mm), *Serratia marcescens* (24 mm), *Staphylococcus aureus* (42 mm) was determined. (Georgieva, R 2015) *Weissella cibaria* strain WC-1 was found to be active in gastric juice. Also, indicators of sensitivity to eleven different antibiotics of clinical importance were determined in the experiment, and some probiotic properties were evaluated.

Conclusion: As a result of laboratory research, several probiotic features of *Weissella cibaria* WC-1 strain were studied. In particular, high antimicrobial features of the strain, resistance to table salt and gastric juice, activity of catalase, gelatinase, amylase and lutetase were determined. Optimal growth condition and resistance to different temperatures of this strain were studied. In the future, there are opportunities to use this bacterium as a basis in medicine, pharmaceuticals, agro, food industry and production of fermented milk products.

ORTA MƏKTƏBLƏR ÜÇÜN ALMAN DİLİ DƏRSLİKLƏRİNİN TƏHLİLİNƏ DAİR

ON THE ANALYSIS OF GERMAN TEXTBOOKS FOR SECONDARY SCHOOLS

Hüseynova Nilufər

Bakı Avrasiya Universiteti, Xarici dil və ədəbiyyat kafedrası, Bakı.

ORCID NO: 0000-0002-9320-5675

XÜLASƏ

Təhsilin islahatında tədris, tərbiyə, inkişaf edən vəzifələrin kompleks tətbiqi, hər bir şagirdnin hərtərəfli inkişafını təmin edən bilən təlimin metodik sistemi və məzmununun təkmilləşdirilməsinin intensiv yollarının daim axtarışı nəzərdə tutulmuşdur.

Orta məktəbdə alman dilinin tədrisinin sistematik tədqiqi, ümumiləşdirilməsi və təhlili belə bir nəticəyə gəlməyə əsas vermişdir ki, son vaxtlara qədər alman dilinin tədrisi prosesinin qrammatik qaydaların öyrənilməsi, qrammatik qaydaların, anlayışların, təsrif paradigmalarının, hallanmanın mexaniki əzbərlənməsi ilə eyniləşdirilmişdir. Nitq situasiyalarına dair müəyyən mövzular kifayət qədər araşdırılmamışdır. Eyni zamanda, tədris prosesində qrammatikadan imtina edilməsi, alman dilini yalnız nitq nümunələri, mövzuları və situasiyaları əsasında öyrətmək cəhdinə malik başqa bir meyl də var. Lakin bu vəziyyətdə hazır nitq ünsiyyət modelləri təklif edilir və şagirdlər məktəbi bitirəndən sonra öyrəndikləri dildə ünsiyyət qura bilirlər.

Şagirdlərin nitqi inkişafının həyata keçirilməsi kurikulum bölmələrinin qrammatika və oxu bölmələrinin sıx əlaqəsini nəzərdə tutur, çünki bu şəraitdə yalnız müxtəlif səviyyəli ünsiyyət vərdisləri “müəllim-şagird” sual-cavab formasından başlayaraq, azad fikir mübadiləsi yolu ilə “şagird-şagird”, “şagird-sınıf” monoloji mülahizələrə qədər uğurla inkişaf edə bilər.

Alman dilinin sistematik mövqə baxımından tədrisinə yanaşma bu dilin struktur xüsusiyyətlərini, qrammatik quruluşunu aşkarlamaq üçün əhəmiyyətli imkanlara malikdir. Alman dilinin tədrisinə sistemli yanaşma şagirdlərin məntiqi yaddaşının bəzi səfərbərliklərinə kömək edir, alman dilinin qrammatikasının qanunlarını anlamaq və mənimsəmək üçün söylərini yönləndirir.

Bundan əlavə, şagirdlərə semantikanın müxtəlif üsulları (tərcümə, sinonimlər, antonimlər, təfsir) və cümlələr və ya mətnlərin səviyyəsində nitqdə onların nümunələrinin reallaşmasının nümayiş etdirilməsi vasitəsilə təqdim etdiyi leksik material şagirdlərin ünsiyyət qabiliyyətlərinin formalaşmasına və inkişafına kömək edə bilməz.

Bu vəziyyətdən çıxış yolu orta məktəbdə tədrisin məzmununa yenidən nəzər salmaqda ibarətdir. Nəzərdə tutulur ki, təlimdə dilin sistemli xüsusiyyətlərindən (müvafiq olaraq, onların öyrənilməsindən) deyil, nitq sisteminə əsaslanaraq, onu sistem təşkilatı kimi öyrətmək lazımdır. Bu, öz növbəsində, tədqiqatın təsviri obyektini, tədris-nitq materialının məzmununu, onun təqdimat prinsipləri və s. məsələlərə dair müvafiq düzəlişlər etməlidir.

Açar sözlər: dərslərə verilən tələblər, kurikulum konstruksiyaları, tədrisin məzmunu və vəzifələri, təlimin konsepsiyası, müasir dərslər.

Summary

The reform of education provides for the integrated application of educational, developmental tasks, the methodological system of teaching, capable of ensuring the comprehensive development of each student, the constant search for intensive ways of improving the content.

Systematic research, generalization and analysis of teaching German in secondary schools have led to the conclusion that until recently the process of learning German was identified with the study of grammatical rules, mechanical memorization of grammatical rules, concepts, descriptive paradigms and situations . . . Some topics related to speech situations have been insufficiently studied. At the same time, there is another tendency to abandon grammar in the learning process and try to teach German only based on speech patterns, topics and situations. However, in this case, ready-made models of speech communication are offered, and students can communicate in the language they have learned after finishing school.

The implementation of students' speech development implies a close connection between the grammar and reading sections of the curriculum, because under these conditions only communicative skills of different levels, starting from the question-and-answer form "teacher-pupil", through a free exchange of thoughts, "student-pupil", "student-class" can successfully grow into monological reasoning.

The systematic approach to teaching German has considerable potential for revealing the structural features and grammatical structure of that language. The systemic approach to teaching German helps students mobilize part of their logical memory and directs their efforts towards understanding and mastering the laws of German grammar.

In addition, the lexical material presented to students with the help of various semantics techniques (translation, synonyms, antonyms, interpretation) and demonstration of the implementation of their examples in speech at the level of sentences or texts cannot contribute to the formation and development of communicative abilities of students.

The way out of this situation is to rethink the content of teaching in the general education school. It is assumed that it should be taught as a systematic organization, based on the structure of speech, rather than on the systematic features of language (respectively, their assimilation). This, in turn, the descriptive object of study, the content of educational and speech material, the principles of its presentation, etc. should be amended accordingly.

Keywords: requirements for textbooks, educational structures, content and objectives of education, concept of education, modern textbooks.

AMATÖR FUTBOLCULARDA İMGELEME DURUMLARININ CİNSİYET ve YAŞ KATEGORİSİNE GÖRE ARAŞTIRILMASI

INVESTIGATION OF IMAGERY STATUS IN AMATEUR FOOTBALL PLAYERS BY
GENDER AND AGE CATEGORY

Yüksek Lisans Öğrencisi Umut Kan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0001-7487-3275

Doç. Dr. Erol Doğan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İmamoğlu

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Spor Yöneticiliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Amatör Futbolcularda imgeleme durumlarının cinsiyet ve yaş kategorisine göre araştırılmasıdır. Samsun amatör liglerde mücadele eden ve yaşları 17-28 arasında değişen toplam 225 futbolcuya sporda imgeleme envanteri uygulanmıştır. İstatistiksel işlemlerde t- testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılmıştır. Cinsiyete göre futbolcuların imgeleme puanları karşılaştırılmasında ustalıkta anlamlı farklılık varken ($P<0,05$), diğer alt ölçekler ve toplam ölçekte farklılık anlamsızdır ($p>0,05$). Yaş grubuna göre imgeleme puanları karşılaştırılmasında motivasyonel, uyarılmışlık ve toplam ölçekte anlamlı farklılık varken ($p<0,05$), diğer alt ölçekler farklılık anlamsızdır ($p>0,05$). Spor yaşına göre imgeleme alt ölçek bilişsel ve ustalık alt boyutlarda ve toplam ölçek puanlamasında anlamlı farklılık varken ($p<0,05$), diğer boyutlarda anlamlı farklılık yoktur ($p>0,05$). 1-4 yıl arasında spor yaşı olanlarda imgeleme puanları daha düşük bulunmuştur. Spor yapma yılı veya spor yaşı attıkça imgeleme puanlarında olumlu gelişme olduğu söylenebilir.

Sonuç: Amatör Futbolcularda imgeleme durumlarının cinsiyet ve yaş kategorisine göre azda olsa değiştiği tespit edilmiştir. Spor yaş arttıkça imgeleme seviyelerinin arttığı bulunmuştur. Sporcularda imgeleme durumlarının daha iyi olması için ilgili spor dalına daha erken yaşlarda yönlendirilmeleri önerilir.

Anahtar kelimeler: Spor, İmgeleme, Futbol, Cinsiyet

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the imagery situations of amateur football players according to gender and age category. A sports imagery inventory was applied to a total of 225 football players aged between 17-28 who compete in Samsun amateur leagues. T-test, one-way analysis of variance and LSD tests were used in statistical operations. While there is a significant difference in mastery when comparing the imagery scores of football players by gender ($P < 0.05$), the difference in other subscales and total scale is insignificant ($p > 0.05$). While there is a significant difference in the motivational, arousal and total scales when comparing imagery scores by age group ($p < 0.05$), the difference in other subscales is insignificant ($p > 0.05$). While there is a significant difference in the cognitive and mastery sub-dimensions of the imagery subscale and in the total scale scoring according to sports age ($p < 0.05$), there is no significant difference in other dimensions ($p > 0.05$). Visualization scores are higher in those aged 1-4 years. found low. It can be said that there is a positive development in the imagery scores as the year of doing sports or the age of sports increases.

Conclusion: It has been determined that the imagery states of amateur football players vary slightly according to gender and age category. It has been found that as sports age increases, imagery levels increase. It is recommended that athletes be directed to the relevant sport at an earlier age in order to improve their imagery status.

Keywords: Sports, Imagination, Football, Gender

**KOKULE ve KRIKARA VATITA GELENEKSEL GÜREŞLERİ ve TÜRK
GELENEKSEL GÜREŞLERİ İLE BENZERLİKLERİ**
KOKULE AND KRIKARA VATITA TRADITIONAL WRESTLING AND ITS
SIMILARITY WITH TURKISH TRADITIONAL WRESTLING

Özgür Açıkmeşe

Dikbıyık İmam Hatib Ortaokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Çarşamba, Samsun

ORCID NO: 0000-0001-8766-1992

Doç. Dr. Erol Doğan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İmamoğlu

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,

Spor Yöneticiliği Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Kokule ve Krikara Vatita geleneksel güreşleri ve Türk geleneksel güreşleri ile benzerliklerinin araştırılmasıdır. Literatür taraması yapılmıştır. Kokule güreşi Benin'deki halkın geleneksel güreştir. Güreş bir topluluğun, kabilenin ve etnik grubun doğal yollarla kendini ifade etme biçimi olarak yapıldı. Bu güreş köylerin genç erkeklerinin genç kızlarla evlenebilmesi için sınıflandırılmasında önemliydi. Krikara watita Bari Mali, Fildişi Sahili, Gine, Moritanya ve Gambiya'daki Mandingo grubunun Afrika halkı Bambara'nın (Bamana) geleneksel güreşidir. Krikara vatita, yerde mücadeleye devam etmeden bir ayakta güreştir. Güreş, ön tutuşma olmadan başlar, yani tutuşlar serbesttir. Güreş sırasında, rakibin bacaklarının arkasında, bel altından el kavramasına izin verilir. Bu güreşler Anadolu'daki köylerde yapılan güreşlere organizasyon olarak benzemektedir. Ayrıca Taç giyme törenlerinde yapılması Osmanlı zamanı güreşleri andırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kokule, Krikara Vatita, Geleneksel Güreş, Spor

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate Sorro Traditional wrestling and its similarities with Turkish traditional wrestling. A literature review has been made and some videos have been watched and transcribed.

Sorro Wrestling is the traditional wrestling of the Niger people. Wrestling has taken various forms according to the regions. It is a form of wrestling that is generally performed standing up and is defeated by falling to the ground. It takes place in a large circular area on the sand. It is performed with some rituals. The winner of the wrestling championships is given the title of "King of Sports". Competitions are often run as part of major festivals and events. In addition to various religious and magical practices, local oral art forms are also performed here.

Conclusion: Sorro traditional wrestling practiced in the West African country of Niger is done standing up. It is similar to Turkish Karakucak and traditional oil wrestling in terms of being accompanied by music and introducing the wrestlers before the competition.

Keywords: Sorro Wrestling, Niger, Tradition, Music

**SORRO GELENEKSEL GÜREŞİ VE TÜRK GELENEKSEL GÜREŞLERİ İLE
BENZERLİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI**

INVESTIGATION OF SIMILARITIES WITH SORRO TRADITIONAL WRESTLING
AND TURKISH TRADITIONAL WRESTLING

Özgür Açıkmeşe

Dikbıyık İmam Hatib Ortaokulu, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni

Çarşamba, Samsun

ORCID NO: 0000-0001-8766-1992

Doç. Dr. Erol Doğan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İmamoğlu

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,

Spor Yöneticiliği Bölümü

ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Sorro Geleneksel güreşi ve Türk geleneksel güreşleri ile benzerliklerinin araştırılmasıdır. Literatür taraması yapılmış ve bazı videolar izlenerek yazıya aktarılmıştır.

Sorro geleneksel Güreşi Nijer halkının güreşidir. Güreş yörelere göre çeşitli biçimler almıştır. Genel olarak ayakta yapılan ve yere düşünce yenilgi olan bir güreş şeklidir. Kum üzerinde geniş dairesel bir alanda gerçekleşir Bazı ritüellerle yapılmaktadır. Güreş şampiyonalarının galibine, "Sporun Kralı" lakabı unvanı verilir. Müsabakalar genellikle büyük festivallerin ve etkinliklerin bir parçası olarak yürütülür. Çeşitli dini ve büyü uygulamalarının yanı sıra, yöreye özgü sözlü sanat formları da burada icra edilir.

Sonuç: Batı Afrika Ülkesi Nijer'de uygulanan Sorro geleneksel güreşi ayakta yapılır. Müzik eşliğinde yapılması ve müsabaka öncesi yapılan güreşçilerin tanıtımı gibi konularda Türk Karakucak ve yağlı geleneksel güreşleri ile benzerlik göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Sorro Güreşi, Nijer, Gelenek, Müzik

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate Sorro Traditional wrestling and its similarities with Turkish traditional wrestling. A literature review has been made and some videos have been watched and transcribed.

Sorro Wrestling is the traditional wrestling of the Niger people. Wrestling has taken various forms according to the regions. It is a form of wrestling that is generally performed standing up and is defeated by falling to the ground. It takes place in a large circular area on the sand. It is performed with some rituals. The winner of the wrestling championships is given the title of "King of Sports". Competitions are often run as part of major festivals and events. In addition to various religious and magical practices, local oral art forms are also performed here.

Conclusion: Sorro traditional wrestling practiced in the West African country of Niger is done standing up. It is similar to Turkish Karakucak and traditional oil wrestling in terms of being accompanied by music and introducing the wrestlers before the competition.

Keywords: Sorro Wrestling, Niger, Tradition, Music

**SPOR FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYET, YAŞ KATEGORİSİ VE
OKUDUKLARI BÖLÜMLERE GÖRE İLETİŞİM BECERİLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

COMPARISON OF COMMUNICATION SKILLS OF SPORTS FACULTY STUDENTS
BY GENDER, AGE CATEGORY AND DEPARTMENTS

Yüksek Lisans Öğrencisi Umut Kan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
ORCID NO: 0000-0001-7487-3275

Doç. Dr. Erol Doğan

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-9986-0366

Prof. Dr. Osman İmamoğlu

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi,
Spor Yöneticiliği Bölümü
ORCID NO: 0000-0001-6671-6042

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Spor Fakültesi Öğrencilerinin cinsiyet, yaş kategorisi ve okudukları bölümlere göre iletişim becerilerinin karşılaştırılmasıdır. Spor bilimleri fakültesinde okuyan toplam 213 öğrencinin doldurmuş olduğu iletişim becerileri anketi değerlendirilmiştir. İstatistiksel işlemlerde t- testi, tek yönlü varyans analizi ve LSD testleri kullanılmıştır. Cinsiyete göre İletişim Becerileri ölçeği puanları karşılaştırılmasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$). Yaş grubuna göre İletişim Becerilerini ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğrencilerin okudukları bölüme göre öğretmenlik ve antrenörlük bölümü öğrencileri iletişim becerileri puanlarının spor yöneticiliği ve rekreasyon bölümü öğrencilerine göre daha iyi olduğu bulunmuştur ($p<0,001$).

Sonuç: Spor Fakültesi Öğrencilerinin cinsiyete göre iletişim becerileri benzer iken, yaş ve okudukları bölümlere göre ise farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Spor fakültesi öğrencilerinin iyi seviyede iletişim becerilerine sahip oldukları söylenebilir. İletişim becerilerinin geliştirilmesinde sportif aktivite ve faaliyetlere daha fazla katılım önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Spor Fakültesi, Cinsiyet, İletişim Becerisi

ABSTRACT

The aim of this study is to compare the communication skills of the Faculty of Sports students according to gender, age category and departments. The communication skills questionnaire completed by a total of 213 students studying at the faculty of sports sciences was evaluated. T-test, one-way analysis of variance and LSD tests were used in statistical operations. No significant difference was found in the comparison of Communication Skills scale scores by gender ($p>0.05$). A statistically significant difference was found between the Communication Skills scale scores by age group ($p<0.05$). It was found that the communication skills scores of the students in the teaching and coaching department were better than the students in the sports management and recreation department, according to the department they studied ($p<0.001$). Conclusion: It was determined that while the communication skills of the Faculty of Sports students were similar according to gender, they differed according to age and the departments they studied. It can be said that sports faculty students have good communication skills. More participation in sportive activities and activities is recommended for the development of communication skills.

Keywords: Faculty of Sports, Gender, Communication Skills

DİJİTAL ORTAMDA SAĞLIK BİLGİSİ EDİNME VE TEYİT ETME DAVRANIŞLARININ BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF OBTAINING AND CONFIRMING HEALTH INFORMATION IN
DIGITAL ENVIRONMENT

Dr. İzzet AYDEMİR

Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4222-2659>

Öğr. Gör. Mehmet Emin YAŞAR

Bingöl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8137-2946>

ÖZET

Bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmeler sağlık hizmetlerini arama davranışlarında da değişim ve dönüşümlere yol açmıştır. Dijital çağda bilgi referanslarının değişmesine paralel olarak sağlık hizmet tüketicilerinin bilgi arama davranışları yüksek oranda sanal (dijital) ortama evrilmiştir. Dijital ortamda sağlık bilgisi edinme, sağlıkla ilgili web siteleri, gazetelerin web sayfaları ve çeşitli blogların yanı sıra; Twitter, Facebook, Instagram ve Youtube gibi sosyal medya platformları kullanılarak elde edilmektedir. Ancak, dijital ortamda elde edilen bilgilerin güvenilirliklerinin test edilmesinde otorite olarak kabul edilen kurum ve kuruluşlar tarafından teyit edilmesi önerilmektedir. Türkiye’de dijital ortamda sağlık hizmetlerini arama davranışlarına ilişkin yeteri kadar çalışmanın yapılmadığı gözlemlenmiştir. Buradan hareketle Türkiye’de bir üniversitede görev yapan personelin dijital ortamda sağlık bilgisi elde etme ve bu bilgiyi teyit etme davranışlarının ortaya konduğu bu çalışmada ilgili veriler yüz yüze ve yapılandırılmış ölçek yöntemi ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel ve çıkarımsal istatistikler kullanılmıştır. Belli bir döneme ilişkin verilerin elde edilmesi amaçlandığında bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı bir çalışmadır. Elde edilen veriler IBM SPSS V24 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler,%95 güven aralığında ve $p=0,05$ güven düzeyinde yorumlanmıştır. Ararıtmaya katılanların önemli bir bölümü, bir sosyal medya hesabına sahip olduklarını belirtmişlerdir. 231 katılımcı üzerinde yürütülen bu çalışmada elde edilen bilginin teyit edilmesine yönelik kadınların puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır. Aynı şekilde; sosyal medya kullanılarak sağlık bilgisi edinme ve bu bilginin teyit edilmesinde bekâr olanlar anlamlı olarak daha yüksek puan ortalamasına sahip olmuşlar. Buna karşılık yaş değişkeni ve personel statüsüne göre dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve elde edilen bu bilgilerin uzman kişiler veya kurumlar tarafından teyit etmede anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Dijital ortamda sağlık bilgisi edinme ve teyit davranışlarına yönelik daha fazla örneklem ve daha farklı organizasyon popülasyonunda çalışmaların yürütülmesi elde edilen sonuçların genellenebilirliğine yönelik güvenirligi artıracakı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi teknolojisi, bilgiyi teyit etme, dijital ortamda sağlık bilgisi edinme, sosyal medya

ABSTRACT

Developments in information technology have led to changes and transformations in the behavior of seeking health services, as well. Parallel to the change of information references in the digital age, information seeking behaviors of healthcare consumers have evolved into a highly virtual (digital) environment. In addition to obtaining health information in the digital environment, health-related websites, web pages of newspapers and various blogs; it is also acquired by using social media platforms such as Twitter, Facebook, Instagram and Youtube etc. However, it is recommended to confirm the reliability of the information gained in the digital environment by institutions and organizations that are accepted as authorities. It has been observed that there are not enough studies on the behavior of seeking health services in the digital environment in Turkey. Accordingly, in research, data needed was obtained by face-to-face and structured scale method from staff working at a university, in Turkey. Descriptive and inferential statistics were used in the analysis of the data. Since it is aimed to obtain data for a certain period, this research is a cross-sectional and descriptive one. Data were analyzed using the IBM SPSS V24 package program, and interpreted at 95% confidence interval and $p=0.05$ confidence level. A significant portion of the respondents stated that they have a social media account. In the study, which was carried out on 231 participants, the mean scores of women for confirming the information obtained in the study were significantly higher. Moreover, in obtaining and confirming health information via social media, those who were single had a significantly higher mean score. No significant difference was found according to age variable and personnel status. It is thought that more samples for obtaining health information and confirmation behaviors in the digital environment and conducting studies in different organizational populations will increase the reliability of the generalizability of the results obtained.

Keywords: Information technology, confirming information, obtaining health information in the digital environment, social media

ELECTROCHEMICAL INVESTIGATION OF THE INTERACTION BETWEEN CROCIN AND DNA AT PENCIL GRAPHITE ELECTRODE

Kubra CINICI

Sivas Cumhuriyet University, Turkey

ORCID NO: 0000-0002-6268-2487

Prof. Dr. Gultekin GOKCE

Sivas Cumhuriyet University, Turkey

ORCID NO: 0000-0003-1676-194X

ABSTRACT

Crocin is one of the main substances of saffron and is responsible for saffron's characteristic color. Lots of biological properties belonging to saffron have been reported, among them anticancer is the most important one. Many anticancer molecules can interact with DNA directly. Therefore, this study essayed to investigate the interaction between crocin and fish sperm DNA (fsDNA) by electrochemical methods like square wave voltammetry (SWV), cyclic voltammetry (CV), and electrochemical impedance spectroscopy (EIS). The aim of this study is to investigate firstly the analyze of crocin's electrochemical behavior, and the interaction with double-stranded fish sperm DNA by electrochemical methods in combination with disposable pencil graphite electrodes (PGE's). The oxidation responses of crocin and guanine which bases of DNA were measured at the same potential window by using PGE's. All measurements were carried out in pH 6 with Britton-Robinson buffer solution for the electrochemically pretreated solid electrode surface and solution media. The three-electrode system consisted of the pencil graphite electrode (PGE; each electrode was used as disposable) as the working electrode, the reference electrode (Ag/AgCl / 3 M KCl) and a platinum wire as the auxiliary electrode. The concentration-dependent behavior of crocin was investigated at the surface of pretreated PGEs by using SWV. Two oxidation signals of crocin were observed at 0,29 V and 0,85 V respectively. In the investigation of interaction between crocin and fsDNA, the oxidation signals of guanine or crocin were monitored due to the which one is firstly immobilized to the electrode surface. In both cases, the oxidation signals were decreased after the interaction. The same interaction was also investigated in solution media and the results confirmed those obtained from the solid electrode surface. The data obtained from all experiments showed that crocin had located in major grooves of the DNA in this interaction.

Keywords: Crocin, Square Wave Voltammetry, Electrochemical Impedance Spectroscopy, Pencil Graphite Electrode

MODERN TÜRK ŞİİRİNİN MÜHİM ŞAİRLERİNDEN METİN ELOĞLU'NUN POETİKASI

THE POETICS OF METİN ELOĞLU, AN IMPORTANT POET OF MODERN TURKISH
POETRY

Muhammed KOÇ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2821-580X>

Prof. Dr. Kemal TİMUR

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve
Edebiyatı Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3116-7087>

ÖZET

1927-1985 yılları arasında hayatını sürdüren Metin Eloğlu, ilk şiirlerinden son şiirlerine değin kendi içinde bazı değişimler yaşamasına rağmen hep kendine özgü sesi korumuştur. Onun dâhil edildiği şiir hareketleri -Garip ve İkinci Yeni- onun şiirini tesiri altına alamamış, aksine Eloğlu bu şiir akımlarını bir yanıyla beslemiş ve zenginleştirmiştir. Ancak 1960'lı yıllarda İkinci Yeni sarsıntısı atlatılmak üzereyken, şiirini değiştirmek, yenilemek ihtiyacını hissetmiş ve kelime seçiminde daha titiz davranmıştır. 1960'tan sonraki şiirlerinde bu kendine haslık durumu, daha da temeyyüz etmiştir. Bu yeni şiir dilini kurma yolunda farklı tarzlar deneme yoluna başvurmuştur. Burada şiirde kapalılığa ve tecride çok yaklaşmıştır. Fakat bu mezkûr deneyleri aşkıktan sonra da başlangıçtaki, yoksulluğa kafa tutarcasına yaşama sevinciyle dolu olan ve olaylara bağlı şiirine geri dönmeyip kendisine daha yeni bir yol tutturmuştur. Metin Eloğlu, ilk dönem şiirleriyle Garip şiirinin getirdiği, gündelik dilin kullanıldığı ve halktan insanların konu edildiği şiire bambaşka bir hava vermeyi başarmış bir şairdir. Ardından İkinci Yeni şiirinin ilk örneklerini veren şairlerden biri olarak onları beslerken de kendi mümeyyiz vasfını koruyan şahsiyetlerden olmayı başarmıştır. Bu makalede, şiirlerindeki kendine has üslubuyla ve şiirleriyle kendi dönemini ve kendinden sonraki kuşakları büyük ölçüde etkilemiş olan şair Eloğlu'nun şiiri, poetikası, şair ve sanat hakkındaki görüşlerine dikkat çekilmiştir. Şairin Türk şiirindeki yeri ve mevkiin ne olduğu ve hangi mümtaz vasıfları ile öne çıktığı anlatılmaya çalışılmıştır. Bu makalenin asıl amacı elimizden geldiğince şaire, şiirde yaptıklarından dolayı yeni bir pencereden bakmaya çalışmak, hakkını teslim etmek için bir kapı aralamaya çabalamaktır. Bilhassa da Eloğlu'nun şiirde yaptığı ve yapmaya çalıştığı şeylere dikkati çekmektir. Ayrıca Eloğlu'nun şiiri ve şiir görüşü/poetikası hakkında söylediklerini tertipli bir şekilde derleyip, düzenleyerek bu konuda temel bir metin oluşturmaktır. Bu çalışmada muhtelif kitaplarda, dergilerde, gazetelerde çıkan yazılarından, kendisiyle yapılan mülakatlardan/musahabelerden ve başka şair yazarların onun hakkında yazdıklarından, onun şiir anlayışı ve poetikası genel hatlarıyla verilmiştir. Metin Eloğlu, Garip ve İkinci Yeni'ye dâhil edilmesine rağmen ikisinden de ayrı bir çizgi tutturan, halkın davasıyla halkın zevkini aynı şiirde buluşturan Türk şiirinin en önemli şairlerinden ve şahsiyetlerinden biridir. Eloğlu kendi şiiri hakkında bizzat bir bildiri yahut poetika yazmamasına rağmen kendi içinde tutarlı bir şiir anlayışına sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Metin Eloğlu, Poetika, Türk şiiri, Garip, İkinci Yeni.

ABSTRACT

Metin Eloğlu, who continued his life between 1927-1985, has always preserved his unique voice, although he has experienced some changes from his first poems to his last poems. Poetry movements in which he was included -Garip and Second New - could not influence his poetry, on the contrary, Eloğlu fed and enriched these poetic movements. However, when the Second New shock was about to be overcome in the 1960s, he felt the need to change and renew his poetry and was more meticulous in choosing words. In his poems after 1960, this peculiarity became even more evident. He tried different styles to establish this new language of poetry. Here he came very close to closure and isolation in poetry. However, after overcoming these aforementioned experiments, he did not return to his original poetry, which was full of joy of living as if he defies poverty, and which was tied to events, and took a new path for himself. Metin Eloğlu is a poet who has succeeded in giving a completely different atmosphere to the poetry brought by Garip poetry, in which everyday language is used and people from the people are the subject, with his poems of the first period. Then, as one of the poets who gave the first examples of the Second New poem, he managed to be one of the personalities who preserved his own distinctiveness while feeding them. In this article, attention is drawn to the poetry, poetics, views of poet and art of the poet Eloğlu, who greatly influenced his own period and the next generations with his unique style and poems in his poems. It has been tried to explain the poet's place in Turkish poetry, what his position is and with which distinguished qualities he stands out. The main purpose of this article is to try to look at the poet from a new window because of what he has done in poetry, to try to open a door to give his due. In particular, it draws attention to what Eloğlu did and tries to do in poetry. In addition, it is to create a basic text on this subject by compiling and arranging what Eloğlu said about his poetry and poetry view/poetics. In this study, his understanding of poetry and his poetics are given in general terms from his writings in various books, magazines, newspapers, interviews/companions made with him and what other poet writers wrote about him. Metin Eloğlu is one of the most important poets and personalities of Turkish poetry, who, despite being included in Garip and Second New, has a separate line from both, bringing the people's cause and the public's pleasure together in the same poem. Although Eloğlu does not write a statement or poetics about his own poetry, he has a consistent understanding of poetry within himself.

Keywords: Metin Eloğlu, Poetic, Turkish poetry, Garip, İkinci Yeni.

**NÜKLEER ATIK DÖNÜŞÜMÜ VE YAKIT ZENGİNLEŞTİRME İÇİN
TASARLANMIŞ GELENEKSEL BİR HIZLANDIRICI SÜRÜCÜLÜ SİSTEMDE ÜÇ
BOYUTLU OLARAK TERMAL YOĞUNLUĞU ANALİZİ**

ANALYSIS OF THREE-DIMENSIONAL POWER DENSITY DISTRIBUTION IN ZONES
OF A CONVENTIONAL ACCELERATOR DRIVEN SYSTEM DESIGNED FOR
NUCLEAR WASTE TRANSMUTATION AND FUEL ENRICHMENT

Zeki ALKAN

Erciyes Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Alper Buğra ARSLAN

Batman Üniversitesi, Mühendislik- Mimarlık Fakültesi

ORCID NO: 0000-0001-9964-2342

Dr. Öğr. Üyesi Gizem BAKIR

Cumhuriyet Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi

ORCID NO: 0000-0002-2406-6376

Prof. Dr. Hüseyin YAPICI

Erciyes Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

ORCID NO: 0000-0003-2994-7786

ÖZET

Günümüzde enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yeri olan termal reaktörlerde gerçekleşen reaksiyonlar neticesinde nükleer atıklar oluşmakta ve bu atıkların bertaraf edilmesi ile ilgili çeşitli çözümler üretilmektedir. Bunlardan bir tanesi de nükleer atıkların, hızlandırıcı sürücülü sistemlerde kararlı hale getirilerek dönüştürülmesidir. Ayrıca Hızlandırıcı sürücülü sistemlerde atıkların dönüştürülmesinin yanı sıra yakıt zenginleştirme işlemi de gerçekleştirilebilmektedir. Çalışmada, bu iki amaçla tasarlanmış bir hızlandırıcı sürücülü sistemde (HSS) üç boyutlu termal yoğunluk analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan HSS dört bölgeden oluşmaktadır. Bu bölgeler; hedef malzeme bölgesi (kurşun-bizmut ötektik), yakıt bölgesi (UO_2/MOX 12), reflektör bölgesi (grafit) ve koruyucu bölgeden (B_4C) oluşmaktadır. Nötronik analizler MCNPX 2.7 nükleer kodu yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada pitch uzunluğu değiştirilerek uygun etkin nötron çoğalım faktörü (k_{eff}) bulunmuştur. 1.35 pitch uzunluğu için etkin nötron çoğalım katsayısı 0.96917 olarak bulunmuştur. Nötronik hesaplamalar pitch uzunluğu 1.35 değeri alınarak gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmada, hızlandırıcı sürücülü sistemde, nötronik performans bakımından iyi bir termal yoğunluk elde edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hızlandırıcı Sürücülü Sistemler, Nükleer Atık Dönüşümü, Termal Yoğunluk, Yakıt Zenginleştirme.

ABSTRACT

Nuclear wastes are formed because of the reactions taking place in thermal reactors, which have an important place in meeting the energy need today, and various solutions are produced for the disposal of these wastes. One of them is the conversion of nuclear wastes by stabilizing them in the accelerator-driven systems. In addition to the conversion of waste, fuel enrichment can also be carried out in accelerator-driven systems. In the study, three-dimensional thermal density analysis was performed in an accelerator driver system (ADS) designed for these two purposes. The ADS used in the study consists of four regions. These regions; consist of the target material region (lead-bismuth eutectic), fuel region (UO_2/MOX 12), reflector region (graphite), and shielding region (B_4C). Neutronic analyzes were performed using the MCNPX 2.7 nuclear code. In the study, the relevant effective neutron growth factor (k_{eff}) was found by changing the pitch length. The effective neutron amplification coefficient for 1.35 pitch length was 0.96917. Neutronic calculations were performed by taking the pitch length value of 1.35. In this study, it was observed that a good thermal density was obtained in terms of neutronic performance in the accelerator driver system.

Keywords: Accelerator-Driven Systems, Nuclear Waste Transmutation, Thermal Density, Fuel Enrichment.

ULUSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI KAPSAMINDA İNSANA DAYALI İSTİHBARAT (İNİS) YAPILMASINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ASSESSMENT ON FACTORS AFFECTING HUMAN INTELLIGENCE (HUMINT)
WITHIN THE SCOPE OF ENSURING NATIONAL SECURITY

Dr. Öğr. Üyesi Şeref ÇETİNKAYA

İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6446-2322>

ÖZET

Ulusal güvenlik, kısaca bir devletin iç işleyiş bütünlüğünün ve bekasının içeriden ve dışarıdan gelebilecek her türlü risk ve tehdiye karşı korunmasıdır. Anayasal düzen, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda ülke çıkarları, uluslararası sistem içerisinde elde edilmiş haklar da devletin iç işleyiş bütünlüğü kapsamında ele alınabilir. Bu bakımdan ulusal güvenliğin sağlanması çok boyutlu bir konu olmaktadır. Bu nedenle devletler açısından, risk ve tehdit unsurlarının belirlenmesinde görev alan istihbarat teşkilatları, oldukça önemli bir konuma yerleşmektedir. Devletler, rejimsel varlıklarını muhafaza etmek ve küresel gelişmelere ışığında uzun ve kısa vadeli stratejiler belirlemek için istihbarat teşkilatlarına ihtiyaç duymaktadır. İstihbarat teşkilatlarının, haber alma konusunda kullandığı fiziki unsurların başında ‘insan kaynağı’ gelmektedir. İnsan kaynağına dayalı istihbarat edinme kurumsal bir gelenektir. Haber akışının sürekliliği ve güncelliği, genellikle bu metotla sağlanmaktadır.

İnsana dayalı istihbarat (İNİS), temelinde hasım görülen devlet ya da organizasyonlar hakkında analiz yapabilme ihtiyacından doğmuştur denilebilir. Hasım yapının içerisindeki güçlü ve zayıf noktaların belirlenebilmesi bir başka ifade ile hasım yapıdaki asker sayısı, cephane durumu, teknolojik imkân ve kabiliyetler, coğrafi yapı gibi noktalar ile ilgili bilgi edinilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede karşı-stratejiler oluşturulabilecektir. Bu noktada da İNİS faaliyetleri devreye girmektedir. Günümüzde her ne kadar elektronik gözetleme, dinleme, uzaydan çekilen uydu fotoğrafları, uzaktan kumandalı casus uçakları ve benzeri teknik olanaklara dayalı istihbarat ön plana çıksa da İNİS faaliyetleri halen birçok konuda önemli olabilmektedir.

İNİS faaliyetlerinin başarıya ulaşmasını etkileyen bir takım faktörler bulunmaktadır. Bunların başında liyakat faktörü öne çıkmaktadır. Yetki genişliği, polis ya da jandarma bölgesi gibi sınırlamalardan muaf olabilirlilik, gerekli şartlar altında ateşli silah kullanabilme durumu, kaynak kullanımı konusundaki hukuki sorumluluklar, ekonomik ve teknolojik imkân ve kabiliyetler, alanında uzman personel sayısının yeterliliği, haberleşme imkânları, diğer istihbarat kurumları ile ilişkiler, İNİS personelinin yönetim ve planlaması gibi faktörler İNİS faaliyetlerinin başarıyla icra edilmesinde etkili olmaktadır. Bu çalışmada bu faktörler ayrı ayrı ele alınmış ve İNİS faaliyetlerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu inceleme sonucunda, ulusal güvenliğin sağlanması amacıyla tüm bu faktörlerin bir araya getirilmesiyle icra edilecek

İNİS faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artacağı, devletin bekası ve milletin huzurunun azami ölçüde sağlanabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal güvenlik, güvenlik, istihbarat, insana dayalı istihbarat, İNİS.

ABSTRACT

National security, in short, is the protection of the internal functioning and survival of a state against all kinds of risks and threats from inside and outside. The constitutional order, the interests of the country in economic, social, political and cultural fields, and the rights obtained within the international system can also be considered within the scope of the internal functioning of the state. In this regard, ensuring national security is a multidimensional issue. For this reason, intelligence agencies, which take part in the determination of risk and threat elements, occupy a very important position in terms of states. States need intelligence agencies to maintain their regime assets and determine long and short-term strategies in the luminary of global developments. 'Human resource' comes first among the physical elements that intelligence agencies use to get information. HUMINT intelligence acquisition is a corporate tradition. The continuity and up-to-datedness of the news flow is generally provided by this method.

It can be said that HUMINT was born out of the need to analyze the hostile states or organizations. In order to be able to determine the strong and weak points in the enemy structure, in other words, it is necessary to obtain information about points such as the number of soldiers in the enemy structure, ammunition status, technological possibilities and capabilities, and geographical structure. Only, in this way, counter-strategies can be formed. At this point, HUMINT activities come into play. Today, although electronic surveillance, eavesdropping, satellite images taken from space, remote-controlled spy planes and intelligence based on similar technical possibilities come to the fore, HUMINT activities can still be important in many areas.

There are a number of factors that affect the success of HUMINT activities. First of all, the factor of merit comes to the fore. Boundary of authority, being exempt from restrictions such as the police or gendarmerie zone, the ability to use firearms under necessary conditions, legal responsibilities regarding the use of resources, economic and technological possibilities and capabilities, the adequacy of the number of specialist personnel, communication opportunities, relations with other intelligence agencies, the management and planning of the personnel of HUMINT are effective in the successful execution of HUMINT activities. In this study, these factors were handled separately and their effects on HUMINT activities were tried to be examined. As a result of this examination, it has been evaluated that the effectiveness and efficiency of the HUMINT activities to be carried out by bringing all these factors together in order to ensure increasing of national security and the survival of the state also ensuring the peace of the nation at the maximum extent.

Keywords: National security, security, intelligence, HUMINT.

VALUES ORIENTATION IN THE EFL TEXTBOOK SPEAKOUT INTERMEDIATE

Assoc. Prof. Dr. Ömer Gökhan ULUM

English Language Teaching Department, Education Faculty,
Mersin University

ABSTRACT

Kluckhohn and Strodtbeck's (1961) Values Orientation Theory posits that all human civilizations must react to a limited number of common difficulties, that the value-based answers are equally limited in number and generally acknowledged, but that various cultures have distinct preferences among them. In addition, the Orientation Theory contends that all human civilizations must address a restricted set of universal difficulties. People across the globe are faced with five categories of basic questions: 1) human nature; 2) the link between humans and the natural world; 3) time; 4) human action; and 5) social relations. In light of these factors, the goal of this study is to establish the extent to which the values orientation theory created by Kluckhohn and Strodtbeck is referenced in the English language textbook Speakout Intermediate. In order to provide a solution for the linked problem, descriptive content analysis was used. The study findings present a variety of opinions about the aforementioned principles. The descriptive content analysis indicated a considerable amount of references to Kluckhohn and Strodtbeck's value orientation theory in the textbook, confirming the notion that the English language learning materials reinforce this cultural viewpoint. The descriptive content analysis also indicated that the textbook includes a number of direct and indirect allusions to Kluckhohn and Strodtbeck's value orientation theory. Overall, the descriptive content analysis reveals that the English language learning resources reinforce a cultural viewpoint consistent with the value orientation theory of Kluckhohn and Strodtbeck.

Keywords: Speakout Intermediate, Values Orientation, textbook, EFL textbook evaluation

ÂSAF HÂLET ÇELEBİ’NİN “NÛRUSİYÂH” ŞİİRİNDE İMGE

IMAGE IN ÂSAF HÂLET ÇELEBİ’S "NÛRUSİYÂH" POETRY

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adıyaman
ORCID NO: 0000-0001-6259-0868

ÖZET

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında mistik şiirleri ile tanınan Âsaf Hâlet Çelebi, kendi şiir dünyasını kurmuştur. O, modern-gelenekçi şiir anlayışının en önemli isimlerindedir. Şiirlerinde mistik ve metafizik unsurlara önemli ölçüde yer veren bir şair olup dini ve tasavvufi temaları da çokça işler. Âsaf Hâlet Çelebi, “Nurusiyah” adlı şiirinde imgesel anlatım önemli yer tutar. Şiirin en önemli imgesi “Nurusiyah”tır. Nurusiyah’ın Miraç Gecesi’nde ve Kadir Gecesi’nde görüldüğüne inanılmaktadır. “Nurusiyah”ın görülmesi demek insanoğlunun manevi iklimde yaşamaya devam ettiği ve mana dünyasının güçlü olduğunu ifade eder. Şair, “Nurusiyah”ın artık görülmemesinden yakınmaktadır. “Nurusiyah”ın görülmemesi, insanların artık manevi bakımdan zaafıta olduğu anlamını içerir. Bu şiirde “Nurusiyah” dışında başka imgeler de yer alır. Şiirde; “selim-i salis”, “loş odalar mektebi”, “süzudilâra” ve “tambur” ifadeleri de imgesel olarak kullanılmıştır. Anlatıcının annesinin susması, babasının küsmesi artık maneviyatın zayıflamaya başladığı mesajını verir. Şiirin anlatıcısı, “Nurusiyah”ın görülmemesi üzerine ah etmekte ve acılar çekmektedir. Bu çalışmada amaç, Âsaf Hâlet Çelebi’nin “Nurusiyah” adlı şiirindeki imgeleri ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Âsaf Hâlet Çelebi, Nûrusiyâh, İmge.

ABSTRACT

Âsaf Hâlet Çelebi, known for his mystical poems in the Turkish literature of the Republican period, established his own poetry world. He is one of the most important names of modern-traditional poetry understanding. He is a poet who gives great place to mystical and metaphysical elements in his poems and also deals with religious and mystical themes a lot. Âsaf Hâlet Çelebi's imaginary expression has an important place in his poem "Nuru Siyah". The most important image of the poem is "Nuru Siyah". It is believed that "Nurusiyah" was seen on the Night of Miraç and the Night of Kadir. Seeing "Nurusiyah" means that human beings continue to live in a spiritual climate and that the world of meaning is strong. The poet complains that "Nurusiyah" is no longer seen. The absence of "Nurusiyah" implies that people are now spiritually weak. In this poem, there are other images besides "Nuru Siyah". In poetry; The expressions "selim-i salis", "school of dim rooms", "suzudilâra" and "tambur" are also used imaginatively. The silence of the narrator's mother and the resentment of his father give the message that the spirituality has begun to weaken. The narrator of the poem sighs and suffers when "Nurusiyah" is not seen. The aim of this study is to reveal the images in Âsaf Hâlet Çelebi's poem "Nuru Siyah".

Keywords: Âsaf Hâlet Çelebi, Nûrusiyâh, Image.

SAİT FAİK ABASIYANIK'IN ALEMDAĞ'DA VAR BİR YILAN HİKÂYESİNDE TABİAT KENT ÇATIŞMASI

NATURE CITY CONFLICT IN SAIT FAİK ABASIYANIK'S STORY OF ALEMDAĞ'DA VAR
BİR YILAN

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Adıyaman

ORCID NO: 0000-0001-6259-0868

ÖZET

Sait Faik Abasıyanık, Türk hikâyeciliğinin en önemli isimlerindedir. Yazarın “Alemdağ’da Var Bir Yılan” hikâyesi, birçok temanın yanı sıra tabiat ile kent çatışmasını da içerir. Bu hikâyede yer alam imgesel anlatımlar ve gerçeküstü söylemler esere farklılık kazandırır. Hikâyede kahraman anlatıcı, kentin kaotik hayatından kaçarak tabiata yönelir. Kent, bireyi bunalıma sokarak onu silikleştirir. Modern kentin yaşam koşulları, kişinin manadan uzaklaşarak maddeye yönelmesine sebep olur. Hikâyede kahraman anlatıcı, zaman zaman “dünya ötedeydi” diyerek özlemine çektiği dünyayı dile getirmek ister. Anlatıcının çocukluk ve gençlik yıllarına ait hatıralarının silinmeye başlaması trajik biçimde verilir. Anlatıcı, gözyaşının ve anılarının da yandığını söyleyerek kendisini var kılan bazı yönlerini kaybettiğini ima eder. Bunlar kişinin kaybedişleridir. Bu kaybedişler bireyi umutsuzluğa, kötümserliğe ve karamsarlığa sürükler. Yazar, İstanbul’un çirkin bir şehir olduğunu söyleyerek kendisinin iç dünyasındaki kent algısını ortaya koyar. Bu kentte yaşayanların bir kısmı merhamet duygusundan da uzaklaşmıştır. Bir kadının bir kediyi apartman katından aşağıya atıp onun ölümüne sebep olması, adeta insanlığın kaybolmasıdır. Eserde, betonlaşmanın olduğu büyük kentte yalnızlık ve yabancılaşmayı derinden hisseden bireyin kaosu dile getirilir. Yazar, insanların sevgisiz olmasından yakınmaktadır. Büyük kentte yalnızlık psikozu içine giren kahraman anlatıcı, çareyi tabiata yönelmekte bulur. Bu çalışmada amaç, Sait Faik Abasıyanık’ın “Alemdağ’da Var Bir Yılan” hikâyesindeki tabiat-kent çatışmasını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Sait Faik Abasıyanık, Alemdağ’da Var Bir Yılan, tabiat-kent çatışması.

ABSTRACT

Sait Faik Abasıyanık is one of the most important names of Turkish storytelling. The author's story "Alemdağ'da Var Bir Yılan" includes the conflict between nature and the city, as well as many themes. Imaginary narratives and surreal discourses in this story make the work different. In the story, the hero narrator escapes from the chaotic life of the city and turns to nature. The city obscures the individual by making him depressed. The living conditions of the modern city cause the person to move away from meaning and turn to matter. In the story, the hero narrator wants to express the world he longs for by saying "the world was beyond" from time to time. It is tragically given that the narrator's memories of his childhood and youth begin to be erased. The narrator implies that he has lost some of the aspects that made him exist by saying that his tears and memories are also burning. These are the person's losses. These losses lead the individual to despair, pessimism and pessimism. The author reveals his inner city perception by saying that Istanbul is an ugly city. Some of the people living in this city have also moved away from the feeling of compassion. When a woman throws a cat from her apartment and causes her death, it is almost the loss of humanity. In the work, the chaos of the individual who feels the loneliness and alienation deeply in the big city where the concrete is happening is expressed. The author complains that people are unloved. The heroic narrator, who falls into the psychosis of loneliness in the big city, finds the solution by turning to nature. The aim of this study is to reveal the nature-city conflict in Sait Faik Abasıyanık's story "Alemdağ'da Var Bir Yılan".

Keywords: Sait Faik Abasıyanık, Alemdağ'da Var Bir Yılan, Nature City Conflict.

QSAR MODELING USING GAUSSIAN PROCESS APPLIED FOR A SERIES OF FLAVONOIDS AS POTENTIAL ANTIOXIDANTS

Y. H. Chennai^{a*}, S. Belaidi^a, S. Boudergua^{a, b}

^a University of Biskra, Faculty of Sciences, Group of Computational and Pharmaceutical Chemistry, LMCE Laboratory, 07000, Biskra, Algeria

^b University of Khemis Miliana, Faculty of Sciences and Technology, 44225, Ain Defla, Algeria

ABSTRACT

For decades, flavonoids have been the core of diverse research, especially for their significant antioxidant activity. They have several biological activities, and they are used as anticancer, antileishmanial, anti-inflammatory, and antiaging compounds. However, current researchers are very much interested in the antioxidant activity of flavonoids since oxidative stress is strongly related to several diseases. In this study, we have chosen to elaborate on a quantitative structure-antioxidant activity relationship (QSAR) using a statistical method called Gaussian process (GP). The main advantage of this method compared to other techniques currently used in QSAR studies is that it does not increase the complexity of learning tests. Typical QSAR studies use common techniques such as the artificial neural method, multiple linear regression, and partial least squares regression. The aim of this work was to use a statistical technique little known in pharmaceutical chemistry, the Gaussian process regression which is rarely used to build a QSAR model. Finally, we have also demonstrated that GP is reliable and capable of predicting the antioxidant activity with a respectable record (R^2_{pred}) which is equal to 0.86, so it is much higher than the reference value of 0.6. Therefore, we estimate that this reliable model can be used to predict the antioxidant activity of a series of new molecules. Also, based on the HC results, our set was divided into four separate clusters according to the presence of glycosides and the molar weight of the flavonoids.

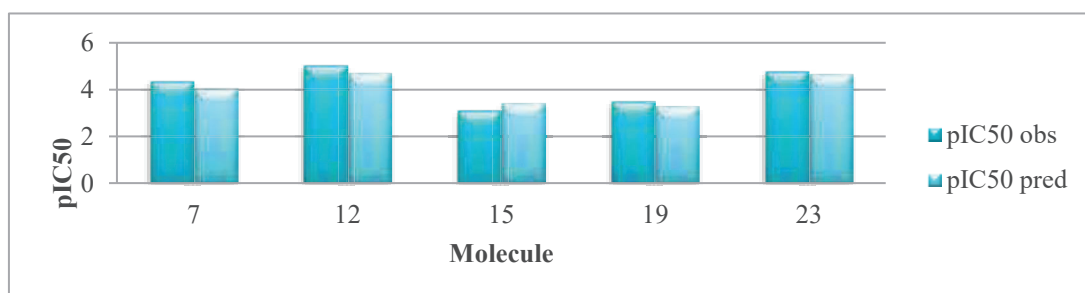

Fig. 1. Comparison in test set between observed and predicted pIC_{50} .

Keywords: Flavonoids, Antioxidant, QSAR, Gaussian process, PCA, HCA.

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MATEMATİKSEL MERAK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURRICULUM OF CLASS TEACHERS

Bil. Uzm. Gökhan COŞANAY

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1767-2711>

Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KARALI

İnönü Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8977-5034>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin matematiksel merak düzeylerini incelemektir. Bu temel amacın yanında matematiksel merak düzeylerinin cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı, stratejik oyunlar, mesleki kıdem, mesleki tercih değişkenleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımında tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları geçmişte ya da hâlihazırda var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Ayrıca tarama araştırmaları ilişkilerin belirlenmesini ve araştırmacının tahminde bulunmasını sağlar. Araştırmanın evrenini, Malatya ili Battalgazi ilçesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak görevde olan 135 sınıf öğretmenine ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecinde sınıf öğretmenlerinin matematiksel merak düzeylerini belirlemeye yönelik veriler Usluoğlu ve Toptaş (2021) tarafından geliştirilen “Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği” ile toplanmıştır. 135 sınıf öğretmenine gönüllü olarak matematiksel merak ölçeği uygulandıktan sonra eksiksiz ve hatasız olarak tamamlanan 128 ölçek analize dahil edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden iki kategorili değişkenlerin analizinde *Mann-Whitney U Testi* üç veya daha fazla kategorili değişkenlerin analizinde ise *Kruskal-Wallis H Testi* kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ölçekte alınabilecek en düşük ortalamanın 1 (bir), en yüksek ortalamanın ise 5 (beş) olduğu dikkate alınarak sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının orta düzeyin üzerinde, yeterli sayılabilecek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının mesleki kıdem ve stratejik oyunlar oynama durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği; cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve mesleki tercihlerine göre ise farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin matematiksel meraklarının yeterli sayılabilecek düzeyde olmasıyla ilgili olarak onların matematiğe ilgi duyan, bilinmeyini bilmek için araştıran ve sorgulayan, yeni bilgiler edinme ile başarı arzusu yüksek bireyler olduğu söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile stratejik oyunlar oynama durumlarının matematiksel merak düzeylerinde etkili faktörler olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, merak, sınıf öğretmeni.

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the mathematical curiosity levels of primary school teachers. In addition to this main purpose, it is to evaluate the level of mathematical curiosity in terms of gender, secondary school graduation area, strategic games, professional seniority, and vocational preference variables. In the research, the survey model was used in the quantitative research approach. Survey research is a research model that aims to describe a past or present situation as it is. In addition, survey research allows the identification of relationships and the researcher to make predictions. The universe of the research consists of classroom teachers working in the Battalgazi district of Malatya province. In the study, it was aimed to reach 135 classroom teachers on duty by using simple random sampling method. During the research process, data to determine the mathematical curiosity levels of classroom teachers were collected with the "Mathematical Curiosity Scale for Classroom Teachers and Teacher Candidates" developed by Usluoğlu and Toptaş (2021). After applying the mathematical curiosity scale to 135 classroom teachers voluntarily, 128 scales that were completed completely and without errors were included in the analysis. The obtained data were analyzed using SPSS 22.00 statistical program. Since the data did not show a normal distribution, Mann-Whitney U Test was used in the analysis of two-category variables and Kruskal-Wallis H Test was used in the analysis of variables with three or more categories. As a result of the study, considering that the lowest average that can be taken in the scale is 1 (one) and the highest average is 5 (five), it has been revealed that the mathematical curiosity of the classroom teachers is above the medium level and can be considered sufficient. In addition, it was found that the mathematical curiosity of the classroom teachers differed significantly according to their professional seniority and playing strategic games; It was understood that there was no difference according to gender, secondary education graduation area and professional preferences. In this case, regarding the level of mathematical curiosity of the classroom teachers, it can be said that they are individuals who are interested in mathematics, who search and question to know the unknown, and who have a high desire for success by acquiring new information. It can be stated that the professional seniority of the classroom teachers and the situations of playing strategic games are effective factors in their mathematical curiosity levels.

Keywords: Mathematics, curiosity, classroom teacher.

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ ADAYLARININ MATEMATİKSEL MERAK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

EXAMINATION OF MATHEMATICAL CURIOUS LEVELS OF CLASS TEACHER
CANDIDATES

Bil. Uzm. Gökhan COŞANAY

Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1767-2711>

Dr. Öğr. Üyesi Yalçın KARALI

İnönü Üniversitesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8977-5034>

ÖZET

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel merak düzeylerini incelemektir. Bu temel amacın yanında söz konusu özellikleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ortaöğretim mezuniyet alanı, stratejik oyunlar, matematik öğretimi dersi alma ve öğretmenlik uygulaması dersi alma değişkenleri açısından değerlendirmektir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımında tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları şimdi veya geçmişte mevcut olan bir durumu müdahalede bulunmaksızın betimlemeyi hedefleyen araştırma desenleridir. Araştırmanın evrenini, Malatya İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında eğitim fakültesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının tümüne ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırma sürecinde sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel merak düzeylerini belirlemeye yönelik veriler Usluoğlu ve Toptaş (2021) tarafından geliştirilen ve “*bilinmeyi bilme isteği, yenilik arayışı ile başarıma arzusu*” şeklinde üç alt boyuttan oluşan “Sınıf Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarına Yönelik Matematiksel Merak Ölçeği” ile toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22.00 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden iki kategorili değişkenlerin analizinde *Mann-Whitney U Testi* üç veya daha fazla kategorili değişkenlerin analizinde ise *Kruskal-Wallis H Testi* kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ölçek genelinde alınabilecek en düşük ortalamanın 1 (bir) en yüksek ortalamanın ise 5 (beş) olabileceği dikkate alındığında sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarının orta düzeyin üzerinde yeterli sayılabilecek seviyede olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarının cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve stratejik oyunlar oynama durumlarına göre anlamlı farklılaştığı; sınıf seviyesi, matematik öğretimi ile öğretmenlik uygulama derslerini alma durumlarına göre ise anlamlı farklılaşma olmadığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara dayanarak sınıf öğretmenliği adaylarının matematik konularına ilgi duyan, matematiği seven, matematikle ilgili bilinmeyenleri keşfetme isteği olan, yenilikçi ve başarıma arzusu yüksek bireyler olduğu söylenebilir. Ayrıca cinsiyet, ortaöğretim mezuniyet alanı ve stratejik oyunlar oynama durumlarının sınıf öğretmenliği adaylarının matematiksel meraklarında oldukça etkili faktörler olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Matematik, merak, matematiksel merak, sınıf öğretmeni adayları.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the mathematical curiosity levels of primary school teacher candidates. In addition to this main purpose, it is aimed to evaluate these characteristics in terms of gender, grade level, secondary school graduation area, strategic games, taking a mathematics teaching course and taking a teaching practice course. In the research, the survey model was used in the quantitative research approach. Survey studies are research designs that aim to describe a present or past situation without intervention. The universe of the research consists of primary school teacher candidates studying at Malatya İnönü University Faculty of Education. Within the scope of the research, it was aimed to reach all of the primary school teacher candidates studying at the faculty of education. During the research process, data to determine the mathematical curiosity levels of primary school teacher candidates were collected with the "Mathematical Curiosity Scale for Classroom Teachers and Teacher Candidates" developed by Usluoğlu and Toptaş (2021), which consists of three sub-dimensions: "the desire to know the unknown, the desire to succeed with the pursuit of innovation". The obtained data were analyzed using SPSS 22.00 statistical program. Since the data did not show a normal distribution, Mann-Whitney U Test was used in the analysis of two-category variables and Kruskal-Wallis H Test was used in the analysis of variables with three or more categories. As a result of the study, considering that the lowest average that can be taken across the scale is 1 (one) and the highest average is 5 (five), it has been seen that the mathematical curiosity of the primary school teacher candidates is above the medium level, which can be considered sufficient. Mathematical curiosity of primary school teacher candidates differed significantly according to gender, secondary school graduation area and playing strategic games; It was observed that there was no significant difference in terms of grade level, mathematics teaching and taking the teaching practice courses. Based on these results, it can be said that primary school teacher candidates are individuals who are interested in mathematics, love mathematics, have a desire to discover unknowns about mathematics, are innovative and have a high desire to succeed. In addition, it can be said that gender, secondary school graduation area and playing strategic games are very effective factors in the mathematical curiosity of primary school teacher candidates.

Keywords: Mathematics, curiosity, mathematical curiosity, class teacher candidates.

CULTURAL-LINGUISTIC PROBLEMS ARISING UPON THE TRANSLATION OF ADVERTISING TEXTS

Esmira SƏFƏROVA

Bakı Avrasiya Universiteti, Bakı, Azərbaycan

SUMMARY

The term "intercultural advertising" refers to advertising within the framework of international communication. In this case, special attention is paid to the possibility of creating standardized advertisements, that is, to the possibility of creating universal images that are equally attractive to representatives of different cultures.

The basis for considering the role of cultural factors in the creation of advertising is to know the exact alignment between culture and advertising. Advertising can be defined as a communicative process between an organization and a consumer. The characteristics of the communicative process are mainly determined by culture. Communication intended for several countries should be designed in such a way that the proposition contained in it is understood equally within the framework of different cultural value systems. Thus, the main task of global advertising designers is to reveal the cultural differences and similarities of the respective countries and their markets.

Translation of advertising texts is the most complex type of interlanguage communication. The difficulty of translating an advertising text is determined not only by its structural specification; but also by the subtlety of language nuances that determine the effectiveness of that text. First of all, the difficulty of translating advertising texts lies in their national-cultural specificity. This individuality determines the motivation of its carriers to do this or that action.

One of the most important skills that a translator of advertising texts must have is to acquire the necessary level of knowledge about the culture of both the people who speak the foreign language and its culture, along with the highest level of language competence.

This necessity is a direct consequence of the fact that the advertising text focuses on the emotional perception of the reader, rather than the object-logical perception. This situation forces the translator not only to translate the text literally but almost rewrite it. In other words, events and facts of one culture should be replaced by events and facts of another culture. In this case, the information used by the translator must have the same effect on speakers of the target language as well as speakers of the source language.

This peculiarity of the translation of advertising texts puts them on the same level as the translation of fiction. At the same time, the obvious practical orientation of the advertising text, in contrast to the commercial text, narrows the translator's task.

Methods of creating cross-cultural advertising. Usually, two methods are chosen for creating cross-cultural advertising:

- 1) creation of adapted advertisements in which the elements of the "foreign" mine are replaced by traditional ones for that country;
- 2) creation of standardized advertisements containing a small number of unique cultural characteristics.

Neither big nor small companies are immune to failure when it comes to translating advertising materials. Only the correct approach to the organization of the translation process can guarantee the adequacy of the translated text. In most cases, when translating ordinary advertising texts (prospectus, brochure, etc.), it is enough to find the right translator, but marketing research is needed to determine how a particular brand's motto, and commercial will be received by the consumer.

Keywords: advertising texts, translation, advertising, intercultural, communication, national

Xülasə

"Mədəniyyətlərarası reklam" termini beynəlxalq kommunikasiya çərçivəsində reklamı bildirir. Bu zaman standartlaşdırılmış reklam elanlarının hazırlanması imkanına, yəni müxtəlif mədəniyyətlərin nümayəndələri üçün eyni dərəcədə cəlbedici olan universal obrazların yaradılması imkanına xüsusi diqqət yetirilir.

Reklamın yaradılması zamanı mədəni amillərin rolunun nəzərə alınmasının əsası mədəniyyət və reklam arasında dəqiq uyğunluğu bilməkdir. Reklamı müəssisə və istehlakçı arasında kommunikativ proses kimi tərif etmək olar. Kommunikativ prosesin xüsusiyyətləri əsasən mədəniyyətlə müəyyən olunur. Bir neçə ölkə üçün nəzərdə tutulan kommunikasiya elə tərtib olunmalıdır ki, onda olan təklif müxtəlif mədəni dəyərlər sistemləri çərçivəsində eyni başa düşülsün. Beləliklə, qlobal reklam tərtibçilərinin əsas vəzifəsi müvafiq ölkələrin və onların bazarlarının mədəni fərqlərinin və oxşarlıqlarının aşkar olunmasıdır.

Reklam mətnlərinin tərcüməsi dillərarası kommunikasiyanın ən mürəkkəb növüdür. Reklam mətninin tərcüməsinin çətinliyi yalnız onun quruluş spesifikasiasi ilə deyil, eyni zamanda həmin mətnin effektivliyini müəyyən edən dil nüanslarının incəliyi ilə müəyyən olunur. İlk öncə reklam mətnlərinin tərcüməsinin çətinliyi onların milli-mədəni özünəməxsusluğundadır. Bu özünəməxsusluq onun bu daşıyıcılarının bu və ya digər hərəkətləri etməsi üçün motivasiyasını müəyyən edir.

Reklam mətnlərinin tərcüməçisinin malik olmalı olduğu ən vacib bacarıqlardan biri ən yüksək səviyyədə dil səriştəsi ilə yanaşı, həm xarici dil daşıyıcısı olan xalqın, həm də öz xalqının mədəniyyəti haqqında lazımi səviyyədə biliklərə yiyələnməsidir.

Bu zərurilik reklam mətninin oxucunun əşya-məntiqi qavrayışından çox, emosional qavrayışa yönəlməsinin bilavasitə nəticəsidir. Bu hal tərcüməçini mətni sadəcə hərfi tərcümə etməyə deyil, onu demək olar ki yenidən yazmağa vadar edir. Yəni başqa cür desək, bir mədəniyyətin hadisə və faktlarını digər mədəniyyətin hadisə və faktları ilə əvəz etməli olur. Bu zaman tərcüməçinin istifadə etdiyi məlumatların hədəf dilin daşıyıcıları və eyni zamanda məxəz dilin daşıyıcıları üçün eyni təsirə malik olması vacibdir.

Reklam mətnlərinin tərcüməsinin bu özünəməxsusluğu onları bədii ədəbiyyatın tərcüməsi ilə eyni sıraya qoyur. Bu zaman bədii mətindən fərqli olaraq reklam mətninin açıq-aşkar praktik yönümlü olması tərcüməçinin vəzifəsini dar çərçivəyə salır.

Mədəniyyətlərarası reklamın yaradılması üsulları. Adətən mədəniyyətlərarası reklamın yaradılması üçün iki üsul seçilir:

1) "yad" mədənin elementlərinin həmin ölkə üçün ənənəvi olanlarla əvəz edildiyi adaptasiya olunmuş reklam elanlarının yaradılması;

2) az sayda özünəməxsus mədəni əlamətləri ehtiva edən standartlaşdırılmış reklam elanlarının yaradılması.

Reklam materiallarının tərcüməsi zamanı nə böyük, nə də kiçik şirkətlər uğursuzluqdan sığortalananmayıb. Yalnız tərcümə prosesinin təşkilinə düzgün yanaşma tərcümə edilmiş mətnin adekvatlığına zəmanət verə bilər. Əksər hallarda adi reklam mətnlərinin (prospekt, broşür və s.) tərcüməsi zamanı sadəcə lazımi tərcüməçini tapmaq kifayət edir, lakin bu və ya digər markanın devizin, reklam çarxinin istehlakçı tərəfindən necə qarşılanacağını müəyyənləşdirmək üçün marketing tədqiqatlarına ehtiyac duyulur.

Açar sözlər: reklam matnlari, tərcüma, reklam, madaniyyatlararası, kommunikasiya, milli

EFFECT OF TOXIC SOLVENT EXTRACTION OF THE FORMULATION OF CREAM BY CALOTROPIS PROCERA PLANT

Belfarhi Leila

Permanent researcher at the CRAPC research center in Algiers

PhD student (Es science), Department of Animal Biology, University of Annaba

SUMMARY

The extraction of medicinal plants is a necessary step to isolate the bioactive molecules. However, this method is carried out using chemical solvents which can extract the molecules but also pollute the extract. Traditional methods of extraction are more efficient and can produce pure and unpolluted molecules. In this study, two methods of extracting a medicinal plant are tested for efficiency, known as calotropis procera. The plant was obtained from the Sahara of Algeria. The first method was to extract the plant with chemical solvents. The plant powder was put in ethanol for 72 hours. After maceration, the ethanolic extract was filtered and the extract was decanted with solvents; chloroform, butanol and ethyl acetate. After filtration, the extracts appeared in transparent green color. The extracts were kept in glass bottles and stored in the refrigerator. The second method is a hydroalcoholic extraction. A viscous gel was obtained by this method of extraction. For the CALOTROPIS procera plant, the preparation of the fatty phase has been started; for this 6 g of GELO 64 (emulsifier) and 2 g Cytelic alcohol. This preparation is heated on the hotplate. We put in a beaker 83 of water and 3g of glycerine we added 0.25 g of sodium benzoate (preservative). We also added the 0.2g xantane gum (gelling agent) and we mixed everything. We then heated it on the hot plate up to 70°. Put the thermometer up to 70°. We mixed a second time by adding the Calotropis procera plant extract at 10%. We mixed and the pH was adjusted to 5.2 with citric acid. The preparation was covered with aluminum foil and the cream was subsequently observed under a microscope. The purpose of this communication is to show the effects of the use of green extraction methods in the formulation of cream based on the plant Calotropis procera.

Keywords : Hydroalcoholic extraction, chemical solvent extraction, calotropis procera, wound healing.

TURİZM İŞLETMELERİNDE TÜKETİCİ ODAKLILIĞIN İŞLETME PERFORMANSINA ETKİLERİ

THE EFFECTS OF COSTUMER ORIENTATION ON BUSINESS PERFORMANCE IN
TOURISM BUSINESSES

Dr. Öğr. Üyesi Murat SÜSLÜ

Beykent Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Programı

<https://orcid.org/0000-0002-3698-8634>

Uzm. Dr. (Md., Phd.) Gökten ÖNGEL

İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi

<https://orcid.org/0000-0002-4165-3601>

ÖZET

Araştırmanın amacı Türk turizm sektöründeki otellerin müşteri odaklılık stratejilerinin firma performansına etkisinin tespit edilmesidir. Araştırmada elde edilecek sonuçların müşteri odaklılık stratejisinin firmalar için finansal faydalarını ortaya koyma açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamında Antalya ilinde faaliyet gösteren 5 yıldızlı otellerin yöneticileridir. Otel yöneticilerinden anket formları ile veri toplanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini ölçen sorular yer almaktadır (yaş, cinsiyet, eğitim bilgisi). Araştırmanın ikinci bölümünde firma performansı ölçeği yer almaktadır. Müşteri odaklılık ölçeği Saxe ve Weitz (1982) tarafından geliştirilmiş ve Bilgen (2016) tarafından Türkçe formu kullanılmıştır. Ölçek 11 madde ve tek boyut olarak kullanılmaktadır. Ölçek bu araştırmada 8 madde olarak kullanılmıştır. Firma performansı ölçeği anket formunda 6 madde olarak kullanılmıştır. Firma performansı ölçeği Ellinger vd. (2002) tarafından oluşturulmuş ve alanyazında birçok araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 347 otel yöneticisinden oluşmuştur. Verilerin analizinde SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Araştırma modelinin ve hipotezinin testinde regresyon analizi kullanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre müşteri odaklılık ölçeğinin KMO değeri 0,899, Bartlett's küresellik testi sonucu $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin açıklanan varyansı %58,59 ve madde sayısı 8 olarak tespit edilmiştir. Son olarak ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,899 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin araştırma kapsamında kullanılmasının uygun olduğunu ifade etmek mümkündür. Firma performansı ölçeğinin faktör ve güvenilirlik analizi sonuçlarına göre ölçeğin KMO değeri 0,855, Bartlett's küresellik testi sonucu $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin açıklanan varyansı %55,97 ve madde sayısı 6 olarak tespit edilmiştir. Son olarak ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0,837 olarak tespit edilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre firma performansı ile müşteri odaklılık arasında $r=0,621$ düzeyinde, pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Regresyon analizi sonuçlarına göre firmanın müşteri odaklılık stratejisi firmanın performansını %38,6 düzeyinde açıklamaktadır. Araştırma kapsamında kurulan regresyon modeli (ANOVA,

anamlılık=0,00) $p<0,05$ düzeyinde anlamlıdır. Son olarak değişkenler arasındaki otokorelasyonu tespit etmek için incelenen Durbin-Watson değeri (1,589<3,00) uygun sınırdadır. Firmanın müşteri odaklı stratejilerinin firma performansına etkisi $p<0,05$ düzeyinde ($p=0,000$) anlamlıdır. Firma performansı (sabit B) 1,351 düzeyinde, müşteri odaklı firma stratejisinin katsayısı ise (std. katsayı) 0,621 düzeyindedir. Bulgulara göre firmanın müşteri odaklı stratejileri firmanın performansını olumlu yönde etkilemektedir. Araştırma bulgularına göre otel yöneticilerinin otel performansını olumlu olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında müşteri odaklı stratejilere ise yüksek düzeyde olumlu görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Regresyon analizi sonucuna göre otellerin müşteri odaklı stratejilere yatırımları ya da müşteri odaklı stratejileri benimsemeleri otellerin finansal performansını olumlu etkilemektedir. Elde edilen sonuç araştırma açısından beklenen bir bulgudur. Örneğin Ergün ve Büyüker İşler (2020), Şenerol ve Akatay (2020), Frambach vd. (2016) ve Feng vd. (2019) tarafından yapılan araştırmada benzer şekilde müşteri odaklı stratejilerin performans üzerinde önemli etkileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müşteri odaklılık, firma performansı, turizm sektörü.

ABSTRACT

The research aims to determine the effect of customer orientation strategies of hotels in the Turkish tourism sector on firm performance. The results obtained in the study are important in revealing the financial benefits of the company's customer-oriented strategy. Within the scope of the research, they are the managers of the 5-star hotels operating in the province of Antalya. Data were collected from hotel managers with questionnaires. The questionnaire form used in the research consists of 3 parts. In the first part of the questionnaire, questions measure the participants' demographic characteristics (age, gender, and education information). In the second part of the research, there is the scale of firm performance. The customer orientation scale was developed by Saxe and Weitz (1982), and its Turkish form was used by Bilgen (2016). The scale is used as 11 items and one dimension. The scale used eight items in this study. The firm performance scale was used as six items in the questionnaire form. Firm performance scale Ellinger et al. (2002) and used by many researchers in the literature. The sample of the study consisted of 347 hotel managers. SPSS 25 package program was used in the analysis of the data. Regression analysis was used to test the research model and hypothesis. According to the validity and reliability analysis results, the KMO value of the customer orientation scale was found to be 0.899, and the result of Bartlett's sphericity test was found to be significant at the $p<0.05$ level. The explained variance of the scale was 58.59%, and the number of items was 8. Finally, the reliability coefficient of the scale was determined as 0.899. It is possible to state that it is appropriate to use the scale within the scope of research. According to the factor and reliability analysis results of the firm performance scale, the KMO value of the scale was found to be 0.855, and the result of Bartlett's sphericity test was found to be significant at the $p<0.05$ level. The explained variance of the scale was determined as 55.97%, and the number of items was 6. Finally, the reliability coefficient of the scale was

determined as 0.837. According to the results of the correlation analysis, there is a positive and statistically significant relationship at the level of $r=0.621$ between firm performance and customer orientation. According to the regression analysis results, the company's customer orientation strategy explains the company's performance at the level of 38.6%. The regression model (ANOVA, significance=0.00) established within the scope of the research is significant at the $p<0.05$ level. Finally, the Durbin-Watson value ($1.589<3.00$) examined to detect the autocorrelation between the variables is in the appropriate limit. The firm's customer-oriented strategies' effect on performance is significant at the $p<0.05$ level ($p=0.000$). Firm performance (constant B) is at the level of 1.351, and the coefficient of the customer-oriented firm strategy (std. coefficient) is at the level of 0.621. According to the findings, the customer-oriented strategy of the firm affects the performance of the firm positively. According to the research findings, it has been determined that hotel managers evaluate hotel performance positively. In addition, it was concluded that they expressed a high level of positive opinion on customer-oriented strategies. According to the regression analysis results, investments in customer-oriented strategies or adopting customer-oriented strategies positively affect the financial performance of the hotels. The result obtained is an expected finding in terms of research. For example, Ergün and Büyüker İşler (2020), Şenerol and Akatay (2020), Feambach et al. (2016), and Feng et al. (2019), similarly, it was concluded that customer-oriented strategies have significant effects on performance.

Keywords: Customer orientation, firm performance, tourism sector.

SYNTHESIS AND ANTIMICROBIAL PROPERTIES OF SILVER NANOPARTICLES

Miglena MILUSHEVA

Medical University of Plovdiv, Bulgaria

ORCID No: 0000-0001-6224-7584

Mina TODOROVA

University of Plovdiv Paisii Hilendarski, Bulgaria

ORCID No: 0000-0002-0850-0902,

Lidia KAYNAROVA

University of Plovdiv Paisii Hilendarski, Bulgaria

ORCID No: 0000-0003-3661-7670

Deana GEORGIEVA

University of Plovdiv Paisii Hilendarski, Bulgaria

ORCID No: 0000-0002-1687-9588

Vassil DELCHEV

University of Plovdiv Paisii Hilendarski, Bulgaria

ORCID No: 0000-0002-8305-413X

Yulian TUMBARSKI

University of Food Technologies, Bulgaria

ORCID No: 0000-0002-8305-413X

Stoyanka NIKOLOVA

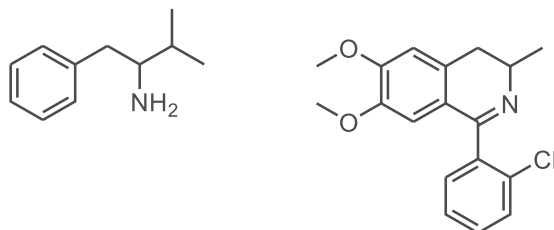
University of Plovdiv Paisii Hilendarski, Bulgaria

ORCID No: 0000-0002-4649-7935

ABSTRACT

Silver nanoparticles are increasingly used in various fields, including medical, food, health care, consumer, and industrial purposes, due to their unique physical and chemical properties. These include optical, electrical, and thermal, high electrical conductivity, as well as biological effects. They have been used for several applications, such as antibacterial agents, medical device coatings, optical sensors, in the pharmaceutical industry, more precisely in drug delivery.

We synthesized silver nanoparticles to use them as drug delivery systems and include in their structure previously described antispasmodic compounds, that affect cognitive functions of learning and memory in rats. The antispasmodics have an isoquinoline ring or are isoquinoline precursors.

The newly synthesized nanoparticles were characterized using many analytical techniques, such as UV-Vis spectroscopy, FTIR spectroscopy, SEM, TEM, and X-ray diffractometry (XRD). Mean diameter and particle size distribution were determined by the spICP-MS method.

The obtained silver nanoparticles showed good antimicrobial properties.

Keywords: Nanoparticles, Silver, Synthesis, Isoquinolines, Antimicrobial

**Synthesis of Ethyl 2-(4-benzyl-3-methyl-6-oxo-1,6-dihydropyridazin-1-yl)acetate :
crystal structure and Hirshfeld surface analysis**

Hamza Assila^a, Younes Zaoui^a, Issam Ameziane El hassani^a, Abderrazzak El Moutaouakil
Ala Allah^a, Youssef Ramli^a, M'Hammed Ansar^a

^aLaboratory of Medicinal Chemistry, Drug Sciences Research Center, Faculty of Medicine
and Pharmacy, Mohammed V University in Rabat, Rabat, Morocco

ABSTRACT

Pyridazin-3(2H)-ones are pyridazine derivatives, being constructed about a six-membered ring which contains two adjacent nitrogen atoms, at positions one and two, and with a carbonyl group at position three. The interest in these nitrogen- rich heterocyclic derivatives arises from the fact that they exhibit a number of promising pharmacological and biological activities. These include anti-oxidant, anti-bacterial and anti-fungal, anti-cancer, analgesic and anti-inflammatory, anti-depressant and anti-ulcer activities. In addition, a number of pyridazinone derivatives have been reported to have potential as agrochemicals, for example as insecticides, acaricides and herbicides. Given the interest in this class of compound and the paucity in structural data (see Database survey), the crystal and molecular structures of the the title pyridazin-3(2H)-one derivative, been undertaken along with an analysis of the calculated Hirshfeld surface in order to gain further insight into the molecular packing

Keywords: crystal structure; oxopyridazinyl; ester; Hirshfeld surface analysis.

OCAK IZGARA ÜRETİM YÖNTEMİNİN TEK AŞAMAYA İNDİRGENMESİ
REDUCING THE COOKER GRID PRODUCTION METHOD TO A SINGLE STAGE

Serdar ÇAKIR

Tectone Teknoloji Sanayi ve Ticaret A.Ş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7237-8465>

İpek LUZUMLU

Tectone Teknoloji Sanayi ve Ticaret A.Ş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9040-7693>

Burak Can ÖZER

Tectone Teknoloji Sanayi ve Ticaret A.Ş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6248-2066>

ÖZET

Değişen yaşam koşulları ve modern hayat ile beraber zaman kavramı giderek daha da önemli hale gelmiştir. Gün içerisindeki işlerimizi ne kadar sürede ve enerji harcayarak yaptığımız hareketli ve hızlı yaşam koşullarına yetişebilmek adına büyük önem taşımaktadır. Bu hareketlilik ürünlerin kullanıcıya ulaşma süresine kadar hayatımızın her noktasını etkilemektedir. Değişen yaşam koşullarına ayak uydurmak ve aynı zamanda daha kısa sürede ürün elde edebilmek adına bünyemizde tek bir işlem ile ocak ızgaraların üretilmesi çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmamızda ocakların üst kısmında tencere ve diğer mutfak ekipmanlarının yerleştirildiği ızgara olarak adlandırdığımız parçanın üretim yönteminde yenilik yapılmıştır. Parçanın önceki üretim tekniklerinde lama profillere şekil verme ve kaynak işleminden sonra çerçeve oluşturulmakta, bir diğer üretim yönteminde ise sac parçaya preslerde kalıp yardımıyla şekil verilerek çerçeve oluşturulmaktaydı. Oluşturulan bu çerçeveler üzerine sac veya başka profiller kaynatılarak ızgara üretimi yapılmaktaydı. Tek parça ızgara üretimi yöntemimizde ise sac parça kalıp yardımıyla 3 aşamadan oluşan tek bir işlem ile başka bir çalışmaya gerek kalmadan ızgaranın üretilmesi sağlanmış olmaktadır. Bu şekilde diğer yöntemlerde daha uzun sürede ve uzun aşamalarda üretilmesinin aksine daha kısa sürede, daha az işçilikle ve daha az maliyetle ızgara üretimi gerçekleştirilmiş olacaktır. Yapılan bu çalışmamız ızgara üretiminde yenilik olacağından, Fikri Sınai ve Mülkiyet hakkının korunması amacıyla patent başvurusu gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ocak, Izgara, Tek parça, Lama, Sac Izgara, Ocak Izgara Üretim Yöntemi

ABSTRACT

With the changing living conditions and modern life, the concept of time has become more and more important. It is of great importance in order to keep up with the active and fast living conditions that we do our work during the day, in how long and by expending energy. This mobility affects every aspect of our lives, from the time the products reach the user. In order to keep up with the changing living conditions and at the same time to obtain products in a shorter time, we have started to work on the production of grid grates with a single process. In this study, an innovation has been made in the production method of the part we call the grid where the pots and other kitchen equipment are placed on the upper part of the stoves. In the previous production techniques of the part, the frame was formed after shaping and welding the flat profiles, and in another production method, the frame was formed by shaping the sheet metal part with the help of molds in the presses. Grid production was made by welding sheet metal or other profiles on these frames. In our one-piece grating production method, with the help of a sheet metal mold, the grating is produced with a single process consisting of 3 stages, without the need for any other work. In this way, grid production will be realized in a shorter time, with less labor and with less cost, as opposed to producing it in longer time and in longer stages in other methods. Since this study will be an innovation in grid production, a patent application has been made in order to protect Intellectual Industrial and Property Rights.

Keywords: Cooker, single part, Frame, Sheet Metal, Cooker Grid Production Method

TƏHSİLİN İLK TARİXİ MƏKANI
FIRST DISTRICT PLACE OF EDUCATION

Rüfət Lətif oğlu Hüseynzadə

Pedaqoji elmlər doktoru, professor, Əməkdar Müəllim

ORKID: 0000-0002-8558-5858

XÜLASƏ

Pedaqogika elminin banisi, XVII əsrdə yaşamış görkəmli pedaqoq Yan Amos Komenski “Böyük didaktika” əsərində qeyd edir ki, tarixdə ilk məktəbi Nuhun oğlu Sam (Sim) yaratmışdır. Y.A.Komenski bu fikri bizim eradan əvvəl I əsrdə yaşamış yunan filosofu İosif Flaviden götürmüş və ona əsaslanaraq bunu yazmışdır. İosif Flavi Nuhun gəmisinin dayandığı yeri “Apobaterion” (yun. Αποβατήριον) adlandırır ki, bu da “İlk dayanacaq yeri”, “İlk məkan” mənasını verir və bu məkanın isə özünün də qeyd etdiyi kimi Naxçıvan olduğunu və burada Nuhun oğlu **Skale** adlı təhsil ocağı yaratdığını bildirir.

Mənbələrdən məlum olur ki, Nuhun Gəmisi Naxçıvanda Gəmiqayaya yön almış burada məskunlaşmış və bura “İlk yaşayış yeri”, “Tərəyiş yeri” adlandırılmışdır. Naxçıvan sözü də bir çox mənbələrə görə “Nuh çıxan” sözlərindən meydana gəlmişdir. Nuhun qəbri də Naxçıvandır, məzarı üzərində böyük türbə yaradılmışdır. O öz ailəsi, oğulları -Ham, Sam, Yafəs ilə burada yaşamış və Nuhun oğlu Sam (Sim) burada “Skale” adlandırılan ilk təhsil ocağını yaratmışdır. “Skale” - qədim latın sözü olub - “mərhələ”, “pillə”. “pilləkan” mənasını verir. Məhz burada - Naxçıvanda pilləli, dərəcəli məktəb, bəşəriyyətin ilk təlim-tərbiyə ocağı yaradılmışdır. “Skale” sözünün “İskələ” kəlməsi ilə uyğunluğunu və eyni mənə daşdığını deyə bilərik. Türk dilində böyük gəmilərin dayandığı yerə “İskele” deyilir ki, bu da gəmiyə və ya quruya çıxmaq üçün pilləkəndir. Rus dilində “qaya” mənasını verən, “Skala”, həmçinin “dərəcə”, “pillə”, “mərhələ” mənasını verən “Şkala” sözləri də “Skale”dən yaranmışdır.

Müasir dillərdə məktəb mənasını verən-İngilis dilində “Skul”, türkçə “Okul”, fransızca “Lekol”, almanca “Şule”, İtalyanca- Ckoulə, İspanca - Eskuela, Yunanca-Sxole, gürcüçə "Skola", rusca, belarusca, ukrayınca “Şkola” sözləri də kökü “İskələ”, “Skale” sözlərindən meydana gəlmişdir.

Mənbələrdə yazılır ki, qədim Yunanıstanda “Şkola” yaranmışdır. Yunanlar məktəb, təhsil sistemini Misirdən və Şumerdən öyrənmişlər. Bunu mənbələr təsdiq etmişdir. “Şkola” sözünü də yunanlar Şumerlərdən götürmüşlər. Böyük yunan filosofları Platon, Aristotel Şumerdə təhsil almış və onlar öz ölkələrinə qayıtdıqda isə Afinada “Şkola” yaratmışlar.

Bəs “Şkola” sözü Şumerlərə necə gedib çıxmışdır ki, yunanlar da bunu oradan götürmüşlər. Şumerlərlə Arattalıların daim ticarət əlaqələri olmuşdur. Naxçıvan da Aratta dövlətinin tərkibində olmuşdur. Naxçıvan duzu at arabaları ilə Şumerlərə daşınmış və oradan əvəzində lacivərd almışlar. Bu mübadilə mədəniyyətlərin də mübadiləsinə təsir etmişdir.

Tədqiqatçı Şumeroloqlar – amerikalı Samuel Kramer, türkiyəli İlimiyə Müəzzəz Çığ tədqiqatlarında bildirirlər ki, Şumerlər özlərinə Kəngər deyirdilər. Kəngər tayfaları Naxçıvandır. Bütün bunlar göstərir ki, Naxçıvan qədim insan məskəni, zəngin mədəniyyət, böyük elm, təhsil mərkəzi olmuşdur.

Açar sözlər: Naxçıvan, Gəmiqaya, Skala, skul, okul, škola

ABSTRACT

The founder of the science of pedagogy, the famous pedagogue who lived in the 17th century, John Amos Comenius, notes in his work "The Great Didactics" that the first school in history was created by Sam (Sim), the son of Noah. Y. A. Komensky took this idea from the Greek philosopher Josephus Flavi, who lived in the 1st century before our era, and wrote it based on it. Flavius Josephus calls the place where Noah's ark rested "Apobaterion" (Greek: Αποβατήριον), which means "The First Stopping Place", "The First Place", and this place, as he himself mentions, was Nakhchivan, where Noah's son Scales was the school. says that he created It is known from the sources that Noah's Ark headed to Gamigaya in Nakhchivan and settled here, and it was called "The First Place of Residence" and "The Place of Origin". According to many sources, the word Nakhchivan was formed from the words "Noah came out". Noah's grave is also in Nakhchivan, a large tomb was built over his grave. He lived here with his family, sons - Ham, Sam, Japheth, and Noah's son Sam (Sim) created the first educational institution here called "Scale". "Scale" is an ancient Latin word - "stage", "step". means "staircase". It was here - in Nakhchivan, that a step-by-step school, the first training center of mankind, was created. We can say that the word "Scale" is compatible with the word "Scaffold" and has the same meaning. In Turkish, the place where large ships are docked is called "Wharf", which is a step to get on board or land. In Russian, the words "Skala" meaning "rock" and "Shkala" meaning "degree", "step", "stage" also originated from "Skale". The meaning of school in modern languages is "Skul" in English, Turkish "Okul", French "Lekol", German "Shule", Italian - Ckoula, Spanish - Escuela, Greek - Skole, Georgian "Skola", Russian, Belarusian, Ukrainian " The words "Skola" are derived from the words "Scaffold" and "Scale". It is written in the sources that "School" was created in ancient Greece. The Greeks learned the school and education system from Egypt and Sumer. This was confirmed by the sources. The Greeks took the word "school" from the Sumerians. The great Greek philosophers Plato and Aristotle studied in Sumer, and when they returned to their countries, they created a "School" in Athens. But how did the word "School" go to the Sumerians, and the Greeks took it from there. The Sumerians and the Arattas always had trade relations. Nakhchivan was also part of Aratta state. Nakhchivan salt was transported to the Sumerians by horse-drawn carts, and they bought lapis lazuli instead. This exchange also affected the exchange of cultures. Researcher Sumerologists - American Samuel Kramer and Turkish Ilmiyya Muazzaz Çıgh report in their studies that the Sumerians called themselves Kangar. Kangar tribes are in Nakhchivan. All this shows that Nakhchivan was an ancient human settlement, rich culture, great science and education center. Keywords: Nakhchivan, Gamigaya, Skala, school, school, school

AZƏRBAYCANIN MƏDƏNİYYƏT BEŞİYİ – ŞUŞA
AZERBAIJAN'S CRADLE OF CULTURE – SHUSHA

Sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Sehrana Kasimi
AMEA, Memarlıq və İncəsənət institutu, aparıcı elmi işçi

XÜLASƏ

Məqalə bir hissəsi muğam sənətindən bəhs edir. Məqalə Azərbaycan musiqi mədəniyyətinə həsr olunub. Burada Şuşa şəhərində muğam sənətinin inkişafı, XIX əsrdə fəaliyyət göstərən və özünəməxsus keyfiyyətləri ilə seçilən xanəndəlik məktəblərinin formalaşması və inkişafından söhbət açılır. O cümlədən, musiqi mədəniyyətinin tarixindən, Azərbaycanın bir sıra bölgələrində: Bakı, Şuşa, Şamaxıda təşkil olunan muğam məclisi haqqında məlumat verilir ki, bu da əslində “muğam məktəbləri” -nin təhsil mərkəzi kimi fəaliyyət göstərir. O dövrdə yaradılmış muğam ifaları, peşəkar sənətin zirvəsi olan muğam sənətinin təkmilləşdirilməsi, zənginləşdirilməsi və gələcək nəsillərə çatdırılması haqqında məlumat verilir.

Məqalədə eyni zamanda Azərbaycanın milli musiqi mədəniyyətində böyük rolu olan aşiq və xanəndələrdən söz açılır. Şəxsi təcrübə sahəsində böyük işlər görməklə, onların verdiyi tövsiyələrdən bəhs edilir, milli musiqinin inkişafında və yayılmasında verdikləri töhfələr sərgilənir. Məqalədə uzun illər Azərbaycan incəsənətinə xidmət edən Bülbül, Səttar, Cabbar Qaryağdıoğlu, Şəkili Ələsgər, Əbdül-Bağ, Seyid Şuşinskinin və bir çox başqa xanəndələrin fəaliyyəti işıqlandırılır.

Məqalədə təqdim olunan faktlar, dəlil və sübutlar mükəmməl fundamental mənbələrə əsaslanır. 2022- il Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən “Şuşa İli” kimi qeyd edildi və eyni zamanda, Şuşa şəhəri Türk dünyasının mədəniyyət şəhəri elan edilib.

Verilən məqalədə Şuşada keçirilən musiqi festivalından da bəhs edilir.

Açar sözlər: Şuşa, muğam, musiqi, mədəniyyət, xanəndə, məclislər

SUMMARY

The article is devoted to the Azerbaijani musical culture, part of which is the art of mugham. The development of the art of mugham, the formation of singing schools operating in the 19th century and distinguished by their unique qualities in the city of Shusha are covered. In particular, information is given about the history of musical culture, about the mugham majlis organized in a number of regions of Azerbaijan: Baku, Shusha, Shamakhi, which actually acted as an educational center of the “mugham school”. Information is provided on the mugham performances created at that time, on the improvement, enrichment and transfer to future generations of the art of mugham, which is the pinnacle of professional art.

At the same time, the article talks about ashugs and khanende singers, who play a big role in the national musical culture of Azerbaijan. Having extensive experience from personal practice and taking into account examples and recommendations, they contributed to the development of mugham.

The article highlights the activities of Bul Bul, Sattar, Jabbar Karyagdioglu, Shekili Alesker, Abdul-Bagi, Seyid Shushinsky, and many other singers who have been serving Azerbaijani art for many years.

The musical culture of Azerbaijan has an ancient and interesting history. Folk at its core, Azerbaijani music developed and spread by word of mouth, passing from generation to generation.

The facts, evidence and evidence presented in the article are based on excellent fundamental sources. 2022 was marked by the President of Azerbaijan Mr. Ilham Aliyev as the "Year of Shusha" and at the same time, the city of Shusha was declared the cultural city of the Turkic world.

The given article also mentions the music festival held in Shusha.

Keywords: Shusha, mugham, music, culture, khanende, majlises

**MIXED NOROVIRUS INTESTINAL INFECTION AMONG EARLY -AGED
CHILDREN IN BAKU CITY**

Sevindj Fikret Babayeva

Odlar Yurdu University, Baku, Azerbaijan

Mehman Habib Aliyev

Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan

Lala Islah Rustamova

Scientific-Research Institute of Medical Prophylaxis named V. Y. Akhundov,

Baku, Azerbaijan

ORCID NO: 0000000253786954

ABSTRACT

Acute intestinal infections (AII) continue to be one of the most important issues in pediatrics. In recent years, the role of infectious gastroenteritis in the etiological structure of AII has increased, and 50-80% of intestinal infections are associated with them. Among the etiological factors of viral diarrhea, noroviruses are the second most common after rotavirus. According to the data of various authors, noroviruses cause 14-18% of all AII in children as a monoinfection, and 40% together with other enteric viruses and bacteria. Among all viral pathogens of diarrheal diseases, noroviruses account for 34-69,1% in the conditions of multi-profile children's hospitals. The purpose of the study is to determine the incidence of mixed norovirus intestinal infection among early-aged children in Baku. For this purpose, fecal samples of 117 children aged 0-3 were examined by immunochromatography method for group A rotavirus, serotype 40/41 adenovirus, norovirus and human astrovirus. According to the frequency of occurrence, group A rotaviruses took the second place – $8,0 \pm 5,4\%$, noroviruses took the third place – $11,2 \pm 4,8\%$, and 40/41 serotype adenoviruses took the fourth place – $16,0 \pm 7,3\%$.

Group A rotaviruses took the first place as etiological factors of monovirus intestinal infections among examined early-aged children – $27,4 \pm 4,1\%$, followed by 40/41 serotype adenoviruses ($18,8 \pm 3,6\%$). noroviruses ($11,7 \pm 5,9\%$) and human astroviruses ($12,8 \pm 3,8\%$) are in the third place. RV+AdV and RV+HAstV associations were found with the same frequency in the structure of various associations of enteric viruses mentioned above as etiological agents of mixed viral intestinal infection among examined early-aged children aged 0-6 months – $8,0 \pm 5,4$. In the age group of 0-6 months, AdV+HAstV association was recorded 2 times less than other viral associations – $4,9 \pm 3,9\%$. In the 7-12 month age group, the following was the sequence of occurrence of associations of different enteric viruses among mixed viral enteric infection:RV+AdV- $13,3 \pm 8,8\%$, RV+HAstV- $2,6,7 \pm 11,4\%$, RV+NV- $8,4 \pm 1,8\%$. As can be seen,

in the 7-12 months age group, AdV+HAstV association was found more often than other viral associations.

From the analysis of the frequency of occurrence of associations of different enteric viruses mentioned as etiological factors of mixed viral intestinal infections in the 1-3 age group, it can be seen that the detection frequency of RV+AdV and AdV+HAstV associations in this age group was the same but lower $-2,6 \pm 1,8\%$. PV+HAstV association prevailed in terms of frequency – $3,9 \pm 2,2\%$. The maximum detection rate as associations of various enteric viruses as etiological agents of mixed viral enteric infections among generally examined early-year-old children was for the association of RV+HAstV ($6,8 \pm 2,3\%$), minimal detection level was determined for RV+AdV association ($5,1 \pm 2,0\%$) and for RV+NV association ($4,1 \pm 2,7\%$).

Keywords: norovirus, acute intestinal infection, rotavirus, adenovirus,astrovirus

**THE INDISPENSABILITY OF METAPHYSICS IN LIFE: A CRITIC OF THE
LOGICAL POSITIVISM ARGUMENT**

Olubanjo-Olufowobi, Olufunso
Philosophy/Religion Department
Mountain Top University

ABSTRACT

Metaphysics is one area of philosophy that has been subject to so much ridicule, humiliation and controversy over the centuries owing largely to misunderstanding and misapplication of the true meaning, nature, and pre-occupation of metaphysics. Logical positivism otherwise known as neo-positivism is the greatest antagonist of metaphysics in the contemporary era. Metaphysical knowledge, according to this school, is neither verifiable nor capable of experimentation and as such does not constitute scientific knowledge. However, as the science of being and first cause of all things, metaphysics has over the years been able to demonstrate its resilience to a remarkable degree that it still retains its place as the ground of all other human engagements in its attempt to approach and understand reality, and for this reason the indispensability of metaphysics is duly argued for within the work through. Moreover, metaphysics is in the work is appreciated from its diverse aspects, from the science of ultimate cause to the science of reality, from the science of totality (being), to the foundation of all sciences and the science of reality, the many facets and operations of metaphysics are so investigated.

Keywords: Metaphysics, indispensability, Logical positivism, science

**THE INFLUENCE OF THERMAL RADIATION AND CHEMICAL REACTION ON
MHD MICROPOLAR FLUID IN THE PRESENCE OF HEAT GENERATION/
ABSORPTION**

Dr. Binyam ZIGTA

Wachemo University, College of Natural and Computational Science,
Department of Mathematics
, ETHIOPIA

ABSTRACT

Numerical and theoretical analysis of mixed convection flow of MHD micropolar fluid with stretching capillary in the presence of thermal radiation, chemical reaction, viscous dissipation and heat generation/ absorption have been studied. The governing non linear partial differential equations of momentum, angular velocity, energy and concentration are converted into ordinary differential equations using similarity transformations which can be solved numerically. The dimensionless governing equations are solved by using Runge Kutta fourth fifth order along with shooting method. The effect of physical parameters viz., micropolar parameter, unsteadiness parameter, thermal buoyancy parameter, concentration buoyancy parameter, Hartmann number, spin gradient viscosity parameter, microinertial density parameter, thermal radiation parameter, Prandtl number, Eckert number, heat generation or absorption parameter, Schmidt number and chemical reaction parameter on flow variables viz., velocity of micropolar fluid, microrotation, temperature and concentration has been analyzed and discussed graphically. MATLAB code is used to analyze numerical and theoretical facts. From the simulation study it can be concluded that an increment of micropolar parameter, Hartmann number, unsteadiness parameter, thermal and concentration buoyancy parameter results in decrement of velocity flow of micropolar fluid; microrotation of micropolar fluid decreases with an increment of micropolar parameter, unsteadiness parameter, microinertial density parameter and spin gradient viscosity parameter; temperature profile of micropolar fluid decreases with an increment of thermal radiation parameter, Prandtl number, micropolar parameter, unsteadiness parameter, heat absorption and viscous dissipation parameter; concentration of micropolar fluid decreases as unsteadiness parameter, Schmidt number and chemical reaction parameter increases. Furthermore, computational values of local skin friction coefficient, local wall coupled coefficient, local Nusselt number and local Sherwood number for different values of parameters have been investigated.

Keywords: Thermal radiation, chemical reaction, viscous dissipation, heat absorption/ generation, similarity transformation.

THE ROLE OF CITIZENSHIP IN BUILDING NATIONAL SECURITY

Assist. Prof. Dr. Raghad Nassif Jasim

College of Political Science/University of Baghdad.

ABSTRACT

The political systems that want to establish the structure of the nation on solid foundations must know the various conflicts inherent in man and his essential and diverse needs, and seek to reconcile and harmonize them, and thus achieve tranquility and reassurance in the life of man who hates coercion, pressure and coercion, and from that we understand that there must be concern for security. If it were not for the human being, there would be no value for the security of the state, and from here realizing the concept in this way leads to deeming human security a condition for achieving the security of the state. It will protect its interests, and the citizens will rush to work together to address any dangers they may face, and they will be more resistant to the temptation to ally with foreign powers.

If a person looks at him properly, he will help and even be a key factor in achieving national security.

The spread of poverty, unemployment, and sectarian and ethnic conflicts reflects the weak and negative role that state institutions play in securing the lives and livelihoods of its citizens. It is no wonder, then, that attention shifts from protecting the safety of the state to protecting the lives of its citizens residing on its lands, and from this transformation emerges human security.

Since man is the goal and means of development, as comprehensive development aims to develop his capabilities and enable him to realize himself, and to provide appropriate opportunities to benefit from these capabilities, and thus national security will be achieved.

Human security is defined as human liberation from severe, widespread, time-extending and wide-ranging threats to his life and freedoms.

With the development of life and the change of its methods, several names have been introduced for security and its branches, such as: - national security, collective security, regional security, international security, economic security, and social security. Absence of threat of severe deprivation of economic well-being.

According to the classification of the United Nations Development Program, security indicators were divided into two general categories: political (freedom from fear), and economic, environmental and social (freedom from need.)

And there is a close relationship between economic security and development, because without development there is no security, and without security there is no development, and the two phenomena: (Security and development) are interrelated to the point where it is difficult to distinguish between them. The society category, and here the degree of resistance to violence, chaos, interference and external threats is strengthened.

Keywords: citizen- Security -the fear - the need- The unemployment- economic welfare.

**FRAUD DETECTION FOR E-COMMERCE MARKETPLACES
USING MACHINE LEARNING**

Akasya AKYÜZ

Trendyol, Data Science, Istanbul, Turkey

ORCID NO: 0000-0003-3456-2936

Serhat SAY

Trendyol, Data Science, Istanbul, Turkey

ORCID NO: 0000-0002-3791-9788

H. Şebnem ARLI

Çukurova University, Faculty of Engineering, Computer Engineering Dept., Adana, Turkey

ORCID NO: 0000-0001-8236-7487

Prof. Dr. M. Fatih AKAY

Çukurova University, Faculty of Engineering, Computer Engineering Dept., Adana, Turkey

ORCID NO: 0000-0003-0780-0679

ABSTRACT

Fraud detection is a set of processes and analytics that enable organizations to detect and prevent unauthorized financial activity. With the rapid growth of e-commerce and the significant increase in the number of credit cards, fraud has become one of the biggest threats for e-commerce companies. At the same time, development of artificial intelligence technology has led to the emergence of new fraud detection methods. In this context, the detection of fraudulent behavior on e-commerce platforms is of great practical value. In this study, Random Forest (RF), Logistic Regression (LR), K-Nearest Neighbors (KNN) and Extreme Gradient Boosting (XGBoost) have been used to develop fraud detection models for e-commerce marketplaces. The data was collected from the customers of Trendyol and included 33 features in five major categories: member, credit card, order, Internet Protocol (IP) and device. The performance of the developed models has been evaluated using Accuracy, Recall, Precision and F-score. As an initial trial, the models were developed for 4 different time points on the same date using all methods. RF-based models showed superior performance compared to the other methods. For this reason, additional models were developed for 10 different dates with RF. The results showed that the F-scores of RF-based models ranged from 0.65 to 0.75.

Keywords: Fraud Detection, Machine Learning, E-Commerce

IMPACT OF POST COVID-19 AFFECTS ON FACULTY MEMBERS: A CASE STUDY OF SINDH PROVINCE

Shoukat Rafique Awan

Platinum Corporation

Pakistan

Dr.Nadeem Bhatti

Vice Chancellor

Lead University Lahore

Dr.Faiz Muhammad Shaikh

Professor & Chairman

Deptt: of Agri: Economics

SZABAC-Dokri-Sindh-Pakistan

Dr.Anwar Ali Shah G.Syed

Prof. Emeritus

IBA-University of Sindh Jamshoro

ABSTRACT

The current research investigates the Impact of Post COVID-19 affects on Faculty Members: A Case study of Sindh Province. Data were collected from 400 Faculty members from SAU-Tando jam and SZABAC-Dokri. A structural Questionnaire were adopted for the reliability and validity of Data. It was revealed that fact the negative attitude of neighbors, relatives, and family members with patients makes patients depressed and hopeless to fight with the disease. In this direction, psychologists and sociologists advise showing good manners with patients so that they can make their minds stronger to resist disease. Assiduously, due to Covid-19, infected people and their families are victimized of misuse by neighbors and others, signaling the violation of human rights. Not only patients but also doctors, nurses, and volunteers are treated with truculent behaviors which are endangering the future of medical treatment of Covid-19 infected patients. It is a matter of sorrow that health workers, in general, are appreciated by others across the world but Pakistanis health workers are treated with negligence in certain places. It was further revealed that In situations prevailing in the country, as most of the Pakistanis has a lack of sufficient education and a sharp look-out, new prejudice can emerge here easily. In this process, numerous types of prejudice, deteriorating social stability, have emerged in Pakistan about Covid-19 and pre-existing prejudices have been energetic further. When someone uses masks to cover mouth and nose, others despise and say them that they wear Thus (mask of the cow). Somebody accuses the luck and argues that death comes from Allah but Islam advises to be aware of the causes of death.

Key Words: Phycological, COVID-19, Human Health, Pakistan.

EFFECTS OF PHYTOHORMONES PRODUCED BY BACTERIA ON THE ACTIVITY OF PIGMENTS IN VINE LEAVES

Doctoral (PhD) student, Makhkamov Amirjon Muhammad ogli

Samarkand State University named after Sharof Rashidov/ UZBEKISTAN

PhD. Bakhora Ismoilovna Turaeva.

Institute of Microbiology of the Academy of Sciences of the Republic of UZBEKISTAN

Kutlieva Guzal Zhumaniyazovna

Institute of Microbiology of the Academy of Sciences of the Republic of UZBEKISTAN

ORCID NO: <https://orcid.org/0000-0001-6480-1817>

ABSTRACT

Life processes of all living organisms on earth are based on constant energy supply. The only source of this energy is solar energy. Organisms absorb it is not directly, but only in the form of chemical energy of organic matter. Photosynthesis is one of the most basic physiological processes in plants, it takes place in the green parts of plants in the presence of chlorophyll granules and other auxiliary pigments and affects other functions of plants. Therefore, it is important to study the influence of external and internal factors on photosynthesis. During our research, vine plants were treated with *Pantoea agglomerans*, *Bacillus megaterium*, *L. plantarum* SKB-368, *Pediococcus pentosaceus*, *Enterococcus faecium* bacterial strains, pure gibberellic acid and indolyl acetic acid. In the control variant, untreated plants were taken as the first control. The second control option was treated with 1% gibberellic acid (GA) solution. The third control variant was treated with 1% indolyl acetic acid (IAA) solution. In the experimental version, 1% bacterial association culture liquid $1 \cdot 10^8$ colony forming units/ml. Experiments were carried out several times in repeated proportions from the spring season, from the initial period of vegetation in the plant to the autumn season. According to the obtained results, it was found that chlorophyll (a and b) in the leaves continuously increases until the fruits of the vineyards are fully ripe, and carotenoids continuously increase until the fruit ripens. The results of the study showed that the association of bacteria with $1 \cdot 10^8$ colony forming units/ml has a positive effect on the stimulation of chlorophyll a and b in plants. IAA is used in the control option. The highest result of the effect on the formation of chlorophylls A and b was observed in the option of using the concentration of IAA 1%, it was found that the association of bacteria in the culture fluid had an effective effect in the option of use. GA concentration. 1% compared to the control option. It was found that the least amount of chlorophylls was formed in the control variant treated with H₂O. In the version using 1% solution of ISK, it was found that 2,561 mg/l, GA-2,428 mg/l, bacterial liquid- 2,452 mg/l, a chlorophyll was formed, and compared to the control (IAA) 0, 254 mg/l, GA 0,121 mg/l, it was found that of bacteria with $1 \cdot 10^8$ colony forming units/ml 0, 145 mg/l produced a lot of chlorophyll a.

Keywords: *Pantoea agglomerans*, *Bacillus megaterium*, *L. plantarum* SKB-368, *Pediococcus pentosaceus*, *Enterococcus faecium*, Gibberellic acid (GA), Indolyl acetic acid (IAA), chlorophyll a and b.

VERGİTUTMANIN İNKİŞAF ETMƏKDƏ OLAN ÖLKƏLƏRDƏ ƏHƏMİYYƏTİ

IMPORTANCE OF TAXATION IN DEVELOPING COUNTRIES

Həsənov Həsən

Ganja State University, Faculty of Economics, Ganja/Azerbaijan

ORCID NO: 0000-0003-0444-8737

XÜLASƏ

Təkbizolunmaz faktdır ki, ölkələr öz iqtisadi və sosial vəziyyətini inkişaf etdirməyə çalışırlar. Onlar üçün sosial-iqtisadi problemlərlə məşğul olmaq, onların öhdəsindən gəlmək həqiqətən çətinidir. Müvəffəqiyyətli olmaq və iqtisadiyyatı idarə etmək üçün ölkələr alətlər dəstləri hazırlayırlar və yollar axtarırlar. Güclü iqtisadi vəziyyət ölkələr üçün kifayət qədər vacibdir. Çünki hökumət effektiv və möhkəm iqtisadi model yaratmaq üçün daxili və xarici amilləri nəzərə almalı və hər bir riski təhlil etməlidir. Güclü iqtisadiyyata çatmaq üçün bir sıra əsas amillər var ki, onlardan biri də vergitutmadır. Vergitutma dövlətin öz xərclərini maliyyələşdirməsinin ən qədim üsullarından biridir. Vergi hər bir ölkə üçün olduqca zəruridir. Çünki ölkənin üzərinə düşən vəzifə və öhdəlikləri yerinə yetirmək üçün kifayət qədər pula ehtiyacı var. Üstəlik, hökumətlər öz funksiyalarını yerinə yetirə bilmək üçün kifayət qədər maliyyə resurslarına ehtiyac duyurlar. Qeyd etmək lazımdır ki, hökumət vergitutmadan investisiyaları təşviq etmək və ya çəkindirmək üçün də istifadə edir. Beləliklə, hökumət vergitutmanın tətbiqi ilə sərmayələri stimullaşdırır və iqtisadiyyatı yaxşılaşdırır bilər, həmçinin yerli biznes sahiblərini qoruyur bilər.

Bundan əlavə, qeyd etmək lazımdır ki, hələ formalaşmaqda olan və ya inkişaf etməkdə olan bəzi ölkələr var ki, öz vergi modellərini təkmilləşdirmək və ya tamamilə dəyişmək istəyirlər. Baxmayaraq ki Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu və s. kimi bir sıra maliyyə təşkilatları bu ölkələrə yeni vergitutma modellərinin işlənilməsi üçün hazırlanması ilə bağlı tövsiyələr verir, bu ölkələrin vergi sistemlərində hələ də ciddi bir dəyişiklik yoxdur. Bu cür inkişaf etməkdə olan ölkələr köhnə və səmərəsiz vergi modellərini yaxşı təşkil edilmiş və möhkəm modellərlə əvəz etməlidirlər. Belə modelləri həyata keçirmək üçün ölkələr ilk növbədə insan resurslarına diqqət yetirməlidirlər. İlk olaraq, onlar yeni vergitutma modellərini hazırlamaq üçün işçi heyətini yeniləməli və təyinatlı kadrlar gətirməli və diqqətini üçüncü şəxslərin vergi sistemində müdaxiləsinə tamamilə aradan qaldırmağa yönəlməlidirlər. Nəhayət, belə ölkələr insanların və biznesin vergidən yayınmasını aradan qaldırmaq üçün vergi sistemini avtomatlaşdırmalıdırlar.

Açar sözlər: vergitutma, iqtisadi vəziyyət, investisiya, vergi sistemi, vergidən yayınma.

ABSTRACT

It is irrefutable fact that, countries strive to develop their economic and social condition. It is really hard for them to handle with socio-economic problems and come over them. In order to be successful and manage the economy, countries develop toolkits and searching for remedies. Strong economic condition is rather vital for countries to reach. Because government should take internal and external factors into consideration and analyze each risk in order to establish an effective and robust economic model. There are some key factors in order to reach strong economy and one of them is taxation. Taxation is one of the oldest ways with which government funds its expenses. Taxation is quite necessary for each country. Because country needs sufficient amount of money in order to fulfill its responsibilities and liabilities. Moreover, governments need enough financial resources for being able to fulfill their functions. It has to be mentioned that, government also utilizes taxation as a way to encourage or discourage investments. Hence, government can manage to stimulate investments and improve economy and can also protect local business owners by taxation.

Furthermore, it has to be indicated that, there are some countries which are still emerging or developing, are quite reluctant to improve or totally alter their taxation models. However, several financial organizations such as World Bank, International Monetary Fund and etc. give recommendations to such countries in terms of developing new taxation models, there is not any significant change in these countries taxation systems. These developing countries should replace old and ineffective taxation models with well-organized and robust models. In order to implement such models, countries need to concentrate primarily on human resources. Initially, they have to renew the staff and bring assign personnel to develop new taxation models and focus on to remove intervention to taxation system completely by third parties. Finally, such countries need to automate taxation system in order to eliminate tax avoidance of people and businesses.

Key words: *taxation, economic condition, investment, tax system, tax avoidance.*

EVRIŞİMSEL SINİR AĞLARI KULLANARAK BİTKİLERİN SULAMA İHTİYACININ TESPİTİ

PLANTS IRRIGATION NEED DETERMINATION USING CONVOLUTIONAL NEURAL
NETWORKS

Volkan İNCE

University of Portsmouth, School of Computing

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4434-8685>

Ahmet MERT

Bursa Teknik Üniversitesi, Mekatronik Mühendisliği Bölümü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4236-3646>

ÖZET

Bu yapılan çalışmada bitkilerin yaprak hareketlerine bağlı olarak bitkilerden elde edilen sulama öncesi ve sulama sonrası görüntülerin evrişimsel sinir ağları (ESA) ile bitkinin suya ihtiyacının olup olmadığını belirlemektir. İlk olarak, çalışmada kullanılacak bitki türleri Seleginella ve Kolyos olarak belirlenmiş ve bu bitkilerden veri seti toplanmıştır. Veri seti oluştururken bitkilerin sulamadan önce ve sulamadan sonra olmak üzere farklı arka planlarda görüntüleri alınmıştır. Bir saksının 3 farklı konumdan ve her konumda 45 derecelik açı aralıklarıyla (her farklı konumdan 8 adet) toplamda 24 adet görüntü elde edilmiştir. Toplamda Seleginella bitkisine ait 504 adet Kolyos bitkisine ait 696 adet görüntü elde edilmiştir. İkinci aşamada bu araştırma için iki farklı teknik belirlenmiş; Uygun ESA modelini eğitmek ve transfer öğrenme metodu kullanarak hangi tekniğin daha uygun olduğu araştırılmıştır. Transfer öğrenme metodunda ise GoogLeNet, Inception-v3, DenseNet, ResNet-18, DarkNet-201 mimarileri kullanılmıştır. Modellerin eğitimi aşamasında Seleginella bitkisi ait; 261 görüntü eğitim, 111 adet validasyon ve 132 görüntü test aşamasında, Kolyos bitkisine ait 322 görüntü eğitim, 138 adet validasyon ve 236 görüntü test için kullanılmıştır. Son olarak çalışmanın değerlendirilmesinde test verisi doğruluk, F1 skorlama karmaşıklık matrisi, kesinlik ve duyarlılık gibi metriklerle değerlendirilmiştir. Selaginella bitkisi için en yüksek test doğruluğuna sahip olan ESA modeli 1 değeriyle Inception-v3 modeli, Kolyos bitkisine ait en yüksek test doğruluğuna sahip ESA modeli ise ResNet-18 ve Inception-v3 modeli 0.9958 değeriyle ise en yüksek doğruluk değerini vermiştir. Geliştirilen model ise Seleginella bitkisi için 0.9848, Kolyos bitkisi için 0.911 değeriyle yüksek test doğruluğu elde etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evrişimsel sinir ağları, Transfer öğrenme, Bitki sulama tespiti.

ABSTRACT

In this study, it is to determine whether the plant needs water with convolutional neural networks (ESA) of the pre-irrigation and post-irrigation images obtained from the plants depending on the leaf movements of the plants. Firstly, the plant species to be used in the study were determined as Seleginella and Kolyos and the data set was collected from these plants. While creating the data set, images of the plants were taken on different backgrounds, before and after irrigation. A total of 24 images were obtained from 3 different positions of a flower pot and with 45-degree angles at each position (8 from each different position). In total, 696 images of 504 Kolyos plants belonging to Seleginella plant were obtained. In the second stage, two different techniques were determined for this research; It was also investigated which technique is more suitable to train the CNN model from scratch and using the transfer learning method. In the transfer learning method, GoogLeNet, Inception-v3, DenseNet, ResNet-18, DarkNet-201 architectures have been utilized. Seleginella plant belongs to the training stage of the models; 261 images have been used for training, 111 validation and 132 images for testing, 322 images of Kolyos plant have been used for training, 138 validation and 236 images for testing. Finally, in the evaluation of the study, the test data have been evaluated with metrics such as accuracy, F1 scoring complexity matrix, precision and sensitivity. The CNN model with the highest test accuracy for Selaginella plant gave the Inception-v3 model with a value of 1, the CNN model with the highest test accuracy for Kolyos plant, the ResNet-18 and Inception-v3 model gave the highest accuracy value with a value of 0.9958. On the other hand, the developed model achieved high test accuracy with a value of 0.9848 for Seleginella plant and 0.911 for Kolyos plant.

Keywords: Convolutional Neural Network, Transfer Learning, Plant irrigation detection

.

**RƏQƏMLİ TV YAYIM SİSTEMLƏRİNDƏ SİQNALLARIN
TEZLİK SPEKTRİNİN VƏ ENERGETİK EFFEKTİVLİYİNİN ARTIRILMASI**
SIGNALS IN DIGITAL TV BROADCASTING SYSTEMS
ENHANCEMENT OF FREQUENCY SPECTRUM AND ENERGY EFFICIENCY

Nəcəfov Sədat Sadiq oğlu

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti

ÖZET

Tarixən radiosistemlərin inkişafının əsas şərtlərindən biri kimi aktual məsələ olaraq rabitə sistemində istifadə olunan radiotezlik spektrində azad tezliklərin olması göstərilmişdir. Belə ki, azad tezliklərin olmaması həm yeni rabitə xidmət sahələrinin yaranmasına maneçilik törədir, həm də onların dar tezlik zolağında bir-birinə maneə yatarmaqla işləməsinə gətirib çıxardır.

Hal-hazırda əksər rabitə vasitələri üçün yararlı olan azad tezliklər oblastı 100kHzs ÷ 15QHzs dianazonuna düşməsinə baxmayaraq bu sərhədlərdən həm aşağıda və həm də yuxarıda yararlı tezlik oblastları vardır. Qeyd olunmuş tezlik zolağında əsasən AM radioyayımı, beynəlxalq radioyayım, TM-radioyayımı, rəqəmli TV yayımı, İYT-li peyk rabitəsi, teleidarə, radiolokasiya və radionaviqasiya xidmətləri aparılır. Bu diapazonun hazırda bir neçə tezlik zolağı yüklənmiş haldadır. Buna görə də böyük şəhərlərdə AM, TM, İYT-li radioyayım üçün yeni tezliklərin ayrılmasında çətinliklər yaranır. Bu səbəbdən də İYT-li rabitə üçün dar istiqamətlənmə diaqramına malik olan antennalar işlədilməsi onunla nəticələnir ki, eyni tezliklərdə işləyən ayrı-ayrı radiorabitə xətləri üçün istifadə olunan minimal lazımı şüa eninə malik olan antennalar arasında fərq alınır. Bununla belə, spektrin və coğrafi ərazinin istifadə olunması bir nəticə vermədiyi halda istifadəçilər dəqiq istiqamətlənmə diaqramına malik olan və bahalı antenalardan istifadə etmək məcburiyyətindədirlər.

Vericiyə qoyulan əsas tələbatlardan biri verilmiş tezlik zolağı daxilində şüalanma gücünün stabilliyinin saxlanmasıdır ki, bu da modulyasiya metodundan və verilən informasiyanın tezlik zolağının enindən asılıdır. Tezlik zolağından kənar şüalanmaların keçmişdə və hal-hazırda da məhdudlanması bu problemin ikinci dərəcəli olmasına imkan yaratmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, bu hadisənin nəticələri dupleks iş rejimində işləyən səyyar radiorabitə sistemlərində meydana gəlir. Çünki burada eyni zamanda həm veriliş, həm də qəbul antennalarının istifadə olunmasına tələbat yaranır.

Yuxarıda sadalanan bu çətinliklərin aradan qaldırılması üçün ən əvvəl siqnalların tezlik spektrinə analizi aparılmışdır. Müasir baxımdan məsələni həll etmək üçün istifadə olunan tezlik spektrinə yüksək tezlik oblastına tərəf genişləndirməyi təklif etmişik. Bu oblastda istifadə olunan tezlik kanallarının sayı az olduğu üçün burada yeni istifadə olunma qaydalarını işləyib tətbiq etmək daha asandır. Ancaq bu diapazonun, yəni 15 QHzs-dən yuxarı tezlik oblastının da yer səthində birbaşa görünüş zonası üzrə yayımlandığı kimi çətinliyi olduğundan onun tətbiqi çətinləşir və bundan başqa, siqnal bu tezliklərdə atmosferdəki yağış və qar çöküntüləri zamanı zəifləyir. Əsas nəzərə çarpacaq çətinlik isə bu tezliklərdə istifadə olunan avadanlığın baha qiymətə olmasıdır. Beləliklə, yuxarıda təklif olunan üsulları nəzərə almaqla və riyazi ifadələri tətbiq etməklə rəqəmli TV yayım sistemlərində siqnalların tezlik spektrinə və energetik effektivliyinin artırılmasına nail olmaq mümkündür.

Açar sözlər: rəqəmli TV sistemləri, tezlik diapazonu, radiotezlik spektri, TM-radioyayımı, AM – radioyayımı, peyk rabitəsi, dupleks iş rejimi, energetik effektivlik.

ABSTRACT

Historically, the presence of free frequencies in the radio frequency spectrum used in the communication system has been shown to be an urgent issue as one of the main conditions for the development of radio systems. Thus, the lack of free frequencies hinders the creation of new communication service areas and causes them to operate in a narrow frequency band by interfering with each other.

Currently, the range of free frequencies suitable for most communication means falls in the range of 100kHz ÷ 15GHz, but there are useful frequency ranges both below and above these limits. AM radio broadcasting, international radio broadcasting, FM-radio broadcasting, digital TV broadcasting, microwave satellite communication, remote control, radiolocation and radionavigation services are mainly carried out in the specified frequency band. Several frequency bands of this range are currently occupied. Therefore, there are difficulties in allocating new frequencies for AM, TM, microwave radio broadcasting in big cities. For this reason, the use of antennas with a narrow directional pattern for microwave communication results in a difference between the antennas with the minimum necessary beam width used for separate radio communication lines operating at the same frequencies. However, when the use of spectrum and geographical area does not work, users have to use expensive antennas with precise directional pattern.

One of the main requirements for the transmitter is to maintain the stability of the radiation power within the given frequency band, which depends on the modulation method and the width of the frequency band of the given information. Limitation of out-of-band radiation in the past and at present has allowed this problem to become secondary. It should be noted that the results of this phenomenon occur in mobile radio communication systems operating in duplex mode. Because there is a need to use both transmitting and receiving antennas at the same time.

In order to overcome these difficulties listed above, first of all, the analysis of the frequency spectrum of the signals was carried out. In order to solve the problem from a modern point of view, we have proposed to expand the frequency spectrum to the high frequency range. Since the number of frequency channels used in this area is small, it is easier to develop and apply new usage rules. However, this range, i.e. the frequency range above 15 GHz, is difficult to apply as it is broadcast directly on the earth's surface and moreover, the signal at these frequencies is weakened by rain and snow deposits in the atmosphere. The main noticeable difficulty is the high cost of the equipment used at these frequencies. Thus, by taking into account the methods proposed above and applying mathematical expressions, it is possible to achieve an increase in the frequency spectrum and energy efficiency of signals in digital TV broadcasting systems.

Keywords: digital TV systems, frequency range, radio frequency spectrum, FM-radio broadcasting, AM - radio broadcasting, satellite communication, duplex operation mode, energy efficiency.

EFFECTS OF NA/K SUBSTITUTION ON STRUCTURE AND ELECTRICAL PROPERTIES OF SODIUM MONOPHOSPHATE-BASED MATERIALS

Yara N. Altherwah^a, Amira Marzouki^b, Mutasem Z Bani-Fwaz^a, Mohamed Glaoui^c, Riadh Marzouki^{a,d,e}

^a Chemistry Department, College of Science, King Khalid University, Abha 61413, Saudi Arabia.

^b Laboratory of Signal Image and Energy Mastery, Engineering National Higher School of Tunis, Tunis, Tunisia

^c Faculty of Sciences of Tunisia, Physics Laboratory of Soft Matter and Electromagnetic Modeling, Tunisia

^d Chemistry Department, Faculty of Sciences of Sfax, University of Sfax, 3038, Tunisia

^e Laboratory of Materials, Crystal Chemistry and Applied Thermodynamics, LR15ES01, Faculty of Sciences of Tunis, University of Tunis El Manar, 2092, Tunisia.

ABSTRACT:

Actually, Lithium oxides are the most compounds used in the manufacture of rechargeable batteries. In addition to the pollution reasons in prospecting for lithium, the latter is more expensive and less findable in the earth's layer compared to sodium which is found in mineral salts. It is therefore obvious to look for other alternative materials which can replace lithium oxides materials.

In this context, the exploration and investigation of sodium and transition metal phosphates and arsenates have a promising field for various applications: electrical, piezoelectric, ferroelectric, magnetic, catalytic [1-3] processes. In addition, given their remarkable structural richness, in particular the olivine structure [4] and the Sodium Super Ionic Conductor (NaSICON) structure [5], these materials show several interesting physical properties, in particular the ionic conduction and ion exchange [4-5]. These physicochemical properties are linked on the one hand to their structural riches and on the other hand to the degree of openness of their anionic frameworks, which can be dense, open or even microporous. Therefore, the investigation of this family of materials requires a good correlation between crystal structure and electrical properties, taking into account factors influencing the electrical conductivity such as porosity and the temperature range of stability of the crystal structure of the sample. In this work, the investigation of new disodium dipotassium cobalt aluminate hexaarsenate will be treated. Polycrystalline powder was synthesized by solid-state reactions. The sample was characterized by FT-IR spectroscopy and X-ray powder diffraction techniques. The effects of the K\Na substitution on structure, thermal stability and electrical properties on the $\text{Na}_4\text{Co}_{5.63}\text{Al}_{0.91}(\text{AsO}_4)_6$ parent material will be discussed. The properties of our materials will be compared to other ion-conducting materials, especially electrical properties.

Keywords: Na-ion batteries, Alkali Substitution, Structure, Electrical properties.

ÖRGÜTLER AÇISINDAN YÖNETİCİ YETİŞTİRME VE YEDEKLEME YETENEĞİNİN ÖRGÜT KÜLTÜRÜ İLE İLİŞKİSİ

THE RELATIONSHIP OF EXECUTIVE TRAINING AND EXECUTIVE BACKUP
ABILITY WITH ORGANIZATIONAL CULTURE IN TERMS OF ORGANIZATIONS

Dr. Öğr. Üyesi Zekeriya ŞAHİN

Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu, İşletme ve Yönetim Bilimleri

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2811-3264>

ÖZET

Yenidünya düzeninde örgütler için en önemli üretim girdisi olan nitelikli insan gücü, bilgi ve iletişim teknolojilerinin yoğun kullanımı ile iş süreçlerinin ve bilgilerin hız, maliyet ve zaman tasarrufu açısından elektronik ortama taşınması süreci kısacası dönüşüm oldukça önem kazanmıştır. Bu süreci yakalayabilmek ve bu süreçlerin sürdürülebilirliğini sağlamak ancak etkin bir yönetim ve özümsemiş örgüt kültürü ile çok yakından ilgilidir.

Örgütler, aynı amaç ve hedefler doğrultusunda birliktelik oluşturdukları çalışanlarını özenle seçmekle kalmayıp aynı zamanda onlara özel kariyer yollarını hazırlamaktadır. Bu bağlamda örgüt amaçları ile bireysel amaçları bütünleştirerek, çalışanlarının kariyer hedeflerini gerçekleştirmeleri konusunda da gerekli destekleri sağlamaktadır. Bunun için örgüt içerisindeki pozisyonların fonksiyonel özellikleri saptanmakta, iş analizi yapılarak işin ve görevini tanımlanması ortaya çıkarılmaktadır. Bütün pozisyonlar için gereken bilgi, beceri ve yetenekler belirlenmektedir. Bu sayede örgüt çalışanlarının iş yapabilme yeteneği, üretme yeteneği ve performanslarının tespiti yapılarak gelişim süreçlerindeki muhtemel eksik yanların iyileştirilmesi sağlanmaktadır.

Örgütlerin çalışanlarının gelişimi için sürekli bir eğitim ve geliştirme çabasında olmasının temelinde yatmakta olan amaçlardan biri mükemmel bir çalışan kadrosu ile mükemmel bir örgüt yapısı oluşturma çabasıdır. Örgütlerin bir başka amacı da yönetici adaylarının, içeriden yetişmiş, örgüt kültürüne sahip, örgüt yapısını çok iyi bilen örgüt çalışanlarından oluşmasını sağlamaktır. Bu sayede örgüt dışından atanacak yöneticilerin örgütü tanıma süreçlerinde kaybedecekleri zaman kaybını ve kaybedilecek enerjiyi örgüt içerisinde yetiştirilmiş yöneticiler ile aşmış olacaktırlar. Hatta bu durum her çalışanın bir yönetici namzeti olması açısından düşünüldüğünde, çalışanın örgüte liyakatını arttırmakla beraber kariyer planlaması açısından da özgüven sağlamaktadır. Hatta birçok işletme bu bağlamda yöneticilerine işletme hisselerinden pay vererek yöneticilerini çalışan değil ortak bile yapmaktadır. Bu örgüt kültürü yapısıyla işleyen örgütler yönetici açığı yaşamadan bir yönetici yetiştirme akademisi haline gelebilmektedirler ve devamlı suretle mevcut yapı içerisinde yönetici yedekleme sağlayabilmektedirler. Birçok örgüt bu yapısı sayesinde rakiplerine göre gerek rekabet gerekse de maliyet anlamında avantajlar sağlayabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, örgütler açısından yönetici yetiştirmenin önemini değerlendirmektir. Ayrıca örgüt kültürünün yönetici yetiştirme ve yedeklemesi açısından yönetici akademisi gibi bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymak çalışmanın bir diğer amacıdır.

Anahtar Kelimeler: Örgüt Kültürü, Yönetici, Kariyer, Kariyer Planlama.

ABSTRACT

In the new world order, the process of transferring business processes and information to electronic media in terms of speed, cost and time savings, with the intensive use of qualified manpower, information and communication technologies, which are the most important production inputs for organizations, in short, the transformation has gained importance. Capturing this process and ensuring the sustainability of these processes are closely related to an effective management and internalized organizational culture.

Organizations not only carefully select their employees with whom they associate in line with the same goals and objectives, but also prepare special career paths for them. In this context, it provides the necessary support for its employees to realize their career goals by integrating organizational goals and individual goals. For this purpose, the functional characteristics of the positions in the organization are determined, and the definition of the job and its task is revealed by making a job analysis. The knowledge, skills and abilities required for all positions are determined. In this way, the ability of the employees of the organization to do business, their ability to produce and their performance are determined and the possible deficiencies in the development processes are improved.

One of the underlying purposes of organizations' continuous training and development efforts for the development of their employees is the effort to create a perfect organizational structure with an excellent staff. Another aim of the organizations is to ensure that the manager candidates are composed of internally trained employees who have organizational culture and know the organizational structure very well. In this way, managers who will be appointed from outside the organization will have overcome the loss of time and energy that they will lose in the process of getting to know the organization, with managers trained within the organization. In fact, when this situation is considered in terms of the fact that every employee is a manager, it not only increases the merit of the employee to the organization, but also provides self-confidence in terms of career planning. In this context, many businesses even make their managers partners, not employees, by giving their managers a share of the business shares. Organizations operating with this organizational culture structure can become a manager training academy without experiencing a manager shortage and can continuously provide managerial backup within the existing structure. Thanks to this structure, many organizations can provide advantages in terms of both competition and cost compared to their competitors.

The aim of this study is to evaluate the importance of training managers for organizations. In addition, another aim of the study is to reveal that the organizational culture has an effect like the manager academy in terms of training and backing up managers.

Keywords: Organizational Culture, Manager, Career, Career Planning.

ZEKÂ OYUNLARINA İLİŞKİN YAPILMIŞ BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF SCIENTIFIC STUDIES ON INTELLIGENCE GAMES

Doç. Dr. Hasan AYDEMİR

İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000230739194>

Seda SARI

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000168020401>

Ömer Varol PALANCIOĞLU

İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ORCID ID: <https://orcid.org/0000000338583486>

ÖZET

Türkiye'deki eğitim anlayışının değişmesiyle beraber öğretim yöntem ve teknikleri de değişmeye başlamıştır. 2012-2013 eğitim öğretim döneminde zekâ oyunları dersi seçmeli bir ders olmaya başlamıştır. Değişen eğitim sistemimizle beraber eğlenerek öğrenmenin önemli olduğu ortaya çıkmış ve zekâ oyunlarına verilen önemin artışı görülmüştür. 2014 yılı itibari ile Türkiye'de de önemli bir noktaya gelen ve sayılarında artış gördüğümüz zekâ oyunları ile ilgili yapılmış olan çalışmaların nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman analizi ile incelenmesi amaçlanmıştır. Doküman analizi ile 33 yayınlanmış yüksek lisans tezi, 4 yayınlanmış doktora tezi ve 43 makale çalışması sürece dâhil edilmiştir. 2014 yılından 2022 yılının Ağustos ayına kadar yapılan araştırmalar nitel araştırma yöntemi kapsamında betimsel analize tabi tutulmuştur. Veri analizleri sonrasında zekâ oyunları ile ilgili çalışmaların özellikle 2017 yılı sonrasında daha fazla yapıldığı görülmektedir. Nicel yönteminin daha fazla kullanıldığı anlaşılmıştır. Nicel araştırma deseni olan deneysel desen en çok tercih edilen araştırma desendir. En çok kullanılan veri toplama araçları test ve görüşme formları olurken en çok çalışılan çalışma grup ise ortaokul olmuştur. Lise düzeyinde ise hiçbir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Araştırmalarda en çok kullanılan örneklem büyüklüğü 21-40 kişi arasındadır. Zekâ oyunlarına ilişkin yapılan çalışmalarda en fazla zekâ oyunlarının öğrencilerin bilişsel-zihinsel becerilerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşılmış, öğretmenlere zekâ oyunları ile ilgili hizmet içi eğitim verilmesi ise en fazla yapılan öneri olmuştur. Elde edilen sonuçlara bakıldığında diğer çalışma gruplarına da yer vererek zekâ oyunlarının oynanmasının arttırılması ve okullarda tüm kademelerde zekâ oyunları dersinin müfredata alınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Oyun, zekâ oyunları, akıl oyunları.

ABSTRACT

With the change in the understanding of education in Turkey, teaching methods and techniques begin to change. In the 2013-2014 academic year, the intelligence games became an elective course. With the change in the education system in Turkey, the importance of learning with fun has been realized and the importance given to intelligence games has increased. Since 2014, the importance and types of intelligence games have been increasing in our country and studies have been carried out on this subject. It is aimed to examine these studies with document analysis within the scope of qualitative research method. With the document analysis, 33 published master's theses, 4 published doctoral theses and 43 articles were included in the process. Research conducted from 2014 to August 2022 was included in the descriptive analysis. After the data analysis, it was understood that more studies were carried out and the quantitative method was used more after 2017. The experimental design, which is a quantitative research design, is the most preferred research design. The most used data collection tools are test and interview forms. The most studied study group is secondary schools. At the high school level, it is seen that no work has been done. The sample size of 21-40 people was used the most in the studies. In the studies on intelligence games, the most achieved result was that intelligence games were effective in improving students' cognitive-mental skills, and the most common recommendation was to give in-service training to teachers about intelligence games. When the results are examined, it can be suggested that intelligence games should be increased more by including other study groups and that intelligence games lesson should be included in the curriculum at all levels in schools.

Keywords: Game, Intelligence games, smart games.

NEW POSSIBILITIES FOR THE USE OF A PROBIOTIC PREPARATION FOR THE PREVENTION AND TREATMENT OF ULCERATIVE COLITIS

Kutlieva G.J., Elova N.A., Nurmukhamedova D.K.

Institute of Microbiology of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan

<https://orcid.org/0000-0001-6480-1817>

Abstract: one of the unresolved problems in gastroenterology has been and remains inflammatory diseases of the gastrointestinal tract (gastroduodenal diseases, IBD), since they occupy one of the leading positions in the structure of diseases of the digestive system in terms of the severity of the course, the frequency of complications and mortality. Currently, over the past 10 years, there has been a steady increase in ulcerative colitis around the world, about 6 times. One of the rational ways to influence the balance of intestinal microflora is the use of probiotics for therapeutic purposes.

Keywords: *IBD, ulcerative colitis, probiotics, Lactobacillus, "ProbioKolit", experimental animals.*

The aroused interest in probiotics is due to the possibility of stimulating intestinal immunity, improving the condition of the digestive tract, and creating conditions for the growth of beneficial microflora. They are used as an adjunct to standard anti-inflammatory and immunosuppressive therapy. In order to correct disorders caused by ulcerative lesions of the large intestine, it is necessary to evaluate the effect of probiotics in a complex treatment regimen for ulcerative colitis. Based on the foregoing, scientists from the Institute of Microbiology of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan developed a biologically active food supplement "ProbioKolit", consisting of local strains of lactobacilli. **Materials and methods.** The study was carried out on 30 mature mice weighing 18-21 g. Work with experimental animals was carried out in accordance with the requirements of the Pharmacological Committee of the Republic of Uzbekistan. Experimental ulcerative colitis was induced by a single injection of 4% acetic acid according to the method of Fitzpatrick et al. This method according to histomorphological and biochemical parameters corresponds to human ulcerative colitis. The object of the study were dietary supplements "ProbioKolit" and Bifikol. The animals were divided into 3 groups: the 1st group — control, animals with ulcerative colitis pathology, the 2nd group of animals treated with dietary supplement "ProbioKolit" at a dose of 1 ml per mouse, the 3rd group of animals treated with Bifikol at a dose of 1 ml per mouse. Experimental animals 3 days before and 10 days after the simulation of colitis were administered orally, twice a day, the above strains of lactobacilli in appropriate doses. As a result of experimental data, it was found that in animals treated with dietary supplement "ProbioKolit" the area of ulcers decreased by 2.96 times compared with the control (without treatment) group of animals, where the degree of damage to the mucous membrane decreased by 1.02 times. **Conclusions:** Food supplement "ProbioKolit" shows a pronounced antiulcer activity in the created models of ulcerative colitis caused by 4% acetic acid.

AĞRI- DOĞUBAYAZIT İLÇESİ EL ÖRGÜSÜ ÇEYİZ ÇORAPLARI
AĞRI- DOĞUBAYAZIT DISTRICT HAND KNITTED DOWRY SOCKS

Dr. Öğretim Üyesi Cavit POLAT

Kahramanmaraş Sütcü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü

ORCID ID:<https://orcid.org/0000-00028917-372X>

ÖZET

Çeyiz geleneği; Anadolunun vazgeçilmez kültür öğelerinden birisidir. Düğün öncesi yeni ev kuracak çiftlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak için ileriye yönelik yapılan ön hazırlıktır. Yıllara yayılarak hazırlanan çeyizler; toplumun içerisinde yaşadıkları bölgelerin coğrafi ve sosyo kültürel özelliklerini yansıtan kültür hazineleri gibidir. Çeyiz geleneğinin günümüzde yaşatıldığı yerlerden biri olan Ağrı Doğubayazıt, genç kızların ihtiyaçlarına göre el emeği, göz nuru yaptıkları el örmesi ürünlerle doludur. Kış şartlarının sert geçtiği yörede coraplar çeyizlerin en temel unsuru olmuştur. Günümüzde değişen çeyiz algısına karşın el örmesi coraplar hala örülerek çeyizlerde yerini almaktadır. Çalışma ile Ağrı Doğubayazıt'ta çeyiz kültüründe önemli bir yeri olan geleneksel el örmesi corapların kullanım alanlarıyla birlikte, renk, motif ve teknik özelliklerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örme corap, Motif, Çeyiz,

ABSTRACT

Dowry tradition; One of the indispensable cultural contributions of Anatolia. It is a preliminary preparation made on request to meet the basic requirements of the couples who will set up a new house before the wedding. Dowry prepared over the years are like cultural treasures that reflect the geographical and socio-cultural characteristics of the regions they live in. Ağrı Doğubayazıt, which is one of the places where the dowry tradition is kept alive today, is full of hand-knitted products that young girls do their work according to their needs. In the region where winter conditions are harsh, wool stockings have been the most basic element of dowry. Despite the changing dowry perception today, wool socks are still knitted and take their place in dowry. The aim of this study is to reveal the usage areas, color, motif and technical features of traditional hand-knitted wool socks, which have an important place in the dowry culture in Ağrı Doğubayazıt, where sheep and goat breeding are intense.

Key words: Knitted socks, Motif, Dowry,